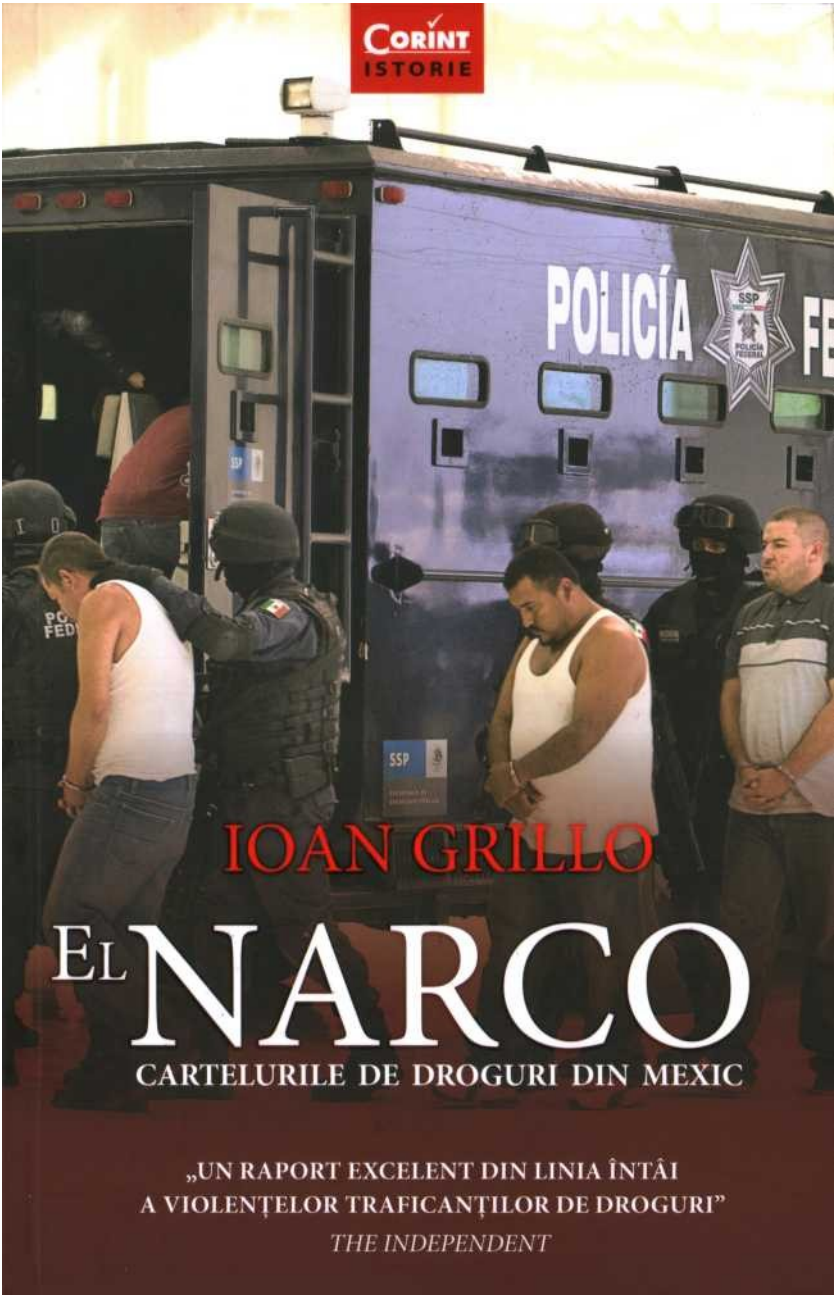
CORINT
ISTORIE
POLICÍA
SSP
POLICÍA FEDERAL
SSP
IOAN GRILLO
EL NARCO
CARTELURILE DE DROGURI DIN MEXIC
„UN RAPORT EXCELENT DIN LINIA ÎNTÂI
A VIOLENȚELOR TRAFICANȚILOR DE DROGURI"
THE INDEPENDENT

IOAN GRILLO
EL NARCO
CARTELURILE DE DROGURI DIN MEXIC

CORINT ISTORIE

Colecţie coordonată de LAVINIA BETEA

Coperta IV:

COMERŢ CU DROGURI ÎN VALOARE DE UN MILIARD DE DOLARI

55.000 DE CRIME ÎN ŞASE ANI O ŢARĂ ÎN RĂZBOI CU EA ÎNSĂ ŞI

El Narco este o analiză pătrunzătoare a comerţului cu droguri care transformă oameni obişnuiţi în criminali în serie. Cartelurile au devenit atât de puternice, încât au ajuns o ameninţare la adresa guvernului mexican, a cărui luptă împotriva drogurilor a degenerat în violenţe, transformând regiuni întregi ale ţării în adevărate zone de război.

Cartea lui Ioan Grillo, în care autorul încearcă să demonstreze ce anume se află în spatele acţiunilor cartelurilor, urmărind transformarea mafioţilor din contrabandişti mărunţi în conducători ai unor imperii ale crimelor, este cutremurătoare.

„Punctul forte al acestui volum îl constituie reportajele realizate direct la sursă; Grillo stă de vorbă cu toată lumea: foşti asasini în slujba cartelurilor, agenţi ai de-a, familii îndurerate ale victimelor, informatori, cultivatori de mac, migranţi ilegali şi mafioţi”. salon.com

„Autorul ne prezintă o realitate crudă şi ne oferă cu mult curaj o analiză clară, echilibrată şi bogată în detalii”.

The New York Review of Books

Carte recomandată de Historia

Partener media: Radio România Cultural

IOAN GRILLO
EL NARCO
CARTELURILE DE DROGURI DIN MEXIC

Traducere din limba engleză de Ioana Filat

Cuvânt-înainte de Marian Voicu

IOAN GRILLO este corespondent de presă, iar din 2001 scrie pentru mass-media internaţională: *Time*, CNN, *The Houston Chronicle*, CBC, *Sunday Telegraph*. Printre subiectele abordate se numără: operaţiuni politice şi militare, asasinate la comanda mafiei şi capturi importante de droguri. Despre războiul drogurilor a stat de vorbă cu preşedinţi ai Mexicului, procurori generali şi ambasadorul SUA în Mexic. *El Narco* este prima lui carte.

Design copertă: Dan Mihalache
Ilustraţie copertă: La 12 iulie 2010, nouă presupuşi traficanţi de droguri, membri ai cartelului Sinaloa, sunt escortaţi la o dubă a poliţiei, după ce au fost arestaţi pentru uciderea a doi agenţi de poliţie. LUIS ACOSTA/AFP/Getty images

IOAN GRILLO
El Narco. The Bloody rise of Mexican Drug Cartels
2011 by Ioan Grillo
This translation of *EL NARCO* is published by Corint Books by arrangement with Bloomsbury Publishing Inc.

GRUPUL EDITORIAL CORINT.
ISBN 978 – 606 – 793 – 101 – 3

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GRILLO, IOAN
El Narco: cartelurile de droguri din Mexic / Ioan Grillo; trad. din lb. engleză de Ioana Filat; cuvânt-înainte de Marian Voicu.
— Bucureşti: Corint Books, 2017
Conţine bibliografie
ISBN 978 – 606 – 793 – 101 – 3
I. Filat, Ioana (trad.)
II. Voicu, Marian (pref.)
343.575

Cuvânt-înainte

Născut la Brighton, în sud-estul Angliei, Ioan Grillo a plecat cu un rucsac în spate în Mexic, pentru a-şi construi o carieră de corespondent de presă. Astăzi este unul dintre cei mai buni cunoscători ai lumii subterane a drogurilor, din America Latină până în SUA, şi scrie pentru *Time*, *New York Times* şi alte ziare prestigioase.

În *El Narco*, Grillo face o panoramă completă a istoriei traficului de droguri, începând de la războaiele opiului până în zilele noastre. El are darul de a rezuma în câteva cuvinte imagini de o atrocitate copleşitoare: faţa unei victime cusută pe o minge de fotbal, topirea cadavrelor în băi de acid, decapitări urmate de rostogolirea capetelor pe ringul unei discoteci, coate răsucite peste spinare şi capete culcate pe umeri, un poliţist ucis costumat cu sombrero, căruia i-au fost crestaţi obrajii într-un zâmbet…

Dincolo de asta, se află însă mult mai mult. Cum s-a ajuns aici, dat fiind că Mexicul nu este Somalia, ci o ţară dezvoltată, cu o economie de 1 trilion de dolari şi 11 miliardari în clasamentul Forbes? Cum se face că democraţia aduce şi prosperitate cartelurilor? Se va

transforma războiul drogurilor într-un război civil care va distruge Mexicul?

Grillo documentează impecabil întreaga poveste, din Columbia, Honduras şi Panamá până în Mexic şi SUA pentru a sta de vorbă cu capii cartelului, cu traficanţii mărunţi, cu asasinii plătiţi, cu şefii poliţiei federale din Mexic şi SUA, cu agenţi sub acoperire ai de-a (Drug Enforcement Administration – Agenţia de Luptă împotriva Drogurilor), informatori, părinţi ai victimelor, cu persoane răpite şi răscumpărate, cu foşti preşedinţi de stat (Vicente Fox) sau cu primari ai oraşelor-fief ale crimei organizate, precum Medellín.

Încet-încet, asistăm la transformarea lumii idilice, în care ţăranii din zonele de munte ale Mexicului cultivau canabis şi îl vindeau celor din oraşele de mai jos pentru ca apoi să ajungă în comunităţile hippy din SUA, până la o lume a haosului, în care agenţii federali se luptau cu poliţiştii, fiecare reprezentând facţiuni diferite ale Cartelului, într-un îngrozitor dans al corupţiei şi al morţii.

Din momentul în care Cartelul drogurilor constituie forţe paramilitare formate din zeci de mii de foşti soldaţi, care aleg să părăsească forţele militare de elită din Mexic şi Honduras pentru a deveni mercenari, războiul cu guvernul federal dar şi cel între bande intră într-o nouă fază, care zguduie Mexicul şi acum.

Este ca şi cum cartelurile ar juca poker, tot mărind miza ca să umfle potul cel mare, explică Grillo. Cifrele puse în joc tot cresc şi cresc: „Mi-ai omorât cinci oameni, o să-ţi omor 10. Tu asasinezi un poliţist federal din solda mea, eu răpesc şi omor 15 din solda ta. Tu arunci cu grenade, eu dau cu bomba. Nimeni nu-şi permite să se retragă, ca să nu piardă toate jetoanele pe care a mizat deja”.

În 2006 – 2012, războiul drogurilor a făcut 55.000 de victime în Mexic. Cifra este uluitoare. Lupte armate,

atentate cu bombă, nenumărate asasinate politice, masacre în masă.

La toate aceste violenţe se adaugă din anii 2000 răpirile, în medie câte cinci pe zi (doar cele declarate autorităţilor). Un bărbat care a fost salvat apare într-un spot publicitar: „Când răpitorii mi-au tăiat primul deget, m-a durut. Când mi l-au tăiat pe al doilea, m-am temut. Când mi l-au tăiat pe al treilea, m-am înfuriat. Iar când mi l-au tăiat pe al patrulea, m-am întărit şi m-am hotărât să le cer autorităţilor să nu mintă şi să-şi facă treaba, să alunge frica din oraşul nostru. Şi dacă le tremură mâna, o să le-o dau pe a mea. Ridică mâinile spre cameră – de la dreapta îi lipseşte degetul mic, iar de la stânga, cel mic, inelarul şi mijlociul. Cioturile rămase sunt neregulate, o imagine a cruzimii întruchipate”.

În Columbia, Grillo stă de vorbă cu *sicarios*, asasinii plătiţi, şi are un moment de îndoială, întrebându-se dacă este imoral să îţi placă de un ucigaş. Unul din asasini îi povesteşte cum operează – pe motocicletă, câte doi oameni, unul conduce, celălalt deschide focul: „Mă concentrez doar pe ce am de făcut, înainte să ies, mă rog la Iisus şi mă asigur că am mintea limpede”. În Columbia un asasin primeşte între 2000 şi 4.000 de dolari pentru o victimă. În Mexic preţul este de 85 de dolari. O mie de peso, atât valorează viaţă unui om în Juárez, conchide amar Grillo.

Câteodată îl simţim pe Grillo aproape imun la toate aceste grozăvii, parcă nimic nu îl mai atinge, pur şi simplu a văzut tot ce se putea imagina: „Când aflam de vreun schimb de focuri ne grăbeam s-o luăm din loc, iar Fidel lua creveţi şi bucăţele de marlin din farfuriile de pe masă. Goneam cu maşina de parcă am fi concurat la NASCAR. Fotografii mexicani de crime conduc cel mai agresiv dintre toţi, pentru că este crucial să te mişti rapid dacă vrei să prinzi o fotografie bună. Treceam în trombă pe roşu, iar

când ajungeam deja se strânsese mulţimea să caşte gura la gloanţele de pe caldarâm, la un morman proaspăt de cadavre şi la o altă familie plângând îndurerată".

Suntem conduşi apoi în lumea stranie a culturii traficanţilor, în care baladele (*corrido*) dau ultimele veşti în stradă, descriu evadări din închisoare, masacre, noi alianţe şi pacte încălcate unui public care nu prea citeşte ziarele, în timp ce în *corridos enfermos* – balade bolnavese descrie în detaliu pătrunderea unor asasini în casa unei familii, ai cărei membri sunt mutilaţi până la unul.

A apărut şi o religie a traficanţilor, în care liderul spiritual al bandei şi-a scris propria biblie, pe care mercenarii sunt siliţi să o citească. Traficanţii o venerează pe Santa Muerte (Sfânta Moarte), pe care catolicii de bună-credinţă o văd ca pe figura diabolică care se află în fruntea orgiei violente care a cuprins Mexicul. Asasinii retează capete, susţin ei, pentru a cinsti întruchiparea morţii. Însă apărătorii Sfintei Morţi răspund că aceasta este doar un spirit care se îngrijeşte de cei săraci şi oropsiţi.

Statisticile pe care le oferă Grillo sunt uluitoare, cele mai mari capturi făcute vreodată în lume: metamfetamină – 207 milioane de dolari, cocaină – 23, 5 tone (200 de milioane de liniuţe trasate pe 200 de milioane de oglinzi de baie, după cum ne asigură autorul). În 2009, agenţii de la poliţia de frontieră au confiscat circa 1.500 de tone de droguri, cât să ajungă pentru sute de milioane de oameni şi valorând miliarde de dolari. Dar câtă marfa a ajuns oare în SUA?

Comerţul cu droguri este atât de înfloritor, încât doar exporturile de petrol aduc mai mulţi bani Mexicului: 30 de miliarde de dolari pe an. Mafioţii mexicani nu se mai mulţumesc cu exportul propriei producţii de droguri, acum transportă cocaină din America Centrală în SUA pe vapoare, submarine sau aeronave uşoare. Traficanţii se

pierd uşor printre sutele de mii de emigranţi care trec graniţa cu SUA, pe la suprafaţă sau prin tuneluri. Conform estimărilor, în ultimul deceniu cartelurile mexicane au înregistrat un profit de mai bine de un sfert de trilion de dolari.

Cartelurile s-au extins după logica corporaţiilor capitaliste. Fac presiuni în state mai slabe din America Centrală şi înaintează la sud de emisfera vestică, în Perú şi Argentina, fac bani în state africane cu probleme, sunt în relaţii cu mafia rusă.

În Mexic, cartelurile se luptă pentru a prelua controlul asupra unor părţi din stat. Faptul că poliţia de stat a sprijinit un asalt asupra agenţilor federali este un exemplu şocant care demonstrează disoluţia statului. Pentagonul avertizează că Mexicul este în pericol să se prăbuşească rapid, ca Iugoslavia, şi că intrarea vecinului din sud în haos ar atrage după sine şi reacţia SUA. Războiul drogurilor poate atinge proporţiile unui război civil având ca miză resursele naturale şi financiare ale ţării. Un asemenea conflict ar putea antrena sute de mii de oameni, soldându-se cu pierderi umane catastrofale, crede Grillo.

Să fie legalizarea posesiei şi consumului de droguri soluţia, aşa cum a concluzionat resemnat, la sfârşit de mandat, fostul preşedinte mexican Vicente Fox?

În unele state din SUA, consumul „recreaţional” de marijuana a fost legalizat. Republicanii, instituţiile de forţă, anumite organizaţii creştine refuză însă o astfel de soluţie la nivel federal. Chiar dacă am legaliza marijuana, spun ei, cum să legalizăm droguri precum cocaina, heroina şi metamfetamina? Ai vedea drogaţi înarmaţi la fiecare colţ de stradă. Ar fi iadul pe pământ!

Care ar putea fi atunci soluţia care să pună capăt acestei spirale infernale a crimei?

Aveţi în mână unul din cele mai bune exemple de

jurnalism anglo-saxon de calitate. Ioan Grillo are vocaţia ziaristului de investigaţie care merge până la capăt. Şi o face nu numai dintr-un egoism sănătos – acela de a-şi răspunde propriilor întrebări şi a-şi satisface cele mai stranii curiozităţi – ci şi pentru a povesti cititorului într-un mod franc şi excepţional documentat ororile cu care suntem contemporani.

Această relatare neobişnuită, care te ţine cu sufletul la gură de la primul paragraf, nu este o carte de noptieră. Se citeşte cu toate simţurile în alertă. La final ai impresia că ai întrezărit, în sfârşit, partea nevăzută a Lunii.

Fără această poveste am fi trăit mai liniştiţi, dar mai vinovaţi.

Marian Voicu

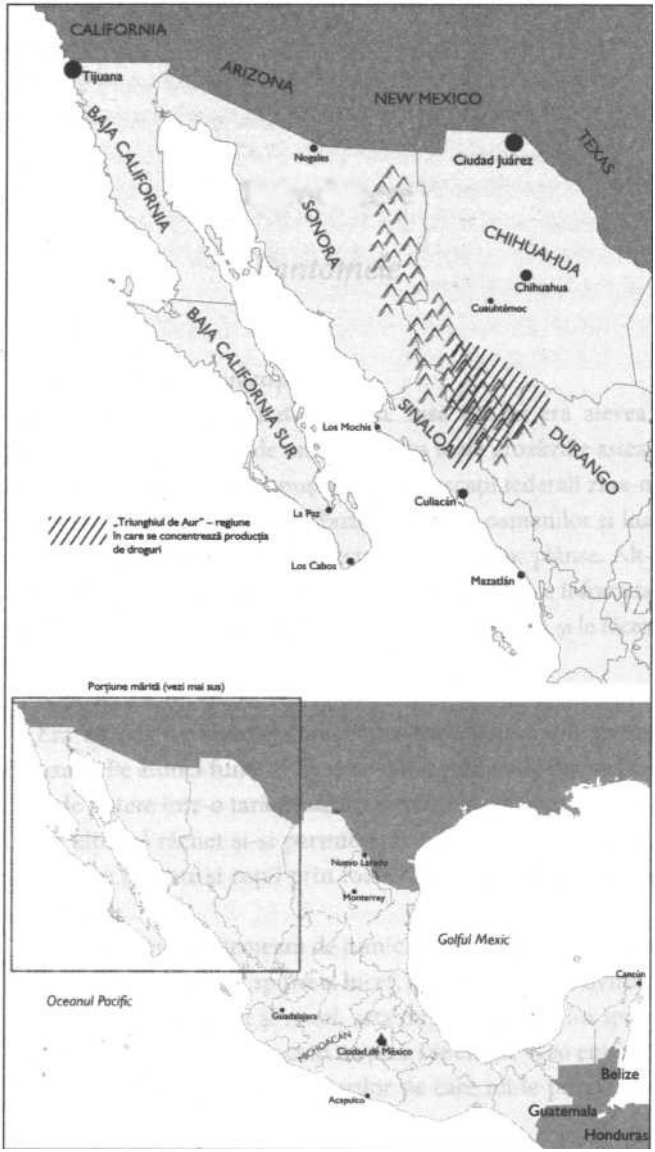
CALIFORNIA
Tijuana
ARIZONA
NEW MEXICO
TEXAS
BAJA CALIFORNIA
Nogales
Ciudad Juárez
SONORA
CHIHUAHUA
Chihuahua
Cuauhtémoc
BAJA CALIFORNIA SUR
Los Mochis
SINALOA
DURANGO
„Triunghiul de Aur" – regiune în care se concentrează producția de droguri
La Paz
Culiacán
Los Cabos
Mazatlán
Porțiune mărită (vezi mai sus)
Nuevo Laredo
Monterrey
Golful Mexic
Cancún
Oceanul Pacific
Guadalajara
MICHOACAN
Ciudad de México
Belize
Acapulco
Guatemala
Honduras

Introducere

Fantomele

Totul părea doar un coşmar.

Trăia totul cu intensitate, pe viu. Însă tot nu era aievea, parcă Gonzalo urmărea de undeva de sus toate grozăviile astea. Parcă altcineva se lua la împuşcături cu mascaţii federali ziua-n amiaza mare. Altcineva dădea buzna în casele oamenilor şi lua cu forţa bărbaţii din braţele nevestelor şi mamelor plânse. Altcineva imobiliza cu scotch victimele în scaune, apoi le înfometa şi le bătea zile în şir. Altcineva punea mâna pe macetă şi le făcea ţestele terci de vii.

Numai că totul era aievea.

Era alt om pe vremea când făcea toate astea, îmi spune Gonzalo. Pe atunci fuma zi de zi cocaină şi bea whisky, se bucura de putere într-o ţară de săraci neputincioşi, avea o camionetă ultimul răcnet şi-şi permitea să-şi ia case cu banii jos, avea patru neveste şi copii prin toată ţara… şi nu avea niciun Dumnezeu.

„Pe atunci nu mă temeam de nimic. Nu simţeam nimic. Nu mi-era milă de nimeni”, spune el încet, îngânând unele cuvinte.

Are un glas piţigăiat şi nazal, asta după ce poliţia i-a spart dinţii până a mărturisit. Pe chip nu prea i se citeşte vreo emoţie. Nici nu realizez gravitatea lucrurilor pe care mi le povesteşte până mai târziu, când urmăresc interviul înregistrat ca să transcriu cuvintele. Când îmi îngădui să diger cu adevărat tot ce mi-a spus, mă opresc o clipă şi mă cutremur în sinea mea.

Discuţia mea cu Gonzalo are loc într-o celulă pe care o împarte cu opt colegi, într-o dimineaţă însorită de marţi, în Ciudad Juárez, oraşul cu cele mai multe omoruri de pe planetă. Doar vreo 10 kilometri ne despart de Statele Unite ale Americii şi de Rio Grande, care străbate America de Nord ca o linie în palmă. Gonzalo şade în colţ, pe patul

său, ţinându-şi mâinile împreunate în poală. Este îmbrăcat într-un tricou alb, simplu, prin care i se văd burta umflată, umerii laţi şi muşchii masivi, lucraţi în adolescenţă, pe vremea când era un faimos fotbalist, şi păstraţi până la 38 de ani, cât are acum. Cu o înălţime de 1, 80 m, se impune ca prezenţă printre colegii de celulă, cu aerul lui autoritar. Mie, în schimb, îmi vorbeşte moderat şi tranşant. Are un barbişon cărunt pe bărbie şi o mustaţă neagră, curbată. Ochii lui te privesc ţintă, iscoditori, cu o expresie nemiloasă, menită să-ţi inspire teama, însă în ei se citeşte totodată o suferinţă ascunsă.

Gonzalo a luptat 17 ani, a luat ostatici şi a ucis în slujba bandelor de traficaţi de droguri din Mexic. A omorât atâţia oameni, că le-a pierdut şirul. În cele mai multe ţări din lume, ar fi considerat un criminal în serie periculos şi ar face puşcărie într-un penitenciar de maximă siguranţă. Însă azi în Mexic există mii de criminali în serie. În închisorile aglomerate s-au petrecut masacre sângeroase: o revoltă s-a soldat cu 20 de victime, alta, cu 21, iar alta, cu 23 – toate incidentele au survenit în penitenciare de lângă aceeaşi graniţă blestemată.

Între pereţii temniţelor însângerate, ne aflăm acum într-un fel de refugiu – o aripă întreagă de pocăiţi. Aici domneşte Iisus, îmi spun ei, este un loc în care se respectă legile propriului lor „guvern bisericesc”. Alte aripi ale închisorii sunt împărţite între bande: într-una e la putere Barrio Azteca, care ţine de cartelul Juárez, iar alta este controlată de duşmanii lor de moarte, Artiştii Asasini, ucigaşii cartelului Sinaloa.

Cei 300 de creştini încearcă să nu se implice în războiul ăsta. Declaraţi prin botez *Libres en Christo*, liberi întru Hristos, secta întemeiată în închisoare prezintă unele elemente radicale şi turbulente proprii mişcării evanghelice sud-americane, puse în slujba mântuirii deţinuţilor. Înainte să stau de vorbă cu Gonzalo, asist la o

slujbă religioasă din penitenciar. Pastorul, un traficant de droguri condamnat la ani grei, combină poveştile despre Ierusalimul din vechime cu propriile experienţe extreme de pe străzi, făcând uz de un limbaj argotic, în care enoriaşii sunt „băieţii din *barrio*”. Există o orchestră *live*, care îmbină imnurile religioase cu muzica rock, rap şi *norteño*. Păcătoşii se descătuşează de tot, dansează nebuneşte pe melodiile corului, lovindu-se unii de alţii, se roagă cu ochii strâns închişi, cu dinţii încleştaţi, sudoarea curgându-le şiroaie pe frunţi şi braţele ridicate spre cer – se luptă cu toate puterile să-şi exorcizeze demonii hidoşi din suflete.

Gonzalo are mai mulţi demoni decât restul. A fost încarcerat cu un an în urmă şi a mituit gardienii ca să-l mute în aripa creştină, sperând să se refugieze de război într-un ungher liniştit. Însă când îi ascult cu atenţie răspunsurile, chiar pare să creadă din toată inima în Hristos şi să se roage pentru mântuire. Iar când vorbeşte cu mine, un reporter băgăreţ din Anglia care scormoneşte în trecutul lui, de fapt se confesează în faţa lui Iisus:

Când îl descoperi pe Hristos, e cu totul altceva. Te apucă groaza şi începi să te gândeşti la tot ce ai făcut. Pentru că te-ai purtat rău. Te gândeşti la oamenii ăia. Când îi făceam toate grozăviile astea cuiva, cine ştie, poate era frate cu mine. M-am purtat rău cu foarte mulţi oameni. O groază de părinţi au suferit din cauza mea. Dacă te bagi în crima organizată, trebuie să te schimbi. Poţi să fii tu cel mai bun om din lume, dar te schimbi complet când trăieşti cu oamenii ăia. Ajungi alt om.

Te mai schimbi şi de la droguri şi băutură.

Am văzut prea multe filmuleţe care prezintă suferinţa provocată de ucigaşi ca Gonzalo. Am văzut o casetă cu un adolescent plângând în chinuri, pe care au trimis-o apoi familiei victimei, un bătrân plin de sânge mărturisind că a vorbit cu un cartel rival, un şir de victime îngenuncheate, cu saci în cap, executate pe rând cu un glonţ în creier.

Oare cineva care a săvârşit asemenea crime merită să se mântuiască de păcate? Merită să ajungă în rai?

Şi totuşi, văd latura omenească a lui Gonzalo. Este prietenos şi manierat. Sporovăim pe teme mai lejere. Poate că dacă s-ar fi născut altundeva, în alte timpuri, ar fi ajuns un tip de nădejde, care şi-ar fi susţinut familia muncind din greu – cum a fost tatăl lui – care a muncit toată viaţa ca electrician sindicalist, din câte îmi spune el.

În ţara mea am cunoscut bărbaţi violenţi, fierbând de furie, huligani care-ţi sparg sticle în faţă sau înfig cuţitul în oameni pe stadion. La prima vedere, inşii ăia par mai cruzi şi mai înfricoşători decât Gonzalo acum, când stă de vorbă cu mine în celula lui. Însă ei n-au omorât pe nimeni. Gonzalo este unul din oamenii care au preschimbat Mexicul de început de secol XXI într-o baie de sânge ce a cutremurat o lume întreagă.

În cei 17 ani petrecuţi în slujba mafiei, industria drogurilor din Mexic s-a schimbat extraordinar de mult sub ochii lui Gonzalo.

Şi-a început cariera în Durango, stat mexican din munţii de la nord, totodată loc de baştină al revoluţionarului mexican Pancho Villa[1]. Statul este situat şi în apropierea bazei centrale a traficanţilor care transportă droguri în SUA încă de pe vremea când Washington le-a scos în afara legii. După ce a renunţat la studiile liceale şi a lăsat deoparte orice speranţă de a ajunge vreodată fundaş în Divizia Naţională de Fotbal, Gonzalo a urmat exemplul multor tineri duri ca el din oraş: s-a făcut poliţist. În cadrul forţelor poliţieneşti a învăţat tehnici aflate la mare căutare pe piaţa muncii – de tortură şi răpire de persoane.

---

1 Comandant de gherilă şi tâlhar, care a luptat în revoluţia mexicană contra dictatura lui Diaz. Pentru adepţii dictatorului Diaz, Pancho Villa a fost un „bandit sângeros”, în schimb cea mai mare parte a mexicanilor îl considerau un Robin Hood mexican (n. red.).

În Mexic se ajunge din poliţist, răufăcător cu o frecvenţă îngrijorătoare. Mari traficanţi de droguri, precum „Capul Capilor”, Miguel Ángel Félix Gallordo, în anii 1980, au fost la început ofiţeri de poliţie, ca şi Daniel Arizmendi, zis Taie-Ureche, faimos pentru numărul mare de persoane răpite. La fel ca ei, Gonzalo s-a retras din poliţie după o perioadă destul de scurtă, părăsindu-şi îndatoririle pentru a se dedica cu totul carierei de infractor.

S-a mutat în Ciudad Juárez şi a intrat în serviciul unui imperiu de traficanţi care plasau droguri peste graniţă, pe o porţiune întinzându-se de la est de Juárez până la Oceanul Pacific, cale de mai bine de 1.000 de kilometri. Asta era în 1992, în epoca de aur a mafiei mexicane a drogurilor. Cu un an mai devreme, se prăbuşise Uniunea Sovietică şi guvernele mondiale îşi globalizau economiile naţionale. Peste un an poliţia Columbiană avea să-l împuşte mortal pe Pablo Escobar, regele cocainei, dând semnalul prăbuşirii cartelurilor din acea ţară. Pe parcursul anilor 1990 traficanţii de droguri din Mexic au dus un negoţ tot mai prosper, transportând tone de narcotice în nord şi câştigând în schimb miliarde de dolari, purtaţi de valul de schimburi economice creat prin semnarea Acordului Nord-American de Comerţ Liber[2]. Şi aşa au ajuns să le ia locul columbienilor în topul mafiei din cele două Americi. Gonzalo şi-a pus muşchii în slujba gangsterilor afacerişti, recuperând datorii (sau răpind şi asasinând persoane). Astfel a ajuns să câştige sute de mii de dolari, devenind un om bogat.

Însă 17 ani mai târziu, când a fost arestat, atât slujba sa, cât şi industria în care activa se schimbaseră drastic.

---

2 A fost semnat la 17 decembrie 1992 între SUA, Canada şi Mexic. Scopul acordului este liberalizarea în 10 ani a comerţului cu produse şi servicii, prin eliminare de bariere tarifare şi netarifare între părţi şi prin liberalizare a investiţiilor intra-zonale (n. red.).

Ajunsese să comande trupe bine înarmate care se războiau cu bande rivale în plin oraş. Organiza răpiri în masă şi controla sedii mafiote unde ţineau zeci de victime legate, cu căuşe în gură. Lucra cot la cot cu figuri de prim rang din poliţia metropolitană, însă ducea lupte crâncene cu agenţi federali. Semăna teroarea peste tot, cu actele sale de brutalitate, printre care un număr imens de decapitări. Ajunsese un om pe care nici nu-l mai recunoştea când se privea în oglindă, îmi spune el:

Învеţi o mulţime de tehnici de tortură. Până la un punct, îţi şi place să le pui în practică. Noi râdeam de suferinţa oamenilor, de caznele la care îi supuneam. Poţi să torturezi oamenii în multe de feluri. Poţi să tai braţe, să tai capete. Aşa ceva arată multă forţă. Să decapitezi pe cineva fără să simţi nimic, fără să ţi se facă frică.

Această carte are drept subiect reţelele criminale în solda cărora a retezat Gonzalo atâtea capete de om şi prezintă felul în care aceste grupări s-au transformat radical din formaţiuni care practicau traficul de droguri în brigăzi asasine care au curmat zeci de mii de vieţi omeneşti şi au terorizat comunităţi întregi, aruncând maşini în aer şi punând la cale măceluri şi atacuri cu grenade. Vom cerceta lumea lor secretă şi capitalismul brutal şi mafiot pe care îl pun în acţiune. Povestea noastră are drept personaje nenumăraţi cetăţeni mexicani de rând care s-au trezit antrenaţi în războiul lor, căzându-le astfel victime. De asemenea, cartea îşi propune să elucideze natura acestei uluitoare transformări. În ea se susţine – contrazicând anumiţi politicieni şi comentatori politici – faptul că aceşti bandiţi au declanşat o adevărată rebeliune criminală care reprezintă principala ameninţare armată la adresa statului mexican din întreaga sa istorie – de la revoluţia din 1910 încoace. Cartea prezintă felul în care războiul eşuat împotriva drogurilor din America, în combinaţie cu climatul politic şi economic agitat din Mexic

au dus la declanşarea rebeliunii şi oferă drept soluţie o regândire drastică a strategiilor de oprire a conflictelor înainte să escaladeze sub forma unui război civil major chiar la graniţa Statelor Unite ale Americii. Iar această soluţie, demonstrează lucrarea de faţă, nu se impune cu arma în mână.

Este absolut crucial să înţelegem războiul drogurilor din Mexic nu doar dintr-o curiozitate morbidă iscată de maldărele de ţeste retezate, ci şi pentru că problemele cu care se confruntă Mexicul sunt prezente şi la nivel internaţional. În ultimul timp nu prea se mai aude nimic despre formaţiunile comuniste de gherilă din America de Sud şi de Nord, însă revoltele criminale iau iute amploare, ca un incendiu. În El Salvador, organizaţia criminală Mara Salvatrucha i-a silit pe şoferii de autobuz să intre în grevă generală, solicitând statului să ia măsuri legale împotriva bandelor. În Brazilia, Primeiro Comando da Capital au incendiat 82 de autobuze şi 17 bănci, omorând 42 de poliţişti într-un singur atac bine coordonat. În Jamaica o ciocnire dintre poliţie şi un grup de susţinători ai lui Christopher „Dudus" Coke s-a soldat cu 70 de morţi. Oare analiştii politici vor insista mai departe că e un simplu joc de-a hoţii şi vardiştii? Războiul drogurilor din Mexic este un îngrijorător semnal de alarmă peste hotare că lucrurile pot să degenereze foarte grav, reprezentând, de asemenea, un caz de rebeliune criminală care merită studiat de aproape.

Numeroşi bandiţi salvadorieni sunt fiii luptătorilor comunişti de gherilă şi se consideră la rândul lor luptători, ca taţii lor. Numai că nu le pasă deloc de Che Guevara şi socialism, ci doar de bani şi putere. În era noastră globală, capitaliştii mafioţi şi rebelii criminali au devenit noii dictatori şi revoltaţi. Bine aţi venit în secolul al XXI-lea!

Orice om din lumea asta care se uită cât de cât la ştiri ştie că în Mexic se petrece o adevărată orgie a

măcelurilor. Atâta sânge se varsă în toată ţara, că e greu de-acum să te mai şocheze ceva. Nici măcar răpirea şi lichidarea a noua poliţişti sau un morman de hârci apărut în vreo piaţă de oraş nu mai constituie ştiri de primă pagină. Acum doar cele mai senzaţionale atrocităţi atrag atenţia mass-mediei – un atac cu grenade izbucnit în mulţimea petrecăreţilor care serbează Ziua Independenţei. Sau chipul unei victime ucise cusut pe o minge de fotbal. O mină străveche de argint ticsită cu 56 de cadavre în putrefacţie, printre care s-au numărat victime azvârlite înăuntru de vii. Răpirea şi împuşcarea a 72 de imigranţi, inclusiv o femeie însărcinată. În Mexic fac ravagii masacre de proporţiile unor crime de război violente.

Şi de vină nu sunt decât câţiva studenţi americani care se fac varză.

Aşa o fi?

Dacă studiezi mai atent războiul drogurilor din Mexic, n-ai cum să nu realizezi că nimic nu e ceea ce pare a fi la prima vedere. Toate opiniile sunt deformate de disimulări şi zvonuri, toate faptele concrete sunt contrazise de diverse grupuri de interes şi agenţii aflate în competiţie una cu alta, toate personalităţile-cheie sunt învăluite în mister şi contradicţii. O brigadă de inşi în uniforme de poliţist sunt surprinşi de o cameră de luat vederi în timp ce răpesc un primar. Oare chiar sunt poliţişti? Sau sunt bandiţi deghizaţi? Sau ambele? Un tâlhar din arestul poliţiei este înregistrat în timp ce-şi mărturiseşte toate crimele, prezentând urme clare de tortură pe corp. După care bandiţii capturează un poliţist şi-l filmează în timp ce prezintă o versiune care contrazice total prima mărturisire. Pe cine să mai crezi? Un nelegiuit comite tot felul de omoruri în Mexic, apoi capătă statut de martor sub protecţia autorităţilor în Statele Unite ale Americii. Oare poţi să te încrezi în mărturia lui?

O altă ciudăţenie este faptul că toate conflictele par

să aibă loc pretutindeni şi nicăieri. Milioane de turişti fac plajă pe litoralul Mării Caraibilor, în Cancún, fără să aibă nici cea mai mică idee că ceva nu e în regulă. În capitala Mexicului au loc mai puţine omucideri decât la Chicago, Detroit sau New Orleans.1 Până şi în zonele cele mai sărace, totul pare uneori absolut în ordine.

S-a întâmplat să sosesc la un restaurant din statul Sinaloa la 20 de minute după ce un comandant de poliţie a fost împuşcat mortal când îşi lua micul dejun. În nicio oră cadavrul a fost debarasat de la faţa locului şi ospătarii aranjau mesele pentru prânz – puteai să te delectezi cu *taco* fără să bănuieşti măcar că dimineaţa devreme a avut loc o crimă acolo. Am văzut cu ochii mei cum sute de soldaţi au dat buzna într-un cartier rezidenţial şi au spart uşile, intrând peste oameni în case, ca apoi să se facă la fel de rapid nevăzuţi.

Americanii merg să admire vechiul oraş colonial San Miguel de Allende sau piramidele maya de la Palenque şi apoi se miră că se face atâta tam-tam din nimic. Nu văd nici urmă de război sau vreun craniu de om. Oare de ce exagerează mass-media în halul ăsta? Alţii se duc să-şi vadă familiile în statul Tamaulipas, chiar peste graniţa din Texas. Aud împuşcături pe stradă ca nişte artificii de bâlci şi se miră că a doua zi ziarele nici nu pomenesc de ele.

Politicienii nici nu mai ştiu cum să descrie conflictul ăsta. Preşedintele Mexicului, Felipe Calderón, se îmbracă în uniformă militară şi îndeamnă forţele de ordine să trateze fără milă duşmanii care pun patria în pericol, ca apoi să respingă furios orice ar da de înţeles că Mexicul se confruntă cu o insurecţie. Administraţia Obama este şi mai confuză. Secretarul de stat Hillary Clinton[3] liniştеşte spiritele, susţinând că Mexicul are de furcă doar cu o infracţionalitate urbană care a atins nivelul aceleia din

3 Hillary Clinton a ocupat această funcţie în perioada 21 ianuarie 2009-1 februarie 2013, în timpul administraţiei Obama (n. red.).

SUA anilor 1980. Iar ceva mai târziu susţine că frământările de stradă din Mexic sunt comparabile cu revoltele din Columbia. Stânjenit, Obama lasă de înţeles că Hillary Clinton n-a vorbit serios. Sau a vorbit? Şeful Agenţiei de Luptă împotriva Drogurilor (DEA) îl felicită pe Calderón că a câştigat războiul. Ca apoi un analist de la Pentagon să atenţioneze Mexicul că e în pericol să se prăbuşească rapid, ca Iugoslavia2.

Să fie un stat de narcotraficanţi? Sau un stat de victime? Sau pur şi simplu un stat înecat în sânge? Oare chiar există „narco-terorişti”? Sau sintagma aceasta ţine de un complot al americanilor, care vor să invadeze Mexicul, aşa cum susţin unii conspiraţionişti? Sau de un complot CIA, care vrea să ciupească din bugetul DEA?

Poate toată confuzia asta e de aşteptat când este vorba despre războiul drogurilor din Mexic. Lupta împotriva drogurilor este un înşelător joc de oglinzi3, potrivit unei sintagme celebre. În domeniul conspiraţionist, Mexicul zilelor noastre deja s-a clasicizat, iar războiul se învăluie întotdeauna într-o perdea de ceaţă. Dacă se combină cele trei elemente ce rezultă? O beznă înecăcioasă atât de adâncă, de nu-ţi mai vezi nici nasul, în culmea uimirii, se înţelege de ce unii ridică din mâini şi din umeri, susţinând că pur şi simplu n-avem cum să înţelegem ce se petrece.

Însă trebuie.

Nu este doar o izbucnire de violenţă întâmplătoare. Cetăţenii din nordul Mexicului nu s-au preschimbat peste noapte în psihopaţi ucigaşi după ce au băut apă contaminată. Toate aceste violenţe au izbucnit şi au escaladat într-o perioadă de timp bine delimitată. Conflictul are cauze pe care le putem identifica. Oameni din carne şi oase au manevrat armate întregi, au făcut avere din război sau au pus în practică măsuri oficiale ineficace, din turnul lor de fildeş guvernamental.

În centrul acestei poveşti sordide se află cele mai misterioase personaje: traficanţii de droguri. Însă cine sunt ei?

În spaniola din Mexic traficanţii sunt denumiţi cu forma de singular a substantivului comun *El Narco*. Acest termen trâmbiţat la ştiri şi rostit în şoaptă prin cârciumi, creează impresia unei imense prezenţe fantomatice care bântuie întreaga societate. Şefii de cartel sunt miliardari care trăiesc în umbră, veniţi din cătune amărâte de munte, care nu apar decât în poze şterse, vechi de 20 de ani şi în versurile baladelor populare. Războinicii care luptă în solda lor se încolonează în armate de mustăcioşi şleampeţi, prezentaţi mass-mediei asemenea unor prizonieri de război dintr-un misterios stat inamic. *El Narco* dă atacul ca un duh rău, sub nasul a mii de poliţişti şi soldaţi care patrulează pe străzile oraşelor, iar cele mai multe crime nu sunt elucidate în veci. Fantoma asta câştigă aproximativ 30 de miliarde de dolari pe an din traficul de cocaină, marijuana, heroină şi metamfetamină din Statele Unite ale Americii. Numai că banii se risipesc ca o ceaţă cosmică în economia globală.

Pe scurt, El Narco este gorila de patru sute de kile din colţ. Numai că cei mai mulţi oameni nu sunt în stare să vadă cum arată gorila la faţă.

Pe străzile unde tronează El Narco, când operezi în lumea interlopă a traficanţilor de droguri se spune că eşti „în mişcare”. Termen care dă de înţeles ce înseamnă în sens mai larg crima organizată la ea acasă – pentru un anumit segment al societăţii, este un stil de viaţă în toată regula. Gangsterii se bucură chiar de un gen de muzică special pentru ei, *narcocorridos*, au un stil vestimentar propriu, *buchones*, şi îşi cultivă propriile secte religioase. Toate cântecele, stilurile şi predicile astea construiesc o anumită imagine a şefului de cartel ca erou iconoclast, căruia i se închină locuitorii din *barrio*-urile sărace ale

Mexicului ca unui adevărat rebel care se bate curajos cu armata şi brigăzile antidrog, alungându-le. El Narco a prins rădăcini adânci în asemenea comunităţi pe parcursul unui secol. Dacă încercăm să-i trasăm evoluţia în ipostaza lui de mişcare socială, în loc să prezentăm pe scurt isprăvile şefilor de cartel din relatările poliţiei, o să ne facem o idee mult mai bună despre adevăratul pericol şi o să ne dăm seama cum să-i facem faţă.

Personal, am intrat în contact cu traficul de droguri cu mai bine de două decenii înainte să mă înfiinţez într-o închisoare cu miros greu de sudoare din Rio Grande ca să trag de limbă un criminal în masă, pe vremea când încă nu părăsisem câmpiile verzi din sud-estul Angliei. Mi-am petrecut copilăria în apropiere de Brighton, un oraş de pe litoral unde lucra tatăl meu ca profesor de antropologie. În anii 1980, când eram adolescent, toată zona se scălda în droguri, cu toate îndemnurile disperate ale lui Nancy Reagan, La Toya Jackson şi ale adolescenţilor plini de coşuri dintr-un serial britanic intitulat *Grange Hill* să „Spuneţi nu”. La mare căutare erau haşişul marocan numit şi *rocky*, heroina turcească, adică *smack*, şi mai târziu pastilele de ecstasy olandeze – E. Pe actuali sau foşti colegi de-ai mei de şcoală îi vedeai sparţi şi „tripaţi” de la droguri prin tot oraşul, în parcuri sau toalete publice.

Nimeni nu stătea să se gândească la ţările alea îndepărtate din care veneau toate substanţele astea psihedelice sau la câştigurile sau pierderile cu care se alegeau ele de pe urma traficului cu droguri. Informaţiile cele mai avansate le-am primit doar la un moment dat când un dealer din părţile locului a fost arestat de brigada antidrog, prilej cu care am discutat entuziasmaţi între noi despre diverse detalii ale raidului şi anii de închisoare cu care s-a ales acuzatul.

La vremea când am lăsat adolescenţa în urmă, mulţi dintre cei care au experimentat drogurile s-au angajat în

posturi bune şi şi-au întemeiat familii. Unii o mai dădeau din când în când pe droguri, majoritatea apucându-se de prizat cocaină Columbiană – la mare modă în Anglia anilor 1990. Mai ştiam şi pe câţiva care se luptau cu dependenţa, mai ales de heroină, şi mai furau din când în când din casele părinţilor sau îndurau sevrajul la dezintoxicare. Cei mai mulţi au reuşit până la urmă să se lase de tot. Mai sunt şi câţiva toxicomani pe care-i văd şi după două decenii făcându-şi veacul prin baruri sau puburile ponosite din oraş când mă întorc acasă.

Cândva în intervalul dintre vârsta de 16 şi 21 de ani am cunoscut patru oameni care au murit din cauza supradozei de heroină. Doi dintre ei erau fraţi, din care unul a sucombat pe podeaua unei toalete publice. Cel de-al patrulea, Paul, a locuit la mine acasă doar cu câteva zile înainte să-şi injecteze doza letală în sânge.

Paul era un vlăjgan plin de tupeu, cu o claie de păr negru şi des şi mâini cărnoase, care intra în vorbă cu necunoscuţi prin staţii de autobuz sau puburi. Am stat toată noaptea de vorbă şi mi-a turuit încontinuu despre prietena lui, certurile cu fratele său mai mic şi propria lui filosofie despre lupta de clasă. Iar a doua zi era mort.

Personal, nu-i consider vinovaţi de moartea lui pe traficanţii care i-au vândut heroina fatală. Nici el nu cred că i-ar fi tras la răspundere. Însă mă străduiesc să înţeleg ce forţe au dus la moartea sa şi să descopăr o altfel de lume, în care moartea lui putea fi evitată, iar el ar sporovăi mai departe şi azi cu vreun necunoscut sau altul, aşteptând să vină autobuzul.

Am pornit spre America Latină cu rucsacul în spate, un bilet doar dus în mână şi ţelul de a deveni corespondent străin pe meleaguri exotice. Mi-am găsit inspiraţia în filmul *Salvador* de Oliver Stone, în care apăreau tot felul de reporteri prinşi în războaiele civile din America Centrală, ferindu-se de ploaia de gloanţe. Însă odată cu noul mileniu

s-a sfârşit cu dictaturile militare şi insurecţiile comuniste. Deja depăşiserăm „sfârşitul istoriei”, sau aşa ni se zicea, iar acum ni se promitea o epocă de aur democratică şi comerţ liber internaţional.

Prima oară am ajuns în Mexic în 2000, chiar în ajunul zilei în care fostul director general al companiei Coca-Cola, Vincente Fox, îşi depunea jurământul pentru mandatul prezidenţial, moment care marca sfârşitul dominaţiei politice a Partidului Revoluţionar Instituţional, PRI, aflat la putere de 71 de ani. Era un moment de răscruce din istoria Mexicului, în care cadrul politic se schimba din temelii. Domnea un climat de optimism şi sărbătoare. Baronii din PIR care jefuiseră ţara şi-şi umpluseră buzunarele până la refuz tot secolul al XX-lea pierduseră puterea. Gata cu măcelurile de la marşurile de protest şi cu lichidarea murdară a rebelilor, se bucura poporul. Mexicanul de rând era gata să culeagă roadele propriei munci şi să se bucure de libertate şi drepturile omului.

La un deceniu de atunci, mexicanii descurajaţi respingeau totuşi acuzaţiile că trăiesc într-un stat aflat la pământ. Gangsterii cartelurilor semănau cadavre prin pieţele publice, răpeau persoane ca să-i tâlhărească pe afaceriştii de succes de sume imense, iar odată ce guvernul ridicase cenzura presei, bandiţii băgau în mormânt zeci de jurnalişti şi închideau gurile ziariştilor înspăimântaţi.

În primii ani din deceniul respectiv, nimeni nu întrevedea vreo criză. Mass-media americană avea mari aşteptări de la preşedintele Fox, care-l primea în vizită pe Kofi Annan, în nelipsitele lui cizme de cowboy, şi se adresa în premieră absolută Congresului. Cealaltă figură care făcea vâlvă în presă era *Subcomandante* Marcos, un rebel postmodernist care a condus o rebeliune simbolică a mayaşilor din Chiapas, solicitând drepturi civile pentru populaţia indigenă. Marcos a apărut în interviuri fumând

pipă, cu cagulă pe faţă şi citând din diverşi poeţi, spre inspiraţia stângiştilor de peste tot în lume. Despre

El Narco se vorbea numai de bine, când soldaţii apăreau la ştiri arestând capii de carteluri.

Însă undeva în fundal au început să se audă răpăitul gloanţelor şi securile călăilor. Primul val serios de atacuri ale cartelurilor a început în toamna lui 2004, la graniţa cu Texasul, de unde s-a răspândit în toată ţara. În 2006, când a preluat puterea preşedintele Felipe Calderón, declarându-le război bandelor, violenţele au sporit tot mai rapid.

Aşadar, de ce au prosperat cartelurile în primul deceniu de democraţie în Mexic? Tragedia a fost că sistemul care dădea atâtea speranţe poporului s-a dovedit prea slab ca să controleze cea mai puternică mafie de pe continent. Fostul regim fusese într-adevăr corupt şi autoritar. Însă reuşea fără greş să controleze crima organizată, înlăturând o mână de bandiţi şi aducându-i pe ceilalţi în faţa instanţei. Tema principală a acestei cărţi este un adevăr recunoscut în prezent de majoritatea savanţilor mexicani: războiul drogurilor din Mexic este un element inseparabil al tranziţiei spre democraţie.

Aşa cum prăbuşirea Uniunii Sovietice a antrenat după sine explozia mafiei capitaliste, la fel s-a întâmplat şi după capitularea PRI-ului. Soldaţii din forţele speciale ale Mexicului au intrat în solda şefilor de bandă. Afaceriştii care pe vremuri dădeau şpăgi oficialităţilor corupte acum dădeau bani mafioţilor. Forţele poliţieneşti au început să se lupte între ele, între diverse agenţii izbucnind uneori adevărate atacuri armate. Când Calderón i-a succedat lui Fox la putere, a trimis întreaga armată pe străzi, ca să restabilească ordinea. Însă în loc să se conformeze, aşa cum spera Calderón, mafioţii au dat piept cu guvernul.

În primii patru ani ai mandatului lui Calderón, războiul drogurilor din Mexic s-a soldat cu pierderi

omeneşti incredibile:

34.000 de persoane4. Cifrele sunt o dovadă suficientă a gravităţii conflictului – sunt mai multe victime decât în multe războaie în toată regula. Însă cifrele oficiale trebuie judecate şi în contextul lor. Într-o ţară cu 112 milioancă de locuitori, asta înseamnă un război de intensitate redusă. Războiul din Vietnam s-a soldat cu trei milioane de victime omeneşti, Războiul Civil American, cu 600.000. Grupările militare din Rwanda au masacrat 800.000 de oameni în 100 de zile[4].

O altă realitate crudă a Mexicului este numărul mare de oficialităţi asasinate. În aceşti patru ani, gangsterii cartelurilor au răpus peste 2.500 de funcţionari publici, printre care se numără 2 200 de poliţişti6, 200 de soldaţi, judecători, primari, un candidat de frunte la postul de guvernator, un şef de organ legislativ, precum şi zeci de autorităţi federale. O rată atât de ridicată a crimelor este comparabilă cu aceea a celor mai sângeroase rebeliuni de stat din lume, decimând guvernul mai ceva ca Hamas, ETA sau Armata Republicană Irlandeză în toate cele trei decenii de lupte armate. Reprezintă un pericol imens la adresa statului mexican.

Şi mai înfricoşătoare este natura atacurilor. Bandiţii mexicani potopesc cu regularitate secţiile de poliţie cu o ploaie de gloanţe şi grenade din lansatoare. Răpesc poliţişti în masă, lăsându-le cadavrele mutilate în văzul publicului. Au răpit chiar şi un primar pe care l-au legat şi l-au lapidat pe strada mare. Cine ar putea să susţină serios că aşa ceva nu reprezintă o sfidare la adresa autorităţilor?

Şi totuşi în Mexic termenul de „insurgent” stârneşte un scandal mai mare decât orice maşină aruncată în aer de

4 Genocidul din Rwanda a fost o crimă împotriva umanităţii, în care au fost masacraţi între 800 000 şi 1 milion de etnici Tutsi şi etnici Hutu moderaţi. Genocidul a fost săvârşit în 100 de zile (7 aprilie-mijlocul lui iulie 1994) de către două miliţii hutu, în urma revoltei populaţiei Hutu împotriva etniei Tutsi (n. red.).

bombele narcotraficanţilor. Insurgenţi au fost doar slăviţii părinţi fondatori ai statului, care s-au ridicat împotriva Spaniei. Artera principală, care străbate ciudat de México, poartă numele de Insurgentes. Dacă le dai criminalilor un asemenea titlu, sugerezi cumva că ar putea fi eroi. Doar avem de-a face cu nişte răufăcători psihopaţi. Cum îndrăzneşti să-i compari cu nişte rebeli onorabili?

Discuţiile despre insurgenţe, războaie şi state dezintegrate le dau fiori oficialităţilor mexicane care vor să atragă turişti şi investitori în ţară. Brandul de ţară a suferit o grea lovitură în ultimii trei ani. Unii oficiali chiar sunt convinşi că *gringos* complotează ca să direcţioneze turiştii din Cancún spre Florida.

Mexicul nu seamănă deloc cu Somalia. Mexicul este o ţară avansată, cu o economie de trei trilioane de dolari7, câteva companii internaţionale şi 11 miliardari8. Are o pătură de mijloc educată, cu un sfert din tineret urmând studii universitare. Are unele dintre cele mai bune plaje, staţiuni şi muzee din lume. Însă se confruntă cu o extraordinară ameninţare din partea elementelor infracţionale pe care trebuie neapărat s-o înţelegem. Odată ce avem de-a face cu zeci de mii de cadavre, mormanele n-o să dispară dacă adoptăm o strategie a tăcerii, în spaniolă există expresia „a ascunde soarele după deget”.

Încă din primele zile m-a fascinat enigma El Narco. Am scris despre arestări şi reţineri în masă. Însă în sinea mea ştiam că sunt doar măsuri superficiale, că sursele din cadrul poliţiei şi din rândurile „experţilor” nu sunt de ajuns. Trebuia să stau de vorbă cu narcotraficanţi în persoană. De unde veneau ei? Cum îşi desfăşoară afacerile? Ce anume şi-au propus? Şi cum putea un băiat din Anglia să găsească răspunsuri la asemenea întrebări?

Căutând răspunsuri am ajuns, de-a lungul unui deceniu, prin medii tragice, parcă desprinse de orice realitate. Am urcat cu greu munţi pe care răsar droguri

sub forma unor flori frumoase, am luat masa cu avocaţii celor mai mari şefi de cartel de pe planetă şi m-am îmbătat cu agenţi americani sub acoperire infiltraţi în carteluri. Am străbătut în trombă străzile oraşelor, zărind în drum prea multe cadavre însângerate şi am ascultat prea multe mame care şi-au pierdut fiii şi inimile odată cu ei. Şi, într-un final, am răzbit până la narcotraficanţi. De la ţăranii care cultivă coca şi ganja, până la tinerii asasini de cartier şi „cărăuşii" care transportă drogurile până în mâinile americanilor ahtiaţi şi până la bandiţii îngreunaţi de păcate care-şi caută mântuirea – am căutat oameni cu poveştile lor omeneşti într-un război profund inuman.

Cartea de faţă este rezultatul acestui deceniu de cercetări. Partea întâi, „Istoria", urmăreşte modul în care s-a transformat radical El Narco, pornind de la rădăcinile sale – ţăranii de la începutul secolului al XX-lea – şi până la forţele paramilitare din zilele noastre. Mişcarea are în spate mai mult de un secol. Istoria de faţă nu-şi propune să treacă în revistă toţi şefii de cartel şi toate incidentele respective, ci să exploreze punctele-cheie ale evoluţiei sale care au dat fiarei înfăţişarea actuală şi i-au întărit poziţia în sânul comunităţilor din Mexic. Partea a doua, „Anatomia", prezintă diverşii stâlpi de rezistenţă pe care se sprijină mişcarea insurgenţă de azi prin ochii celor care au de-a face cu ei în propriile vieţi: traficul de narcotice, maşinăria crimei şi terorii, cu propria sa cultură şi credinţe. Partea a treia, „Destinul" analizează direcţia în care se îndreaptă războiul drogurilor şi cum putem să ucidem fiara.

Deşi Mexicul rămâne în centrul cărţii, sunt urmărite totodată tentaculele fiarei El Narco, peste Rio Grande, până în Statele Unite ale Americii şi la sud, spre Anzii columbieni. Mafioţii nu respectă nicio graniţă, iar comerţul cu droguri s-a desfăşurat întotdeauna la nivel internaţional. De la începuturi până la războaiele

sângeroase din prezent, extinderea mafiei mexicane a fost mereu intrinsec legată de diverse evenimente petrecute la Washington, Bogotá şi mai departe.

În cercetările mele în subteranele subiectului le datorez enorm numeroşilor latino-americani care de decenii în şir depun toate eforturile să înţeleagă fenomenul de faţă. În ultimii patru ani, peste 30 de jurnalişti mexicani care făceau investigaţii pentru a descoperi informaţii vitale au fost împuşcaţi mortal. Rămân mereu impresionat de curajul şi talentul anchetatorilor latino-americani şi de generozitatea cu care îşi oferă prietenia şi informaţiile pe care le deţin. Aş putea să înşir nume la infinit, însă m-a inspirat în mod deosebit opera lui Jesús Blancornelas, jurnalist din Tijuana, a lui Luis Astorga, cercetător din Sinaloa, şi a scriitorului brazilian Paulo Lins, autorul romanului *Oraşul Domnului*.

Am înregistrat sau filmat multe dintre interviurile cărţii de faţă, aşadar citatele sunt exacte. În alte cazuri am cercetat minuţios, zile în şir, vieţile altora, şi mi-am luat notiţe. Mai multe surse m-au rugat să evit numele de familie sau să le schimb prenumele. Dată fiind rata omuciderilor din Mexic, n-am avut cum să mă opun. O dată s-a întâmplat ca doi mafioţi să fie intervievaţi la televizor, ca după câteva ore să fie asasinaţi, de după gratii. Cinci surse ale căror interviuri mi-au marcat cartea au fost ucise sau au dispărut ulterior, deşi asasinatele cel mai probabil nu au de-a face cu lucrarea mea. Este vorba despre:

Alejandro Domínguez, şef poliţie: împuşcat în Nuevo Laredo, la 8 iunie 2005

Sergio Dante, avocat pentru drepturile omului: împuşcat în Ciudad Juárez, la 25 ianuarie 2006

Mauricio Estrada, jurnalist: dispărut în Apatzingan, în iulie 2008

Americo Delgado, avocat penal: împuşcat în Toluca, la 29 august 2009

Julian Aristides Gonzalez, directorul Direcţiei Antidrog a Poliţiei din Honduras: împuşcat în Tegucigalpa, la 8 decembrie 2009

Ultima persoană de pe listă, Julian Aristides Gonzalez, mi-a acordat un interviu în biroul său din capitala înnăduşită a Hondurasului. Am discutat mai multe ore cu ofiţerul acesta – un bărbat cu bărbie lată – despre înmulţirea bandelor mexicane de traficanţi în America Centrală şi despre columbienii care-i alimentează cu narcotice. Îşi ticsise biroul cu 140 kg de cocaină capturată şi cu teancuri de hărţi şi fotografii prezentând piste clandestine de aterizare şi vile. M-a impresionat francheţea şi deschiderea lui Gonzalez în ceea ce priveşte anchetele pe care le-a efectuat şi corupţia politică pe care au demascat-o. La patru zile de la interviu şi-a prezentat ultimele descoperiri într-o conferinţă de presă. A doua zi şi-a condus la şcoală fiica de şapte ani. Asasinii l-au depăşit în viteză pe motociclete, deschizând focul: 11 gloanţe şi-au atins ţinta. Peste două luni avea de gând să se retragă din activitate şi să se mute cu familia în Canada.

Nu ştiu în ce măsură poate opri o simplă carte această interminabilă avalanşă de morţi. Însă orice lucrare pe tema El Narco ne poate ajuta cel puţin să înţelegem mai bine acest fenomen complex şi mortal. Atât indivizii, cât şi guvernele trebuie să înceapă să descifreze mai bine tot haosul acesta şi să ia măsuri legale mai eficiente, pentru a se evita asemenea tragedii în vieţile altor familii, aflate poate mai aproape de unii cititori ai acestei cărţi sau de oamenii lor dragi.

PARTEA ÎNTÂI
Istoria

Capitolul 1
Macii

„Atunci Elena-avu o altă grijă:
Pe loc prelinse-n vinul lor de masă Un leac ce-alină orice dor şi jale.
Un balsam uitător de orice rele.
Oricine înghiţea din el când vinul L-am este ca cu apă într-o cană în ziua-aceea nu-şi uda obrazul cu stropi de plâns, să fi murit chiar mama Ori tatăl lui, ba chiar naintea-i Cădea zdrobit un frate-al lui sau fiul şi el vedea sfârşitul lor cu ochii.”[5]
Homer, *Odiseea*

Sub soarele dogoritor din Sierra Madre, în vestul Mexicului, rozul obişnuit al florii de mac capătă o tentă de portocaliu, astfel încât petalele cu striaţii fine ies în evidenţă pe fundalul pământului maroniu-roşcat şi al cactuşilor noduroşi. Admir macii de opiu după o călătorie de câteva ore cu o camionetă ponosită, pe drumuri de ţară neasfaltate. Terenul era atât de abrupt şi înţesat de dâmburi, că m-am hurducat ca într-un montagne-russe. Mare minune că n-am făcut pană şi nu ne-a spart niciun bolovan rezervorul. Din fericire, şoferul – un cântăreţ din partea locului cu numele de scenă de El Comandante – se pricepea de minune să evite zonele cu pietrele cele mai ascuţite.

Puţini străini se încumetă să vină aici. Toată lumea te avertizează că prin zona asta se practică decapitările, iar capetele tăiate se înfig în vârf de băţ – s-a întâmplat acum câteva zile într-un sat din apropiere. Însă acum nu stau să

5 Odiseea de Homer, traducere de George Murnu, Editura Univers, Bucureşti, 1971, p. 101 (n. tr.).

mă uit la cranii de om. Admir macii, minunându-mă cât de frumoşi sunt.

Nu privesc un câmp cu maci, ci doar un strat de plante cultivat de o femeie în faţa prăvăliei sale de ţară, situate la o răscruce de uliţe, cu un mic avanpost militar peste drum. Matilde este o femeie frumoasă, trecută de 50 de ani, cu nişte ochi vii, frumoşi şi pielea măslinie tăbăcită de soare. Majoritatea oamenilor de pe aici vorbesc atât de tărăgănat, că nu prea înţeleg mare lucru. Însă Matilde pronunţă cuvintele răspicat şi mă priveşte ţintă, să vadă dacă o înţeleg. „Frumoşi maci, nu?” îmi spune când mă vede că-i admir florile.

De unde a făcut rost de seminţe bune pentru opiu? o întreb, îmi răspunde că de la fratele ei şi adaugă că suntem într-un sat de *valientes*, de viteji – termen muntenesc pentru traficanţii de droguri care au scăpat lumea de aici de sărăcie. Pe de altă parte, pe soldaţii din avanpost îi numeşte dispreţuitor *guachos*, străvechi nume indian care înseamnă „slugi”.

Matilde este supărată *pe guachos* şi din cauza unui schimb recent de focuri survenit chiar la răscrucea unde ne aflăm1. Patru tineri din sat mergeau la ziua unei fete de 15 ani într-un Hummer alb, sclipitor. (Sunt numai colibe în satul ăsta, însă localnicii se dau în vânt după maşini scumpe.) Soldaţii le-au strigat celor din Hummer să oprească. Numai că era noapte şi tinerii dăduseră muzica tare, aşa că au mers mai departe. Soldaţii s-au apucat să tragă în ei cu puştile lor automate, iar când li s-a părut că li se răspunde la foc, i-au ciuruit şi mai zdravăn. După ce şi-au descărcat armele de câteva ori, Hummerul s-a oprit în sfârşit şi totul s-a soldat cu patru tineri şi doi soldaţi morţi.

Armata a raportat mai întâi că bravii soldaţi au ucis patru asasini de cartel. Însă mai târziu a apărut o altă versiune a evenimentelor. Bărbaţii din Hummer nu erau

înarmaţi. Nimeni nu ripostase la gloanţe, soldaţii trăseseră unii în alţii şi se omorâseră între ei. A fost un caz tipic de prostie, proprie pe vremuri armatelor de recruţi netoţi care au luptat în Europa în Primul Război Mondial. Iar soldaţii ăştia încă mai au impresia greşită că America – prin programul său de întrajutorare în valoare de 1, 6 miliarde – şi-a propus să combată traficul de droguri chiar din locul de baştină. „*Guachos* sunt cretini”. „Mai bine s-ar întoarce în satele lor de tolomaci”, îmi spune Matilde.

Aici a început totul. În munţii aceştia primii traficanţi de droguri din Mexic au cultivat opiu acum mai bine de un secol. Generaţie după generaţie, comunităţile astea amărâte au tot născut şefi de cartel. Bărbaţi aproape analfabeţi, vorbind în graiul muntenesc tărăgănat, au plecat în lume să întindă reţele internaţionale care puneau în circulaţie miliarde de dolari.

La câteva ore cu maşina pe drumuri de ţară de la prăvălia lui Matilde se află reşedinţa de familie a lui Joaquín „Chapo” („Scundul”) Guzmán2, baronul drogurilor, înalt de 1, 67 metri, a cărui avere a fost evaluată de *Forbes* la un miliard de dolari. Agenţii guvernamentali susţin că încă se ascunde pe-aici, pe colinele astea stâncoase, adăpostit de sătenii care îl iubesc şi-i ştiu de frică. Prin apropiere stă prietenul său din copilărie, Arturo Beltrán Leyva, poreclit Barbă. Sute de puşcaşi marini mexicani l-au încolţit de curând. Au luat cu asalt clădirea în care se afla şi au tras încontinuu două ore, în timp ce oamenii săi au azvârlit cu grenade cu fragmentare şi i-au luat la ochi cu mitralierele. Pe Levya l-au dat pe mâna puşcaşilor de-abia după ce au murit cinci din gărzile lui. Apoi puşcaşii l-au ciuruit şi au împodobit cadavrul cu dolari.

Ca să se răzbune, susţinătorii lui Beltrán Leyva au aflat numele rudelor unui puşcaş ucis în schimbul de focuri. Bandiţii şi-au făcut apariţia la priveghiul puşcaşului şi i-au ucis mama, fratele, sora şi mătuşa. Pe vremuri,

mafioţii îşi omorau doar rivalii din alte bande, însă acum masacrează familii întregi. Ce au munţii ăştia atât de special încât de-aici se trag bărbaţi atât de imaginativi şi buni afacerişti, însă atât de nemiloşi?

Lanţul de munţi Sierra Madre Occidental se întinde pe 1.500 de kilometri de la graniţa Arizonei cu Mexicul, până în centrul său. Pe meleagurile sale aspre se poate adăposti o întreagă armată, aşa cum a demonstrat Pancho Villa când a fugit să scape de armata SUA după ce a asediat satul Columbus din New Mexico pe vremea Revoluţiei. De sus, din aer, munţii arată ca un covor boţit, plin de fire de păr galben-verzui, împodobit cu lacuri şi râpe stâncoase. Lanţul se răsuceşte şi se roteşte prin statele Sonora, Sinaloa, Durango şi Chihuahua. Ultimele trei au renumele de Triunghiul de Aur al Mexicului, din cauza cantităţii imense de droguri provenite de aici.

Zi de zi, armata mexicană străbate huruind Triunghiul în elicoptere, pentru a depista verdele crud al plantaţiilor de canabis sau rozul macilor de opiu. Când găsesc asemenea câmpuri le dau foc; de-acum sunt experţi, pot să smulgă din pământ şi să incendieze jumătate de hectar de canabis în mai puţin de oră. Ca apoi muntenii să semene alte lanuri de canabis şi maci, colorând terenul cu pete verzi şi roz, vizibile de sus, din aer. Şi tot ritualul o ia de la capăt.

Răscrucea în care mă zgâiesc la macii de opiu se află în colţul de sud-vest a Triunghiului de Aur, în statul Sinaloa. Prin toţi munţii geme de bandiţi, însă din zona asta se trag mai toţi marii capi. Sicilia e locul de baştină al mafioţilor italieni, iar Sinaloa este leagănul bandelor de traficanţi ai Mexicului, obârşia celei mai vechi şi mai puternice reţele de traficanţi din ţară, care poartă numele de Cartelul din Sinaloa.

Agenţii americani au început să folosească acest nume în rechizitoriile din ultimii ani. Înainte i se zicea

Federaţia, iar şi mai înainte purta o seamă de alte nume, cum ar fi Cartelul din Guadalajara – intitulat după al doilea oraş ca mărime din Mexic, unde îşi aveau baza de operaţiuni marii mafioţi din Sinaloa. Însă toate numele acestea sunt doar o descriere aproximativă a unui imperiu violent de traficanţi care se întinde dincolo de Sinaloa, peste jumătate din graniţa cu SUA. Unii capi ai imperiului au legături de sânge sau alianţă cu cei dintâi ţărani care au cultivat opiu în munţi cu un secol în urmă. Este o dinastie neîntreruptă.

Asemenea Siciliei, Sinaloa are anumite trăsături geografice prielnice crimei organizate. Este un stat mai mic decât Virginia de Vest, însă dacă vrei să ţi se piardă urma, poţi să pătrunzi rapid în Sierra Madre şi să treci pe ascuns munţii, până în Sonora, Chihuahua sau Durango. Mai jos de munţi se întinde mândria statului Sinaloa – litoralul Pacificului, lung de 600 de kilometri, unde se face contrabandă de secole. Pe ţărmuri au trecut clandestin cantităţi de argint, muschete, opiu şi pastile de pseudoefedrină, din care se fabrică metamfetamina. Între mare şi munţii din Sinaloa sunt văi roditoare, unde s-au înmulţit ferme bogate de roşii şi ceapă în special, iar în subteran sunt rezerve masive de aur, argint şi cupru. Toate bogăţiile naturale au dus la prosperitatea capitalei de stat Culiacán, un oraş animat, construit în punctul de întâlnire al râurilor repezi Tamazula şi Humaya, precum şi a aglomeratului port Mazatlăn.

Nodurile comerciale au un rol vital în crima organizată, aici se stabilesc baze de operaţiuni şi afaceri pentru spălarea banilor. Asemenea centre comerciale demonstrează din nou cât de mult seamănă Sinaloa cu alte zone cu criminalitate ridicată din lume. În Sicilia s-a dezvoltat o mafie care conecta satele rebele la nodul comercial din Palermo, port care făcea legătura între Africa de Nord şi Europa. Oraşul Medellín din Columbia

era un punct comercial prosper împresurat de coline, unde domneau bandele la vremea când din sânul său s-a ridicat renumitul Pablo Escobar, ajungând cel mai mare traficant de cocaină din lume. Nu degeaba apar marile conspiraţii criminale într-o zonă anume sau alta.

Sinaloa are în spate o lungă istorie de tulburări sociale, care începe cu mult înainte să se audă de Cartelul din Sinaloa. Numele statului vine de la denumirea unei plante spinoase din părţile locului în dialectul indigenilor *câhita*, una dintre cele şase populaţii care prosperau în această regiune înainte de sosirea europenilor. Triburile din Sinaloa erau formate în cea mai mare parte din nomazi care îşi procurau hrana vânând şi culegând roadele pământului, spre deosebire de marile imperii ale aztecilor şi mayaşilor de la sud. Însă au ţinut piept invadatorilor europeni mai aprig şi mai puternic decât marile legiuni aztece înfrânte de conchistadorul spaniol Hernán Cortés în 1521. Când spadasinii spanioli au încercat să-şi extindă imperiul mai la nord-vest, triburile din Sinaloa le-au dejucat planurile, profitând de asprimea ţinutului. Una dintre cele mai însemnate victorii ale triburilor a fost uciderea conchistadorului Pedro de Montoya în 1584 de către indigenii *zuaques* din Sinaloa3.

Spaniolii s-au întors înfricoşaţi în Ciudad de México şi au consemnat în scris ritualurile de canibalism practicate în nemiloasele triburi sinaloeze. Unii istorici susţin că sunt simple scorneli de groază de-ale spaniolilor. Indiferent că e adevăr sau mit, sinaloezii contemporani au preluat cu entuziasm ideea, mândrindu-se că i-au înfulecat pe spanioli de cum au venit. Fie că s-au ospătat cu carnea victimelor sau nu, lupta de apărare indigenă a preschimbat Sinaloa într-o frontieră sângeroasă a imperiului, în care, la sfârşitul secolului al XVI-lea, nu existau decât aşezări rudimentare.

Misionarii iezuiţi au izbutit mult mai bine să-i atragă

pe indigeni în sânul imperiului catolic, servindu-se de crucifixe în loc de tunuri. Astfel, Sinaloa s-a plecat mai degrabă în faţa credinţei decât a sabiei. Lucru care se resimte şi în ziua de azi, când muntenii din Sierra Madre ţin cu dinţii de credinţele şi sfinţii lor din popor. Însă regiunea şi-a văzut de atunci de obiceiurile sale la limita legii, servind drept cuib al contrabandiştilor cu argint şi arme în timpul Războiului de Independenţă cu Spania dintre 1810 şi 1821.

După ce a ieşit victorios în faţa coroanei spaniole, Mexicul a fost zguduit decenii la rând de tulburări şi conflicte civile, astfel încât bandele au prosperat în Sinaloa şi în alte regiuni. Siguranţa este una dintre problemele-cheie cu care se confruntă Mexicul de la dobândirea independenţei sale. Moştenitorii Noii Spanii s-au trezit dintr-odată conducători peste o ţară dificilă, compusă din domenii şi grupuri etnice rivale. Spania a lăsat în urmă o birocraţie coruptă, o forţă poliţienească torţionară şi milioane de deposedaţi. Cei aflaţi la putere trebuiau să pună la punct un sistem de stat pentru a controla haosul, însă în primele decenii ale secolului al XIX-lea, pe ei îi preocupa mai degrabă cine ţine frâiele. S-au succedat o mulţime de lovituri de stat. Liberalii s-au războit cu conservatorii. Urmaşii spaniolilor s-au agăţat de putere, în timp ce triburile indigene şi bandele jefuiau ţinuturile de graniţă.

Slăbit de tot haosul intern, Mexicul n-a putut ţine piept puternicului şi ambiţiosului stat de la nord. Grupuri armate texane şi apoi întreaga armată americană au învins forţele mexicane pe parcursul a două războaie, iar SUA au silit Mexicul să vândă o treime din ţinuturile sale de la nord. Printre pământurile cedate în 1848, prin Tratatul de la Guadalupe, se numără teritorii imense aflate în Colorado, Arizona, New Mexico şi Wyoming, toată California, Nevada şi Utah, la care se adaugă renunţarea

la controlul asupra statului Texas4. Teritoriile cedate însumau o suprafaţă de aproape un milion şi jumătate de kilometri pătraţi, prin înglobarea cărora Statele Unite ale Americii au pus bazele viitoarei superputeri de secol XX. Sinaloa era situată la aproximativ 580 de kilometri de noul hotar trasat parcă în nisip.

Războiul dintre Mexic şi SUA încă stârneşte dispute între cele două popoare. Mexicul comemorează anual o brigadă de tineri cădeţi împuşcaţi de armata americană[6] [7](*niños héroes*), iar oamenii politici tună şi fulgeră adesea pe tema imperiului monstruos de la nord. Totodată, valul de migranţi mexicani care se revarsă în SUA poartă titlul oficial de *la reconquista* – recucerirea. Pe de altă parte, numeroşi locuitori din statele Texas şi Arizona se înfurie când sunt acuzaţi că au furat ditamai bucata de pământ. Aceştia susţin că mica populaţie a statelor alipite şi-a câştigat libertatea prin lupta soldaţilor cu chipie verzi (cărora se spune că mexicanii le-ar fi strigat pe englezeşte „Green, go!” – „Afară, verzii!” –, de unde vine termenul de *gringo*, „străin”).

Un panou publicitar din 2009 la vodca suedeză Absolut a arătat că rănile încă nu s-au închis. Pe fundalul sloganului „într-o lume absolută” era înfăţişată o hartă fictivă a unui Mexic gigantic, întinzându-se până în apropierea graniţei cu Canada, eclipsind complet Statele Unite ale Americii. Panoul a impulsionat vânzarea de băutură şi a stârnit râsete în Mexic. Însă americanii s-au mâniat în aşa hal, că au bombardat producătorul de vodcă cu mii de plângeri, până când Absolut a retras panoul şi şi-a cerut scuze pentru jignirile aduse. Asemenea atitudini afectează profund războiul drogurilor din Mexic şi vasta influenţă a SUA.

---

6 Este vorba despre şase cădeţi care au fost omorâţi în Bătălia de
7l a Chapultepec, la 13 septembrie 1847, în timpul Războiului mexicano-american (n. red.).

După umilitoarele pierderi teritoriale, Mexicul s-a afundat în alte lupte şi frământări interne, până când a venit la putere dictatorul Porfirio Díaz. Un catârgiu de origine mixtecă, Don Porfirio a luptat cu eroism împotriva americanilor şi francezilor, apoi a condus Mexicul cu mână de fier între 1876 şi 1911. Nu s-a impus doar cu forţa. A reuşit să controleze fiara neîmblânzită care domina Mexicul până atunci – o reţea de conducători regionali, sau *caciques*, care îşi lua fiecare porţia, însă dacă îndrăznea careva să-i sfideze ordinele, Don Porfirio riposta brutal. În Sierra Madre asta s-a soldat cu vărsare de sânge. Tribul Yaqui a refuzat să-şi cedeze pământurile străvechi pentru întemeierea marilor plantaţii. Díaz i-a vânat pe capete şi i-a mânat în lanţuri spre plantaţiile de tutun din mlaştinile de la sudul Mexicului. Cei mai mulţi au murit seceraţi de boli şi de condiţiile inumane de trai.

Însă, profitând de stabilitatea sporită, dictatorul a organizat industrializarea ţării şi o mişcare agrară masivă. Amicii bogaţi ai lui Díaz din Sinaloa şi-au deschis plantaţii bănoase, iar companiile americane şi britanice au construit căi ferate şi au săpat mine cu dinamită. Industrializarea a conectat Sinaloa la reţeaua internaţională, atrăgând nave cu abur de pe tot globul. Plantaţiile au înghiţit totodată loturile micilor fermieri, punând în circulaţie o armată de ţărani fără pământuri, ahtiaţi după orice ocazie favorabilă. Era terenul propice pentru contrabandă. Bandiţilor din Sinaloa nu le lipsea decât marfa. Iar sub regimul lui Don Porfirio, frumoşii maci roz au pătruns pentru prima oară în munţii din Sinaloa.

La un secol după Porfirio, eu stau şi admir macii lui Matilde, care cresc printre cactuşi cu forme bizare, ce ţâşnesc din pământ ca nişte tentacule. De aproape, îmi dau seama că petalele sunt catifelate, răspândind un miros dulce, ca o grădină englezească într-o dimineaţă de primăvară. O plantă aşa de frumoasă, păcat că de la ea se

trag atâtea dureri. În eforturile noastre de a înfăţişa violenţele războiului drogurilor – miile de omoruri, decapitări, mormanele de dolari confiscaţi, ajutoarele dinafară, teritoriile mereu în mişcare ale cartelurilor şi mulţimile de refugiaţi – pierdem din vedere punctul de origine al întregului conflict. Totul a început de la o simplă floare crescând pe un deal.

Macul de opiu, *Papaver somniferum*, este o floare cu proprietăţi deosebit de puternice. Conţine unul din cele mai străvechi droguri din istoria omenirii, o substanţă care a primit calificativele de „vrăjită" şi „divină", precum şi acelea de „otrăvitoare" şi „malefică". Substanţa cu proprietăţi medicinale este eliberată prin răzuirea bobocului cu o lamă de cuţit, obţinând astfel o materie vâscoasă, maro-deschis. Pe dealurile din Sinaloa i se spune gumă, iar lucrătorii care o răzuiesc de pe maci se numesc gumari, *gomeros*, în spaniolă. Fiecare plantă în parte nu eliberează decât o cantitate infimă de substanţă. Gumarii din Sinaloa extrag dintr-un hectar jumate de pământ pe care cresc zeci de mii de maci doar 10 kilograme de opiu în stare pură. Cercetez o pungă cu asemenea substanţă confiscată de soldaţi. Planta nu mai are nimic frumos, nici ca aspect, nici ca miros – este o materie vâscoasă, închisă la culoare, răspândind un miros greu, toxic.

Odată ce mănânci sau tragi în piept fumul răspândit de terciul ăsta, pe loc simţi efectele miraculoase: orice durere dispare. Şi o gaură în tâmplă să ai, că tot nu simţi nimic, doar amorţeala. Viteza incredibilă cu care îşi face efectul are consecinţe fenomenale. Opiul este unul dintre cele mai eficiente anestezice pe care le cunoaştem la ora actuală. Pe vremuri chiar se vindea în Statele Unite ale Americii cu eticheta de „Doctorie de la Dumnezeu". Însă eliminând durerea, substanţa declanşează totodată renumitul său efect secundar: consumatorul este cuprins de o euforie soporifică.

O rog pe Matilde să-mi descrie efectele florilor. Cu ce proprietăţi magice sunt înzestrate? De ce anume sunt atât de valoroase? Matilde mă priveşte o clipă cu faţa golită de expresie, apoi îmi răspunde pe un ton lent, meditativ:

E o doctorie. Te vindecă de durere. Orice durere. Te vindecă de dureri trupeşti şi sufleteşti. Te simţi de parcă eşti făcut din mâl. Eşti tot numai mâl. Parcă stai să te topeşti şi să dispari.

Şi nici nu contează măcar. Nimic nu mai contează. Eşti fericit, însă de râs, nu râzi. Este o doctorie, înţelegi?

De trei milenii asemenea efecte au inspirat o mulţime de scriitori, de la Homer până la Edgar Allan Poe. Euforia opiului a fost descrisă drept senzaţia de a fi învelit în vată, cea mai mare fericire în viaţă sau impresia că ţi s-a preschimbat capul într-o pernă de puf gata să plesnească. Muzicienii cântă încetişor o sută de balade în cinstea tristei euforii, căutând acorduri melancolice care să invoce zâmbetele în gol din fumoarele opiomanilor.

Secretele proprietăţilor ştiinţifice ale opiului au fost edificate de doi fizicieni din Baltimore, Maryland, în 19735. Oamenii de ştiinţă au descoperit că, odată ingerat sau inhalat, opiul stimulează anumite grupări de molecule numite receptori din sistemul nervos centralformat din creier şi măduva spinării. Războiul drogurilor, cu tot haosul lui, are la bază nişte reacţii chimice.

Opiul are un efect deosebit de puternic odată ce afectează partea din creier numită talamus – o porţiune ovală, de doi centimetri şi jumătate, de masă cerebrală unde se resimte durerea. Simplu spus, dacă ne doare o măsea, informaţia ajunge rapid la talamus şi, ca urmare, avem senzaţia de disconfort. Ingredientele din opiu se combină cu receptorii din talamus şi încetinesc de tot pătrunderea senzaţiei dureroase. Deşi în măsea se cască ditamai caria, nu mai simţim decât o durere vagă, surdă în locul chinului cumplit. Aceeaşi combinaţie chimică

declanşează şi euforia. Activitatea cerebrală încetineşte, însă asta aduce cu sine un val de beatitudine care instaurează o dispoziţie creativă, filosofică şi romantică.

Celelalte opiacee cum ar fi morfina, codeina şi regina lor, heroina, funcţionează în mod similar. În munţii din Sinaloa, gumarii transformă mai tot opiul în heroină, inclusiv mâlul mexican de culoare maro-deschis şi substanţa numită catran negru, o materie de culoare neagră, desigur, cu aspect de catran.

Reacţiile chimice care declanşează efectele „divine" duc şi la instaurarea temutei dependenţe. Creierul îşi trimite propriile semnale narcotice pentru a domoli durerea. Odată ce te îndopi prea regulat cu opiu şi heroină, aceste mecanisme naturale nu mai funcţionează. Dacă nu-ţi primeşti doza, intri în bine cunoscutul sevraj, cu simptome ca diaree, depresie şi paranoia. Cum spunea odată un heroinoman din Anglia: „Imaginează-ţi cea mai nasoală gripă din viaţa ta, numai că e de zece ori mai rea. Apoi gândeşte-te că scapi de ea doar cu încă o doză".

Cu mii de ani înainte ca gumarii sinaloezi să fabrice heroină, oamenii din comuna primitivă deja descoperiseră puterea opiului. Capsulele cu seminţe de opiu găsite indică faptul că vânătorii-culegători din Europa răzuiau gumă cu patru milenii înaintea lui Iisus Hristos. Pe la 3 400 î.Hr. primii cultivatori din lume din sudul Mesopotamiei (astăzi Irak) desenau maci de opiu pe tăbliţe de lut, numind-o *Hui*, „planta bucuriei". Două milenii mai târziu, străvechii egipteni prescriau macii de opiu în Papirusul Ebers, unul dintre cele mai vechi texte de medicină din istoria omenirii, ca doctorie pentru copiii care plâng prea mult. Pe măsură ce civilizaţia europeană înflorea tot mai mult, opiul era un deliciu oriunde, de la Constantinopol la Londra. Însă această floare a fost apreciată cel mai mult în China, unde poeţii au declarat substanţa „demnă de Buddha" 6, iar armata opiomanilor a ajuns de ordinul milioanelor.

La sfârşitul secolului al XVIII-lea, chinezii au început să sesizeze în sfârşit partea proastă a îndrăgitei flori, deplângându-i tot mai mult dependenţa. În 1810 dinastia Qing a emis un decret prin care se interzicea substanţa, iar vânzătorii de opiu erau condamnaţi la moarte. „Opiul este o otravă care ne primejduieşte bunele obiceiuri şi moralitatea”, tună primul act oficial de prohibiţie a narcoticelor din epoca modernă7.

Scoaterea în afara legii a dus la apariţia primilor contrabandiştigentilomi manieraţi, fumători de pipă şi cetăţeni ai Imperiului Britanic. Vrând să dea lovitura, comercianţii britanici din Compania Indiilor de Est au transportat ilicit mii de tone de opiu din India până în ţara dragonilor. Când soldaţii dinastiei Qing au cucerit vasele britanice, galioanele reginei Victoria au potopit coasta chineză cu ghiulele de tun. Dacă se poate spune că Compania Indiilor de Est a fost primul cartel din lume, atunci flota regală a fost prima bandă de criminali în solda cartelului. După două războaie pentru opiu, compania a câştigat în 1860 dreptul de a face trafic cu opiu. Chinezii au fumat mai departe, luând macii cu ei în diaspora, peste tot în lume.

Gulii au fost aduşi pe vase cu aburi în Sinaloa începând cu anii I860, ca să trudească la căile ferate şi prin mine. După obicei, imigranţii chinezi au adus cu sine, în îndelungatele lor călătorii peste Pacific, maci de opiu, gumă şi seminţe. Clima aridă din Sierra Madre s-a dovedit ideală pentru macii asiatici, care au crescut din belşug. În 1886 s-a consemnat pentru prima oară macul de opiu din Sinaloa, într-un studiu guvernamental. Floarea prinsese deja rădăcini8.

Gazetele din Sinaloa au consemnat curând că în Culiacán şi Mazatlăn se deschideau din ce în ce mai multe fumoare pentru opiomani. Aceste localuri numite erau descrise drept nişte încăperi murdare, situate deasupra

prăvăliilor din centru, frecventate doar de asiatici. Nu există nicio fotografie care să înfăţişeze amplasamentele respective, însă cel mai probabil semănau mult cu un fumoar din cartierul chinezesc al Manilei prezentat într-o fotografie jurnalistică din aceeaşi perioadă. Fotografia alb-negru înfăţişează mai mulţi chinezi întinşi pe saltele sau sprijiniţi de zid, trăgând din pipe lungi, unele de 60 de centimetri. Pe chipuri li se citeşte beatitudinea, pierduţi cum sunt în farmecul euforic al substanţei maronii9. Asemenea scene de fumoar apar în documentele vremii din California şi New York, unde chinezii şi americanii curioşi îşi făceau suferinţele scrum.

Însă apoi guvernul american a zis până aici şi a luat o măsură cu profunde consecinţe pentru viitor: a scos Iarba Bucuriei în afara legii. El Narco şi politica antidrog din America au o istorie comună.

Odată ce creşti într-o lume în care drogurile sunt interzise, ajungi uşor să iei situaţia drept un străvechi tabu, precum tâlhăria sau omorul. Mai că pare o altă lege a naturii: Pământul se învârte în jurul Soarelui, legea gravitaţiei ţine totul lipit de pământ şi substanţele narcotice sunt ilegale – simple stări de fapt. Însă cercetătorii au arătat că prohibiţia este o măsură politică tardivă, care naşte mereu discordie, dispute şi dezinformare.

Orice politică antidrog se izbeşte de un obstacol fundamental: marea majoritate are o preferinţă pentru anumite droguri recreaţionale, cum ar fi alcoolul, care provoacă moartea şi dependenţa. Doctorii şi soldaţii au nevoie de alte narcotice, cum sunt opiaceele. Totodată, oamenii din comunităţi sărace şi distruse se luptă cu dependenţa de orice stupefiant pe care pot să pună mâna.

Numai că dezbaterile pe tema drogurilor au fost umbrite de forţe alimentate de emoţii, nu de ştiinţă, cum ar fi rasismul. Mituri bizare se preschimbă în adevăruri

luate de-a gata. La început, gazetele americane susţineau că chinezii se folosesc de opiu ca să violeze sistematic femei albe, iar cocaina îi înzestrează pe afro-americanii din Sud cu forţe supraomeneşti. Mai recent, se zvoneşte că ar exista generaţii întregi de fiinţe subumane cu minţile rătăcite, copiii proveniţi din familii de drogaţi sau că LSD-ul îţi dă impresia că poţi să zbori.

În frica generală de colaps moral, vocile doctorilor şi ale oamenilor de ştiinţă nu se mai aud. În fruntea mulţimii urlă unul dintre marii cruciaţi ai modernităţii: războinicul antidrog. Politicienilor nu le-a luat mult să realizeze că drogurile reprezintă o platformă utilă, care le permite să intre în luptă cu o forţă malefică şi străină care nu poate să dea replica. Astfel fac figură de duri şi eroi ai moralităţii, câştigând sprijinul unui grup-cheie: clasa de mijloc preocupată de chestiuni sociale.

Părintele războinicilor antidrog este Hamilton Wright, care a fost numit în 1908 şeful comisiei pe problema opiului. Originar din Ohio, Wright a fost mânat de convingerile sale puritane şi de o mare ambiţie politică. Şi-a transformat slujba într-o misiune personală de cruciat pentru apărarea bunilor americani de pericolul străin, fiind primul om care şi-a imaginat un viitor în care Statele Unite ale Americii vor deveni liderul mondial în lupta contra consumului de droguri. Pentru războinicii antidrog de mai târziu, Wright reprezintă astfel un adevărat vizionar, însă criticii consideră că primele măsuri politice pe care le-a luat au fost greşite. Wright a alertat publicul că izbucnise o adevărată epidemie într-un interviu din 1911, acordat ziarului *New York Times*, cu titlul „Din toată lumea, unchiul Sam al nostru a căzut cel mai rău în patima drogurilor”. Iată ce a declarat:

Este uimitor cât de robit e poporul nostru de năravul acesta. Sunt pline puşcăria şi spitalele de victime, 10.000 de oameni de afaceri şi-au pierdut orice simţ moral şi s-au

transformat în fiare care îşi atacă semenii; năravul acesta a devenit una dintre cele mai prolifice cauze nenumite ale nefericirii şi păcatului în Statele Unite ale Americii…

Viciul opiului şi cel al morfinei au devenit un adevărat blestem pentru naţiune şi trebuie neapărat îngrădite cumva dacă vrem să ne menţinem locul de frunte între popoarele lumii, precum şi orice standarde înalte de inteligenţă şi moralitate pe care ni le-am stabilit ca oameni.10

La vremea lui Wright, consumul de opiu chiar a sporit, se estimează că în SUA existau între 100 şi 300 de mii de opiomani. Numărul este mare, însă, cum reprezintă doar O, 25% din populaţie, nici nu se poate compara cu actualul consum de droguri. În timp ce unii „împătimiţi ai drogurilor" pufaiau opiu în penumbra localurilor, mulţi consumatori au devenit dependenţi de drogurile cumpărate de la farmacie, cu reţetă.

Pe Wright îl alarma un alt drog tot mai la modă la începutul secolului al XX-lea: cocaina. Punând cap la cap rapoartele de poliţie pe tema consumului de cocaină în rândul afro-americanilor, a argumentat că praful alb îi stârnea prea tare pe negrii rebeli. Ziarele au făcut mare caz de povestea asta. Existau o mulţime de articole despre negri înnebuniţi de cocaină, însă cel care a stârnit cea mai mare senzaţie a apărut în 1914, în *New York Times*. Este o mostră regretabilă de rasism menită să agite spiritele, iar pentru cititorul modern aproape pare o autoparodie. Cu titlul „Negrii înrăiţi după cocaină devin un nou pericol public în Sud" (chiar că-ţi ia ochii duminică dimineaţa, la cafea), articolul bate câmpii din primele rânduri pe tema negrilor înnebuniţi de cocaină care se apucă să-i omoare pe albi, prezentând apoi o poveste senzaţională despre confruntarea unui poliţist-şef din Carolina de Nord cu un negru drogat:

Poliţistul a fost înştiinţat că pe un negru inofensiv de

fel, pe care îl ştia foarte bine „îl apucase amocul” şi agitaţia de la cocaină şi încercase să înjunghie un vânzător, iar la momentul de faţă se apucase „să bată măr” mai mulţi membri ai gospodăriei sale…

Ştiind că trebuia fie să-l omoare, fie să moară de mâna lui, poliţistul a scos revolverul, a lipit ţeava de pieptul negrului, în dreptul inimii, şi a tras, „cu intenţia să-l omor pe loc”, după cum declară chiar poliţistul, numai că insul nici măcar nu s-a clătinat…

Nu mai avea decât trei gloanţe în magazia pistolului şi se putea să-i trebuiască îndată, pentru a ţine piept mulţimii. Aşa că, făcând economie de gloanţe, „l-a răpus pe individ cu bastonul”.

Un negru înnebunit de cocaină se preschimbă în Hulk Uriaşul! Chinezii seduc femei albe cu otrava lor străină! Albii de la putere chiar s-au simţit ameninţaţi. Wright a reuşit să convingă 13 ţări să semneze în 1914 un acord prin care se obligau să pună capăt consumului de opiacee şi cocaină, iar în luna decembrie Congresul SUA a votat precursoarea tuturor legilor antidrog din America: Legea Harrison a Narcoticelor. Nu le interzicea cu totul, fiind menită mai degrabă să controleze consumul decât să elimine drogurile. Ca în ziua de azi, şi pe atunci era nevoie de o anumită cantitate de opiacee în scopuri medicale. Însă Legea Harrison a creat instantaneu o piaţă neagră a opiului şi cocainei.

Revenind la Sinaloa, oamenilor nu le-a luat mult să pună lucrurile cap la cap. Un stat certat cu legea, macii din munţi, plus o piaţă ilicită de vânzare a opiului la 580 de kilometri nord. Era o ecuaţie simplă: macii sinaloezi puteau fi daţi pe dolari americani.

Imigranţii chinezi şi urmaşii lor au avut destulă imaginaţie şi contacte pentru a pune bazele traficului cu droguri din Mexic. De-a lungul deceniilor, numărul lor crescuse tot mai mult, ajungând o comunitate răspândită

nu doar în Sinaloa, ci şi în oraşele de la graniţa de nord-vest a Mexicului. Cei mai mulţi vorbeau spaniola şi dialectul mandarin, purtând prenume creştine, specifice Mexicului. Printre numele primilor traficanţi arestaţi se numără câte un Patricio Hong, Felipe Wong sau Luis Siam. Chinezii au construit o reţea care se ocupa de culesul macilor, extragerea gumei şi vânzarea opiului dealerilor chinezi de peste graniţă, în SUA. Aşa cum britanicii nu luaseră în seamă prohibiţia din China, nici chinezii n-au luat în seamă legea din America.

Imensa graniţă americano-mexicană era ideală pentru contrabandă – problemă care le dă de furcă autorităţilor americane de un secol. Este una dintre cele mai lungi graniţe din lume, întinzându-se pe mai bine de 3.000 de kilometri, de la Pacific, din San Diego, până la Golful Mexicului, la Brownsville. La rândul său, Mexicul are două mari metropole de frontieră: Ciudad Juárez, chiar în mijlocul graniţei, şi Tijuana (care se spune că şi-a primit numele de la o patroană de bordel, Tía Juana). În cele două oraşe au migrat o mulţime de oameni din statele Sinaloa şi Durango, ambele străbătute de Sierra Madre, stabilind astfel legături de familie între graniţă şi munţi, cu bandele lor.

Tot la graniţă se mai află peste 10 oraşe mexicane de dimensiuni medii, printre care se numără Mexicali, Nogales, Nuevo Laredo, Reynosa şi Matamoros. Între oraşe sunt zone sălbatice vaste, cu porţiuni deşertice şi de deal arid. De-a lungul anilor, peste această graniţă aproape inexistentă s-a trecut ilegal cam orice, de la tigve ceremoniale aztece la mitraliere Browning şi tigri albi. Primele transporturi de opiu au trecut prin acest loc ca apa prin ciur.

Washingtonul a solicitat Mexicului măsuri de stopare a traficului. Numai că Mexicul avea alte griji la vremea aceea. După ce, 35 de ani la rând, Porfirio Díaz s-a opus

democraţiei, mexicanii s-au răzvrătit în sfârşit şi l-au înlăturat de la putere. Însă n-au apucat să sărbătorească prea mult victoria, că Mexicul a fost cuprins de un sângeros război civil, în care au luptat patru mari armate. În cea mai mare parte a Revoluţiei, luptele s-au dus în ţinuturile de la nord-vest, la poalele Sierrei Madre, cele mai cunoscute bătălii având loc în Ciudad Juárez şi Parral. Numeroşi sinaloezi au luat parte la lupte, printre care se numără călăul lui Pancho Villa, Rodolfo Fierro, care şi-a câştigat în acest conflict renumele de criminal dintre cei mai sângeroşi. Nenumăratele acte de violenţă s-au soldat cu vreun milion de victime, adică 10% din populaţia Mexicului, moştenire sângeroasă rămasă încă vie în amintirea familiilor şi oamenilor din popor.

În timp ce mexicanii îşi vedeau de propria supravieţuire, americanii îşi vedeau de traficanţii de opiu. Legea Harrison a dus la înfiinţarea Consiliului Antinarcotice, care avea scopul de a monitoriza comerţul cu droguri, numai că bugetul nu-i permitea să facă investigaţii serioase. Cu toate astea, agenţii de la serviciul vamal, consulate şi oficiul de finanţe au pus împreună la punct prima anchetă majoră în rândurile traficanţilor mexicani. Detaliile acestui caz au fost descoperite ulterior de către savantul sinaloez Luis Astorga, după ce a cercetat o mulţime de arhive prăfuite din Washington. Documentele arată că agenţii au scos la lumină un adevărat cuib de vipere.

Cazul a fost deschis în septembrie 1916, când un agent special de la poliţia de frontieră din Los Angeles a trimis la Washington un raport cu implicaţii incendiare12. Din câte scria, informatorii săi au depistat o grupare criminală de mexicani de origine chineză care introduceau ilicit opiu în California, prin Tijuana. La Los Angeles, gruparea îi vindea opiul unui chinez pe nume Wang şi Fac, cu contacte la San Francisco. Cu traficanţii respectivi

colabora şi o persoană misterioasă, pe nume David Goldbaum, de naţionalitate incertă. Goldbaum a stabilit o întâlnire cu însuşi guvernatorul Baja Californiei, statul în care este situată Tijuana), colonelul Esteban Cantú. După negocieri aprinse, Goldbaum s-a învoit să-i plătească lui Cantú un avans de 45.000 de dolari, plus 10.000 de dolari pe lună pentru ca gruparea criminală să-şi poată desfăşura traficul de droguri în nordul Mexicului fără să suporte rigorile legii.

Raportul arată că încă de atunci agenţii recurgeau la o tactică care avea să caracterizeze măsurile antidrog în America în următorul secol: informatorii plătiţi, lucrând sub acoperire. Mai mult, mita exorbitantă – 45.000 de dolari la valoarea din 1916 – indică faptul că, încă de la început, comerţul cu droguri era cât se poate de profitabil. În raport se mai menţionează faptul că un membru al grupării criminale se deplasa într-un automobil Saxon Six, unul dintre cele mai scumpe modele fabricate la Detroit. Însă pe agenţi îi interesa cel mai mult principala revelaţie din raport: oamenii politici din Mexic erau implicaţi în trafic.

La dosarul guvernatorului Cantú s-au adăugat alte dovezi. Un agent de la poliţia de frontieră a raportat faptul că poliţia din Baja California realiza diverse capturi de droguri, de exemplu, 400 de cutii cu gumă de opiu au fost capturate în portul Ensenada, numai că drogurile respective erau relansate ulterior pe piaţă. Oficialităţi de la Departamentul de Finanţe au declarat că Esteban Cantú vindea opiul unui distribuitor pe nume J. Uon în Mexicali, la sud de Calexico. Uon îl vindea la sediul său, cu numele de Casa Colorada, care opera şi ca agenţie chineză de resurse umane13. Un al doilea raport de la finanţe menţiona informaţia că Esteban Cantú era, la rândul său, dependent de morfină. Guvernatorul îşi injectase atâta opiu în membre, că i se înnegriseră, declara sursa

informaţiilor.

Un maldăr de mărturii incriminante a ajuns la Washington. Agenţii de la poliţia de frontieră şi finanţe îndemnau Departamentul de Stat să facă investigaţii şi să regleze problema cu oficialităţile mexicane. Agenţii considerau că era un caz cât se poate de urgent. Iar apoi… pauză. Nimic nu arată că s-ar fi făcut vreo presiune oficială pentru a soluţiona acest caz, iar Cantú şi-a văzut netulburat de atribuţii până la capăt. Poate că era implicat în alianţa pe care Washingtonul o agrea la momentul acela, în cadrul Revoluţiei din Mexic. Poate că guvernul era prins cu războiul din Europa. Poate că oficialităţile pur şi simplu n-aveau chef să stopeze circulaţia opiaceelor care li se distribuiau cu găleata soldaţilor din toate taberele şi tranşeele înecate în sânge ale Franţei.

Indiferent de motiv, cazul Cantú a creat un precedent care urma să stârnească nemulţumirile agenţilor americani antidrog de-a lungul secolului. De fiecare dată când agenţii investigau cazuri care luau în vizor politicieni străini, Departamentul de

Stat nu lua nicio măsură sau chiar le punea beţe-n roate. Războiul antidrog internaţional şi politica externă de la Washington constituiau două misiuni diferite, cu total alte priorităţi.

În anii 1920 comerţul cu opiu a devenit una din priorităţile minore, poliţia concentrându-şi eforturile asupra unui nou viciu oficial: alcoolul. Acest „experiment nobil” al prohibiţiei alcoolului a lansat cel mai celebru mafiot american, AI Capone, însă totodată a furnizat destule fonduri pentru viitorii gangsteri de pe Rio Grande. Oraşele mexicane de frontieră erau deja renumite pentru bordelurile şi cluburile lor de striptease. Din patima băuturii s-au întreţinut tot mai multe cârciumi care serveau whisky şi tequila americanilor însetaţi. Diverşi întreprinzători mexicani furnizau băuturi alcoolice imensei

reţele de baruri clandestine din toată America. Aşa cum comercianţii de alcool din Chicago ripostau cu focuri de armă atunci când poliţia voia să le confişte marfa, la fel făceau şi traficanţii de la frontieră.

Un raport din 1924 apărut în El Paso Times prezintă o luptă armată care a survenit între o bandă de traficanţi de alcool şi poliţia de frontieră, după ce agenţii au confiscat trei saci cu sticle de tequila şi aproape 240 de litri de whisky. În centrul acţiunii se află eroismul unui agent al poliţiei de frontieră identificat drept „ofiţer Threepersons”, care s-a luptat singur cu 16 traficanţi şi a împuşcat mortal un mexican. Sau aşa a declarat. Iată cum începe întreaga secvenţă palpitantă de luptă de la frontieră:

Primele semne ale luptei care va urma au survenit în noaptea de sâmbătă, în jurul orei 12, când ofiţerii Threepersons şi Wadsworth şi-au „stabilit tabăra” la capătul lui First Street, aşteptând în secret sosirea unui transport de băuturi alcoolice de peste graniţă.

La scurt timp de la sosirea celor doi în apropierea unui copac mare de lângă monument, Wadsworth s-a dus să parcheze autoturismul mai aproape în zona operaţiunilor, lăsându-l pe Threepersons singur. De cum a plecat Wadsworth, au şi apărut 16 mexicani la faţa locului…

Un individ i-a sărit în faţă, ameninţându-l cu pistolul. Threepersons l-a somat să ridice mâinile, însă acesta a refuzat, deschizând focul asupra ofiţerului din faţa sa. Threepersons a tras în el cu puşca sa de calibrul 30 – 30, doborându-l la pământ.

Confruntarea armată a durat mai bine de o oră şi s-a auzit practic în tot oraşul.14

Un schimb de focuri de o oră în plin centru al oraşului! O bandă de 16 inşi înarmaţi! Povestea seamănă mult cu ceea ce se scrie azi în ziarele locale de frontieră.

Doar că lupta s-a dat de partea americană, în centrul oraşului El Paso. La vremea aceea, când la Chicago se petreceau zilnic schimburi de focuri şi masacre, altercaţia din El Paso era un simplu fapt divers, regăsindu-se de-abia pe pagina 10 a unei gazete locale.

Odată cu sfârşitul Prohibiţiei, traficanţii mexicani de alcool s-au grăbit să găsească altceva de vânzare. Nu le-a luat mult să observe câştigurile mari cu care se alegeau chinezii din cutiile lor cu opiu şi heroină. Bandiţii munteni din Sinaloa îi invidiau pe gumarii asiatici, cu maşinile lor americane şi căsoaiele lor. Mexicanii râvneau şi ei la o felie. Curând şi-au dat seama că pot să ia toată marfa.

În plin val de violenţe rasiale îndreptate împotriva asiaticilor, răufăcători mexicani au intrat în posesia afacerilor cu opiu ale chinezilor. (Traficul de droguri n-a fost marcat doar de rasismul american.) De câteva decenii se tot acumulau ostilităţile împotriva chinezilor, căci mexicanii îi acuzau pe imigranţi că sunt imorali şi murdari, uitându-se cu jind la magazinele şi restaurantele lor. Impulsionat de diverşi politicieni locali, rasismul a atins paroxismul.

Şi infractorii au inflamat rasismul local. În 1933 consulul american din Ensenada a trimis la Washington un raport pe tema sentimentelor anti-chinezeşti tot mai virulente, în care cita un informator american vorbitor de mandarină, care spunea că printre activiştii anti-chinezi cei mai importanţi se numărau răufăcători bine-cunoscuţi. Ca de exemplu un traficant cu numele de familie Segovia care se deplasa prin Sinaloa şi Baja California pentru a finanţa grupări anti-chinezeşti violente. Segovia intenţiona să preia producţia de maci pentru opiu a chinezilor, se preciza în raport.

Tensiunile rasiale au izbucnit în stradă. Printre cei care s-au alăturat mulţimilor puse pe linşaj se numără un student pe nume Manuel Lazcano. Născut la o fermă din

Sinaloa în 1912, Lazcano va deveni o figură importantă din organele de ordine şi viaţa politică, printre altele ca procuror general al Sinaloei de-a lungul a trei mandate. Ulterior s-a ruşinat că luase parte la atacurile rasiale şi s-a prefăcut şocat de cruzimea lor. Între oficialităţile mexicane, el s-a arătat printre cei mai deschişi în memoriile sale, care servesc drept excelentă sursă de informaţii despre perioada de început a traficului de droguri din Mexic. Înfăţişat într-o fotografie drept un tânăr chipeş şi elegant fumând pipă, Lazcano a prezentat marşul unei mulţimi de opozanţi anti-chinezi până în piaţa centrală din Culiăcan pentru a racola adepţi:

Se strânseseră 150 de oameni, ceea ce, pentru vremurile acelea în Culiăcan, era mult. Pancartele erau mizerabile, înfăţişând chinezi mâncând şobolani, chinezi cu plăgi pe ţeste (se spunea că orientalii poartă mereu cu ei molimele, sunt murdari şi mănâncă reptile). Au fost numeroase atacuri şi jigniri… Băieţii au început să se împingă şi să ne ceară să ne implicăm. Parcă le aud glasurile: „Haideţi, haideţi”. Iar atunci m-am alăturat mulţimii – am devenit un opozant anti-chinez. Este un gest pe care-l regret până în ziua de azi”. 15

Potrivit descrierii lui Lazcano, mulţimea s-a împrăştiat pe străzi, la vânătoare de chinezi. Când puneau mâna pe victime, scrie el, le luau pe sus până la o închisoare clandestină dintr-o casă părăsită şi-i ţineau acolo, prizonieri, legaţi la mâini şi la picioare. Când strângeau destui, îi suiau în vagoane de marfa şi-i trimiteau peste hotarele statului. După care sinaloezii puneau stăpânire pe casele şi bunurile chinezilor. Purificarea etnică din Sinaloa a survenit la vremea când regimul nazist îi persecuta pe evrei în Europa. Asemănare care nu i-a scăpat lui Lazcano: „Am urmărit filme care prezentau represiunea brutală la care au fost supuşi evreii, urcaţi în vagoane de marfa ca nişte animale. Ei bine, asta li

s-a întâmplat chinezilor din Sinaloa. Era copleşitor să vezi aşa ceva aievea". 16

Bandiţii mexicani din alte părţi nu s-au obosit să-i urce în vagoane de marfa, ci pur şi simplu şi-au împuşcat rivalii chinezi. Potrivit relatărilor, un pistolar din Ciudad Juárez cu numele de El Veracruz a capturat şi ucis 11 chinezi implicaţi în comerţul cu opiu. Fusese angajat, din câte se spunea, de o femeie din Durango pe nume Ignacia Jasso, zisă şi La Nacha. Din Sierra Madre, patria macilor, şi până la efervescentele oraşe de frontieră, mexicanii au început să domine comerţul cu droguri.

Descrisă drept o femeie scundă şi zdravănă cu păr negru, strâns în coadă, La Nacha a devenit prima mafiotă celebră din Mexic. Relatările susţin că era o femeie de afaceri pricepută. La Nacha recunoştea cererea în schimbare a pieţei şi a extins producţia de heroină, procesând, se zice, macii din Sierra Madre în propriile laboratoare. În loc să strecoare drogurile peste graniţă, vindea pacheţelele de heroină în casa ei din centrul oraşului Juárez. Americanii, printre care numeroşi soldaţi din baza militară de la El Paso, treceau fluviul ca să-şi cumpere dozele. Marfa ei îşi găsea muşterii tocmai din Albuquerque, New Mexico.

După standardele actuale, era o piaţă de desfacere mică, iar mâlul mexican era considerat inferior heroinei turceşti dominante. Însă afacerile mergeau atât de bine, încât La Nacha a devenit unul dintre cei mai înstăriţi locuitori din Juárez. Cu averea sa a finanţat un orfelinat şi un program care oferea copiilor masa de dimineaţă şi şi-a luat maşină nouă, un model extravagant american. Îşi permitea şi să miluiască poliţia. Aşa cum scria ziarul local *El Continental* despre regina heroinei pe 22 august 1933:

Ignacia Jasso, alias La Nacha, tot nu a fost arestată de autorităţi pentru posesie şi vânzare de droguri heroice [heroină], cu care susţin că s-ar ocupa de mulţi ani chiar în

casa ei de la numărul 218, Degollado. Am fost informaţi că La Nacha se plimbă liniştită pe străzile din Juárez la volanul maşinii de lux proaspăt cumpărate. Se pare că femeia are unele relaţii sus-puse şi aşa se explică faptul că încă n-au prins-o.17

Şi aici, ca şi în cazul Cantú, în anii de început ai traficului de droguri se dezvăluie corupţia. Doar că pe vremea La Nachei nu mai e vorba de corupţia unui guvern de renegaţi în toiul unui război civil. După ani la rând, luptele se potoliseră, iar în Mexic venise la putere un partid atotputernic.

Partidul Revoluţionar Instituţional, PRI, a fost comparat cu Partidul Comunist Sovietic din punct de vedere al puterii deţinute, menţinându-şi controlul în Mexic aproape la fel de mult timp ca bolşevicii în Rusia. I se recunoaşte, de asemenea, meritul de a fi menţinut cea mai lungă pace din istoria

Mexicului, scutindu-l de conflictele turbulente care au clătinat Sud-America din temelii de-a lungul secolului al XX-lea.

Părintele fondator al PRI, generalul Plutarco Elias Calles, a creat partidul în 1929, după un mandat prezidenţial. Avea ca ţel să instaureze pacea şi ordinea printr-o uniune a tuturor sectoarelor de bază ale societăţii – sindicatele muncitoreşti, ţăranii, oamenii de afaceri şi militarii – intonând acelaşi imn sub acelaşi stindard. Inspirându-se din mişcarea totalitară a comuniştilor sovietici şi a fasciştilor italieni, Calles a călătorit în Europa pentru studiile lui politice. Curios e că până la urmă a dedicat mai mult timp cercetărilor asupra Partidului Laburist Britanic şi Social Democraţilor Germani. Oricum, PRI era în esenţa sa un partid mexican, preluând până şi tricolorul mexican – verde, alb, roşu – drept culori emblematice. Scopul său era să reprezinte poporul.

Unii jurnalişti americani consideră PRI un partid de

stânga. Se înşală total. Este adevărat că mai mulţi preşedinţi de stânga, cum ar fi Lázaro Cárdenas, au provenit din rândurile PRI, însă tot el a lansat capitalişti extremi, precum Carlos Salinas. În fond, nu ideologia conta în partidul acesta, ci puterea. Mai toate pârghiile sale de control par copiate după sistemul lui Don Porfirio Díaz. S-a restabilit astfel o reţea de *caciques*, şefi care făceau ordine pe tarlaua lor. În acest mediu de multiple fiefuri, forţele poliţieneşti au înflorit cu miile. Principala diferenţă faţă de regimul lui Díaz era faptul că PRI îşi schimba preşedintele din şase în şase ani. La putere era o întreagă instituţie, nu o unică figură autoritară. Era un aranjament de geniu, numit de scriitorul Mario Vargas Llosa „dictatura perfectă” 18.

Sistemul PRI funcţiona armonios datorită corupţiei. Oamenii de afaceri îi ungeau, după voie, pe *caciques* de provincie, care îi ungeau pe guvernatori, care-l ungeau pe preşedinte.

Banii se înălţau ca gazele şi puterea curgea la vale ca apa. Toată lumea era mulţumită şi nimeni nu ieşea din rând pentru că-şi primea banii. Istoricii au observat acest paradox specific vieţii politice mexicane: corupţia nu a măcinat, ci a uns şi sudat rotiţele maşinăriei sociale.19 într-un asemenea sistem, banii proveniţi din heroină se pierdeau în şuvoiul de şpăgi care-i scălda pe sus-puşi. Piaţa drogurilor era minusculă faţă de cea din ziua de azi şi politicienii nu se sinchiseau deloc de ea. Era un delict mărunt – cum e considerată azi pirateria muzicală.

Manuel Lazcano, studentul care luase parte la revoltele rasiale, îşi aminteşte că asta era şi atitudinea politicienilor, pe parcursul ascensiunii sale politice în PRI-ul sinaloez. El explică cum a ajuns să-i cunoască pe mulţi dintre proaspeţii patroni care preluaseră negoţul cu opiu din mâinile chinezilor:

S-a întâmplat încet-încet. Îmi place să cred că lumea

nu-şi dădea seama că făceau ceva rău. La început părea ceva normal, o infracţiune minoră, tolerabilă, acceptabilă. Ca şi cum te-ai fi dus la Nogales şi te-ai fi întors cu o ladă de coniac.20

Din câte îşi aminteşte Lazcano, în anii 1940 cantitatea de opiu fabricată în Sinaloa a crescut vertiginos. Ca mulţi alţii, şi el pune creşterea pe seama unui client misterios care cumpăra cantităţi imense de maci pe dolari. Acest client generos, spune el, se prea poate să fi fost chiar Unchiul Sam.

Ideea că guvernul SUA a atras sistematic pe piaţa sa opiu sinaloez în timpul celui de-al Doilea Război Mondial este principala teorie conspiraţionistă care explică originile traficului de droguri din Mexic. În Sinaloa zilelor noastre, poliţia, politicienii şi traficanţii vorbesc despre ea ca despre un fapt dovedit. Departamentul Apărării din Mexic o prezintă, de asemenea, în istoria oficială a comerţului cu droguri imprimată pe peretele sediului său din Ciudad de México. Însă oficialităţile americane au negat vehement întreaga afacere la vremea respectivă.

Conform teoriei conspiraţioniste, guvernul american avea nevoie de opiu pentru a fabrica morfină pentru soldaţii care luptau în cel de-al Doilea Război Mondial. Armata americană clar administra morfină cu găleata suferinzilor loviţi de obuzele japoneze şi germane. După tradiţie, SUA importa maci pentru uz medicinal din Turcia. Numai că războiul tăiase liniile de alimentare, odată ce submarinele nemţilor scufundau navele comerciale din Atlantic. Astfel că guvernul american a apelat la gumarii sinaloezi, încheind un acord cu guvernul mexican să le furnizeze macii.

Lazcano îşi aminteşte cât de uşor transportau amicii săi pasta de opiu în nord, luând totul ca pe un indiciu că exista un acord:

Cunoşteam mai mulţi munteni. Erau amici de-ai mei

care cultivau maci de opiu, iar după ce-i recoltau mergeau în Nogales deghizaţi în ţărani, aducând cu ei o geantă sau un rucsac cu patru, cinci bulgări. Curios era că treceau de vamă fără probleme şi fără niciun pericol – pe sub nasul poliţiei de frontieră. Îşi predau marfa unde trebuia şi se întorceau liniştiţi – era limpede că-i lăsau să treacă pur şi simplu.21

Când a sosit în Sinaloa în 1950, un ziarist american a descoperit surse de pe piaţa locală şi funcţionari de stat care confirmau pactul. Astfel că a adresat o solicitare Biroului Federal de Narcotice, agenţia creată în 1930 cu scopul de a coordona mai bine eforturile americanilor de a combate traficul de droguri. În primii 32 de ani, la conducerea biroului s-a aflat Harry Anslinger, un războinic antidrog foarte aspru. Anslinger a răspuns personal la întrebările legate de pact, susţinând că teoria e „absolut halucinantă, depăşind orice limite ale imaginaţiei" 22. Nici cei mai buni „narcologi" din Mexic n-au reuşit să descopere vreo dovadă clară a existenţei acordului, unii întrebându-se dacă autorităţile mexicane n-au inventat de fapt totul pentru a-şi linişti mustrările de conştiinţă.

Cu sau fără ajutorul Unchiului Sam, comerţul cu opiu din Sinaloa a prosperat. Sinaloezii şi-au câştigat aşa un renume pentru substanţa lor, că până şi echipa de baseball locală se numea „Gumarii". În anii 1950 Lazcano s-a deplasat în misiune guvernamentală chiar în municipiul de munte unde stau eu şi admir frumoşii maci. Pe atunci nu exista nici măcar drumul de ţară cu hârtoape pe care am urcat eu. El a venit cu un aeroplan. Însă pe podişurile de munte, scrie Lazcano, a văzut ţărani cu „aparate de radio, arme, maşini şi chiar conserve străine" 23 cumpărate cu bani din opiu.

Urmaşii triburilor de canibali, ai bandiţilor şi ţăranilor strămutaţi de pe pământuri găsiseră o sursă de avere care-i scosese de la sapă de lemn. Comerţul cu

heroină şi opiu a devenit parte integrantă a culturii lor, aşa cum erau camionetele, sfinţii din popor şi, mai târziu, kalaşnikovurile. El Narco prinsese rădăcini într-o comunitate din sânul căreia putea să se înalţe ca o iarbă însetată de viaţă. În acest mediu s-au născut Joaquín „Chapo" Guzmán şi Beltrán „Barbă" Leyva, în cocioabele lor dărăpănate. Pe parcursul copilăriei lor avea să se lanseze exploziv un fenomen social care va preschimba negoţul local cu droguri dintr-o ocupaţie a câtorva munteni într-o piaţă mondială cu câştiguri de miliarde – însăşi revoluţia socială a anilor 1960.

Capitolul 2

Hipioţii

„Ştii care-i ciudăţenia? Toţi ticăloşii ăia care susţin legalizarea marijuanei sunt evrei. Ce Doamne iartă-mă e cu evreii ăştia, Bob? Ce-i cu ei? îmi închipui că se explică prin faptul că cei mai mulţi dintre ei sunt psihiatri".

Preşedintele Richard Nixon, 26 mai 1971, înregistrări de la Casa Albă făcute publice în martie 2002

Vara iubirii se spune că ar fi început la 1 iunie 1967, odată cu lansarea celui mai cunoscut album Beatles, *Pepper's Lonely Hearts Club Band*, cu coperta sa emblematică reprezentându-i pe băieţii din Liverpool în costume portocaliu, albastru, roz şi galben. Albumul a rămas numărul 1, în top 200, 15 săptămâni la rând, în parte şi deoarece cumpărătorii americani erau încântaţi de aluziile la droguri. Dacă judecăm acum, trimiterile respective erau rizibil de cuminţi. Cea mai transparentă menţionare a vreunui drog pe album este titlul codat „Lucy in the Sky with Diamonds" (LSD – pe înţelesul puţinilor neştiutori rămaşi). Ca apoi cântecul final să conţină versul rebel „I'd love to turn you on" („Mi-ar plăcea să te-aprind") din cauza căruia a fost interzis de BBC, pe motiv că „încurajează formarea unei atitudini permisive în ceea ce priveşte consumul de droguri". Numai că drogurile

stârneau atât de uşor frisoane, încât un simplu apropou atrăgea curiozitatea tineretului. Dintr-odată, să te intoxici cu ierburi era un simbol al tinereţii, revoluţiei şi unei minunate lumi noi. În aceeaşi lună, mii de oameni au pufăit din jointuri în faţa camerelor TV, în timp ce Jimi Hendrix şi Janis Joplin interpretau un rock nou, ciudat, complicat la festivalul din Monterey, în California. Se întorsese lumea pe dos.

Însă nu şi în Sierra Madre. În vara lui 1967 un adolescent pe nume Efrain Bautista dormea pe podeaua de lut, lângă cei opt fraţi şi surori ai săi, aşa cum făcea de 16 ani, de când se născuse. În satul său cu colibe din chirpici şi bambuşi n-auzise nimeni de *Zgt*. *Pepper*, Beatles, LSD, Liverpool sau Monterey, pentru că n-avea nimeni tranzistor sau pickup, d-apoi televizor, iar ziarele nu ajungeau până în munţii aspri ai Mexicului.

Ar fi fost şi greu să se bucure de o vară a iubirii pentru că oamenii locului se războiau între ei de moarte. Chiar familia sa era în conflict cu un alt clan din cauza unei dispute aproape uitate a unui unchi de-al său pentru o fată. Unchiul său omorâse un pretendent rival, iar clanul îndurerat se răzbunase asasinându-i alt unchi şi un văr. Ambele clanuri pândeau încordate următoarea luptă sângeroasă. Asemenea conflicte eliminau de obicei generaţii întregi dintr-o familie sau alta.

Însă cu toate că Efrain şi satul său trăiau în cu totul alt univers decât hipioţii americani care dădeau din plete pe muzica lui Ravi Shankar[8], între ei s-a creat o strânsă legătură datorită unei plante verde-crud cu muguri lipicioşi şi un miros dulce-amar de neuitat. Când pofta insaţiabilă a americanilor pentru marijuana a atins cote

8 Muzician şi compozitor indian, un virtuoz al sitarului, instrument muzical indian tradiţional cu coarde ciupite. A fost descris drept cel mai cunoscut muzician indian contemporan. A fost maestrul lui George Harrison, chitaristul al formaţiei Beatles, când acesta a învăţat să cânte la sitar (n. red.).

maxime, lanurile de iarbă psihedelică s-au întins rapid pe câmpurile Mexicului. Cultivatorii de opiu cu experienţă din Sinaloa nu făceau faţă cererii, aşa că fermierii au început s-o crească în statul vecin Durango, apoi în Jalisco, apoi în statele de sud ale Sierrei Madre Oaxaca şi Guerrero, unde locuia Efrain. El şi ai săi s-au transformat brusc din mici fermieri în producătorii cei mai de jos din ierarhia industriei de droguri.

Creşterea fulminantă a consumului de droguri în America anilor 1960 şi 1970 a avut un impact spectaculos nu doar în Mexic, ci şi în Columbia, Maroc, Turcia şi Afghanistan. În doar un deceniu drogurile recreative au ajuns din viciu de nişă, o marfă de succes în toată lumea. În Mexic creşterea bruscă a cererii a transformat producătorii de droguri dintr-o mână de ţărani sinaloezi într-o industrie naţională cu noduri în peste 10 state. Guvernul a trebuit să ia măsuri, confruntându-se cu contravenţii mult mai extinse decât până atunci. Însă când industria a început să atragă miliarde de dolari, politicienii au căutat şi ei să se implice. Acum că miza era mult mai serioasă, în Mexic au apărut primii capi mafioţi şi s-au declanşat primele valuri de violenţe sângeroase, în cadrul războiului drogurilor. El Narco a atins brusc şi şocant vârsta adolescenţei.

Familia lui Efrain a aflat de ascensiunea fulminantă a marijuanei în munţii Mexicului când un văr dintr-un sat învecinat a început s-o cultive chiar el. Tatăl şi bunicul lui Efrain ştiau de existenţa canabisului, cu frunzele sale seducătoare, în formă de stea ivite, parcă peste noapte în toată Sierra Madre. Spre deosebire de opiul importat la sfârşitul secolului al XIX-lea, în Mexic marijuana era în uz încă de pe vremea coloniştilor spanioli, iar unii oameni credeau că aztecii fuseseră consumatori de iarbă psihedelică. În toiul campaniilor sângeroase ale Revoluţiei, numeroşi soldaţi şi-au înecat amarul în norişori de fum.

Ganja a inspirat şi cel mai cunoscut vers al melodiei „La cucaracha” – „Gândacul, gândacul nu mai merge deloc. Căci nu mai e, nu mai are marijuana de foc”. Pe vreme de pace, deţinuţii din Mexic se bucurau de canabis, ca şi personalităţi culturale cum a fost pictorul Diego Rivera.1

Când tatăl lui Efrain a văzut ce bine câştiga vărul din marijuana, s-a interesat cum poate s-o cultive şi el. Vărul i-a dăruit fără probleme seminţe şi i-a făcut cunoştinţă cu clientul său. Iată cum justifică Efrain hotărârea de a intra în industria drogurilor:

Tata deţinea patru terenuri, aşa că, după standardele de la munte, eram o familie înstărită. Aveam vaci, cultivam porumb, límete şi altele. Însă tot scoteam cu greu bani pentru toate gurile. Eram nouă fraţi şi surori, iar tata se îngrijea şi de copiii fratelui său ucis în războiul dintre clanuri. Tata era un om leneş, însă deştept. Căuta modalităţi de câştig mai puţin solicitante, însă mai bănoase. Aşa că ne-am apucat de marijuana.

Efrain zâmbeşte cu gândul la tinereţea lui, în timp ce mâncăm ouă cu chili într-un birt din Ciudad de México. Locuieşte în capitală de mai multe decenii, însă nu şi-a pierdut obiceiurile de muntean: vorbeşte deschis, sincer, chiar dacă mai din topor. Are pielea aspră de vreme şi ochi deschişi la culoare – din cauza unor strămoşi francezi din urmă cu secole, spune el. Însă în ciuda originilor sale europene, Efrain se mândreşte că e din Guerrero – un stat cu numele de „războinic” şi reputaţia de regiune foarte violentă a Mexicului:

Mai întâi am cultivat canabis pe o jumătate de teren, unde crescuserăm înainte porumb. Nu e deloc o plantă dificilă – îi prieşte de minune în munţii noştri. Am lăsat-o să crească liberă în soare şi ploi, iar pământul şi-a făcut treaba singur. Peste câteva luni se înălţaseră ditamai tulpinile, lungi de vreun metru jumate. Eu şi fraţii mei le-am cules cu mácetele.

Se reteza fără probleme. Tulpinile le-am pus în câţiva saci. Miroseau de trăsneau, aşa că bănuiesc că era marfă bună. Ne-am dus s-o vindem la oraş.

Cel mai apropiat oraş comercial era Teloloapan – cu străzile sale pietruite, înconjurate de culmi, şi sosurile faimoase (de ciocolată şi chili) şi sărbătorile populare cu măşti demonice. Efrain şi tatăl lui s-au dus la clientul vărului, care le-a dat 1.000 de peso pe saci – cu totul erau vreo 25 de kilograme de substanţă verde. Ceea ce însemna doar în jur de cinci dolari pe kilogram – un preţ infim faţă de cât urma să facă în piaţetele din Berkeley. Însă Efrain şi ai lui simţeau că dăduseră lovitura:

Nu mai obţinuserăm atâţia bani din vreo recoltă. Se plătea mult mai bine decât porumbul, límetele sau altceva. Ne-am ospătat bine cu carne de mai multe ori şi am cumpărat toţi haine şi încălţăminte nouă. Aşa că ne-am apucat să creştem canabis pe două terenuri şi să vindem recolte de până la 100 de kile o dată la câteva luni. Şi tot nu ne-am îmbogăţit. Însă nici nu mai muream de foame.

Când s-au făcut doi ani de când Efrain şi ai lui cultivau canabis, au venit soldaţi la ei în munţi să distrugă recoltele. Din fericire, clientul i-a anunţat cu o săptămână înainte de sosirea soldaţilor – ceea ce dovedeşte că organizaţia care făcea trafic cu marijuana avea unele cunoştinţe utile. Efrain îşi aminteşte:

Am tăiat repede toată canabis. Unele plante erau bune de vândut, aşa că puteam să le punem în saci şi să le ascundem prin munţi. Altele nu apucaseră să crească şi a trebuit să le aruncăm. Când au venit soldaţii în sat, nici nu s-au uitat la câmpurile noastre. Atunci tata s-a enervat că aruncaserăm canabisul degeaba. La început nici n-am ştiut unde ajungea marijuana noastră. Ştiam doar că puteam s-o vindem la oraş. Însă după un timp am aflat că ajungea în El Norte [SUA]. Cam tot atunci au plecat mai mulţi oameni din munţii noştri în El Norte să caute de lucru. Însă eu nu

voiam. Îmi plăcea prea mult să trăiesc în munţi.

Efrain şi ai lui îşi numeau produsul marijuana sau *mota*, în argoul mexican. Însă în SUA se vindea aproape sigur sub marca seducătoare Aur de Acapulco. În statul Guerrero se găsesc atât Teloloapan, cât şi Acapulco, unde Elvis Presley şi Johnny Weissmülleractor renumit pentru rolul lui Tarzan – sorbeau *margarita* din coji de nucă de cocos prin anii 1960. De-a lungul anilor, tone de marijuana au ajuns din sudul Sierrei Madre în staţiunea de pe litoral, de unde putea fi expediată în nord pe vase pescăreşti. Cu mulţi ani mai târziu, aveam să ajung într-o secţie a poliţiei federale din Acapulco, unde un poliţist cu lanţ de aur la gât şedea nonşalant cu un morman de „cărămizi” confiscate cu Aur de Acapulco cântărind 300 de kilograme. Marijuana răspândea un miros atât de pătrunzător, că-l simţeai încă de la intrare. De-aproape am observat că are o nuanţă deosebită, maroniu-verzuie, de la care i se trage şi numele.

În anii 1960 fumătorii americani se dădeau în vânt după Acapulco Gold, considerându-l un soi mai bun decât acelea cultivate în California sau Texas. În orice caz, cu explozia de marijuana de pe piaţa americană, dealerii au importat iarbă de oriunde au găsit. Din câte se cunoaşte, cererea americană şi-a creat propria ofertă în Mexic. Amatorii de iarbă au trecut masiv graniţa în Tijuana, cumpărând ganja de oriunde apucau. Un grup de elevi de la Liceul Coronado din San Diego, însoţiţi de profesorul lor, au început să transporte marijuana în SUA de pe plajele Tijuanei pe plăcile de surfing. Aşa-numita Companie Coronado a trecut ulterior la transportul marijuanei pe iahturi, înainte să-i prindă agenţii federali.2 Clienţii de la graniţa cu Texasul mergeau pe malul lui Rio Grande şi aşteptau să le azvârle mexicanii pungile cu marijuana peste apă. Alţii băteau speluncile din El Paso sau Laredo, căutând mexicani dubioşi – poate vindeau ceva.

La frontieră, marijuana se vindea cu vreo 60 de dolari kilogramul, în timp ce pe coasta de est, se vindea cu 300 de dolari prin campusuri. Unii întreprinzători americani s-au dus şi mai departe în Mexic, după produse mai ieftine. Unul din ei a fost George Jung – un consumator din Boston care s-a apucat să facă trafic cu marijuana, transportând-o cu avionul în celălalt capăt al ţării. George bostonianul s-a profilat mai târziu pe cocaină, a devenit subiect de film celebru (şi a ajuns superstar în lumea traficanţilor, cu site pe internet, fan club şi colecţie de tricouri proprie (Linia Traficantului).

Un pletos hipiot blond, cu nas mare şi accent pronunţat de Boston, George şi-a descris aventurile în numeroase filmuleţe şi memorii din închisoarea La Tuna – în Anthony, Texas –, unde a primit 15 ani după gratii. Când s-a dus prima oară în Mexic după marijuana, spune el, s-a inspirat din filmul *Noaptea iguanei*, ajungând în staţiunea Puerto Vallarla, de pe litoralul Pacificului. Cum nu vorbea decât foarte prost spaniola, a umblat două săptămâni de colo-colo, până să-şi găsească furnizor. N-a trecut mult şi câştiga 100.000 de dolari pe lună, transportând ganja în avioane uşoare. George cumpăra de la intermediari care ridicau iarbă de la mii de ţărani ca Efrain. Intermediarii aveau cunoştinţe în armata mexicană, din câte spunea el.

Într-un final, George a fost prins cu portbagajul ticsit de marijuana la clubul Playboy din Chicago şi arestat. Din fericire (sau nefericire) a nimerit în celulă cu Columbianul Carlos Lehder, care i-a făcut legătura cu cartelul de la Medellín, iar astfel a ajuns să câştige milioane din cocaină.

Odată ce afacerea din Mexic a lui George a fost închisă, traficul cu marijuana în nord a continuat aproape netulburat. Piaţa se tot extindea, iar un studiu din 1978 de la Casa Albă arăta că 37, 8% din elevii de liceu din ultima clasă recunoşteau că fumaseră iarbă. În aceeaşi perioadă a crescut mult consumul de heroină şi mai târziu cocaină.

Războinicii antidrog s-au grăbit să afirme că fumatul de iarbă conduce spre vicii mai sinistre. Poate au dreptate. Sau poate schimbările majore social-economice au condus la creşterea cererii şi ofertei tuturor celor trei stupefiante.

Oricare ar fi explicaţia, în această perioadă au avut loc schimbări radicale în consumul de droguri al americanilor. În 1966 Biroul Federal de Narcotice a declarat că heroina era cel mai profitabil drog din SUA, pe piaţa neagră rulând 600 de milioane de dolari pe an.3 în 1980 rapoartele arătau că piaţa drogurilor valora mai bine de 100 de miliarde de dolari pe an. O asemenea schimbare masivă avea să marcheze America, de la universităţi până la oraşele din centru, şi Mexicul de la munţi până la palatele guvernamentale.

În timpul boomului drogurilor în SUA, preşedintele care a influenţat cel mai mult politicile antidrog a fost indubitabil Richard Nixon. Certăreţul californian a declarat război drogurilor, a terorizat alte guverne pe tema producţiei de droguri şi a creat Agenţia de Luptă împotriva Drogurilor (DEA). Acţiunile sale de efect au marcat politicile americane în următorii 40 de ani şi au avut un impact imens asupra Mexicului. Însă, odată ce Nixon s-a compromis atât de tare în afacerea Watergate, războinicii antidrog de mai târziu au preferat să-i minimalizeze contribuţiile titanice. Totodată, criticii politicilor antidrog îi recunosc meritul de a fi oferit mai multe fonduri programelor de reabilitare decât unii dintre succesorii săi progresişti, cu tot stilul provocator care l-a caracterizat.

Născut în 1913, Nixon a atins maturitatea în timpul implementării măsurilor anti-marijuana ale lui Harry Anslinger, care susţinea că fumatul de iarbă provoacă comportamente reprobabile şi imorale şi instincte ucigaşe. Idei similare se regăsesc şi în clasicul film de propagandă *Reefer Madness* (sau *Tell Your Children*), produs în toiul zeloasei campanii a lui Anslinger. Filmul prezintă un grup

de liceeni cuminţi care fumează marijuana momiţi de un dealer, după care se lansează în violuri şi crime, pierzându-şi minţile. Filmul are scenele sale reuşite, ca de exemplu un elev la costum pufăie dintr-un joint, izbucnind imediat într-un hohot de râs sinistru à la Hollywood.

Ideea că consumul de marijuana duce la crime şi violuri şi-a pierdut orice credibilitate după anii 1960. Totuşi Nixon credea că marijuana duce la acte imorale şi susţinea că abate tineretul de la calea cea dreaptă, provocând odioasa revoluţie contraculturală a vremii. Ideile sale au ieşit la lumină mai ales odată cu înregistrările de la Casa Albă făcute publice în 2002. Drogurile, declara el, erau parte din marea conspiraţie comunistă împotriva Statelor Unite ale Americii. Aşa cum spunea el într-o înregistrare: „Vezi tu, homosexualitatea, narcoticele şi imoralitatea în general sunt duşmanii societăţilor puternice. De-asta le promovează atâta comuniştii şi stângiştii. Vor să ne distrugă”. 4

Nixon era preocupat şi de heroină, pe care o considera cauza criminalităţii sporite din ţară, de la Washington şi până la Los Angeles. În campania sa electorală a promis lege şi ordine. Iar când şi-a început mandatul în 1969 a dorit să ia măsuri care să-i dovedească seriozitatea. Prima sa lovitură dură a fost să închidă graniţa cu Mexicul.

Operaţiunea Interceptarea a luat fiinţă după ce oamenii lui Nixon au mers în Ciudad de México, în iunie 1969, pentru a convinge guvernul mexican să stropească cu otravă recoltele de canabis şi opiu. Oficialităţile mexicane au refuzat, invocând ca motiv înfiorătoarele efecte secundare pe care le-a avut agentul portocaliu pulverizat în Vietnam. Aşa cum descria G. Gordon Liddy[9]

9 George Gordon Liddy (n. 1930) este fost avocat american, cunoscut pentru implicarea în scandalul Watergate. A fost închis cinci ani pentru sperjur şi conspiraţie (n. red.).

vizita în memoriile sale: „Mexicanii ne-au trimis la plimbare, bineînţeles în termeni diplomatici. Guvernul Nixon nu tolera ca Statele Unite ale Americii să fie luate la şuturi de niciun guvern străin. Drept replică, a iniţiat Operaţiunea Interceptarea”.5

Potrivit respectivei operaţiuni, inspectorii vamali percheziţionau – sau „întorceau pe dos”, după cum se exprimau agenţii – toate autovehiculele şi persoanele care voiau să pătrundă pe teritoriul SUA în orice punct de frontieră de la sud. Între punctele de frontieră, armata americană a instalat radare mobile, iar agenţii antidrog patrulau în avioane închiriate. Operaţiunea a stârnit un haos de nedescris, provocând cozi interminabile la frontieră, la Tijuana şi Ciudad Juárez. Mexicanii posesori de green card nu mai ajungeau la muncă, avocadoul putrezea în camioanele blocate la graniţă şi contribuţiile mexicanilor la economia americană au scăzut în marile oraşe. Nici agenţii n-au realizat cine ştie ce capturi, căci traficanţii s-au retras, aşteptând să se termine asediul. După 17 zile dureroase şi un potop de plângeri, Nixon a încheiat ostilităţile. Statele Unite ale Americii şi Mexicul au acceptat să-şi unească forţele în noua Operaţiune Cooperarea.

Istoricii nu s-au pus de acord în ceea ce priveşte meritele şi eşecurile agresivului experiment al lui Nixon. Pe de o parte, a dovedit că SUA nu fac faţă consecinţelor economice ale închiderii graniţei sudice. Patru decenii mai târziu, când schimburile comerciale dintre cele două naţiuni s-au amplificat mult, iar pieţele internaţionale sunt atât de instabile, o asemenea măsură pare de neconceput. Agenţii vamali trebuie să se mulţumească să controleze doar o mică parte din maşinile şi oamenii care trec în SUA din Mexic. Oricât de mare ar fi capturile, o anume cantitate de droguri tot o să treacă dincolo nedetectată.

Nixon totuşi a declarat operaţiunea un triumf. Le

dovedise votanţilor că e serios şi silise Mexicul să combată traficul de droguri. În Operaţiunea Cooperarea, Mexicul s-a angajat să ia măsuri dure împotriva plantaţiilor ilegale, iar agenţilor americani li s-a permis să lucreze la sud de graniţă. Astfel s-a conturat un nou mod de a acţiona în războiul împotriva drogurilor de peste hotare: să constrângi cumva guvernele altor ţări să distrugă narcoticele direct la sursă.

În 1971 Nixon a adoptat aceeaşi tactică în Turcia, silind guvernul să reducă producţia de opiu, sub ameninţarea retragerii sprijinului militar şi economic. De asemenea, a conlucrat cu Franţa pentru a lua cu asalt laboratoarele în care se prepara heroină din aşa-numita filieră franceză. Asemenea măsuri au afectat serios producţia de stupefiante turceşti. Însă pentru producătorii sinaloezi, a fost o mană cerească, căci şi-au extins operaţiunile pentru a acoperi noua cerere. Mâlul şi catranul negru mexican au ajuns, din produse consumate din lipsă de opţiuni, un fel principal la masă.

Înainte de alegerile din 1972, Nixon şi-a înscris lupta împotriva heroinei ca parte principală a campaniei electorale. Era o ţintă uşoară. Heroina era un duşman malefic, străin, care nu-ţi dădea replica. În plus, servea drept diversiune când venea vorba de realele înfrângeri din războiul din Vietnam şi-i permitea să susţină că îi sprijinea astfel atât pe cetăţenii de culoare de la oraş, cât şi pe votanţii săi albi. Nixon vorbea despre război în termeni categorici, anunţând viitoarea anihilare a duşmanului: „Ţelul nostru este capitularea necondiţionată a negustorilor morţii care trafichează heroină. Ţelul nostru este eliminarea totală a abuzului de substanţe din viaţa americană. Noi luptăm pentru viaţa copiilor noştri. Trebuie să câştigăm lupta de dragul viitorului copiilor noştri”. 6

Nixon a câştigat alegerile, obţinând 60% din voturi – un procent fenomenal. Bineînţeles, victoria se datorează

multor altor factori, cum ar fi economia puternică. Însă strategii din toată lumea au învăţat atunci o lecţie vitală: războiul împotriva drogurilor îţi atrage succese pe plan politic.

Agenţia de Luptă împotriva Drogurilor, apărută în 1973, a fost o moştenire şi mai importantă a lui Nixon, care a înfiinţat agenţia prin decret prezidenţial, cu misiunea de „a stabili un post de comandă unic şi unificat pentru a duce un război total, la nivel global, pentru combaterea ameninţării drogurilor”. 7 întreaga agenţie nu exista decât ca o materializare a războiului împotriva drogurilor. Odată instalată la Washington, DEA va face cu succes lobby în deceniile următoare pentru a obţine fonduri din ce în ce mai masive. Dacă la început avea 1 470 de agenţi speciali şi un buget anual sub 75 de milioane de dolari, azi are 5 235 de agenţi, sedii în 63 de ţări şi un buget colosal de peste 2, 3 miliarde de dolari.

În atmosfera de optimism de la început, agenţii DEA chiar credeau că pot să atingă ţelul impus de Nixon: „expulzarea totală” a traficanţilor de droguri. Fusese o greşeală să se concentreze pe prinderea dealerilor mărunţi, de pe stradă, susţineau ei. Însă noul organ putea să depisteze operaţiuni majore şi să captureze figurile din vârful piramidei răului. Nu după mult timp, agenţii au deschis un asemenea caz în Mexic, desfăşurând una dintre cele mai bizare anchete din istoria DEA: un caz deosebit de complex, ca un roman de spionaj al lui John Le Garré, cu personaje printre care se numărau luptători cubanezi de gherilă, amanta preşedintelui mexican şi Cosa Nostra.

Ancheta a fost deschisă atunci când sediul din San Diego al DEA a încercat să descopere, făcând uz de capturi, cine era responsabil pentru cantităţile masive de droguri care ajungeau în California prin Tijuana.9 Informatorii plătiţi le-au indicat un palat din Tijuana cu numele de Depoul. Supraveghind vila, au observat cum îşi

făceau apariţia o serie de vizitatori în haine elegante şi maşini de viteză scumpe şi escorte – atât feminine, cât şi masculine. Luxul şi extravaganţa sugerau că nu era o simplă operaţiune de stradă. Iar proprietarul nici măcar nu era mexican, ci un american de origine cubaneză pe nume Alberto Sicilia Falcon, după cum au aflat agenţii.

Există o poză care-l înfăţişează pe Falcon la tinereţe, cu păr brunet, pomădat şi look de star de cinema. Se născuse în Matanzas, Cuba, în 1944, şi evadase la Miami cu familia lui după revoluţia din 1959 a lui Fidel Castro. După ce şi-a făcut stagiul în armata americană, a fost arestat pentru sodomie, s-a însurat şi a divorţat curând şi nu se mai ştiuse nimic de el din 1968, când fusese la San Diego. Acum, când de-abia împlinise 30 de ani, ajunsese şef al unei organizaţii mexicane de traficanţi. Cum reuşise?

Agenţii au arestat traficanţi din solda lui Falcon şi i-au reprofilat, cum se spunea, adică le-au dat statut de martori sub acoperire pentru a-i convinge să-şi toarne şeful. Mărturiile lor arată că Falcon cumpăra heroină şi marijuana prin comandă directă de la producătorii din munţii Sinaloei şi transporta marfa în aeronave uşoare până în apropiere de Tijuana. Apoi trecea marfa peste graniţă cu o armată de *burros* – măgăruşi – adică traficanţi plătiţi, în argoul traficanţilor, până la o vilă din cartierul de lux Coronado Cays din San Diego. Falcon se mai ocupa şi cu traficul de cocaină din America de Sud – activitate pe atunci pionierat. Operaţiunea sa făcea cu totul 3, 6 milioane de dolari pe săptămână, după estimările DEA, fiind cea mai mare organizaţie de traficanţi pe care o depistaseră până atunci în Mexic.

DEA a prezentat dovezile poliţiei federale mexicane, care a părut surprinzător de dispusă să se ocupe de caz. În iulie 1975, Falcon a fost arestat într-o vilă din Ciudad de México. Iar în punctul ăsta, ancheta a devenit din ce în ce mai bizară.

După percheziţionarea vilei lui Falcon, poliţia a descoperit paşapoarte cubaneze, americane şi mexicane, precum şi registre de operaţiuni bancare elveţiene cu conturi de 260 de milioane de dolari. Din câte se părea, extravagantul bisexual era cunoscut în cercurile elitei mexicane, fiind prieten la cataramă cu diverse celebrităţi şi politicieni. Printre altele, era un apropiat al starului de cinema Irma Serrano, poreclită Tigroaica, amanta unui fost preşedinte mexican, din câte se ştia. Şi asta nu era tot. După ce poliţiştii mexicani l-au snopit în bătaie şi l-au torturat cu şocuri electrice, Falcon a declarat că era agent CIA, iar cu banii câştigaţi pe droguri le furniza arme rebelilor din America Centrală. Putea fi o poveste cusută cu aţă albă, pe care un răufăcător o turnase ca să scape de tortură. Însă ulterior Falcon avea să susţină acelaşi lucru în memoriile sale din închisoare, care oferă anumite dovezi serioase.9

Falcon scria că şi-a făcut instructajul de agent CIA în Fort Jackson, Florida, ca potenţial recrut anti-Castro. Mai mult, unul din tovarăşii săi de arest era tot un cubanez, un anume José Egozi Bejar, care participase la operaţiunea din Golful

Porcilor din 1961, care avusese drept scop înlăturarea lui Castro de la putere.10 Oficialităţile americane au confirmat că Falcon era implicat în traficul de arme. Biroul pentru Regularizarea Alcoolului, Tutunului, Armelor de Foc şi Explozibililor (ATF) a declarat că un dealer de arme din Brownsville, Texas, a vândut organizaţiei siciliene milioane de cartuşe.

Poliţia mexicană a depistat altă conexiune ciudată. Într-o casă în care se aflase Sicilia se descoperiseră amprentele mafiotului Sam Giancana din Chicago. Însă Giancana fusese împuşcat mortal cu 13 zile înainte de arestarea lui Falcon. Ulterior, anumite documente făcute publice au dovedit că şi Giancana lucrase pentru CIA, într-

o operaţiune secretă de asasinare a lui Castro. Din câte înfăţişau dovezile, Falcon trăise într-o zonă crepusculară populată de mafioţi, politicieni şi luptători de gherilă.

Povestea a mai luat o turnură bizară când Falcon şi Egozi au evadat împreună din închisoarea mexicană în 1976, printr-un tunel electrificat. Au fost prinşi trei zile mai târziu, după ce poliţia mexicană a fost pusă la curent de o sursă anonimă din ambasada SUA. Falcon a fost acuzat de activităţi criminale, trafic de droguri şi înşelăciune, petrecându-şi tot restul vieţii după gratii. Contactele cu CIA nu s-au dovedit niciodată şi o mulţime de întrebări chinuitoare nu şi-au găsit răspunsul.

Aşadar, ce concluzii am putea trage din bizarul caz al lui Alberto Sicilia Falcon pe tema traficului de droguri din Mexic? Cine a fost cu adevărat acest personaj misterios – creierul operaţiunii sau doar un ţap ispăşitor? Teoreticienii conspiraţionişti susţin că dovedeşte controlul pe care-l deţin în secret agenţii americani asupra traficului de droguri – o temă recurentă în evoluţia lui El Narco. Numai că nu există nicio dovadă concretă. Chiar dacă CIA i-a sprijinit la un moment dat pe Falcon şi Egozi în lupta contra lui Castro, asta nu înseamnă că în anii 1970 încă activau.

Oricum, este interesant că primul baron al drogurilor arestat în Mexic era un cetăţean străin, fie că lucra cu agenţi secreţi sau nu. Atât mafioţii cubanezi, cât şi cei americani aveau o îndelungată experienţă în crima organizată, fiind la curent şi cu reţelele de trecere ilegală a graniţei şi de spălare de bani care făceau posibil traficul masiv de droguri din anii 1970. Dacă la un moment dat au reuşit să-şi creeze contacte în serviciile secrete, cu atât mai bine. Bandiţii din munţii Sinaloei începeau să înţeleagă această industrie de miliarde de dolari. Au învăţat de la străini cum funcţionează. În ziarele mexicane, Falcon apărea ca un cap criminal malefic şi un degenerat

sexual. Însă i se nota şi imensa avere, pe care publicul mexican n-a ignorat-o deloc.

Influxul de dolari americani în Sinaloa îi preschimbase pe gumari într-un clan mai bogat şi mai turbulent. Începând cu anii 1950, cultivatorii de opiu cu bani coborâseră din munţi, stabilindu-se la marginea oraşului Culiacán. În anii 1970 deja îşi construiseră cartierul lor, numit Tierra Blanca, cu case într-un stil ţipător şi camionete noi-nouţe, parcate pe drumurile nepavate. Ziarele sinaloeze îi numeau tot mai des *narcotraficantes* sau, pe scurt, *narcos*, nu doar gumari. Noul limbaj sugerează o schimbare de statut – din simpli cultivatori de maci ajunseseră traficanţi internaţionali. Vechile familii din Culiacán se uitau cu dispreţ la neciopliţii de *narcos*, cu lanţurile lor de aur masiv, accentul de munteni şi sandalele din picioare, însă le ochiseră şi teancurile de dolari.

Pe străzile din Tierra Blanca răsunau împuşcăturile, căci ţărănoii cu sombrerouri pe cap se lansau în schimburi de focuri unii cu alţii, adesea ziua în amiaza mare. În ziarele sinaloeze din 1975, politicienii locali se plângeau de pericolul tot mai mare pe care-l reprezentau *narcos*, declarând că zi de zi izbucneau confruntări armate, iar bandiţii se deplasau în maşini fără plăcuţe de înmatriculare, cu geamuri fumurii. ÎN SINALOA DOMNEŞTE MAFIA CRIMINALĂ, proclama un titlu de ziar.11 Oficialităţile îşi făceau griji din cauza rapoartelor din care reieşea că producătorii de droguri din munţi „deţineau armament să le-ajungă pentru o mică revoluţie”. Guvernul federal mexican a început să simtă presiunile.

Statul a dat în sfârşit lovitura de graţie în 1976, când Mexicul a lansat Operaţiunea Condorul. 10.000 de soldaţi au luat cu asalt Triunghiul de Aur, în Culiacán au sosit noi comandanţi de poliţie duri şi recoltele de plante narcotice au fost stropite din avion. Scopul expres al guvernului era

să-i anihileze total pe *narcos*.

Operaţiunea Condorul a fost cea mai mare ofensivă guvernamentală împotriva El Narco din istoria de 71 de ani a PRI-ului. Toate sursele afirmă că traficanţii au avut mult de suferit. DEA a furnizat avioanele cu pesticide – 2.4-D pentru plantaţiile de opiu şi erbicid Paraquat pentru cele de canabis, iar agenţilor li s-a permis să survoleze câmpurile pentru a constata pagubele produse. Jerry Kelley, unul dintre agenţi, a descris astfel misiunile deasupra Sinaloei într-un interviu acordat corespondentei revistei *Time*, Elaine Shannon: „Am străbătut în zbor toată ţara, metru cu metru, ştiam ce făceau ei acolo şi ce terenuri existau. Nu conta cine-i corupt şi cine nu. N-aveau cum să ascundă ce se întâmpla”. 12

A fost prima operaţiune de stropire cu substanţe toxice realizată cu sprijin american din războiul împotriva drogurilor şi a lansat o metodă adoptată în lumea întreagă, din Columbia în Afghanistan. Istoria a demonstrat de atunci că, în sine, campaniile de stropire nu pot distruge industria drogurilor. Însă unii traficanţi mexicani se pare că au făcut greşeala fatală de a culege marijuana toxică şi de a o trimite în El Norte. Testele de laborator ale guvernului american au arătat că exista pe piaţă ganja mexicană cu urme de Paraquat. Cine ştie câtă iarbă otrăvitoare se vindea de fapt? însă legiuitorii americani au intrat imediat în alertă după ce s-a aflat, îngrijoraţi că odraslele lor plecate la colegiu ar putea să tragă în piept săruri toxice. Departamentul Sănătăţii a atenţionat public fumătorii de marijuana că iarba de pe piaţă putea fi otrăvită, afectând ireversibil plămânii.

Cu toată publicitatea asta negativă, dealerii s-au văzut siliţi să caute o nouă sursă de iarbă pentru necesităţile milioanelor de hipioţi. Nu peste mult timp, au şi găsit o ţară cu terenuri, lucrători şi legi laxe numai bună: Columbia. Ţăranii cubanezi cultivau canabis în

Sierra Nevada încă de la începutul anilor 1970. Când în Mexic s-au luat măsuri împotriva traficului, columbienii au trecut la înaintare, şi astfel propria industrie de marijuana a înregistrat un boom consemnat de istoricii lor sub numele de Bonanza Marimbera.13 Nu peste mult timp, agenţii DEA depistau peste tot aurul de Santa Marta, atât la festivaluri rock din Midwest, cât şi în universităţile din Ivy League. Această deplasare geografică a producţiei de droguri a ajuns să se numească „efectul de balon”. Potrivit analogiei, când apuci de un colţ al balonului, aerul se deplasează rapid în partea opusă.

Întorcându-ne în Sinaloa, soldaţii i-au spulberat pe narcotraficanţi la nivelul solului, nu doar din aer. Locuitorii din Sierra Madre încă îşi amintesc cu durere cum au dat soldaţii buzna în satele lor, au spart uşile caselor şi au săltat sute de tineri. S-a dus vorba că suspecţii au fost supuşi la tratamente atât de rele, că asociaţia avocaţilor din Culiacán a trimis o echipă de investigaţii. După ce au interogat 457 de deţinuţi închişi pentru trafic de droguri, au constatat că nu exista om care să nu se plângă că a fost bătut şi torturat. Au fost supuşi la şocuri electrice, arsuri, apă cu chili turnată pe căile nazale şi alte asemenea abuzuri. Alţi deţinuţi au declarat că poliţiştii i-ar fi violat. Niciun poliţist n-a primit vreo atenţionare.

Oricât de dure ar fi fost tacticile adoptate, şi-au făcut efectul şi narcotraficanţii au fost înfrânţi. Invazia armatei în munţi i-a silit pe mulţi cultivatori şi fermieri să plece din satele lor şi să se stabilească în cartierele sărace ale oraşelor. Poliţia federală a împuşcat atunci mai mulţi martori-cheie, printre care, în 1978, capul mafiot Pedro Avilés. Oamenii lui Avilés au fugit de pericolele din Sinaloa şi s-au stabilit în Guadalajara. Otrava El Narco s-a răspândit. Acum tribul sinaloez îşi avea teritoriul de la munţi până la aproape cel mai mare oraş din Mexic.

În definitiv, de ce a pornit guvernul mexican

Operaţiunea Condorul? Oare politicienii au văzut dintr-odată lumina, înţelegând cât de dăunător şi de periculos este traficul de droguri?

Promisiunile americanilor au impulsionat clar guvernul. Şefii de la DEA şi guvernul Jimmy Carter au ridicat în slăvi măsurile antidrog din Mexic, un adevărat „program model”. Un avantaj concret a fost că Mexicul s-a ales cu utilajele de stropit recoltele ale americanilor. În doi ani Mexicul a acumulat 39 de elicoptere Bell, 22 de aeronave mici şi un avion cu reacţie, ceea ce însemna cea mai mare flotă aeriană de poliţie din America Latină. Măsurile antidrog au ajuns să fie adoptate ca o modalitate prin care guvernele puteau să câştige sprijin material şi aeronave din partea SUA.

Totodată Operaţiunea Condorul a permis guvernului mexican să combată dur micile bande de insurgenţi de stânga. Studenţii şi muncitorii nemulţumiţi protestaseră în anii 1960 împotriva regimului totalitar. PRI-ul a reacţionat cu calm: în 1968 a ordonat lunetiştilor să înconjoare mulţimea şi să deschidă focul din toate părţile. Şi astăzi se mai pot vedea desene cu cadavrele de atunci în sumbra Piaţă Tlatelolco din Ciudad de México. Văzând că protestele lor nu pot schimba sistemul, stângiştii s-au organizat în grupuri de gherilă care organizau din când în când răpiri de persoane şi atacuri asupra clădirilor de stat. Pe la jumătatea anilor 1970, adică tocmai când a fost lansată Operaţiunea Condorul, deveniseră de-a dreptul deranjanţi.

Soldaţii din operaţiunile antinarcotice i-au ridicat pe cei suspectaţi a fi luptători de gherilă, care activau intens în statele Sinaloa şi Chihuahua din Sierra Madre, adică în zonele unde se desfăşura Operaţiunea Condorul. Stângiştii erau arestaţi cel mai adesea sub pretextul că făceau trafic cu droguri. Nu se ştie ce s-a întâmplat cu câteva sute de activişti – nimeni nu i-a mai văzut. Mexicanii îi numesc pe

cei pierduţi atunci „dispăruţii”. Pe măsură ce operaţiunile antidrog se extindeau în alte state, continua şi războiul murdar împotriva stângiştilor. Războiul împotriva drogurilor a lansat atunci încă un mod de acţiune – măsurile de reprimare a insurgenţilor sub pretextul combaterii traficului.

Coincidenţa face ca CIA să-şi aleagă acelaşi nume de cod pentru propriile măsuri împotriva comuniştilor din anii 1970. Urmărind campania de eradicare din Mexic, agenţia ştia foarte bine că guvernul mexican făcea uz de echipamentul antidrog pentru misiunile sale poliţieneşti. Într-un memoriu devenit public de la Casa Albă se afirmă că:

Armata va profita de campania de eradicare pentru a depista traficul de arme şi activităţile de gherilă de la faţa locului… Forţele armate de eradicare se pot dedica atât măsurilor de securitate internă, cât şi celor de eradicare. Însă nu vor beneficia în acest scop de dotări pentru aeropurtare şi pot face uz de elicoptere şi alte echipamente din dotarea limitată a procuraturii generale.14

Restul memoriului este haşurat cu markerul. Probabil conţine informaţiile cu adevărat scandaloase. Însă nu vă faceţi griji. Nu avem acces la ele pentru propria noastră siguranţă.

După doi ani de la începutul Operaţiunii Condorul, guvernul mexican a părut să se sature de atacurile nimicitoare la adresa traficanţilor. În martie 1978 oficialităţile mexicane i-au informat pe agenţii DEA că o să oprească zborurile de control. Campania de eradicare avea să continue din punct de vedere oficial – la fel de lăudată la Casa Albă însă fără supravegherea vigilentă de mai înainte. Preşedintele Carter n-a protestat deloc, având un stil mult mai relaxat când venea vorba de droguri. Însă agenţii de pe teren se plângeau şefilor că avea loc o

muşamalizare. Agenţii DEA de dincolo de graniţa cu SUA au observat şi că marijuana mexicană reîncepuse să circule, acum că lumea uitase de iarba otrăvită.

Renumele Operaţiunii Condorul avea să fie pătat de un anume eveniment survenit la ceva vreme de la încheierea ei. Procurorul Carlos Aguilar fusese şeful operaţiunilor dure din Culiacán şi îşi atrăsese veneraţia publicului, ca Eliot Ness în timpul Prohibiţiei. Drept răsplată, a fost numit în fruntea operaţiunilor din zona de nord-est a Mexicului. Doar că peste câţiva ani s-a retras din funcţie şi şi-a deschis cu bani mulţi un hotel şi alte câteva afaceri în oraşul Nuevo Laredo, de la graniţă, în 1984 a fost arestat cu şase kilograme de heroină şi cocaină în posesie, iar după eliberarea pe cauţiune nu s-a mai prezentat la tribunal. Poliţiştii texani l-au arestat din nou în 1989, la Harlingen, şi l-au predat poliţiei mexicane, însă a reuşit să scape de închisoare. Apoi, în 1993, a murit împuşcat în cap la el acasă, din câte se pare, într-un asasinat legat de droguri.

Aşadar cum a rămas până la urmă cu Operaţiunea Condorul? Oare oficialităţile mexicane de vârf s-au lăsat în sfârşit mituite cu dolari din droguri? Să fi revenit Mexicul la concepţia că n-ai cum să închizi decât o mână de dealeri, lăsând traficul să continue neafectat? Sau să fi fost întreaga operaţiune o demonstraţie de forţă menită să mai taie din grosul mafiei drogurilor? După lovitura încasată, mafioţii şi-au văzut iarăşi de trafic, conştienţi de-acum că politicienii dictau de fapt la ei în ţară.

Asemenea întrebări scot în evidenţă cât de complicate sunt corupţia şi traficul de droguri din Mexic, constituind un dans delicat, în care se combină şpăgile şi capturile, iar dansatorii se mută când de-o parte, când de cealaltă. Astăzi mai toată lumea recunoaşte că, în deceniile în care s-a aflat PRI la putere, banii din droguri au pătruns în sistem cum se scurge apa freatică într-o fântână.

Dovada o constituie poliţiştii şi oficialităţile arestate încontinuu pentru luare de mită. Însă este discutabil până la ce nivele a ajuns putregaiul corupţiei şi cât de sistematică şi organizată a fost.

În Mexic există bine-cunoscutul proverb: „Dacă-l ai pe Dumnezeu de partea ta, ce-ţi mai trebuie îngeri? Şi dacă-i ai pe îngeri, ce-ţi mai trebuie Dumnezeu?”, valabil şi când vine vorba de corupţie şi traficul de droguri. În anumite cazuri, traficanţii pot să miluiască un poliţist de pe stradă – un înger, cum ar veni. În cazul ăsta, nu mai e nevoie să-i ungă şi pe şefii lui. În alte cazuri, dacă l-au plătit pe şeful poliţiei sau pe guvernator – pe Dumnezeu – nu mai e nevoie să-i miluiască pe subordonaţi. Iar alteori îi au şi pe Dumnezeu şi pe îngeri în solda lor, aşa că stau foarte bine.

Bineînţeles că era un echilibru fragil. Un alt poliţist putea să-l aresteze pe insul care-i mituia colegul sau poliţiştii puteau să elimine un răufăcător care le mituia şeful. Însă eşaloanele PRI-ului menţineau controlul. Poliţiştii de jos îi mituiau pe cei mai de sus. Oficialităţile de la vârf nici nu trebuiau să ştie de unde veneau şpăgile sau să intre în contact cu mafioţii. Toată lumea respecta ierarhia, iar dacă un funcţionar de stat nu era în stare să menţină ordinea, putea fi înlocuit pur şi simplu cu alt membru PRI aspirant.

În contextul corupţiei complicate din sânul PRI-ului, controlul traficului s-a realizat prin sistemul pieţelor. Conceptul de piaţă este crucial dacă vrem să înţelegem războiul modern al drogurilor din Mexic. Prima oară s-a auzit de el la sfârşitul anilor 1970, în oraşele de frontieră. În anii 1990 a ajuns să se vorbească despre pieţe pretutindeni în Mexic, de la coasta sudică de la Marea Caraibilor până la piscurile din Sierra Madre.

În Mexic, termenul de „piaţă” indică jurisdicţia unui anumit organ poliţienesc, cum ar fi Tijuana sau Ciudad

Juárez, însă traficanţii şi l-au însuşit, folosindu-l cu sensul de valoare imobiliară a unui anumit coridor de trafic. Pe măsură ce s-a trecut de la kilograme la tone de droguri traficate pe teren, operaţiunea s-a complicat din ce în ce mai mult. În fiecare piaţă s-a instituit o persoană care avea rolul de a coordona traficul şi a purta negocieri cu poliţia pentru a obţine protecţie. Şeful pieţei putea astfel să-şi deplaseze propriile droguri şi să taxeze alţi traficanţi care operau pe coridorul lui. La rândul său, distribuia şpăgile în rândurile poliţiei şi armatei, plătind pentru a-şi desfăşura propriile afaceri.

Mărturiile arată că principalii beneficiari ai unor asemenea înţelegeri se aflau în rândurile poliţiei.15 Poliţiştii puteau să lovească direct în mafioţi şi dacă prindeau prea mult tupeu – sau apăreau pe radarele DEA – puteau fi detronaţi. Poliţia mai putea şi să-i aresteze pe rău-platnici, dovedind astfel că îşi făcea datoria în războiul împotriva drogurilor, realizând capturi şi arestând vinovaţii. Sistemul era calibrat astfel încât criminalitatea era ţinută sub control şi toată lumea îşi primea partea.

În munţii Sierra Madre, Efrain şi ai săi au supravieţuit schimbărilor din anii 1970, vânzându-şi discret producţia de marijuana la piaţa din Teloloapan. Din câte a declarat Efrain, în satul său nu erau luptători de gherilă stângişti, aşa că n-au suferit atacuri anti-insurgenţă din partea soldaţilor. În comunitatea învecinată de la El Quemodo, armata a dat buzna pentru a aresta luptătorii şi au ridicat toţi bărbaţii în putere din sat. Mulţi nici nu s-au mai întors. Efrain a declarat şi că terenurile lor erau în zone izolate de la vârf, înconjurate de stânci şi păduri, astfel că n-au fost stropite cu Paraquat. Însă nesfârşitele ciocniri dintre clanuri tot l-au silit să fugă într-un târziu.

Când satul a început să se îmbogăţească cu banii de pe marijuana, îşi aminteşte Efrain, mulţi tineri şi-au

cumpărat arme mai sofisticate, în special kalaşnikovuri. Rusul Mihail Kalaşnikov şi-a lansat puştile de asalt marca AK-47 în cel de-al Doilea Război Mondial, pentru ca ţăranii sovietici să-şi poată apăra patria de asaltul armatelor străine cu o armă pe care o puteau întreţine şi utiliza uşor. Fermierii din Sierra Madre au adoptat puşca cu acelaşi entuziasm ca ţăranii ruşi, numind-o cu toată afecţiunea şi „cornul caprei" din cauza magaziei curbate. Efrain încă îşi aminteşte când au pus ai lui prima oară mâna pe aşa ceva:

La noi în munţi, lumea avea puşti de vânătoare, pistoale Colţ foarte vechi sau carabine Winchester de pe vremea Revoluţiei. Şi cu astea ne băteam dacă trebuia sau chiar cu mácete. Însă la un moment dat au apărut cornurile astea de capră. Erau nişte arme incredibile, care împrăştiau în câteva clipe o rafală de gloanţe şi nimereau ţinta de la 500 de metri. Ne-am interesat la clienţii noştri şi ne-au zis că se ocupă. Iar într-o zi ne-au arătat un AK-47 nou-nouţ, care ne-a costat toată recolta de canabis. Am luat-o la munte şi vânam cu ea şerpi şi coioţi. Însă la un moment dat a trebuit să ne apărăm şi familia cu puşca asta.

Clanul lui Efrain a fost amestecat în mai multe răfuieli de-a lungul anilor. Multe dintre persoanele implicate făceau comerţ cu marijuana, însă conflictele izbucneau din alte neînţelegeri iscate de femei şi jigniri aduse familiei. La sfârşitul anilor 1970 familia lui Efrain a întrecut măsura. Cearta a izbucnit de la un joc de cărţi înecat în alcool, însă a degenerat într-o confruntare mortală. Efrain povesteşte:

În familia cu care ne-am pus era un ucigaş înnăscut. Avea o faţă de copilaş nevinovat, de-ai fi crezut că nu poate să facă rău nimănui. Însă era un criminal pe bune. Mi-a ucis doi veri şi un frate. A trebuit să-i iau pe-ai mei şi să fugim în lume, ca să scăpăm cu viaţă.

Efrain s-a stabilit într-o mahala de case cu

acoperişuri de tinichea din cartierul Mixcoac, în sudul capitalei. Când s-a mutat acolo avea 25 de ani, nevastă şi trei copii de întreţinut. Un deceniu întreg vându-se mii de kile de marijuana, consumate de fumători din toată America. Însă nu reuşise să pună deoparte nici măcar un peso, aşa că trebuia s-o ia de la început. Era unul din miile de oameni care se tot apucaseră şi se lăsaseră de comerţul cu narcotice tot mai extins de la un deceniu la altul. Aşa cum îşi aminteşte:

Eram faliţi, a trebuit să vindem gumă de mestecat pe stradă ca s-avem ce mânca. Însă am muncit toţi din greu şi am pus deoparte cât am putut. Am lucrat în construcţii, puteam să car cărămizi şi ciment cu orele. După câţiva ani am reuşit să-mi cumpăr un taxi cu banii obţinuţi şi de-atunci am început să trăim bine. Fiul meu cel mai mic chiar a terminat liceul şi şi-a găsit o slujbă de birou. Numai că mie tot mi-e dor de munţi. Inima mea a rămas acolo.

Capitolul 3 *Cartelurile cartel*

Etimologie: lb. franceză, „scrisoare provocatoare”, de la *cartello*, în italiana veche, însemnând „plăcuţă”, de la *carta*, „foaie de hârtie”.

Data: 1692

1. acord scris între două naţiuni beligerante.

2. convenţie între mai multe companii comerciale sau industriale independente, cu scopul de a limita concurenţa sau a fixa un anumit preţ.

3. alianţă între mai multe grupări politice în vederea unor acţiuni comune.

Dicţionarul Merriam-Webster’s, ediţia a XI-a, 2003

În deşertul înalt şi clocotitor din Colorado, cuibărită între cactuşi singuratici şi ferme abandonate, se află cea mai bine păzită închisoare din lume. Supranumită Alcatrazul Munţilor Stâncoşi sau, mai simplu, Supermax, închisoarea face uz de o metodă garantat eficace pentru a se asigura că cei 475 de deţinuţi nu se omoară între ei: îi

ţine permanent sub lacăt, 23 de ore pe zi, în celule patru pe doi. Organizaţiile pentru drepturile omului se plâng că anii de izolare îi împing pe deţinuţi la demenţă. Oficialităţile răspund că asta şi merită.

Lista deţinuţilor din Supermax pare a fi un top al celor mai vestiţi terorişti şi criminali din lume. Autorii atentatelor din 11 septembrie de la New York şi Washington, Theodore Kaczyński, alias Unabomber, Barry Byron Mills, fondatorul sângeroasei bande de deţinuţi Frăţia Ariană, Salvatore Gravano, zis şi „Sammy Taurul", cap al mafiei newyorkeze, Richard Reid, alias Pantofi-Bombă, Ramzi Yousef, cel cu explozia din 1993 de la World Trade Center, plus alţi şi alţi ucigaşi, violatori, piromani, speculanţi şi atentatori care umplu până la refuz infernul steril din deşert.

În rândul celor mai mari răufăcători din lume reuniţi aici se află şi un latino-american îmbătrânit, cu părul ondulat şi încărunţit şi piele oacheşă, de la care i se trage vechea poreclă, El Negro. El trăieşte de mai bine de două decenii în izolare totală şi mai are de ispăşit încă 128 de ani după gratii pentru a-şi atinge primul termen de un secol şi jumătate, urmat de altă serie de condamnări cu care s-a ales într-un alt proces. Judecând după pedeapsa absurd de lungă, ai zice că procurorii i-au purtat pică, nu glumă. Aşa cum s-a şi întâmplat. Crima de neiertat de care se face vinovat, din câte se zice, ar fi amestecul în capturarea agentului DEA Enrique „Kiki" Camarena, violat şi asasinat apoi în Mexic, în 1985. Conform DEA, a fost asasinat la ordin de sus, pentru protejarea primului cartel de droguri din Mexic.

Amuzant este că singurul cap mafiot din primul cartel al Mexicului aflat într-o închisoare americană nici măcar nu e mexican, e din Honduras, şi poartă numele de Juan Ramón Matta Ballesteros. Pentru a-l vârî după gratii, agenţii americani l-au săltat din casa lui din Honduras în

1988 şi l-au scos din ţară în avion, direct la tribunal în SUA. Acţiune care n-a fost deloc bine primită în Honduras. Susţinătorii mafiotului au incendiat ambasada SUA pentru a se răzbuna.

Matta s-a aflat în miezul exploziei de cocaină de pe piaţa neagră a anilor 1970 – 1980 şi, implicit, în centrul unei întregi reţele conspiraţioniste de lovituri de stat şi revoluţii survenite ca urmare. În aceste decenii tumultuoase, consumul de cocaină a făcut ravagii în toată America, inundând ghetourile cu „iarbă”. Stupefiantul respectiv a impulsionat un val de criminalitate celebru din Miami, inspirând filmul clasic *Scarface* din 1983, a provocat confruntări între bandele din LA, care au inspirat un alt clasic din 1991, *Boyzn the Hood*, şi a dus la violenţe mult mai grave în Columbia, prea sângeroase pentru a fi reflectate în vreun film. Din traficul de cocaină a alimentat, cu sprijinul SUA, gherilele din Nicaragua, generalii din statul vecin Honduras, şi pe Manuel Noriega, dictatorul cu faţă de ananas din Panamá. Cu toate conspiraţiile, războaiele, mafioţii şi traficul de cocaină din anii 1980, e foarte uşor să te pierzi în amănunte de duzină.

Însă crucială pentru evoluţia lui El Narco în Mexic a fost apariţia cartelurilor cocainei, cum li s-a zis la momentul respectiv. Aceste conglomerate erau operaţiuni care antrenau miliarde de dolari, revoluţionând comerţul cu droguri. Iar Matta a fost un om-cheie, cu rolul crucial de a face legătura între cei mai mari traficanţi din Mexic şi cei mai mari producători de cocaină din Columbia, prin urmare, poziţia de mijloc a Hondurasului între cele două naţiuni s-a dovedit utilă.

Matta mi-a stârnit interesul în 2009, când am pătruns rapid în Honduras la doar câteva ore după o lovitură de stat a armatei. Acest stat central-american torid care a inspirat termenul de „republică bananieră” 1 are o lungă tradiţie a loviturilor de stat săvârşite de generali

mustăcioşi, cu trabuc în gură. Însă lovitura din 2009 a stârnit un interes special, pentru că, după Războiul Rece, politicienii au proclamat începutul unei epoci de aur a democraţiei, fără preluări de regim sub ocupaţia vreunei armate dubioase din America Latină. Soldaţii care împuşcau protestatari în plină stradă dovedeau că asta se întâmpla.

Investigând toate aceste evenimente nefericite, am întâlnit o ziaristă locală care susţinea că ar cunoaşte membri ai familiei celui mai cunoscut traficant din Honduras. Am rugat-o să-i sune în numele meu, aşteptându-mă să-mi spună să-mi văd de-ale mele, ca un reporter englez băgăreţ ce eram. Spre surprinderea mea, Ramón Malta, fiul gangsterului care putrezea în Alcatrazul Munţilor Stâncoşi, mi-a făcut o vizită la recepţia hotelului.

Ramón era un bărbat de 35 de ani, charismatic şi rafinat, cu un barbişon bine îngrijit şi haine elegante. Mi-a răspuns vesel la întrebări şi a sporovăit ore întregi, sorbind continuu din cafeaua tare. Ramón mi-a împărtăşit părţile bune ale poziţiei sale de fiu al capului de cartel latino-american – în copilărie a urmărit Cupa Mondială la fotbal din 1982, în Spania –, precum şi părţile rele – cu greu îţi găseşti de lucru sau îţi închei asigurare auto. Însă cel mai mult îl preocupa sănătatea tatălui său şi cât de greu ajungeau membrii familiei la el: „E inuman să-l ţină pe tata izolat acolo de atâta amar de ani. Fiinţele umane au nevoie să intre în contact cu alţi oameni. Acum e bătrân şi nu mai pune în pericol pe nimeni. Însă tot îl chinuie în văgăuna aia din deşert”.

Pentru a mă documenta după interviul cu Ramón, am răsfoit documente prăfuite de tribunal, rapoarte confidenţiale şi ziare învechite. Numele mafiotului este consemnat în tot felul de contexte uluitoare. Cel mai adesea este desemnat ca membru al Cartelului mexican din Guadalajara. Însă se crede că s-ar fi aflat în legături

strânse cu capii supremi ai Cartelului Columbian de la Medellín, uneori chiar în calitate de membru al acestui sindicat al crimei. În patria sa, Matta a fost declarat cel mai mare patron privat. Numele său este menţionat până şi într-un scandal în care a fost implicat CIA, pentru colaborarea sa cu traficanţii de droguri, pentru a sprijini contra-rebelii din Nicaragua. Ce să mai era un tip foarte ocupat.

Aşa cum se întâmplă cu toţi capii de cartel, viaţa lui Matta are multe aspecte confuze şi contradictorii. De exemplu, numele său. Deşi e cunoscut mai degrabă cu numele de Matta Ballesteros, numele său de deţinut în Supermax este Matta Lopez. Uneori mai apare sub numele de Matta del Pozo şi José Campo. În rapoarte figurează cu aceeaşi poză alb-negru de la sfârşitul anilor 1980, care îl înfăţişează aşezat la birou, cu mâna dreaptă ridicată în forţă. Are părul des, ondulat şi trăsături aspre, apăsate: o frunte impunătoare, ochi afundaţi în orbite şi nasul lat.

Matta s-a născut în 1945, într-un cartier sărac din capitala Hondurasului, Tegucigalpa, o metropolă care se întinde haotic în munţi, între jungle şi plantaţii de banane. Nu i-a surâs deloc să culeagă banane pentru un dolar pe zi. Astfel că la 16 ani a urmat exemplul numeroşilor hondurieni plecaţi departe, în nord, în căutarea Visului American. Lucrând ca vânzător de supermarket în New York, într-un ghetou latino-american cosmopolit, a intrat în contact cu mexicani, cubanezi, columbieni, nicaraguani şi multe alte naţionalităţi atrase de luminile New York-ului. S-a însurat cu o Columbiană, iar când a fost deportat din Statele Unite ale Americii s-a declarat, în mod ciudat, Columbian, şi expediat în naţiunea din Anzi în plină epocă de dezvoltare a industriei cocainei.

Cum Legea Harrison din 1914 interzicea comerţul cu cocaină în SUA, o sumedenie de traficanţi au pus praful alb chiar sub nasul consumatorilor puşi pe prizat. Primii

traficanţi de cocainã au provenit din diverse ţări, cum ar fi Perú – naţiune din inima plantaţiilor de coca Cuba şi Chile.2 La vremea când a sosit Matta, columbienii tocmai îşi deschideau propriile laboratoare de preparat cocainã, situate cel mai adesea în zona Medellín.

N-a trecut mult şi Matta a trecut iar graniţa în SUA, fiind sãltat de poliţie pentru paşaport fals şi închis într-un lagăr federal din Baza Aerianã Eglin. Însă „lagărul" nu l-a oprit pe tânărul escroc sã evadeze în 1971 şi sã colaboreze cu columbienii care puneau la punct piaţa de cocainã din SUA. Conform DEA, printre primii clienţi ai lui Matta s-a numărat şi cubanezul-american Alberto Sicilia Falcon – mafiotul bisexual din Tijuana. Matta i-a furnizat acestuia cocainã Columbianã, susţine DEA, pe care a lansat-o pe piaţa californianã. Hondurianul nostru creţ a realizat atunci cã era mai avantajos sã rămânã în America Centralã sau de Sud şi sã-i lase pe alţii sã-şi rişte libertatea prin punctele de desfacere din SUA.

Odatã ce cocaina ajungea în Statele Unite ale Americii, cetăţenii americani puteau s-o furnizeze celui mai mare număr de consumatori. Nici columbienii, nici mexicanii nu puteau sã pătrundã cu adevărat în suburbiile albe americane. Printre americanii care s-au îmbogăţit de pe urma exploziei de cocainã se numărã „Boston George" Jung, Max Mermelstein, Jon Roberts şi Mickey Munday.

Cocaina se vindea fărã probleme. Spre deosebire de heroinã sau LSD, nu provoca nicio transã profundã consumatorului, ci doar impulsiona petrecerile, prelungea partidele de sex şi nici nu te chinuia crâncen după. De fapt, nu fãcea decât sã provoace un val de energie care ţinea în jur de douã ore, după care consumatorul trebuia sã mai prizeze o liniuţă. Asta e marea şmecherie cu cocaina: chiar nu are nimic deosebit. Însă drogul disco avea reputaţia de a fi curat, stilat, sexy şi la modă. Şi a cucerit dintr-odatã toatã America. Boston George îşi

amintește:

Cocaina mi s-a părut un drog fenomenal. Un drog minune, așa cum credea toată lumea. Te energiza dintr-odată. Puteai să stai treaz zile în șir, era minunat, nu mi se părea deloc rău. Semăna cu marijuana, numai că era mult mai bun.

Te energiza fantastic. Exact ca marijuana, a devenit un produs consumat în masă. Pe Madison Avenue cocaina avea mare succes. La fel și în industria filmului. În industria muzicală.

Ce să mai dacă erai înstărit și erai monden, nu era nicio problemă să prizezi cocaină. Adică toți newyorkezii din Studio 54 trăgeau cocaină pe nas, toată lumea râdea și se distra.3

Liniuțele de praf alb de pe oglinjoare erau o emblemă a anilor 1970 în SUA, cum erau și discotecile în stil *Febra de sâmbătă seară* și megaproducțiile de film. Publicul de cinema se prăpădea de râs când îl vedea pe Woody Allen strănutând peste o grămăjoară de cocaină în *Armie Hall* (1977). Fundașii echipei Pittsburgh Steelers s-au distrat toată noaptea alături de dealerul de cocaină Jon Roberts, iar două zile mai târziu câștigau Super Bowl-ul din 1979. În 1981, coperta revistei *Time* declara cocaina „drogul americanilor".

Cum cocaina era în mare vogă, dealerii o vindeau la un preț exorbitant. În asta constă frumusețea și simplitatea cocainei – e ca naiba de scumpă. Din anii 1970 până în secolul al XXI-lea, prețul drogului a crescut de la 50 de dolari la peste 150 pe gram. Dealerii câștigă mult mai bine din cocaină decât din oricare altă substanță psihotropă, ceea ce înseamnă că și traficanții se aleg cu un profit incredibil. Din „zăpadă" se obțin mult mai mulți bani decât din heroină și marijuana, miliarde de dolari.

Matta a canalizat toți banii aceștia înapoi spre mafioții din Medellín, care au devenit rapid cei mai bogați

infractori de pe planetă. Nimeni n-are cum să ştie cât câştigă de fapt toţi capii aceştia mafioţi, poate nici măcar ei înşişi. Însă, cel mai probabil, mafioţii din Medellín au fost primii traficanţi de droguri miliardari. Revista *Forbes* a estimat averea traficantului nr. 1 din Medellín, Pablo Escobar, la nouă miliarde de dolari, declarându-l astfel cel mai bogat infractor al tuturor timpurilor. Pe locul doi s-ar afla colegul său Carlos Lehder, cu o avere de 2, 7 miliarde. Cine ştie de unde a făcut rost *Forbes* de asemenea date. Însă clar aveau dreptate, cowboy-i cocainei erau putrezi de bogaţi.

Pe la începutul anilor 1980 mafioţii din Medellín deveniseră figuri cunoscute şi puternice. Escobar a construit locuinţe pentru oamenii străzii şi a fost ales parlamentar în Columbia în 1982, pentru scurtă vreme, ca apoi să fie eliminat din cauza traficului de droguri. Acum şi-au primit mafioţii numele de Cartelul de la Medellín, iar termenul de „cartel” a ajuns să denumească prima oară o reţea a traficanţilor de droguri. Termenul sugera astfel că traficanţii deveniseră un bloc politic omnipotent. Era un concept înfiorător. Însă să fi fost oare adevărat?

Sintagma „cartel al drogurilor” şi-a atras dispreţul unor academicieni, care argumentează că ar duce oamenii în eroare, sugerând o imagine falsă a unor traficanţi care impun de comun acord un preţ fix pe piaţa drogurilor. Însă cu toate protestele acestora, după trei decenii, termenul a devenit consacrat, atât în cercurile agenţilor americani, cât şi al jurnaliştilor şi, mai important, în rândurile multor traficanţi. Ca urmare, conceptul de cartel a influenţat enorm imaginea traficului de droguri din America Latină, fie că erai implicat sau nu.

Nu prea se ştie cine a lansat termenul. Însă a fost sigur influenţat de OPEC, Organizaţia Ţărilor Exportatoare de Petrol, descris cu titlul de „cartel” în mass-media anilor 1970. OPEC reprezenta interesele ţărilor exploatate din

lumea a treia, care s-au aliat pentru a fixa preţul petrolului şi a-şi impune puterea asupra naţiunilor bogate. La fel şi Cartelul de la Medellín crea imaginea unor bărbaţi din tumultuoasa Americă Latină care ameninţau nordul cel prosper. Însuşi Escobar a cultivat ideea, costumându-se ca revoluţionarul Pancho Villa4 şi lăudându-se că a lansat bomba atomică asupra SUA, sub forma cocainei.

DEA s-a folosit foarte mult de conceptul de cartel pentru a urmări mafioţi în justiţie. Numeroase procese intentate iniţial traficanţilor latino-americani erau pe baza aşa-numitelor legi RICO (Legea împotriva Organizaţiilor Speculante şi Corupte), menită să combată mafia italo-americană. Potrivit legilor RICO, trebuie să dovedeşti că suspecţii sunt membrii unei organizaţii criminale actuale. E mult mai uşor să-i dai organizaţiei respective un nume ameninţător, cum era Cartelul de la Medellín, în loc să recunoşti că de fapt e doar o reţea restrânsă de traficanţi.

Ulterior, procurorii s-au servit de legea împotriva distribuirii de substanţe controlate pentru a da o lovitură în rândurile traficanţilor. Din nou, este util să dai un nume acestor grupuri conspirative, iar rechizitoriile împotriva traficanţilor mexicani includ de obicei titlurile cartelurilor. De exemplu, în documentele penale care l-au condamnat pe Matta la pedeapsa cu închisoarea în Supermax, se consemnează: „Probele arată că Matta-Ballesteros a fost un membru al cartelului din Guadalajara şi că a participat la unele întâlniri cu alţi membri ai cartelului…” 5

Unul dintre cei informaţi în privinţa mafioţilor din Medellín era avocatul lor, Gustavo Salazar. Probabil cel mai cunoscut avocat al narcotraficanţilor din toate timpurile, Salazar a apărat 20 de capi de top, printre care se numără însuşi Pablo Escobar, plus aproximativ 50 dintre oamenii lor. Salazar e încă în viaţă şi continuă să conlucreze cu ultima generaţie de traficanţi de cocaină Columbiană.

În cursul unei vizite în Columbia, am sunat la biroul lui Salazar şi i-am comunicat secretarei sale că aş dori să port un dialog cu el pe tema cartelurilor de droguri. Peste două zile am primit un apel surpriză de la Salazar, care mi-a dat întâlnire în cafeneaua Medellín. Când l-am întrebat cum o să-l recunosc, mi-a răspuns: „Semăn cu Elton John”. De cum am ajuns, mi-am dat seama că într-adevăr seamănă leit cu megastarul pop britanic. După o porţie de clătite columbiene, Salazar a declarat că noţiunea de cartel e o ficţiune fabricată de agenţii americani:

Nu există carteluri. Există doar o adunătură de traficanţi de droguri. Uneori îşi unesc forţele, alteori nu. Procurorii americani le spun carteluri pentru a-şi fundamenta mai uşor acuzaţiile. Este o simplă regulă a jocului.

Mass-media a îmbrăţişat rapid eticheta de cartel. E mai uşor să numeşti un grup de oameni decât să foloseşti ditamai descrierea. Ziarele de scandal au prins gust pentru aliteraţia din titlu: cartelurile columbiene de cocaină. Articolele aveau priză la public.

Trei decenii mai târziu, ideea cartelurilor a ajuns să se impună la propriu pe străzile sângeroase ale Mexicului. Zilnic se găsesc cadavre însoţite de emblemele unor organizaţii precum Cartelul din Golf – un CDG scris de mână. Aceste reţele de asasini şi traficanţi sunt mult mai extinse decât nişte simple bande de stradă. Şi chiar încearcă să minimalizeze competiţia, conform definiţiei de dicţionar a cuvântului „cartel”. Sunt mai degrabă un soi de federaţii de mafioţi decât nişte organizaţii monolitice. Poate că dicţionarele moderne ar trebui să conţină definiţii separate pentru termeni precum „cartel al drogurilor” sau „cartel criminal”, pentru a reflecta mai bine uzul lor actual.

La începutul anilor 1980 cartelul de la Medellín introducea aproape toată cocaina prin coasta Floridei.

Între coasta de nord a Columbiei şi coasta Floridei se întindeau aproximativ 1.500 de kilometri de teren deschis. Columbienii şi americanii depuneau pe calea aerului cocaina împachetată, care era apoi transportată imediat la ţărm cu şalupele, sau pur şi simplu o aruncau din avioane pe deasupra Floridei, împrăştiind-o pe câmpuri.

Traficanţii acelor timpuri zâmbesc veseli amintindu-şi de traiul acesta lipsit de griji. În filmul documentar *Cocaine Cowboyse*, traficantul Mickey Munday, un floridian din popor cu tunsoare pleoştită de Elvis Presley, povesteşte că a transportat 350 de kilograme de cocaină într-o şalupă la care remorcase şi o navă de frontieră cu motorul stricat. Altă dată un transport de cocaină aruncată din avion a nimerit în acoperişul unei biserici, năruindu-l, chiar în timp ce preotul ţinea o predică împotriva drogurilor. Realitatea bate ficţiunea.

Comerţul cu cocaină a inundat cu dolari economia Floridei. Cine ştie cu câţi dolari albiţi de cocaină s-au clădit zgârie-norii din Miami. Însă furtuna aceasta financiară a lăsat unele urme clare. În 1980, filiala din Miami a Băncii Federale din Atlanta era singura sucursală a fondului monetar federal american cu un surplus de bani gheaţă în valoare de 4, 75 de miliarde de dolari! 7 Atâţia verzişori nu stârneau deloc îngrijorarea autorităţilor. Însă, când au început să şuiere gloanţele prin aer, au luat taurul de coarne.

În primii cinci ani ai boomului cocainei, rata omuciderilor în districtul Miami-Dade aproape s-a triplat, ajungând de la puţin peste 200 în 1976 la peste 600 de victime în 1981, când a atins apogeul.8 Violenţele nu erau alimentate doar de cocaină. Pătrunderea în ţară a 120.000 de imigranţi cubanezi, mulţi ieşiţi din închisorile de pe insulă, a sporit criminalitatea locală. Mai mult, crimele săvârşite de mafioţi nu prea aveau de-a face cu şefii de la Medellín, ci mai degrabă cu conflictele dintre distribuitorii

columbieni, printre care se numără, de exemplu, o traficantă psihopată pe nume Griselda Blanco. Era o Columbiană îndesată, care fusese în copilărie prostituată, iar în adolescenţă se ocupase cu răpirea de persoane la Medellín, după care se mutase în SUA pentru a vinde cocaină. Lichida pe oricine ajungea s-o calce pe bătături în vreun fel, chiar şi pe trei dintre soţii ei, câştigându-şi astfel porecla de Văduva Neagră. Era un procedeu mai rapid decât divorţul la tribunal. Însă la Medellín era pe lista neagră a capilor de cartel, nemulţumiţi că atrăsese atenţia autorităţilor asupra operaţiunilor lor de miliarde de dolari.

Însuşi Ronald Reagan, la Casa Albă, a devenit interesat. Bătrânul Ronnie preluase puterea de la predecesorul său, Jimmy Carter, care avusese o politică antinarcotice mai puţin bătăioasă, centrată pe rezolvare, nu pe combatere. La început Reagan a dat vina pe Carter pentru explozia de cocaină. Acuzaţiile sale au avut mare priză la public şi, decenii la rând, războinicii antidrog au dat vina pe Carter şi pe liberalizarea din anii 1970 pentru traficul de droguri. Gata cu vremurile astea indulgente, a tunat Reagan triumfător. Era timpul să intre tare în traficanţii ăştia malefici. Iar Miami a devenit punctul zero.

În ianuarie 1982, Reagan a înfiinţat Brigada Floridei de Sud, care să dea piept cu baronii cocainei. Cu vicepreşedintele George Bush la conducere, brigada a antrenat pentru prima dată în luptă FBI-ul, armata şi forţele navale. Era un război adevărat, declară Reagan, aşa că trebuiau să trimită la luptă soldaţi adevăraţi. Brusc, Florida a fost năpădită de avioane de supraveghere şi elicoptere de luptă, în timp ce agenţii FBI se ocupau de băncile corupte. Era un stat atât de deschis operaţiunilor, că nu peste mult timp au obţinut rezultate. În opt luni, capturile de cocaină au sporit cu 56%. Reagan şi Bush s-au lăudat cu succesele lor, pozându-se zâmbitori cu tone de „zăpadă” confiscate pe fundal.

Capii columbieni au resimţit din plin loviturile brigăzii. Capturile însemnau pierderi de sute de milioane de dolari. Cartelul de la Medellín trebuia să-şi regândească strategiile. Astfel că au apelat la ajutorul lui Malta.

Malta lansase drogurile pe piaţa din SUA prin intermediul „trambulinei" mexicane la începutul anilor 1970, când i-a vândut cocaină cubano-americanului Alberto Sicilia Falcon. După ce Falcon a ajuns după gratii, Malta îşi făcuse relaţii în rândurile mafiei sinaloeze. Aceşti mexicani puteau soluţiona de minune criza cu care se confruntau regii cocainei: de ce să rişte atâta în Florida când puteau să extindă marfa peste aceşti 3.000 de kilometri de graniţă? Mexicanii deja îşi stabiliseră rutele pentru trafic, aşa că Malta şi columbienii nu trebuiau decât să le predea cocaina şi s-o ridice apoi la nord, peste fluviu. Jay Bergman, directorul DEA din regiunea Anzilor, descrie astfel afacerea:

În primă fază a negocierilor, declarau: „Noi suntem columbienii, marfa este a noastră, reţeaua de distribuţie a cocainei din SUA e tot a noastră. Voi, mexicanii, aveţi «iarba» şi catranul vostru negru. Distribuirea cocainei de pe litoralul însorit al Los Angelesului până pe străzile rău-famate din Baltimore e felia noastră. Cu asta ne ocupăm noi. Partea bună este că vrem să negociem cu voi. Noi vă furnizăm cocaina, iar voi o livraţi din Mexic într-un anumit loc din SUA, iar acolo ne-o predaţi nouă, reprezentanţilor cartelului". Aşa a început totul.

Acest acord are o importanţă istorică monumentală. Odată cu pătrunderea în Mexic a miliardelor de dolari câştigaţi din cocaină, traficul de droguri s-a extins şi a atins nebănuite accente de violenţă. La început mexicanii au fost nişte simpli curieri. Însă după ce au prins gustul afacerii, au ajuns s-o preia cu totul.

Prietenii mexicani ai lui Matta erau oameni cu vechime pe scena sinaloeză a drogurilor, mulţi având

legături de sânge cu generaţia de traficanţi anterioară. Printre ei se număra şi Rafael care Quintero, un cowboy de la munte care se ocupa cu tot felul de infracţiuni din adolescenţă. Avea trei unchi şi un văr care se ocupaseră cu traficul de heroină şi marijuana. Niciunul nu s-a ridicat la nivelul lui care Quintero.

Şeful lui care Quintero şi al altor ţărani încinşi în curele cu catarame de metal era un ins din Culiacán, îmbrăcat în pantaloni albi, eleganţi şi cămăşi de firmă. Miguel Ángel Félix Gallardo a devenit cel mai important contact al lui Matta şi al capilor columbieni. Mulţi sinaloezi îl consideră pe Félix Gallardo cel mai mare şef de cartel din istoria Mexicului – recunoscut la vremea lui de toată lumea drept regele lumii infracţionale din Mexic. DEA l-a desemnat unul dintre cei mai mari traficanţi de droguri din emisfera vestică. Multă lume crede că melodia „Jefe de jefes" („Şeful şefilor") de Tigres del Norte, poate cea mai renumită baladă pe tema drogurilor din toate timpurile, i-a fost închinată lui Félix Gallardo. Însă, aşa cum se întâmplă mereu în lumea tenebroasă a mafioţilor mexicani, nu se ştie dacă avea putere şi avere pe potriva renumelui său.

Născut în Culiacán în 1946, Félix Gallardo a urmat exemplul multor răufăcători sinaloezi întreprinzători şi s-a făcut poliţist. O fotografie din tinereţe îl înfăţişează pe Félix Gallardo tare spilcuit, cu chipiu lat de poliţist pe cap. În altă fotografie de la vremea când s-a retras din poliţie arată ca un mafiot elegant, cu ochelari de soare laţi, stil anii 1970, pe o motocicletă

Honda nou-nouţă.9 Este un bărbat suplu, cu trăsături ascuţite, înalt după standardele mexicane, la 1, 84.

La vremea când Operaţiunea Condorul a distrus Sinaloa, Félix Gallardo s-a mutat în Guadalajara, al doilea oraş ca mărime din Mexic. Un oraş pitoresc, cu pieţe în stil colonial în care cântă trupe de *mariachi* şi cârciumi populare, Guadalajara era refugiul ideal din faţa legii,

unde narcotraficanţii îşi puteau cumpăra vile frumoase. De cum s-a sfârşit cu Operaţiunea Condorul, au început să pună la punct transporturi de droguri mai îndrăzneţe decât oricând.

Pentru a-şi spori câştigurile, au procedat ca nişte buni oameni de afaceri ce erau: au acţionat la scară mai mare. În loc să cumpere marijuana de la micile ferme de familie, au deschis plantaţii enorme. Când DEA a aflat de existenţa unei asemenea operaţiuni din deşertul Chihuahuei, au depus presiuni asupra armatei mexicane să preia controlul. Captura respectivă a atins un record mondial încă neegalat în domeniul plantaţiilor de canabis. Culturile se întindeau pe kilometri întregi de deşert şi erau puse la uscat în 25 de silozuri depăşind dimensiunile unui teren de fotbal. În total s-au găsit peste 5.000 de tone de iarbă psihedelică. Mii de *campesinos* munceau pe plantaţii, plătiţi cu şase dolari pe zi. Când armata a descins la faţa locului, toţi şefii se făcuseră nevăzuţi, însă aceşti *campesinos* încă rătăceau prin deşert, fără mâncare şi apă.10

Din asemenea cantităţi colosale de marijuana se scot o groază de bani. Însă din cocaină se scot şi mai mulţi. În documentele judecătoreşti se susţine că Matta şi partenerul său Félix Gallardo încasau personal câte cinci milioane de dolari pe săptămână din cocaina pe care o pompau în reţeaua mexicană. După ce mafioţii mexicani livrau cocaina în SUA, se consemnează în documente, Matta o canaliza printr-o reţea de distribuitori din Arizona, California şi New York. Capul mafiot le livra cocaina clienţilor din discoteci prin intermediul anglo-americanilor. Şeful de bandă din Arizona era John Drummond, care a ajuns până la urmă martor sub acoperire şi l-a turnat pe şeful cel mare.11

Cel mai probabil, Félix Gallardo şi ceilalţi nu se autointitulau „cartel” şi nici nu foloseau vreun titlu pentru

operaţiunile lor. Într-un jurnal scris ulterior în închisoare, Félix Gallardo avea să consemneze: „În 1989 nu existau carteluri… a început să se vorbească de «carteluri» în rândul autorităţilor care aveau rolul de a le combate”.12

Orice ar fi spus mafioţii, în rapoartele destinate Washingtonului din 1984 agenţii DEA din Mexic au început să se refere la federaţia mafiotă „cartelul din Guadalajara”. Cum spuneam, este mult mai uşor să dai în urmărire penală o organizaţie cu un nume fix. Mai mult, agenţii DEA din Mexic erau disperaţi să atragă atenţia şefilor, care păreau să fi pierdut Mexicul din vedere, concentraţi pe Columbia şi Florida. Agenţii le strigau că în Mexic încă mai operau capi mafioţi. Prin folosirea termenului de „cartel”, se semnala o ameninţare la fel de atotputernică precum cea din Medellín.

Cu toate protestele agenţilor, trambulina mexicană i-a scăpat cu totul regimului lui Reagan. Cât se afişa brigada antidrog în canonierele din Florida Keys, pe străzile Americii cocaina se ieftinise. Agenţii DEA s-au plâns că Reagan aloca prea mulţi bani armatei în războiul său cu drogurile şi nu de-ajuns operatorilor cu experienţă care puteau să dea o lovitură dureroasă cowboy-lor cocainei.

La jumătatea anilor 1980 Matta şi mafioţii din Guadalajara păreau invincibili. Piaţa cocainei luase un avânt incredibil, pe ţeava mexicană se pompa substanţă ca prin oleoductul Trans Alaska, iar regimul Reagan era ocupat să ducă trei războaie în America Centrală. Nu părea să apară vreo problemă, însă atunci au mers prea departe: în februarie 1985 bandiţii din Guadalajara l-au răpit pe agentul DEA Enrique „Kiki” Camarena, l-au torturat, l-au violat şi în cele din urmă l-au omorât în bătaie.

Pentru agenţii DEA, asasinarea lui Camarena este cel mai sumbru episod din istoria operaţiunilor din México. Fotografia lui e la loc de cinste în toate birourile DEA din

lume, ca un erou căzut la datorie, un mexican musculos de aproape 40 de ani, cu un chip zâmbitor pe care se citeşte isteţimea, însă poate şi un dram de optimism naiv.

Povestea lui e înfăţişată detaliat în cartea lui Elaine Shannon din 1988, *Desperadoes*. Născut în Mexicali şi crescut în California, Camarena a fost jucător de fotbal american de elită, puşcaş marin, ca apoi să se alăture DEA. După câteva capturi majore de droguri în SUA, şi-a câştigat porecla de Cocoşul Negru pentru charisma şi capacităţile sale de luptător. Însă pe străzile Mexicului, părea în bătaia puştii.

Când a sosit în Guadalajara în 1980, Camarena a urmărit nemulţumit ascensiunea la putere a traficanţilor. Pentru a-i opri, a colindat prin cele mai rău-famate cârciumi şi pe străduţe dosnice şi murdare, plasându-şi reţeaua de informatori, care l-a condus spre plantaţiile industriale de canabis, în care a descins personal, odată cu armata mexicană – o abordare riscantă. A devenit tot mai cunoscut. Însă nu era mulţumit. Împreună cu colegii săi, se plângea în rapoartele trimise la Washington că mafioţii din Guadalajara aveau o reţea de protecţie în rândurile poliţiei. Nu se putea ca SUA să tolereze o asemenea corupţie cu mâinile în sân! Ajunsese să se pună rău cu multă lume. Şi să se expună grav.

La sfârşitul anului 1984 tensiunile au atins paroxismul, în momentul în care autorităţile mexicane şi americane au realizat câteva capturi în rândurile mafiei din Guadalajara. Printre ele se numără şi preluarea fermei de ganja care a bătut toate recordurile. Însă au reuşit să dea şi câteva lovituri în reţeaua de distribuţie a cocainei din SUA. în Yucca, Arizona, un detectiv venit în concediu a reperat urme proaspete de avion pe o pistă de pe vremea celui de-al Doilea Război Mondial. Când a înştiinţat autorităţile, poliţia a efectuat controale pe şoselele din deşert, capturând imediat 700 de kilograme de pachete de

cocainã, împachetate în staniol colorat de Crăciun.13

Norocul detectivului n-a avut nimic de-a face cu Kiki Camarena. Însă mafioţii n-aveau de unde să ştie. Capii nemulţumiţi că pierd zeci de milioane de dolari au crezut că e un act de ingeniozitate din partea DEA. Aşa că mafioţii s-au înfuriat. Mărturiile de la tribunal susţin că şefii cei mari, inclusiv Matta, Félix Gallardo cel spilcuit şi care Quintero, cowboy-ul pistolar, s-au reunit să decidă ce este de făcut. În documentele de tribunal se consemnează:

Membrii cartelurilor, între care şi Matta Ballesteros, s-au întâlnit să discute despre capturile DEA, precum şi despre un raport de poliţie în care se prezenta o captură majoră de marijuana la Zacatecas, Mexic. S-a vorbit din nou despre agentul DEA responsabil de capturi. Traficanţii s-au reunit încă o dată pentru a propune „ridicarea" agentului DEA odată ce i se afla identitatea.14

Când Kiki Camarena se întorcea de la consulatul SUA din Guadalajara într-o seară, cinci inşi s-au repezit la el, i-au pus o geacă pe cap şi l-au vârât într-o dubiţă Volkswagen. Peste o lună i-au azvârlit trupul neînsufleţit pe un drum situat la sute de kilometri de acolo. Cadavrul intrat în descompunere era doar în chiloţi, legat la mâini şi la picioare. Avea urme de lovituri peste tot, iar în rect i se vârâse un băţ. Moartea fusese provocată de o lovitură cu un instrument bont, care-i pătrunsese prin craniu.

Oficialităţile americane au cerut furioase să se facă dreptate. Însă ancheta s-a pierdut într-o serie încâlcită de descinderi incompetente la locul crimei şi de ţapi ispăşitori. Poliţia mexicană a descins furtunos într-o fermă suspectă şi a ucis tot ce mişcă, după care i-a acuzat de crimă pe poliţiştii aflaţi la faţa locului. Au apărut casete pe care înregistraseră interogatoriul şi torturile la care fusese supus Camarena. L-au întrebat şi de poliţiştii şi politicienii corupţi, nu doar de dealerii de droguri.

Agenţii americani l-au depistat pe cowboy-ul Rafael

care Quintero în Costa Rica, de unde a fost ridicat de forţele speciale şi deportat în Mexic. Apoi agenţii DEA au crezut că au dat lovitura când l-au reperat pe însuşi Matta ascultând convorbirile telefonice dintr-o casă din Ciudad de México. „Mi-am plătit taxele”, spunea Matta la telefon, probabil referindu-se la şpăgile pentru poliţie. I-au înştiinţat mai departe pe anchetatorii mexicani, însă aceştia au tot tergiversat descinderea. Sub ochii agenţilor DEA furioşi care supravegheau casa sâmbătă noaptea, patru inşi s-au urcat într-o maşină şi au plecat. Duminică, după ce poliţiştii federali au spart în sfârşit uşa, au dat peste o femeie singură. Matta a plecat azi-noapte, le-a zis ea. Agenţii DEA spumegau de furie.15

Matta cel creţ a apărut apoi în staţiunea de litoral Cartagena, din Columbia. Agenţii DEA i-au înştiinţat pe poliţiştii columbieni şi de data asta brigada a ajuns la timp. Însă nici după gratii Matta nu s-a lăsat. Capul mafiot a ieşit din închisoarea Columbiană, trecând prin şapte uşi încuiate după ce, s-ar zice, le-a împărţit gardienilor milioane de dolari. „Toate uşile mi s-au deschis în faţă şi am trecut”, a apărut el citat într-un ziar din Honduras. Matta s-a întors în ţara sa şi s-a instalat într-un palat din centrul Tegucigalpei. Honduras nu încheiase niciun tratat de extrădare cu SUA.

În timp ce cazul Camarena se împotmolea tot mai mult, războiul împotriva drogurilor din SUA lua avânt. Mai întâi s-a întâmplat ca doi sportivi de succes americani, Len Bias şi Don Rogers, să moară după o supradoză de cocaină, în 1986. Vai, Doamne, s-au văitat ziarele, până la urmă cocaina poate fi mortală. Apoi mass-media a descoperit cocaina sub formă de *crack*[10]. Nu era de fapt o

---

10 Cocaina sub formă de cocoloaşe sau pietricele se numeşte crack şi se fumează în pipe speciale din sticlă sau în recipiente din plastic – denumirea de crack (trosnet, pocnet) vine de la zgomotele produse de aceste pietricele când sunt aprinse (n. red.).

noutate. Consumul de cocaină purificată (cu diferite denumiri) a tot crescut de la descoperirea sa în Insulele Bahamas, în anii 1970. Însă revistele *Time* şi *Newsweek* au publicat reportaje, pe când CBS a difuzat o emisiune specială, „48 de ore pe Strada Crack”, bucurându-se de una dintre cele mai mari audienţe din istoria TV când vine vorba de documentare. Crack-ul clar vinde.

Ronald Reagan a atacat subiectul tocmai în preajma alegerilor parţiale din 1986. „Cei din generaţia mea nu vor uita niciodată cum au trecut americanii la acţiune în al Doilea Război Mondial, când am fost atacaţi”, a tunat el. „Acum suntem într-un alt război şi ne luptăm pentru libertatea noastră”. 16 Declaraţiile sale de război s-au concretizat într-o armă de atac odată cu adoptarea Legii împotriva Abuzului de Droguri, în acelaşi an. Legea se lua în piept cu traficanţii pe plaje şi pe pistele de aterizare, facilitând confiscarea de averi şi introducând pedepse minime obligatorii, în special pentru dealerii de *crack*. Administraţia a alocat resurse sporite pentru DEA şi serviciile vamale. Războiul împotriva drogurilor a trecut pe steroizi.

Şi totuşi DEA se lovea de un obstacol major în America Centrală: Războiul Rece. Pe parcursul anilor 1980, aici era linia întâi în lupta împotriva comunismului, în care mulţi conspiraţionişti şi conservatori considerau că ameninţarea sovietică trebuia respinsă de la frontierele SUA. În acest conflict, CIA şi-a investit resursele în mişcarea contra-rebelilor de dreapta din Nicaragua, înarmaţi şi antrenaţi în ţara vecină, Honduras. Atât contra-gherilele, cât şi ofiţerii hondurieni câştigau bani buni din cocaină.

Sprijinul acordat de CIA central-americanilor care colaborau cu traficanţi de droguri a fost clar dovedit şi documentat, aşadar poate fi trecut din categoria conspiraţiilor în aceea a faptelor certe. Însă unii patrioţi

americani încă n-au reuşit să privească adevărul în faţă. Sunt nişte legături încâlcite. Şi, pentru a complica şi mai mult lucrurile, unii scriitori vin cu acuzaţii nefondate împotriva CLA-ului, pe când alţii prezintă acuzaţii distorsionate.

Putem urmări mai multe cazuri, însă cel mai cunoscut a fost demascat de jurnalistul Gary Webb în 1996, în seria de reportaje cu titlul „Alianţa întunecată", publicată în ziarul *José Mercury News*.*17* Webb a arătat că un cunoscut dealer de *crack* din Los Angeles îşi obţinea produsul de la doi nicaraguani care îi finanţau pe contra-rebeli. Povestea a stârnit o reacţie fantastică. Afro-americanii au ţinut marşuri de protest în cartierul Watts, strigând că CIA era implicat în epidemia de *crack*.

„Alianţa întunecată" a fost aclamat la început drept reportajul deceniului. Însă apoi ziare importante au început să-l atace. Webb greşise pe ici-colo. Susţinuse că cocaina nigaraguană era prima sursă majoră prin care drogul ajunsese în cartierele de culoare ale Los Angelesului. De fapt cocaina Columbiană (*yayo*) se strecura pe nesimţite de decenii în oraş. Webb a fost criticat şi pentru ceea ce nu spusese de fapt. L-au atacat pentru că a acuzat CLA-ul că ar fi vândut *crack* direct. Ceea ce nici nu susţinuse de fapt. Însă în haosul conspiraţiei era mai uşor să susţii că agenţii CIA vindeau bulgări de cocaină la colţ de stradă decât să-l acuzi pe autor de nebunie curată.

La presiunile mass-mediei, Webb a fost până la urmă silit să-şi dea demisia de la ziar şi, ca un ultim gest trist, în 2004 s-a sinucis. În ochii multora, Webb a fost reabilitat de atunci şi s-a declarat că toată campania de crucificare din mass-media a constituit un episod sumbru din istoria jurnalismului american. Webb a comis unele erori, însă ideea principală era indisputabilă: un dealer important de *crack* cumpăra droguri de la nişte inşi care finanţau o

armată constituită de CIA. *Los Angeles Times* şi *New York Times* ar fi trebuit să ancheteze cazul pornind de la indiciile prezentate, nu să vâneze greşelile.

Oricât de mult a fost atacat, „Alianţa întunecată” a declanşat două anchete importante, care au făcut lumină. În primul rând, a adus în atenţia publicului o investigaţie a unei subcomisii pentru relaţii externe a Senatului din anii 1980 pe tema legăturilor dintre contra-rebeli şi traficanţii de cocaină. În al doilea rând, CIA-ul a fost silită să deruleze propria anchetă internă, iar rezultatele au fost date publicităţii în 1998. Aşadar ne putem ghida în povestea noastră după informaţiile furnizate de guvern. Ambele rapoarte confirmă faptul că dealerii de cocaină au finanţat în secret contra-gherilele aflate în solda CIA-ului. Iar în ambele rapoarte este menţionat acelaşi nume: Juan Ramón Matta Ballesteros, alias El Negro.

Pentru a furniza arme armatei sale rebele, CLA-ul s-a folosit de serviciile companiei aeriene honduriene SETCO – din câte se pare, fondată de Malta însuşi. Raportul comisiei Senatului consemnează: „Departamentul de Stat a realizat următoarele plăţi… între ianuarie şi august 1986: companiei SETCO, pentru servicii de transport aerian: 186 924, 25 de dolari. Apoi, peste câteva pagini, raportul menţionează: „În baza de date poliţienească apare informaţia că SETCO a fost fondată de traficantul de cocaină hondurian Juan Malta Ballasteros”. 18

Poate că agenţii CIA nici n-au ştiut că de fapt colaborează cu traficanţi de droguri. Raportul intern al agenţiei susţine că nu există nicio dovadă certă că ar fi ştiut, dezvinovăţindu-i astfel. Totuşi se menţionează, în prea multe cuvinte alambicate, că:

Chiar dacă CIA a fost sau nu la curent cu acuzaţii sau informaţii care indicau că anumite organizaţii sau indivizi ar fi fost implicaţi în trafic de droguri, nimic nu i-a împiedicat să se folosească de serviciile lor. În alte cazuri,

CIA nu a luat măsuri pentru a verifica acuzaţiile sau informaţiile care indicau existenţa traficului de droguri atunci când a avut ocazia să o facă.19

Cu alte cuvinte, nu văd, nu aud.

Ce anume putem concluziona în ceea ce priveşte spionii americani şi dezvoltarea comerţului cu droguri în Mexic? Dacă se susţine că CIA ar fi vreun doctor Frankenstein care a inventat monstrul Ei Narco, pare o exagerare. Forţele pieţei capitaliste ar fi creat oricum comerţul cu cocaină în America Latină, cu sau fără ajutorul agenţilor secreţi. Mai mult, din cauza factorilor geografici, Mexicul ar constitui ruta comercială, indiferent pe cine ar ajuta binevoitorii spioni.

Totuşi, dacă vrem să înţelegem istoria cocainei, este crucial să înţelegem şi ce rol anume a jucat CIA. Astfel devine clar că guvernul american nu a reuşit să menţină o politică unică în războiul său cu drogurile dinafară. Pe când DEA avea misiunea de a combate traficul, CIA avea misiunea de a susţine gherilele şi astfel n-au putut să nu se calce pe picioare unul pe celălalt. Există temeri că această situaţie s-a tot repetat în diverse teatre de război, cum ar fi Afghanistan, unde membrii Alianţei Nordice, care sprijină SUA, au fost acuzaţi de trafic de droguri. Mai mult, întregul caz dovedeşte faptul că, acolo unde există comerţ ilicit cu droguri în valoare de miliarde, grupările rebele o să se implice în afacere. Uneori e vorba de aliaţi SUA, cum sunt gherilele nicaraguene sau Alianţa Nordică, alteori e vorba de inamici, cum sunt PARC (Forţele Armate Revoluţionare din Columbia) sau talibanii. Într-o zi toţi banii ăştia ar putea nimeri în mâinile unor adversari şi mai periculoşi.

Din păcate pentru cowboy-i cocainei (şi din fericire pentru America Centrală), Războiul Rece tot s-a terminat la un moment dat. Pe 23 martie 1988 rebelii şi guvernul sandinist din Nicaragua au semnat un acord de încetare a

focului după ce aproximativ 60.000 de oameni au căzut în luptă. După doar 12 zile au sosit agenţii americani în Honduras, să-l ridice pe Matta. N-aveau cum să-l aresteze legal, pentru că nu se încheiase niciun acord de extrădare. Însă puteau să-l ridice ilegal. S-a încheiat astfel un pact prin care forţele speciale honduriene au colaborat cu agenţii americani pentru a pune mâna pe capul mafiot.

Înainte de revărsatul zorilor, pe 5 aprilie, „Cobrele" honduriene, însoţite de patru agenţi americani, au descins în forţă în palatul lui Matta din Tegucigalpa. Şase Cobre l-au imobilizat pe musculosul traficant de 43 de ani, i-au pus cătuşele, un sac negru pe cap şi l-au azvârlit în maşina care-i aştepta. Şi în vehicul Matta a continuat să se zbată, aşa că un agent american şi un ofiţer hondurian l-au ţinut ţintuit la podea, în spate, cât a durat drumul până la imensa bază militară americană din apropiere. Apoi agenţii americani l-au transportat cu avionul până în Republica Dominicană şi de acolo în SUA, în închisoarea Marion, Illinois. Cât a durat călătoria, agenţii l-au bătut pe Malta şi i-au vârât aparate cu electroşocuri în tălpi şi organele genitale, din câte susţine el. Răpirea s-a arătat într-adevăr mai avantajoasă decât lungul proces de extrădare. În mai puţin de 24 de ore Malta a fost transportat din locuinţa sa din Honduras într-un penitenciar american federal.

În cartierele populare din Tegucigalpa, în care îndrăgitul Malta construise şcoli şi împărţise ajutoare sociale, oamenii s-au înfuriat. Studenţii erau nemulţumiţi şi că guvernul lor încălca constituţia ţării ca să-i ajute pe *gringos*. La două zile după arestare, în jur de 2000 de demonstranţi s-au strâns în faţa ambasadei SUA. După ce au scandat „îl vrem pe Malta în Honduras!" şi „Vă dăm foc!", au început să azvârle cu pietre şi cocktailuri Molotov. Agenţii de securitate ai firmei private angajate de ambasadă au deschis focul din clădire, omorând patru studenţi. Însă n-au reuşit să oprească incendiul. Ambasada

a ars până-n temelii, iar focul a mistuit o maşină, soldându-se cu încă o victimă. Guvernul hondurian a declarat legea marţială în multe zone din ţară.20

Ajuns în sistemul carceral american, Malta a fost copleşit de o cascadă de acuzaţii: trafic de cocaină, răpirea lui Camarena, până şi evadarea din baza aeriană Eglin, în 1971. Însă, conform fiului său Ramón, procurorii i-au propus o înţelegere. I-au spus că dacă depune mărturie împotriva preşedintelui Manuel Noriega din Panamá, o să-i uşureze mult pedeapsa. Noriega, un fost colaborator CIA, îi sprijinise făţiş pe traficanţii de cocaină, aşa că se desfăşura o operaţiune majoră împotriva lui. Evident că Malta a refuzat înţelegerea. Numai turnător nu era.

Judecătorii au recunoscut ridicarea lui ilegală din ţara de origine. „Guvernul nu neagă faptul că a fost răpit de la domiciliul său din Honduras”, s-a admis la tribunal. Însă s-a susţinut că asta nu afecta cu nimic procesul. Cazul Matta este invocat în prezent pentru a se justifica capturarea suspecţilor din alte ţări. Acuzaţiile împotriva lui Matta se bazau şi pe martori dubioşi sub acoperire, inclusiv dealeri americani de cocaină care s-au ales cu diverse avantaje din mărturiile lor.

Matta a primit mai multe condamnări pentru implicare în trafic de cocaină şi în răpirea unui agent federal. Însă a fost achitat de acuzaţia de a-l fi asasinat personal pe Camarena. Putrezind după gratii, în cea mai dură închisoare din SUA, Matta e invocat de procurorii americani când au de-a face cu traficanţi latino-americani – o strategie eficace. „Dacă nu cazi la înţelegere cu noi”, pot să susţină ei, „o să ajungi şi tu ca Matta”. Arhitectul trambulinei mexicane a sfârşit în deşertul clocotitor din Colorado. Însă în Mexic o nouă generaţie de traficanţi au moştenit această trambulină de miliarde şi au construit arcuri şi mai masive, elastice şi sângeroase.

Capitolul 4 *Magnaţii*

„E jurnalist *señor*.

Scrie despre fapte, îşi vede de misiune.

Cu toate atacurile mafiei, Condamnă cartelul, Critică guvernul.

E un om foarte credincios, Vrea să fie pace în lume.

E curajos *señor*.

Nu-ncape îndoială.

Tot poporul tremură la condeiul lui.

Jurnalistul e rege.

Aşa zic analiştii.

E sus de tot în top la ştiri”.

El periodista, Los Tucanes de Tijuana, 20041

În adierea brizei răcoroase din Tijuana, la sud de Bulevardul Revoluţiei, cu toate cluburile unde se dansează pe mese, barurile cu tequila şi prăvăliile de sombrero, se află o casă modernizată, cu gratii la ferestre şi uşă blindată. Deşi pare a fi un adăpost sau un imobil poliţienesc, clădirea găzduieşte de fapt redacţia unei reviste. Când intri, dai cu ochii de o maşină de scris clasică, ruginită, sub o fotografie în ramă de sequoia a editorului fondator, Jesús Blancornelas, un bătrânel cu bărbuţă căruntă, ochelari aurii cu lentile rotunde şi privirea pătrunzătoare.

La etaj, reporterii continuă în forţă genul de jurnalism inaugurat de Blancornelas, săpând mai vârtos ca oricine în lumea nebuloasă a traficului de droguri. Revista pe care a fondat-o a plătit scump pentru asemenea articole. Doi redactori-şefi au murit împuşcaţi, iar Blancornelas însuşi a supravieţuit după patru gloanţe încasate, ca până la urmă să moară de cancer, posibil ca urmare a capsulelor de glonţ rămase în corp, în 2006.

Povestea ascensiunii El Narco este şi povestea jurnaliştilor mexicani care-şi pun viaţa în joc scriind despre subiectul acesta. Presa americană şi britanică n-ar avea ce să publice în ediţiile lor speciale sau reportajele despre

Mexic recompensate cu Premiul Pulitzer, dacă nu s-ar baza pe munca de zi cu zi a reporterilor, fotografilor şi cameramanilor din toată ţara. Ziariştii care realizează munca de jos furnizează chiar principalele surse de informaţii în anchetele poliţiei mexicane şi agenţilor americani. Pe salarii de nimic, 400 de dolari pe lună, reporterii rezistă atacurilor şi intimidărilor pentru a dezvălui corupţia, în căutarea dreptăţii.

Bineînţeles, istoria jurnalismului mexican pe tema El Narco n-a fost chiar roz. Unii ziarişti sunt mituiţi de carteluri, în schimbul banilor, numele mafioţilor nu apar în ziarele lor, ci doar cele ale rivalilor lor. Unii dintre aceşti jurnalişti sunt văzuţi la volanul noilor jeepuri sau construind noi anexe de lux pe proprietate.

Însă în general, mass-media mexicană a reprezentat o privire critică crucială asupra ascensiunii traficanţilor de droguri, arătându-se într-o lumină mult mai bună decât alte instituţii mexicane, cum ar fi poliţia şi politicienii. Niciun alt jurnalist n-a pus mai mult în practică acest spirit critic decât Jesús Blancornelas. Plecând urechea la informaţiile de pe stradă, amuşinând dedesubturile instituţiilor de la putere şi săpând neobosit, Blancornelas a realizat mii de articole şi mai multe cărţi pe tema cartelurilor, corupţiei şi carnajelor, fixând un standard înalt pentru munca reportericească mexicană de la început de mileniu. Pe lângă gloanţe, curajul său i-a atras o mulţime de premii internaţionale, inclusiv titlul de Erou al Libertăţii Presei Internaţionale, decernat de Institutul Presei Internaţionale. Şi câţi jurnalişti se pot lăuda că li s-a compus o baladă?

Blancornelas a scris despre ascensiunea cartelurilor de droguri 30 de ani, însă cele mai bune reportaje le-a publicat în anii 1990. În acest deceniu dinamic s-a încheiat Războiul Rece, iar Mexicul s-a lansat pe piaţa globală liberă. Companiile de stat au fost scoase la vânzare cu

zecile şi din neant au apărut numeroşi miliardari mexicani. Acest spirit întreprinzător s-a manifestat cel mai puternic la graniţa mexicano-americană, unde uzinele au răsărit ca ciupercile, circulaţia de mărfuri a crescut împătrit datorită acordului NAFTA şi au apărut noi şi imense cartiere sărace. În această perioadă, traficanţii de droguri şi-au mutat centrul de putere din Sinaloa şi Guadalajara la graniţa cu SUA, în special în trei carteluri anume: cel din Tijuana, cel din Juárez şi cel de la Golful Mexicului. El Narco şi-a consolidat puterea în goana după aur a globalizării.

Blancornelas s-a ocupat cel mai atent de cartelul din Tijuana, investigând neîncetat mafia şi demascându-i capii, fraţii Arellano Félix. A scris articole atât de cruciale, că aproape nu există reportaj despre cartelul din Tijuana care să nu-l citeze – şi dacă există, ar fi cazul s-o facă. În schimb, fraţii Arellano Félix au ordonat să fie asasinat şi au trimis 10 bandiţi să-l şteargă de pe faţa pământului.

Când am sosit prima dată în Mexic în 2000, am lucrat în redacţia ponosită a unui cotidian de limbă engleză, *México City News*, în centrul vechi al capitalei. Pentru generosul salariu de 600 de dolari pe lună, eu şi alţi ziarişti care făceau foamea tastam articole pentru informarea unui public cititor din ce în ce mai mic, la nişte calculatoare vechi, pătate de cafea, vorbind la telefoane care ţiuiau tare din trei în trei secunde. A fost cea mai tare slujbă pe care o avusesem până atunci. Eu mă ocupam de viaţa infracţională din Ciudad de México, ceea ce a însemnat să mă ţin după o traficantă de cocaină poreclită Ma Baker şi să asist la un proces de o săptămână intentat generalilor corupţi în faţa curţii marţiale.

N-a trecut mult şi am început să-l citesc pe Blancornelas şi să-i cer sfatul la telefon pentru diverse articole. Acest ziarist cu vechime s-a arătat incredibil de răbdător cu un reporter britanic ageamiu, care-i punea

întrebări stupide. Îmi răspundea săptămânal la telefon, deşi avea atâtea termene chinuitoare, şi îmi clarifica orice neînţelegere de care mă izbeam. Când mă interesam de vreun traficant sau altul, îmi răspundea de obicei cu metafore sportive. „Grillo, dacă traficantul ăla de care scrii ar juca baseball, ar fi într-o ligă minoră”. „Dar de Ismael Zambada ăsta ce zici?” l-am întrebat buimac. „Ei, Zambada ar juca în echipa New York Yankees”, mi-a răspuns el.

Lui Blancornelas îi venea firesc să se exprime în asemenea metafore, pentru că ani de-a rândul fusese jurnalist sportiv, înainte să se apuce să scrie despre mafioţi. După facultate s-a angajat ca redactor sportiv la o gazetă locală din statul natal, San Luis Potosí, din Mexicul central, ca apoi să se mute la mai bine de 1 600 de kilometri de acolo, în Tijuana, un oraş care tocmai începea să-şi ia avânt. La graniţă poţi să te reinventezi, iar Blancornelas a fost unul dintre numeroşii oameni care au început o viaţă nouă în oraşul numit de californieni TJ. în 1980, la vârsta de 44 de ani, Blancornelas a fondat în parte – nenat cu doi alţi ziarişti prima revistă de ştiri mexicană dedicată special articolelor despre El Narco. Au numit-o Zeta, după pronunţia mexicană a literei Z (fără absolut nicio legătură cu banda Los Zetas).

Prima oară s-a lăsat cu vărsare de sânge ia în 1988. A fost mai degrabă un conflict de putere, nu legat de droguri. Redactorul Héctor Félix îl critica la rubrica lui pe un om de afaceri din Tijuana pe nume Jorge Hank, fiul unuia dintre cei mai puternici politicieni mexicani. Jorge Hank era patronul unui hipodrom de succes, iar Félix a scris că acesta aranja cursele şi pariurile. Garda de corp a lui Hank şi mai mulţi angajaţi ai hipodromului l-au urmărit pe Félix când a plecat de la muncă, într-o după-amiază ploioasă. Un autovehicul i-a blocat drumul, iar altul a tras lângă el. Blancornelas a relatat ce s-a petrecut în continuare:

În camioneta sa Toyota, garda lui Hank a deschis focul. O dată şi încă o dată. Extrem de precis. Un glonţ lângă gât şi celălalt în coaste…

Nu este o exprimare de telenovelă: i-au nimicit inima.

Sacoul lui gri de membru era ferfeniţă, mirosea a praf de puşcă şi era îmbibat de sânge şi bucăţele de carne.2

Blancornelas şi echipa lui au demascat ucigaşii şi s-au asigurat că sunt arestaţi şi închişi după gratii. Însă jurnalistul voia să-l vadă acuzat pe însuşi Hank. Procurorii nu doreau să se atingă de fiul unui politician aşa de puternic, astfel că în *Zeta* apare săptămânal o notiţă pe o pagină goală, cerând să se facă dreptate. „Jorge Hank. De ce m-a ucis garda ta de corp?” scrie în notiţă, sub numele lui Félix. Şi în ziua de azi apare. De atunci

Jorge Hank a ajuns primar câţiva ani. Neagă că ar avea vreo legătură cu crima.

În anul asasinării lui Félix, Mexic şi-a ales noul preşedinte. Cu cât se apropia ziua cea mare, creşteau şansele să se petreacă ceva de neconceput: candidatul de stânga Cuauhtémoc Cárdenas putea să elimine PRI de la putere. Cárdenas nu era de fapt vreun revoluţionar. Îl avea drept tată pe faimosul preşedinte PRI Lázaro Cárdenas (activând în anii 1930) şi făcuse parte mulţi ani din partidul aflat la putere. Însă, simţind că guvernul pierduse contactul cu masele, intrase în opoziţie, iar acum rivaliza serios cu PRI, în prima cursă electorală autentică din 1929 până atunci.

În ziua alegerilor, mexicanilor nu le venea să creadă – Cárdenas era pe locul întâi la numărătoarea voturilor. Alegerile nu păreau falsificate. Era prea frumos ca să fie adevărat. A curs cu voturi în favoarea lui Cárdenas. Apoi pac! Toate calculatoarele au cedat. Chiar că fusese prea frumos. Peste o lună candidatul PRI Carlos Salinas a fost declarat câştigătorul alegerilor. Nu se schimbase nimic.

Cárdenas şi-a îndemnat suporterii să nu iasă pe străzi. Nu voia vărsare de sânge şi, de fapt, nici revoluţie, însă tot s-a lăsat cu sânge vărsat, zeci de stângişti care militau pentru Cárdenas au fost împuşcaţi. În doi ani de zile au fost omorâte sute de persoane.

Cu toate că alegerile fuseseră aranjate, Salinas, politicianul PRIst câştigător, a fost bine primit în SUA. Un bărbat scund, cu o chelie emblematică, urechi mari şi mustaţă dreaptă, preşedintele Salinas i-a cucerit pe politicienii americani cu engleza lui perfectă şi doctoratul la Harvard. Era un alt PRI şi un alt Mexic. Noul PRI a îmbrăţişat comerţul liber şi capitalismul modern, chiar dacă mai trăgea unele sfori electorale ca să nu ajungă comuniştii la putere. Companii şi alte bunuri aflate de mult în proprietatea statului mexican au fost vândute la preţuri de nimic: reţeaua de telefonie, căile ferate, un canal TV.

Dintr-odată a început să circule prin aer o nouă clasă de magnaţi mexicani în avioanele lor personale. În 1987, când a debutat topul miliardarilor în revista *Forbes*, nu era decât un mexican pe listă. În 1994, când Salinas şi-a terminat mandatul, în topul Forbes erau trecuţi 24 de miliardari. De unde aveau atâţia bani? Salinas a negociat cu Bill Clinton Acordul Nord-American de Comerţ Liber, ceea ce a avut repercusiuni la fel de majore. În 1989 schimburile comerciale dintre SU şi Mexic valorau 49 de miliarde, iar în 2000, 247 de miliarde! 3 Mexicanii s-au mutat în masă din bordeiele de ţară la frontieră, pentru a munci în uzinele de asamblare. În anii 1990 Tijuana şi Juárez s-au tot lărgit, la rata de un cvartal pe zi, noi cartiere sărace au acoperit dealurile de la margine, cartiere în care avea să se poarte mai târziu războiul drogurilor.

De asemenea, Salinas a luat măsuri pentru a reorganiza comerţul cu droguri. Când a ajuns la putere, naşul incontestabil al Mexicului era Miguel Ángel Félix

Gallardo, sinaloezul care se ocupa cu traficul de cocaină în parteneriat cu Matta Ballesteros. În 1989, la ordinele lui Salinas, comandantul de poliţie Guillermo Gonzáles Calderóni, l-a săltat pe capul de cartel de 43 de ani Félix Gallardo din restaurantul din Guadalajara unde stătea liniştit la masă. Nu s-a tras nici măcar un glonţ.

Félix Gallardo a consemnat mai târziu în jurnalul din închisoare că îl întâlnise de cinci ori pe comandantul Calderóni înainte de arestare, iar ofiţerul chiar îi dăruise mai multe păsări *guacamaya* rare. În ziua în care a fost reţinut, scria Félix Gallardo, se dusese la restaurantul respectiv ca să discute afaceri cu Calderóni.4

Fie că relatarea mafiotului e adevărată, fie că nu, este grăitor faptul că guvernul mexican a putut să-l elimine pe şeful cel mare al mafiei fără să tragă nici măcar un glonţ. În 1989 mafioţii încă aveau nevoie de sprijinul poliţiei ca să-şi desfăşoare afacerile, iar poliţiştii puteau să-i elimine pe narcotraficanţi dacă trebuia. Reţinerea şefului suprem le amintea traficanţilor cine trage sforile de fapt.

După arestare, capii mexicani au ţinut un summit mafiot în staţiunea Acapulco. Pare o scenă din, însă chiar se organizează genul ăsta de conferinţe. Jurnalistul Blancornelas a adus întâlnirea în atenţia publicului, ştire confirmată ulterior de mai multe surse. Blancornelas a susţinut că însuşi Félix Gallardo a organizat-o de după gratii. Însă Félix Gallardo a scris că reuniunea amicală a fost pusă la punct de comandantul de poliţie Calderóni. Poate ambele variante sunt adevărate. Blancornelas descrie astfel întreaga scenă:

Au închiriat o cabană în Las Brisas. De acolo se vedea panorama superbului golf Acapulco, în toate culorile sale strălucitoare, departe de agitaţia litoralului. Niciun vânzător ambulant nu ajungea la cabanele ferite de luminile discotecilor şi privirile tăioase ale poliţiştilor. Au

reuşit să închirieze casa în care trăgea din când în când şahul Iranului. Cine ştie cum au făcut? 5

Pentru summitul de o săptămână, capii şi-au luat concediu ca să pună la cale viitorul scenei infracţionale mexicane. Aproape toţi participanţii erau din vechiul trib sinaloez, o întreagă reţea de familii unite prin legături matrimoniale, amicale şi profesionale. La întâlnire au luat parte mai multe figuri cruciale în configurarea traficului în următoarele două decenii. Printre ele se numărau răufăcătorul din Sierra Madre Joaquín „Chapo" Guzmán şi prietenul său mai în vârstă Ismael „Mayo" Zambada. Fiecare cap mafiot a primit câte o piaţă pe care să-şi vândă drogurile şi unde putea să taxeze pe oricare alt traficant de pe teritoriul lui.

Părea o idee bună. Numai că această înţelegere avantajoasă n-a fost respectată. În lipsa lui Félix Gallardo, şeful mare închis după gratii, capii au tot complotat şi s-au sabotat între ei ca să pună mâna pe mai mulţi bani. Cum a scris Blancornelas:

Un om ca Félix Gallardo n-avea cum să mai opereze vreodată în istoria traficului de droguri din Mexic. Era un om de cuvânt, care negocia înainte să tragă gloanţe, care argumenta mai degrabă decât să execute pe cineva…

Dacă toţi capii mafioţi i-ar fi respectat instrucţiunile, acum am avea cel mai puternic cartel din lume. Însă în absenţa unui conducător suprem şi în prezenţa mai multor şefi care se considerau care mai de care mai bun decât restul, s-a declanşat o adevărată debandadă.6

În toată această debandadă trei carteluri au atins supremaţia în zonă: în Tijuana, Juárez şi la golf. Deşi cartelurile aveau fiecare ierarhia sa, traficul de la est de Juárez, de-a lungul graniţei de 1 600 de kilometri lungime, până la Pacific, se afla sub controlul sinaloezilor. Fraţii Arellano Félix, capii cartelului din Tijuana, şi Amado Carrillo Fuentes, capul cartelului din Juárez, erau toţi din

zona Culiacán, implicaţi pe vechea scenă a drogurilor. Mai mulţi şefi operau simultan în imperiul sinaloez, transportând mărfuri la comun, apelând la serviciile aceloraşi poliţişti corupţi şi făcând schimb de agenţi. Este crucial să înţelegem aceste legături de pe teritoriul sinaloez dacă vrem să înţelegem războiul drogurilor din Mexic.

Asasinul Gonzalo, pe care l-am intervievat în închisoarea din Juárez, a activat în anii 1990 în tot imperiul. A spus că a lichidat oameni din Durango, Culiacán, Tijuana, Juárez şi alte oraşe aflate sub controlul unui cartel sau al altuia. Era pur şi simplu recomandat de capi, care se cunoşteau între ei. Şi agenţii DEA recunoşteau cooperarea diverşilor mafioţi din nord-vestul Mexicului. Într-un raport al serviciilor secrete din anii 1990 se menţionau următoarele lucruri pe tema sistemului de atunci:

Schema cartelului este larg acceptată la ora actuală, însă ea prezintă distorsionat adevărata putere a traficanţilor mexicani de droguri. Printre exemplele recente de indivizi capabili să depăşească limitele „cartelului" se numără Amado Carrillo Fuentes.

Joaquín Guzmán-Loera şi Carrillo Fuentes au intermediat împreună transportul a numeroase tone de cocaină din Bolivia şi Columbia în Sonora, Mexic, şi apoi în SUA, prin Arizona. În tot acest timp, Carillo Fuentes colabora strâns cu Ismael Zambada García, punând la punct rute secrete de trafic prin Tijuana, în Baja California.7

Chiar dacă membrii clanului sinaloez colaborau între ei, tot se iscau certuri. Cel mai mare conflict de la începutul anilor 1990 a izbucnit între fraţii Arellano Félix şi Joaquín „Chapo" Guzmán pe tema traficului în California. Nu a fost un război la fel de violent ca acelea din secolul al XXI-lea, duse de brigăzi de şoc paramilitare.

Însă mafioţii au făcut schimb de focuri şi s-au asasinat între ei, în conflicte soldate cu zeci de cadavre.

Din perspectiva prezentului, atunci au apărut primele semne că guvernul mexican nu va fi în stare să ţină în frâu fiara El Narco, că măcelul va scăpa cu totul de sub control. Însă o asemenea observaţie este posibilă doar cu toate informaţiile de acum, despre tot sângele care va scălda mai târziu Mexicul. Aşa cum susţin istoricii de profesie, citirea istoriei din perspectiva prezentului îşi are pericolele sale. La vremea respectivă nicio autoritate din guvernul mexican nu părea să-şi facă griji. „Există violenţe, însă sunt doar traficanţii ăştia care se omoară între ei", oftau politicienii. Traficanţii nu atacau sistemul, ci concurau între ei, străduindu-se să câştige în solda lor pe cei de la vârf. Guvernul nu trebuia decât să-şi încaseze liniştit banii, indiferent care traficant ieşea victorios.

În vâltoarea violenţelor, o crimă a reuşit să facă furori în Mexicasasinarea cardinalului Juan Jesús Posadas Ocampo, în mai 1993. Explicaţia oficială este foarte cunoscută: prelatul în vârstă de 66 de ani s-a dus la aeroportul din Guadalajara pentru a lua avionul şi a nimerit cu maşina în toiul unui schimb de focuri dintre oamenii lui Arellano Félix şi ai lui Chapo Guzmán. Când cardinalul Posadas a sosit în maşina lui albă, marca Grand Marquis, bandiţii au deschis focul asupra lui, luându-l drept însuşi Chapo Guzmán. Însă această explicaţie nu a fost admisă de oamenii bisericii de la Roma, care au pus întrebarea: cum au putut asasinii să confunde un prelat vârstnic, înalt, cu guler preoţesc, cu un mafiot de 1, 67? Au apărut tot felul de teorii conspiraţioniste care argumentau că prelatul a fost asasinat pentru că deţinea anumite informaţii explozive pe tema corupţiei guvernului.

Deşi cel mai probabil cazul Posadas nu va fi soluţionat niciodată, este un element-cheie, care a adus mafia drogurilor în atenţia publicului. Cu ocazia asta,

majoritatea mexicanilor au auzit prima dată de „cartelurile de droguri” şi tot atunci au fost larg menţionaţi pentru prima oară mafioţii lui Arellano Félix şi Chapo Guzmán. Faptul că aceste organizaţii şi-au permis să lichideze un înalt prelat al venerabilei Biserici Catolice arăta cât de puternice erau.

Însă numeroşi mexicani cinici încă aveau impresia că aceste „carteluri” erau doar nişte ţapi ispăşitori inventaţi cu scopul de a fi învinuiţi de crimele guvernului. După şapte secole de regim totalitar conspirativ, ajungi uşor să-i vezi amestecul peste tot. Iar, în multe cazuri, pe bună dreptate.

Atenţia cu care mass-media a tratat subiectul a silit guvernul mexican să pună mâna pe câţiva capi mafioţi. Apoi, ca prin farmec, la două săptămâni după uciderea cardinalului, poliţia din Guatemala l-a ridicat pe Chapo Guzmán şi l-a deportat în Mexic, unde a fost închis într-un penitenciar de maximă siguranţă. Fraţii Arellano Félix reuşiseră să-şi învingă decisiv rivalul, cu puterea armelor şi a şpăgilor.

Un clan compus din şapte fraţi şi patru surori, grupul mafiot Arellano Félix s-a reinventat în Tijuana, ca mulţi alţi locuitori de la frontieră. În Sinaloa şi Guadalajara fuseseră subalterni, acum erau capi mafioţi. În frunte tronau doi fraţi – Ramón Arellano Félix, un psihopat cu faţă de copil care se ocupa de detaliile concrete ale operaţiunilor – şi Benjamin Arellano Félix, al doilea frate ca vârstă şi creierul afacerii. Blancornelas i-a asemănat pe toţi cu fraţii din seria *Naşul*. Ramón, spunea el, semăna cu impulsivul şi violentul Sonny Corleone, jucat de James Caan. Benjamin era Michael Corleone cel rece şi calculat, în interpretarea lui Al Pacino. Un alt frate, Francisco, era Fredo Corleone, un om de afaceri nepriceput şi un fustangiu înrăit.

Blancornelas mi-a arătat un filmuleţ de familie cu fraţii Arellano Félix petrecând la un grătar, în Tijuana, în

vremurile de început. Par un grup fericit, petrecăreţ – bărbaţii au toţi păr brunet cu chică în stil personal şi cămăşi Hawaiiene colorate, vârâte în pantaloni. Beau bere Tecate la cutie, în timp ce un cârd de copilaşi ţopăie pe o trambulină. Însă pe străzi şi-au construit o reputaţie sumbră.

Ramón Arellano Félix a adunat un faimos regiment ucigaş, recrutând bandiţi mexicano-americani din San Diego şi fii plictisiţi din familiile cele mai bogate ale Tijuanei – grup care şi-a primit numele de juniorii. Era un amestec haios: băieţii americani săraci alături de băieţii mexicani bogaţi. Însă victimelor nu le venea deloc să râdă. Mafioţii primeau ordin de atac împotriva oricui se punea cu şefii lor şi nu doar că omorau victimele, ci şi topeau cadavrele în băi de acid. Pedeapsa aceasta nu avea neapărat scopul de a distruge orice probă medico-legală, ci de a-i distruge psihologic pe membrii de familie ai victimelor. Lui Ramón i se dusese chiar faima că arunca pe foc cadavrele victimelor şi pe cărbunii rămaşi îşi prăjea carne, organizând asemenea grătare cu carne de vită, bere şi cocaină pentru el şi bandiţii săi. Cine ştie dacă e o poveste adevărată? însă pe stradă asemenea zvonuri ajungeau să intimideze mult lumea.

Ramón a introdus o nouă tactică sângeroasă, numită *encobijado*. Termenul indică acţiunea de a înveli un cadavru în cearşafuri şi de a-l depune într-un spaţiu public, adesea însoţit de un bilet de ameninţare. Astfel crima era expusă în văzul întregului oraş. Ramón a creat astfel prima armată de bandiţi plătiţi, devenind un pionier în materie de teroare mafiotă în Mexic, ceea ce a marcat un episod de rău augur în istoria El Narco.

În capitalismul modern, marile corporaţii se extind permanent, folosindu-se de câştigurile lor imense pentru a-şi lărgi graniţele imperiului şi a-i absorbi pe rivalii mai mici. Astfel s-au extins şi cartelurile de la frontiera

Mexicului în anii 1990. Au devenit atât de bogate şi de puternice, încât au ajuns chiar să detroneze cartelurile columbiene de la început. Preluând afacerile columbienilor, bandele mexicane au devenit organizaţiile criminale dominante în toată America Latină.

Pentru a înţelege mai bine cum au reuşit traficanţii mexicani să-i domine pe columbieni, am avut o discuţie cu directorul DEA din regiunea Anzilor, Jay Bergman. El a fost martor la această schimbare cutremurătoare în cursul zecilor de anchete şi capturi efectuate în ambele Americi. Bergman nu mi-a lăsat însă impresia unui agent DEA tipic, care toarnă discursul oficial sau încearcă să te impresioneze cu poveşti despre capturi monumentale de droguri. De fapt, părea un adevărat intelectual, cu lecturi vaste în teoria comerţului, pentru a înţelege cum operau traficanţii mafioţi. Când am început discuţia, s-a lansat într-o tiradă pe tema schimbului de putere, cu forţa unui scriitor dornic să-şi aştearnă gândurile într-o carte:

Interesant este că preluarea puterii s-a petrecut fără ostilităţi sau violenţe. Pe măsură ce afacerea se extindea, cartelurile columbiene s-au ocupat să le încredinţeze mexicanilor un capital din ce în ce mai mare. Şi astfel s-a ajuns la stadiul în care mexicanii luau toate deciziile.

Columbienii le-au permis mexicanilor să-şi ia partea în traficul de cocaină după ce Reagan şi-a început politica antidrog în Florida, care a silit cartelurile să-şi extindă traficul riscant de droguri la graniţa mexicano-americană. La începutul anilor 1990, a explicat Bergman, agenţii americani au reuşit să închidă complet ruta traficanţilor din Florida, supraveghind cu vasele şi aeronavele lor un coridor de trecere lat de 140 de kilometri. Columbienii s-au văzut siliţi să încredinţeze aproape întreaga marfa curierilor mexicani, care au ajuns să transporte nouă zecimi din cocaina care pătrundea pe teritoriul SUA, iar astfel rutele traficului cu „zăpadă” s-au mutat pe coasta

Pacificului de Est, o vastă întindere de apă fără niciun coridor bine delimitat, cu o flotă navală americană mai restrânsă. Aşa cum se întâmplă adesea în politica antidrog, soluţionarea unei probleme a dus la apariţia alteia mai grave.

Agenţii americani au încercat să oprească fluxul de coca luând măsuri împotriva capului de cartel Columbian Pablo Escobar. Încheierea Războiului Rece s-a dovedit avantajoasă în misiunea lor. În lipsa comuniştilor, spionii şi soldaţii americani s-au implicat entuziaşti pentru scurt timp (înainte să-i descopere pe militanţii islamici) în lupta împotriva traficanţilor de droguri. În loc să-şi pună beţe în roate, Pentagonul, CI ŞI DEA şi-au unit forţele, transmiţând poliţiei columbiene datele obţinute de la informatorii de pe stradă şi sateliţii de spionaj.8

Escobar ajunsese cunoscut datorită tacticilor sale terorite chiar a aruncat în aer un avion de pasageri, omorând 110 oameni, pentru a face presiuni asupra autorităţilor să nu-l extrădeze în SUA. Violenţele săvârşite asupra rivalilor săi i-au adus atâţia duşmani, că victimele s-au organizat într-o formaţiune paramilitară cu scopul de a-l captura. S-a creat o alianţă bizară între poliţia, armata şi infractorii columbieni şi spionii, agenţii antidrog şi trupele militare americane, cu unicul scop de a pune mâna pe capul mafiot. Escobar ştia că o să moară. Într-un final poliţiştii columbieni i-a dat de urmă într-o casă din Medellín, l-au împuşcat mortal şi s-au pozat zâmbitori cu cadavrul. Războinicii antidrog şi-au însuşit cu ocazia aceasta o nouă schemă de acţiune: uneori e mai bine să nu te mai oboseşti să arestezi traficantul, ci să-l omori pur şi simplu.

Cu toate presiunile la care erau supuşi, columbienii au început să-i plătească pe curierii mexicani în cocaină în loc de bani gheaţă. Columbienii crescuseră imens preţul. Un kilogram de cocaină se vindea cu 25.000 de dolari în

SUA, în timp ce costul de producţie în laboratoarele columbiene era doar 2000 de dolari. Însă magnaţii de la frontiera mexicană erau conştienţi ce avantaj imens prezenta marfa în locul banilor. O puteau vinde pe stradă la un preţ mai mare, construindu-şi propria reţea de distribuţie.

La puţin timp, DEA a mai dat o lovitură columbienilor, arestându-i pe dealerii lor principali din New York şi Miami şi astfel trimiţându-i în judecată pe capi, în ţara lor de origine, pentru trafic de droguri. Sub ameninţarea închisorilor americane, columbienii au trecut la a treia fază în relaţiile lor comerciale cu mexicanii, retrăgându-se din SUA şi lăsând traficul în seama mexicanilor. Iată cum explică Bergman această decizie:

Ce şi-au zis ei: „Cum fac să scap cel mai bine de extrădare? Ce-ar fi să las totul pe mâna mexicanilor? O să fac mai departe o groază de bani şi în plus nu mă mai expun aşa de mult pericolului de a fi extrădat, pentru că nu mai e cocaina mea. Mă retrag din afacere pentru că în SUA sunt presiuni prea mari. Plus că-mi rămâne piaţa europeană, acolo fac rapid avere şi mai câştig frumos şi în Mexic. N-au decât să se ocupe cartelurile mexicane de agenţii DEA, FBI şi vamali”.

Totuşi, a adăugat Bergman, legislaţia americană s-a schimbat ulterior, făcând posibilă extrădarea columbienilor chiar dacă nu aveau contact direct cu dealerii din SUA. Dacă vindeai droguri peste graniţă puteai să fii arestat pentru simplul fapt că drogurile respective ajungeau pe pământ american. Totodată, poliţia Columbiană a început să se înfigă în baronii cocainei, la ei acasă. Bergman mai spune:

A avut efecte foarte negative. Nu doar că au pierdut bani columbienii, iar mexicanii au preluat afacerea, dar columbienii mai erau şi extrădaţi la greu, cu dosare penale mai solide şi mai brutale ca oricând. Columbienii nu s-au

prins de mişcare.

Ei jucau dame în loc să joace şah. Nu-şi gândeau niciodată din timp următoarea mişcare.

Asta însemna că în Mexic cartelurile făceau mai mulţi bani ca niciodată. Din câte s-a aflat, din Tijuana până la Golful Mexicului se ţineau mari petreceri, cu mulţi invitaţi sosiţi cu avionul personal, tigri în cuşti şi regine ale frumuseţii servind tăvi cu cocaină.

În cele şapte decenii de regim PRI, cele mai virulente acuzaţii de corupţie la vârf au fost adresate preşedintelui Salinas. Nu există nicio dovadă concludentă. Însă în anchetele oficiale se subliniază suspiciuni grave în ceea ce priveşte rolul guvernului în crima organizată de la sfârşitul secolului al XX-lea.

Conspiraţia Salinas este centrată pe fratele preşedintelui, Raúl Salinas. În timpul mandatului lui Carlos dintre 1988 şi 1994, Raúl avea un post în guvern cu un salariu anual de 192.000 de dolari. Sunt bani frumoşi pentru o ţară unde salariul minim este de cinci dolari pe zi. Însă Raúl s-a arătat şi un om deosebit de econom. În 1995 s-a descoperit că depusese 85 de milioane de dolari la o bancă elveţiană, atunci când soţia sa a încercat să retragă suma şi a fost arestată. Şi nu era decât vârful aisbergului. Anchetatorii au descoperit că deschisese un număr de 289 de conturi bancare, chiar în instituţii veritabile, cum ar fi Citibank. Poliţia elveţiană i-a estimat averea la peste 500 de milioane de dolari.9

Politicianul mexican are şi alte căi de a face bani ilegal în afară de droguri. Totuşi, după ce a interogat 90 de asociaţi ai lui Raúl Salinas, printre care se numără şi traficanţi de droguri condamnaţi, poliţia elveţiană a concluzionat că sursa principală de venit fusese El Narco. În raportul oficial se declară:

În 1988, când Carlos Salinas de Gortari a devenit preşedintele Mexicului, Raúl Salinas de Gortari a preluat

practic controlul asupra tuturor drogurilor care treceau prin Mexic. Făcând uz de influenţă şi mită cu banii câştigaţi din droguri, a obţinut sprijinul şi protecţia oficialităţilor militare şi poliţieneşti în afacerea sa înfloritoare cu droguri.

Raúl şi fratele său, preşedintele Carlos Salinas, au negat întotdeauna totul, pretinzând că sunt stratageme de defăimare şi dezinformare. Însă în 1994, când Carlos Salinas şi-a terminat mandatul, Raúl Salinas a fost arestat în Mexic pentru organizarea unei omucideri şi a făcut 10 ani de închisoare, fiind apoi achitat. Pentru acuzaţiile de spălare de bani din Elveţia încă nu a fost condamnat.

Carlos Salinas a plecat şi el din Mexic după terminarea mandatului, autoexilându-se în Irlanda. Se pare că îi place ploaia şi berea neagră. Mai târziu mexicanii aveau să-l denigreze, înfăţişându-l pe post de maestru păpuşar, asemenea împăratului malefic din *Războiul stelelor*, bănuindu-l cu teamă că ar fi manevrat din umbră tot ce se întâmpla în ţară, de la atacurile de gherilă la vremea rea.

După plecarea lui Salinas, miracolul economic pe care-l orchestrase s-a prăbuşit ca un tigru de hârtie. În 1995, la câteva luni de la începerea mandatului noului preşedinte, Ernesto Zedillo, economia a secat de bani şi pesoul s-a prăbuşit la pământ, declanşând o inflaţie cu două cifre. Peste noapte, numărul miliardarilor mexicani s-a înjumătăţit, ajungând de la 24 la 12. Clasa de mijloc mai puţin privilegiată a rămas fără economiile de-o viaţă şi multe companii au dat faliment, astfel încât milioane de oameni şi-au pierdut slujbele. Bill Clinton, un colaborator apropiat al lui Salinas, s-a grăbit fidel să sară în ajutor, oferind un pachet de 50 de miliarde de dolari pentru salvarea Mexicului din colaps.

Criza a declanşat un val infracţional. Cu toată ascensiunea lină a traficului de droguri, până atunci

Mexicul nu fusese o ţară periculoasă. Chiar şi în anii 1980 rata tâlhăriilor şi a spargerilor fusese relativ mică, iar mexicanii se plimbau pe străzile marilor oraşe la orice oră. Însă vremurile bune s-au încheiat violent. Tâlhăriile, furtul de maşini şi înfiorătoarele răpiri de persoane au sporit, mai ales în capitală. Dintr-odată nu exista om din Ciudad de México care să nu ştie măcar un membru de familie ameninţat la un moment dat cu pistolul la tâmplă şi silit să-şi golească buzunarele. Poliţia nu a reuşit să ia măsuri împotriva valului infracţional, creând astfel un climat sigur pentru răufăcători, care a bătătorit calea spre insurgenţa criminală a zilelor noastre.

O singură industrie mexicană nu a fost deloc afectată de criza monetară. Din traficul de droguri s-a câştigat în continuare miliarde, iar faptul că El Narco opera cu monedă americană i-a conferit şi mai multă putere după deprecierea pesoului. Din armata şomerilor cartelurile puteau să-şi recruteze şi mai ieftin soldaţi. El Narco s-a implantat şi mai adânc în cartierele sărace din toată ţara.

La vremea asta a survenit încă o transformare crucială: din ce în ce mai mulţi mexicani au început să ia droguri tari. Cocaina şi heroina erau considerate de mult un viciu de *gringo*. „Fabricată de columbieni, traficată de mexicani şi prizată de americani”, se glumea pe seama cocainei. Însă la sfârşitul anilor 1990 Mexicul a trebuit să admită că avea propria armată de heroinomani şi cocainomani.

Extinderea consumului de droguri are legătură directă cu traficul, s-a constatat. Pentru a-şi spori câştigurile, capii mexicani au început să-şi plătească oamenii în pachete de cocaină şi punguţe cu heroină, pe lângă bani gheaţă. Numeroşi mafioţi minori au început să-şi vândă marfa chiar pe străzile Mexicului, pentru a se îmbogăţi rapid.

Tijuana a ajuns să consume cea mai mare cantitate

de droguri din ţară, căci asociaţii fraţilor Arellano Félix şi-au deschis acolo sute de *tienditas*, mici prăvălii de droguri, mai ales în centru şi în cartierele sărace din est. Soldaţii cartelului stăteau de pază lângă dealeri, iar astfel violenţele din lumea mexicană a drogurilor au căpătat o nouă dimensiune. Pe lângă transportul tonelor de droguri peste graniţă, acum li se livra toxicomanilor doza de coca.

Bătălia pe colţurile de stradă cele mai bune a declanşat un val de violenţe nemaivăzut – în jur de 300 de omucideri pe an în Tijuana, iar spre sfârşitul anilor 1990 şi în Juárez s-a atins acelaşi număr. Asemenea statistici se apropiau de acelea din oraşele americane invadate de bande cum ar fi Los Angeles, Washington şi New Orleans. Mass-media americană a început să sesizeze asemenea episoade sângeroase şi să invoce pentru prima oară pericolul „Columbianizării", adică posibilitatea izbucnirii unui adevărat război al traficanţilor la doi paşi de SUA. Majoritatea publicului nu i-au luat în seamă pe asemenea critici, considerându-i nişte alarmişti nebuni de legat. Însă până la urmă s-a dovedit că alarmiştii nebuni de legat au avut dreptate.

Mass-media americană a sesizat şi „farmecul" unor personaje ca fraţii Arellano Félix, care prizau cocaină de rupeau, dansau în discoteci şi îşi dizolvau victimele în băi de acid. Revista *Time* a publicat un reportaj despre ei10, iar în filmul *Trafic* au apărut chiar anumite personaje inspirate de viaţa lor, care făceau trafic de cocaină cu Catherine Zeta-Jones. În această vâltoare mediatică, în SUA s-au lansat şi o serie de rechizitorii şi recompense. Şi de câte ori se vorbea despre fraţii Arellano Félix, se menţiona şi numele jurnalistului Blancornelas, care ajunsese să-i calce rău pe nervi.

Blancornelas crede că picătura care a umplut paharul lui Ramón Arellano Félix n-a fost vreun articol de-al său, ci o scrisoare pe care a publicat-o. Într-una din zile, o femeie

disperată i-a vizitat la redacţia revistei *Zeta* şi i-a rugat să publice un anunţ. Aflând cât o costa aşa ceva, a murmurat că nu-şi permite. Angajatul a întrebat-o curios ce vrea să publice şi, aflând, l-a sunat imediat pe Blancornelas. Jurnalistul a citit scrisoarea şi l-a impresionat atât de tare, că a publicat-o gratis.

Femeia scrisese o scrisoare deschisă adresată lui Ramón Arellano Félix, care ordonase asasinarea celor doi fii ai ei. Tinerii se amestecaseră într-un conflict de stradă cu unul din oamenii lui Ramón. Mama respectivă şi-a exprimat curajoasă dragostea pentru copiii pe care-i pierduse: „Preaiubiţii mei fii au murit din cauza invidiei şi laşităţii voastre, Arellanos… încă nu v-aţi câştigat dreptul de a muri. Nu meritaţi să plătiţi cu preţul vieţii şi nici să primiţi pedeapsa cu moartea. Sper să trăiţi mulţi ani de zile şi să aflaţi ce înseamnă să-ţi pierzi copiii”. Dupllă publicarea scrisorii, femeia a dispărut din Tijuana. Blancornelas crede că a fugit înainte s-o execute mafioţii. Iar Ramón Arellano Félix şi-a vărsat astfel frustrarea şi mânia pe jurnalist.

Zece asasini l-au acostat pe Blancornelas în timp ce mergea cu maşina, însoţit de garda lui de corp, Luis Valero. Le-au ciuruit maşina cu o rafală de gloanţe şi l-au ucis pe Valero instantaneu. Însă, şi cu patru gloanţe în corp, Blancornelas era încă în viaţă. Asasinul-şef a venit atunci la maşină ca să-i tragă glonţul final. Însă, când se apropia, a tras un glonţ care a ricoşat în beton şi l-a nimerit în ochi, omorându-l pe loc. Restul bandei l-au lăsat pe şef într-o baltă de sânge şi au fugit. A fost un miracol că Blancornelas a supravieţuit.

„Ramón le-a ordonat să mă asasineze. Dumnezeu n-a vrut… însă tot mi-au ucis mişeleşte tovarăşul şi apărătorul, pe Luis Valero”. 12

Asasinul-şef a fost identificat drept David Barron, un bandit mexicano-american din San Diego care se ştia că e

omul fraţilor Arellano Félix. Barron avea 14 cranii tatuate pe stomac şi pe umeri, reprezentând, se pare, oamenii pe care-i omorâse. Reporterii revistei *Zeta* au mai identificat şase atacatori drept tovarăşi de bandă de-ai lui Barron din cartierul Logan Heights.

Însă cu toate că cei de la *Zeta* le-au predat poliţiştilor mexicani maldăre de dovezi, bandiţii nu au fost acuzaţi de nimic şi circulau în văzul lumii prin San Diego. Unii tot acolo sunt şi acum.

Cei trei magnaţi de frontieră ai anilor 1990 au fost până la urmă detronaţi. Juan García Ábrego din cartelul Golfului a fost arestat în 1996. S-a predat fără niciun schimb de focuri, într-o fermă de lângă Monterrey. Ca un cap de modă veche ce era, în fond respecta sistemul mexican, în care guvernul lua deciziile. Peste un an a murit Amado Carrillo Fuentes în urma unor complicaţii survenite după o operaţie estetică, într-un spital din Ciudad de México. Sau cine ştie? în viaţă a fost un mafiot legendar şi a murit învăluit în mister. A fost o şmecherie, se şopteşte pe străzile din Juárez, de fapt Amado trăieşte pe picior mare în Caraibe şi bea *margarita* toată ziua. Sau poate lucrează la o benzinărie din Texas cu Elvis Presley.

Fraţii Arellano Félix au dus-o cel mai mult. Ramón Arellano Félix, psihopatul cu faţă de copil care a inaugurat epoca terorii în Mexic, a apucat secolul al XXI-lea. Apoi, în 2002, a fost împuşcat mortal de un poliţist din staţiunea de litoral Mazatlán. Pentru un răufăcător legendar ca el, a fost o moarte destul de anostă. Reţeaua de protecţie din poliţie a dat, se pare, un rateu grav. Blancornelas i-a închinat un articol omului care a încercat să-l omoare, în care scria: „Dacă vreuna din numeroasele sale victime ar putea vorbi din mormânt, poate că i-ar spune lui Ramón: «Ca tine acum am fost şi eu odată. Ca mine acum o să ajungi şi tu odată»”. 13

Peste o lună, trupele speciale ale armatei l-au ridicat

pe Benjamin Arellano Félix din casa în care locuiau soţia şi copiii lui. Se pare că oamenii cei mai buni ai şefului n-au mirosit capcana. În prezent, capul mafiot se află după gratii, în cea mai securizată închisoare din Mexic, făcând tot ce poate ca să evite extrădarea în SUA. în lipsa celor doi capi, clanul Arellano Félix s-a străduit să-şi revină sub conducerea celorlalţi fraţi şi surori, însă nu mai este la fel de puternic ca pe vremuri.

Blancornelas n-a apucat să sărbătorească prea mult moartea rivalului său. În 2004 mai mulţi asasini l-au împuşcat mortal pe Francisco Ortiz, cel de-al treilea fondator al revistei *Zeta*. Ortiz tocmai ieşea dintr-o clinică din centru, însoţit de fetiţa şi băieţelul lui, când asasinii l-au împuşcat de patru ori în gât şi cap. A murit în timp ce copiii strigau „Papi! Papi!”, din câte a povestit un martor. De data asta, revista nu prea ştia cine ordonase asasinatul.

Blancornelas a ajuns la disperare. Chiar dacă reportajele sale au contribuit la detronarea unei serii de răufăcători, cartelurile deveneau din ce în ce mai puternice şi mai violente. Era unul dintre puţinii oameni care ştiau ce urma. Aşa cum a declarat într-un interviu luat la puţin timp înainte să moară:

Pe vremuri El Narco exista doar în anumite state. Însă acum a ajuns să cuprindă toată republica mexicană. N-o să treacă mult şi o să bată la poarta palatului prezidenţial. O să bată la uşa procurorului general. Ceea ce o să însemne un pericol foarte grav.14

Capitolul 5 *Democraţii*

„De ai câine-n lanţ, Lătrând cu duiumul, Bunica-mi zicea:

Nu cumva să-i dai drumul.

Vulpea a dat iama-n oale, Dulăul şi-a ros nodul.

Şi când s-a văzut slobod.

A început prăpădul”.

„La Granja” („Ferma”), Tigres del Norte, 2009

În lume s-au lansat destui bravi eroi ai democraţiei care au inspirat masele la sfârşitul secolului al XX-lea. În Polonia îl avem pe Lech Walşsa, sindicalistul călit după ani de represiune, care a ridicat masele la revoltă, punând capăt autoritarismului comunist. În Africa de Sud, Nelson Mandela a supravieţuit 27 de ani după gratii, pe o insulă-penitenciar, iar apoi a ras de pe faţa pământului maladia mârşavă a apartheidului, reuşind totodată să evite o ripostă sângeroasă care ar fi putut să destabilizeze statul african. Iar în Mexic îl avem pe… señor Vicente Fox.

Bărbatul care a condus masele mexicane în marşul final spre democraţia multipartinică, lăsând în urmă regimul autoritar al

PRI-ului, a fost un personaj cât se poate de surprinzător. Nu provenea nici din rândurile socialiştilor stângişti, nici din ale catolicilor de dreapta, cele două facţiuni care s-au opus hegemoniei PRI-ului. Era un fermier bogat, totodată director în compania Coca-Cola, care s-a implicat inopinat în politică la vârsta de 46 de ani, devenind guvernatorul statului natal, Guanajuato, şapte ani mai târziu. Deşi a făcut parte din conservatorul Partid al Acţiunii Naţionale, nu s-a numărat niciodată printre membrii săi cu adevărat ardenţi. În loc să urmeze ideologia de partid, şi-a susţinut valorile rustice – hărnicia şi sinceritatea. Era celebru pentru comentariile sale directe, de ţăran, mereu pe punctul de a eşua în gafe. „Mexicanii din SUA preiau muncile pe care nici măcar negrii n-au chef să le facă” 1, a declarat el odată, iar, în opinia sa, femeile sunt „maşini de spălat cu două butoane”.

Talentele de politician ale lui Fox erau în ton cu epoca respectivă. Mexicanii se săturaseră de schemele politicienilor care aduseseră ţara la sapă de lemn. Fox părea un individ din afara sistemului, un om de acţiune gata să se apuce să repare maşinăria stricată a ţării, de parcă ar fi fost un tractor. Spre deosebire de discursurile

obositoare ale preşedinţilor PRI, el se adresa publicului în limbajul uzual, uşor de înţeles. Când vorbea de democraţie, părea să creadă în ea din tot sufletul. Cât au durat alegerile pentru candidatură în propriul partid şi apoi pentru preşedinţie, Fox a rămas ferm pe poziţie. Spunea exact ce trebuie şi când trebuie. După ce a câştigat alegerile, s-a pierdut dintr-odată cu totul. Părea o vulpe încolţită şi zăpăcită, neştiind cum să iasă din bucluc.

Cu stilul său franc de a se adresa mass-mediei, Fox avea mereu un aer prietenos, familiar, ca un vecin cu care mai stăteai din când în când de vorbă sau un vechi amic din facultate, înalt şi deşirat, are un aer uşor caraghios, aducând cu comicul englez John Cleese, deşi Fox purta cizme de cowboy şi nu l-am văzut niciodată cu melon pe cap. Are o voce puternică, de orator charismatic. „M-am bucurat enorm să ajung în fruntea mişcării de eliberare a Mexicului de sub jugul autoritarismului”, mi-a declarat Fox mai târziu, reflectând la mandatul său prezidenţial, într-un interviu acordat în satul lui natal.2

În mod total neaşteptat, PRI i-a permis să câştige alegerile şi n-a anunţat nicio problemă tehnică a calculatoarelor în toiul numărării voturilor. Ultimul preşedinte PRI, Ernesto Zedillo, era un bărbat dintr-o familie săracă care a devenit un tehnocrat cu studii superioare la Yale, iar apoi a preluat preşedinţia Mexicului după ce candidatul PRI dinaintea sa a fost asasinat. Rezistând presiunilor din partea propriului partid, Zedillo era ferm hotărât să permită tranziţia spre democraţie. Dacă Mexicul ar fi Uniunea Sovietică, Zedillo ar fi geniul reformist Mihail Gorbaciov, iar Fox, Boris Elţîn, liderul mai puţin inspirat care a preluat conducerea ţării.

Zedillo a luat măsuri curajoase împotriva propriului sistem corupt: a condus arestarea lui Raúl Salinas, bănuit de omucidere, arestarea guvernatorului statului Quintana Roo, acuzat de trafic de droguri, şi chiar arestarea

propriului său om, ajuns mare şef de cartel, generalul Jesús Gutiérrez Rebollo, pentru legăturile sale cu mafia. De asemenea, Zedillo a silit PRI-ul să renunţe la o parte din puterile sale, ca apoi să renunţe la preşedinţie. Institutul federal electoral mexican a devenit autonom în 1996, iar din 1997 PRI nu a mai deţinut majoritatea locurilor din Congres. Aşa era mai greu să aranjeze alegerile, chiar dacă ar fi vrut.

Toate aceste acţiuni au zguduit din temelii lumea traficanţilor de droguri, cu sistemul lor de agenţi din rândurile poliţiei şi politicienilor. Mafioţii au rămas nesiguri pe poziţiile lor, aşteptând încordaţi să vadă ce avea de gând să facă preşedintele democrat.

Când Fox a fost numit în funcţie, plăcile tectonice ale puterii în Mexic au glisat, declanşând un adevărat cutremur politic după 71 de ani de regim PRIst.

Încă din prima zi, Fox a arătat o lipsă totală de direcţie în mai toate domeniile, inclusiv traficul de droguri. A propus tot felul de planuri de acţiune, iar când a dat de greu a schimbat foaia sau a capitulat. A jurat să condamne oamenii fostului regim pentru războiul murdar pe care l-au dus, în urma căruia au ras de pe faţa pământului 500 de stângişti. Însă atunci când PRI-ul a refuzat să colaboreze, a lăsat procesele intentate, mulţumindu-se să dea publicităţii doar un raport pe această temă. A promis să modernizeze masiv economia şi sistemul judiciar mexican, însă după ce opoziţia l-a huiduit în Parlament, a început să evite pe cât posibil orice colaborare cu membrii Congresului. A militat pentru drepturile emigranţilor, devenind primul mexican care a ţinut un discurs în faţa Congresului SUA, pledând pentru înfiinţarea unui nou program de integrare a muncitorilor străini pe piaţa muncii americane. Însă, după atacurile de la 11 septembrie, problema imigranţilor n-a mai fost o prioritate pentru americani.

N-a părut să treacă prea mult şi Fox deja a renunţat

la mai toate programele sale interne, dedicându-şi timpul călătoriilor prin lume sau festivităţilor în cinstea demnitarilor străini veniţi în Mexic. Naţiunile Unite, Organizaţia Statelor Americane şi Organizaţia Mondială a Comerţului, precum şi alte zeci de grupări, au ţinut toate reuniuni la nivel înalt în „Foxi-landia”, cum au numit criticii statul mexican. Fox părea foarte încântat să organizeze asemenea evenimente, ridicând în slăvi minunile multilateralismului şi extinderea democraţiei în lume.

În campania sa electorală, Fox nu prea a atins problema drogurilor, concentrându-se pe eliminarea PRI-ului de la putere.

Însă când a ajuns preşedinte, războinicii americani antidrog sperau ca un democrat să inaugureze o nouă eră a cooperării între state. S-a terminat cu poliţiştii corupţi care puneau la punct asasinarea agenţilor DEA. De acum Mexicul putea să dea o mână de ajutor agenţilor când venea vorba de arestări şi capturi de droguri, aşa cum se întâmpla în Columbia. Fox a răspuns imediat la provocare, lansându-se într-o promisiune preluată de toată mass-media în cadrul primului interviu acordat televiziunii americane după victoria electorală. „Vom purta o luptă cum nu s-a mai văzut în istorie împotriva crimei organizate din Mexic. Categoric” 3, a declarat el în emisiunea *Nightline* de pe canalul ABC.

Fox promisese să nu mai implice armata în războiul împotriva drogurilor. Însă după o primă şedinţă cu oficialităţile americane, care considerau că soldaţii sunt cei mai de încredere agenţi antidrog, a schimbat tactica, declarând că până la urmă o să apeleze la militari în măsurile sale împotriva traficanţilor de droguri. Americanii erau mulţumiţi. Iată un tip cu care se putea colabora uşor.

La doar două luni de la preluarea mandatului, Fox a dat primul semn că politica sa antidrog nu era chiar pe

măsura aşteptărilor americanilor. Pe 21 ianuarie 2001 marele cap mafiot Chapo Guzmán a evadat dintr-o închisoare de înaltă securitate din Guadalajara. Naşul sinaloez s-a întors acasă.

Conform informaţiilor obţinute de reporterul José Reveles, Chapo şi-a sporit puterea în închisoare pe parcursul mai multor ani mituind oficialităţile4. În schimb, i s-a acordat dreptul de a primi diverse femei la el în celulă, de a-şi alege partenerele de sex din rândul personalului de curăţenie şi de a întreţine relaţii cu o deţinută pe nume Zulema Hernandez, o spărgătoare blondă şi înaltă, în vârstă de 30 şi ceva de ani. De asemenea, Chapo făcea trafic cu Viagra în tot penitenciarul. Însă, revenind la evadare, Guzmán s-a folosit de reţeaua sa coruptă cu scopul de a se repune singur în libertate. Ulterior Zulema avea să-i predea jurnalistului Julio Scherer o scrisoare de dragoste semnată de Chapo, în care mafiotul îşi anticipa evadarea. „Vreau să te sărut dulce şi să te simt în braţe pentru a retrăi această amintire de câte ori mă voi gândi la tine”, scria Chapo sau, cum au ghicit unii, cineva care a redactat scrisoarea în numele său, „rezistând fără tine până când Dumnezeu o să ne îngăduie să ne revedem în alte condiţii decât aici”.5

Doi gardieni l-au ajutat pe Chapo să se furişeze afară din închisoare. Pentru a le câştiga sprijinul, mafiotul a achitat operaţia de care avea nevoie fiul unuia dintre ei şi pe celălalt l-a cuplat cu o sinaloeză frumoasă. Fericit, al doilea gardian l-a scos personal pe Chapo din închisoare, într-o furgonetă de la spălătorie.

Când s-a aflat că Chapo a evadat, jenat de situaţie, Fox a dat anunţuri la ziar şi a lipit afişe pe stradă în care apărea o linie telefonică dedicată prinderii mafiotului. S-au primit aproape 100 de apeluri pe oră. Însă toate furnizau informaţii false sau inutile, adesea cu râsete pe fundal. Atât adulţii, cât şi copiii se amuzau copios pe seama

naivului preşedinte care cerea ajutorul maselor. Ideea că cetăţenii de rând puteau veni în sprijinul legii încă nu avea succes în rândurile mexicanilor6.

Aşadar, ce semnificaţie ar putea avea evadarea lui Guzmán în ceea ce priveşte mandatul prezidenţial al lui Fox? Teoreticienii conspiraţionişti văd în ea dovada că guvernul lui Fox s-a aliat cu Guzmán şi cu amicii săi din mafia sinaloeză. Cum declarau ei, s-a dat de sus ordin de repunere în libertate. Fox plănuia pe ascuns să repună Cartelul din Sinaloa pe poziţia supremă în mafia mexicană, cu Guzmán ca naş al naţiunii, aşa cum fusese marele cap Ángel Félix Gallardo în anii 1980. După ce l-a scos pe Chapo din cuşcă, Fox i-a eliminat concurenţa, adică pe fraţii Arellano Félix, şi i-a permis lui Chapo să se extindă în toată ţara. Politica aceasta pro Guzmán, argumentează teoreticienii, a continuat şi pe parcursul mandatului lui Felipe Calderón.

Asemenea teorii conspiraţioniste i-au luat în vizor pe ambii preşedinţi din epoca democraţiei. Mafioţii le-au scris pe pancarte, politicienii le-au susţinut în gura mare şi ziariştii au umplut cu ele mii de coloane în editorialele lor.7 însă cât adevăr se află în ele?

Clar nu există nicio dovadă că Fox sau Calderón ar fi intrat direct în contact cu Chapo Guzmán. Teoria incompetenţei pare mai întemeiată decât aceea a conspiraţiei. Este posibil ca Fox să nu fi avut niciun amestec în evadarea lui Chapo Guzmán şi nicio influenţă în ascensiunea sa ulterioară. Guzmán şi tovarăşii săi mafioţi pur şi simplu şi-au construit cea mai de succes reţea de oficialităţi corupte de la fiecare nivel al guvernului. Nici Fox, nici Calderón nu deţineau cu adevărat controlul asupra statului mexican. După desfiinţarea PRI-ului, vechiul sistem al puterii a dispărut pur şi simplu. Iar aici este cheia prăbuşirii Mexicului.

Din perspectiva prezentului, evadarea lui Chapo

Guzmán pare un eveniment crucial. Însă în 2001 puţină lume i-a sesizat importanţa cutremurătoare. Era doar un mafiot printre alţii, o altă închisoare latino-americană dată ca exemplu negativ. În 1993 Chapo fusese condamnat în Arizona pentru activităţi criminale şi în 1995, în San Diego, pentru implicare în importul de cocaină. Însă încă nu se alesese cu milioane de dolari din aşa ceva. Cei mai mulţi observatori ai vieţii politice din Mexic s-au concentrat pe cu totul altceva, studiind un convoi de rebeli zapatişti care se deplasau paşnic spre Ciudad de México, precum şi pe investigarea războiului murdar dus de PRI pe vremuri. Aşa cum a declarat şi Fox când l-am chestionat pe tema evadării lui Chapo: „Este un caz important, însă deloc emblematic pentru mandatul meu. Cu o floare nu se face primăvară. […] în ziua de azi, opozanţii şi rivalii mei politici se folosesc de el ca de o problemă nesoluţionată”.

În următorii trei ani, politicile antidrog ale lui Fox i-au încântat pe americani. În 2002 poliţia municipală l-a împuşcat mortal pe Ramón Arellano Félix, psihopatul din Tijuana, iar peste o lună soldaţii l-au ridicat pe Benjamin, genialul său frate. Apoi, în 2003, forţele mexicane de securitate l-au săltat pe mafiotul Armando Valencia în statul Michoacán şi pe capul Osiel Cárdenas în nord, în statul Tamaulipas. Agenţii antidrog americani, cu pasiunea lor pentru arestări şi capturi, vedeau totul în roz. La începutul anului 2004 am intervievat trei agenţi DEA în ambasada din Ciudad de México. S-au declarat absolut cuceriţi de guvernul Fox: „Dacă te gândeşti ce rău era pe vremea lui Kiki Camarena, e o diferenţă ca de la cer la pământ, mi-a spus un agent. Mexicul a intrat într-o nouă eră a luptei împotriva bandelor de traficanţi. Are în faţă un viitor măreţ”.

Apoi a început războiul.

Primul incident a fost minor, survenind într-un oraş nu prea mare de la graniţă, Nuevo Laredo, în toamna

anului 2004. Majoritatea reportajelor din mass-media evită să-l ia în calcul, declarând că Războiul Drogurilor din Mexic a început în decembrie 2006, când a ajuns Felipe Calderón preşedinte. Este o explicaţie mai facilă. E adevărat că asemenea simplificări compun o imagine de ansamblu mai coerentă, însă conduc şi la distorsionări periculoase ale adevărului: de exemplu, ideea că acest război există exclusiv în relaţie cu mandatul lui Calderón şi va dispărea ca prin minune după ce va ieşi din funcţie. De fapt conflictele au izbucnit înainte să vină Calderón la putere şi, cel mai probabil, vor face ravagii şi după plecarea lui.

Puţină lume a sesizat importanţa războiului dintre bande din Nuevo Laredo. Însă în acest conflict s-au utilizat tactici cu totul noi: brigăzi paramilitare de şoc, atacuri extinse asupra poliţiei şi răpiri în masă. Asemenea tactici aveau se să răspândească la o scară înfricoşătoare în Mexic, ajungând emblematice pentru conflictele de tipul acesta.

În centrul bătăliei din Nuevo Laredo se afla cea mai sângeroasă bandă din Mexic, Los Zetas. Aceşti foşti soldaţi din forţele speciale au militarizat întregul conflict, transformându-l dintr-un „război împotriva drogurilor” într-un „război al drogurilor”. Dintr-odată, publicul a fost martor la capturarea unor infractori îmbrăcaţi în pantaloni de camuflaj şi înarmaţi până-n dinţi. De unde au apărut toţi soldaţii ăştia? Pentru a înţelege apariţia grupării, trebuie să prezentăm evoluţia radicală a traficului de droguri în regiunea Nuevo Laredo.

Pe teritoriul Mexicului de nord-est s-a făcut contrabandă încă din vremea prohibiţiei, când un infractor întreprinzător pe nume Juan Nepomuceno vindea ilegal alcool.8 Atunci când gruparea criminală a lui Nepomuceno a devenit Cartelul din Golf, regiunea cunoscută sub numele de „mica frontieră” a căpătat o importanţă şi mai mare,

impulsionată şi de expansiunea rapidă a oraşelor americane Dallas şi Houston. De cealaltă parte a micii frontiere, Mexicul nu avea nicio megametropolă, cum era Juárez în nord. Însă pe aici treceau de fapt mai multe mărfuri. În 2004 doar prin Nuevo Laredo – care număra numai 307.000 de locuitori – treceau legal spre nord bunuri în valoare de 90 de miliarde de dolari – suma anuală. Adică cel puţin dublul sumei de 43 de miliarde de dolari din mărfurile transportate prin imensa metropolă Ciudad Juárez şi cvadruplul sumei de 22 de miliarde de dolari din bunurile care treceau prin Tijuana.

Volumul acesta de mărfuri era transportat zilnic de 10.000 de camioane şi de 2000 de vagoane care treceau prin Nuevo Laredo. Peste graniţă, în America, Laredo comunica cu Dallas prin intermediul autostrăzii 1 – 35. Drogurile se transportau şi ele odată cu această imensă cantitate de mărfuri, răspândindu-se rapid în Texas şi apoi în restul litoralului de la sud şi est. Laredo funcţiona ca un furtun de pompieri, răspândind drogurile la distanţă. Şi era singura regiune de graniţă în care sinaloezii nu aveau niciun control.

În 1997 fostul hoţ de maşini Osiel Cárdenas a ajuns la şefia Cartelului din Golf, după un întreg şir de asasinate. Cárdenas îşi câştigase porecla de „Mata amigos” („ucigaşul prietenilor”) datorită metodelor machiavelice de cucerire a puterii prin atacarea aliaţilor pe la spate. Pentru a se instaura ca şef suprem al micii frontiere, lui Cárdenas i-a venit ideea de a forma o trupă militară specială mai înspăimântătoare decât toţi asasinii de după el. Fusese de faţă când fraţii Arellano Félix aduseseră în ţară bandiţi mexicano-americani pentru treburile murdare ale traficului de droguri. Însă el îşi dorea să meargă şi mai departe. Aşa că a apelat chiar la armata mexicană.

Cárdenas s-a împrietenit cu un comandant din forţele speciale pe nume Arturo Guzmán Decena, trimis în

Tamaulipas ca să combată bandele de traficanţi. Din câte se ştie, Guzmán era un ofiţer dotat şi agresiv. O fotografie din vremea când era doar un tânăr recrut îl înfăţişează drept un ins spătos, bine bărbierit şi în formă, cu mâna dreaptă pe piept – salutul naţional mexican. Are ochii pironiţi drept în faţă, cu un aer concentrat, cazon, iar pe chip i se citeşte parcă inocenţa tinereţii. Însă ceva s-a întâmplat cu el, iar acest proaspăt recrut s-a preschimbat mai târziu într-un asasin cu sânge rece şi numele de cod Z-l.

Arturo Guzmán era dintr-un sat amărât din sudul Mexicului numit Puebla şi a intrat în armată pentru a scăpa de sărăcie. Era un militar mexican tipic. Acolo trupele militare nu sunt conduse de ofiţeri dornici de aventuri, proveniţi din păturile sociale de sus ca în Marea Britanie, nici brigăzi de adepţi ai ideologiei de dreapta ca în Spania, ci sunt mai degrabă o armată de flăcăi de la ţară din sudul sărac.

Unul dintre cei mai buni şi inteligenţi recruţi, Guzmán a intrat în Grupul Forţelor Speciale Aeropurtate (GAFE) – echivalentul Beretelor Verzi. Aşa cum cerea tradiţia forţelor speciale, ofiţerii scoteau untul din recruţii lor aproape până cedau, insuflându-le o atitudine de dârzenie neclintită. Mottoul unităţii era: „Nici moartea nu ne va opri, n-are decât să vină când vrea”. Iar militarii GAFE erau instruiţi de trupe de elită din toată lumea. Soldaţii cocainei au învăţat meserie de la Forţele de Apărare Israeliene, care, după toate conflictele din Liban şi Cisiordania, se numără printre cei mai buni combatanţi în mediu urban din lume. Însă GAFE a fost influenţat cel mai mult de militarii americani din vecinătate.

La sfârşitul secolului al XX-lea, Statele Unite ale Americii s-au ocupat de instrucţia soldaţilor latino-americani în tactici de război şi anti-insurgenţă în rău famata Şcoală Militară a Americilor din Georgia şi Fort

Bragg, în Carolina de Nord. În 1996, când manualele după care învăţau cadeţii latino-americani au fost date publicităţii, a izbucnit scandalul. Manualele prezentau exclusiv în limba spaniolă tehnici de război psihologic menite să distrugă orice mişcare de insurgenţă. Într-unul din cele mai controversate, cu titlul *Utilizarea surselor*, li se explica ofiţerilor latino-americani cum să facă uz de informatori. Folosind termeni reci, manualul prezintă tactici de forţare a informatorilor să colaboreze, prin săvârşirea unor acte de violenţă asupra lor şi familiilor lor. La pagina 79 se menţionează: „Agentul contra-insurgent poate să pună la punct arestarea părinţilor angajatului [informatorului], arestarea angajatului sau să-l supună pe acesta la bătăi, ca măsură de plasare a respectivului angajat în organizaţia de gherilă". 9

Guzmán şi camarazii săi au pus în practică toate aceste tehnici în Mexic, odată cu ascensiunea surprinzătoare a rebeliunii zapatiste din 1994. Sub conducerea revoluţionarului *Subcomandante* Marcos, cu renumita sa pipă, în jur de 3.000 de rebeli zapatişti au ocupat primăriile oraşelor din săracul stat sudic Chiapas. Insurecţia a fost o mişcare de protest mai degrabă simbolică, îndreptată împotriva sărăciei şi partidului unic, iar rebelii erau indigeni mayaşi săraci, înarmaţi cu automate şi puşti calibrul 22 vechi, care s-au retras în grabă înapoi în junglă când se apropia armata. Deşi această mişcare militară nu prezenta cu adevărat pericol, guvernul mexican a aeropurtat trupele GAFE în zonă pentru a-i vâna pe zapatişti.

Trupele de şoc i-au prins din urmă pe rebelii zapatişti când se retrăgeau prin Ocosingo, un orăşel amărât de la marginea junglei. În câteva ore au ucis 34 de rebeli. *Subcomandante* Marcos a susţinut într-un comunicat că rebelii ucişi se predaseră şi fuseseră executaţi pe loc, însă armata susţine că au murit pe câmpul de luptă. A doua zi

soldaţii au mai capturat trei rebeli în localitatea Las Margarita din apropiere, lăsându-le cadavrele pe malul unui râu, cu urechile şi nasurile tăiate. Represiunea sângeroasă a dat o lovitură grea zapatiştilor, iar Marcos s-a grăbit să semneze un acord de încetare a focului după 12 zile de la izbucnirea rebeliunii. De atunci zapatiştii au trecut la proteste nonviolente, menţinând însă o mică armată de gherilă în inima junglei.10

Ajuns acum un soldat foarte bine pregătit, însetat de sânge, Guzmán şi-a urmat ascensiunea transferându-se la mica frontieră. Pe uliţele de aici se înălţau vile ţipătoare, unde se dădeau noapte de noapte petreceri şi mii de prostituate dansau prin vastele cartiere cu case de toleranţă. Era un adevărat şoc pentru tânărul ofiţer care trăise până atunci în nămolul junglei.

Anchetatorii au declarat că Guzmán şi-a început colaborarea cu Cárdenas primind mită în schimbul neamestecului în treburile traficanţilor de droguri din Cartelul din Golf. Deşi soldaţii se alegeau de mult timp cu unele câştiguri de pe urma traficanţilor, nici nu se putea concepe că ar putea vreodată să treacă pur şi simplu de partea lor. Ofiţerii încă se considerau apărătorii republicii, să se alăture narcotraficanţilor ar fi fost ca şi cum soldaţii americani s-ar fi alăturat insurgenţilor din Irak. Soldaţii luau mită pur şi simplu ca un beneficiu înscris în fişa postului lor. Însă Guzmán a desfiinţat acest model. A părăsit baraca militară şi a renăscut în chip de mercenar.

Oare cum a ajuns Guzmán să-şi schimbe atât de radical cariera? Unii au explicat acest gest prin atracţia aurului şi conştientizarea faptului că mafioţii aceia care trăiau pe picior mare în văzul lumii câştigau pe an mai mult decât făceau mulţi soldaţi de carieră într-o viaţă întreagă. Însă putea să trăiască foarte bine şi în armată, în plină ascensiune cum era. Dacă se alătura cartelului, devenea un fugar care risca să fie omorât sau să facă

închisoare mai devreme sau mai târziu.

Se poate ca un factor crucial în dezertarea sa să-l fi jucat transformarea din temelii a vechii ordini. După trecerea la democraţie, mulţi militari deveniseră nesiguri pe propria poziţie în noul Mexic. Spre îngrijorarea lor, ofiţerii de grad superior aveau de-a face cu tot felul de cereri de a îndrepta abuzurile vechiului regim. Familiile „dispăruţilor" mărşăluiau zi de zi în capitală şi mai mulţi ofiţeri au fost judecaţi de curtea marţială pentru încălcarea drepturilor omului sau corupţie. Atunci când judecătorul l-a condamnat pe generalul Gutiérrez Rebollo la 50 de ani de închisoare pentru luare de mită de la traficanţi, toată armata era cu ochii pe el. În tot scandalul care a izbucnit atunci, ofiţerul Guzmán a hotărât că era mai bine să iasă din sistem.

Când l-a angajat pe Guzmán, Osiel Cárdenas nu-şi dorea un simplu om de arme. Cárdenas şi-a însărcinat recrutul să pună la punct cea mai cumplită brigadă de şoc. Cárdenas avea destulă imaginaţie pentru a concepe o brigadă militară de criminali plătiţi. Însă cel mai probabil Guzmán însuşi s-a implicat în crearea grupării paramilitare respective. Agenţii federali mexicani au dat ulterior publicităţii o discuţie pe tema formării noii unităţi pe care susţin că le-a relatat-o un informator:

Cárdenas: Vreau cei mai buni oameni. Cei mai buni.

Guzmán: Ce fel de oameni îţi trebuie?

Cárdenas: Cei mai buni oameni de arme care există.

Guzmán: Nu se găsesc decât în armată.

Cárdenas: Pe ei îi vreau.11

Conform ordinelor, Guzmán a recrutat zeci de soldaţi. În mass-media s-a susţinut că gruparea Los Zetas s-a format ca urmare a dezertării în masă a unei singure unităţi militare. Însă documentele armatei arată că nu e deloc adevărat. Pe parcursul mai multor luni, soldaţii şi-au părăsit cazărmile şi s-au dus să lucreze pentru Guzmán,

dezertând din mai multe unităţi, printre care se numără Batalionul al 7-lea de Infanterie şi Regimentul al 15-lea de Cavalerie Motorizată. Totuşi numeroşi membri ai grupării militare în formare proveneau din forţele speciale GAFE şi şi-au luat numele de Los Zetas după un semnal radio transmis de GAFE. Toţi membrii au primit un nume de cod cu Z, începând cu Guzmán – Z-l. După câteva luni Z-l avea în subordine 38 de foşti soldaţi.

Susţinut de noua sa trupă, Osiel Cárdenas se simţea mai puternic ca oricând. Îmbătat de propria aroganţă, a făcut o greşeală care l-a prăbuşit: s-a lansat în ameninţări la adresa oficialităţilor americane. Cei doi agenţi – DE ŞI FBI – traversau Matamoros cu maşina în noiembrie 1999, însoţiţi de un informator care le indica proprietăţile traficanţilor. Când şi-au dat seama că îi urmărea cineva, au accelerat în maşina cu plăcuţa consulatului american, trezindu-se însă blocaţi de un convoi format din opt maşini de teren şi camionete. În jur de 15 bărbaţi, printre care şi câţiva membrii Los Zetas, au coborât din maşini şi i-au înconjurat pe agenţi, ameninţându-i cu kalaşnikovurile. Cárdenas în persoană s-a desprins din mulţime şi le-a cerut să-i predea informatorul. Americanii au refuzat, încercând să-l convingă pe Cárdenas că n-avea cum să scape dacă omoară nişte agenţi americani. Conform mărturiei agenţilor, Cárdenas ar fi strigat mânios: „*Gringos*! Sunteţi pe teritoriul meu. N-aveţi cum să-l controlaţi. Căraţi-vă naibii de-aici!” 12

Agenţii au luat-o de-a dreptul spre frontiera cu SUA şi au ajuns teferi acasă. În martie 2000 un tribunal federal din Brownsville l-a condamnat pe Cárdenas pentru agresarea agenţilor şi pentru trafic de droguri, iar DEA a pus o recompensă de 2 milioane de dolari pentru capturarea sa. Când Vicente Fox a ajuns la putere, Osiel Cárdenas era în capul listei de mafioţi pe care voiau americanii să pună mâna.

Însă, spre deosebire de capii mafioţi de modă veche, Cárdenas a refuzat să-şi negocieze termenii predării şi i-a angajat pe membrii Los Zetas să-i apere libertatea cu armele în mână. Decât să se predea oamenilor legii, Cárdenas era gata să dea piept chiar cu statul mexican şi astfel a devenit primul narco-insurgent. Întregul mod de operare care funcţionase decenii întregi în industria drogurilor din Mexic a dispărut, lăsând loc pentru un nou război.

Gruparea Los Zetas a recrutat şi mai mulţi soldaţi, precum şi foşti poliţişti şi bandiţi în rândurile lor. Pe străzile din Tamaulipas au izbucnit lupte aprigi între soldaţi şi membrii grupării. Stârnită de rezistenţa mafioţilor, armata a trimis întăriri pentru prinderea lui Cárdenas, încurajând soldaţii să tragă iară să stea pe gânduri. Datorită acestei tactici dure, au reuşit să-l elimine pe Z-l. În noiembrie 2002 Guzmán mânca la un restaurant cu fructe de mare, alături de mai mulţi membri ai anturajului său. Soldaţi înarmaţi au dat buzna înăuntru şi au deschis imediat focul, împuşcându-l pe Arturo Guzmán înainte să mai spună ceva. Z-l a primit 50 de gloanţe trase în cap, trunchi, braţe şi picioare. Tânărul ofiţer care fondase prima grupare paramilitară din cadrul vreunui cartel mexican zăcea ciuruit de gloanţe pe podeaua restaurantului.

Apoi, în martie 2003, soldaţii l-au reperat pe însuşi Osiel Cárdenas în ascunzătoarea sa. De data asta gărzile sale au apucat să se apere, lansând mii de gloanţe şi grenade cu fragmentare spre trupele care-i asediaseră. Însă mafioţii erau mult mai puţini la număr, înconjuraţi din toate părţile. După jumătate de oră, soldaţii au năvălit pe uşă şi l-au capturat pe şef. Însă mafioţii tot nu s-au lăsat, au trimis întăriri care au trecut la atac, încercând să-şi elibereze comandantul suprem. Soldaţii au făcut faţă atacurilor, au ajuns la aeroport şi l-au suit pe Cárdenas

într-un avion spre Ciudad de México. Arestarea sa s-a desfăşurat cu totul altfel decât pe vremea când poliţia îi sălta fără probleme pe capii mafioţi din restaurante. Şi s-a impus ca un nou standard în domeniu.

Osiel Cárdenas cu cătuşe la mâini era un trofeu strălucitor pentru preşedintele Fox. Însă mai nimeni n-a înţeles ce implica prezenţa grupării Los Zetas. Cei mai mulţi jurnalişti o considerau o bandă de traficanţi neînsemnaţi, cu toată istoria lor exotică. Nici traficanţii rivali n-au înţeles cât de periculoasă era gruparea militară. Din contra, acum că Z-l era mort, iar Cárdenas era în închisoare, mafia sinaloeză a considerat Cartelul din Golf distrus şi i-a preluat teritoriul.

Mafioţii sinaloezi au aranjat o reuniune între şefi pentru a pune la punct expansiunea. Acum se cunosc destule detalii despre această şedinţă crucială, furnizate de un traficant care devenise martor sub acoperire, prezent la faţa locului.13 Conform mărturiei sale, mafioţii sinaloezi, printre care şi evadatul Chapo Guzmán şi Beltrán Leyva, au discutat diverse măsuri de preluare a controlului în zonă. Sinaloezii deja făceau legea la frontiera dintre Juárez şi Pacific, spuneau ei. Acum mafia putea să controleze căile de transport dinspre Texasul de Est. Cine erau ţăranii ăştia din nord-est care se puneau cu ei? Bandiţii sinaloezi au descins în nord-est pentru a prelua controlul zonei. În prima fază a războiului drogurilor din Mexic, puternicul Cartel din Sinaloa s-a ciocnit cu gruparea insurgenţă Los Zetas.

În 2004, chiar înainte să izbucnească războiul teritorial, m-am angajat la ziarul *Houston Chronicle* pentru a scrie articole despre Mexic. Redactorul-şef texan n-avea nicio problemă să lucreze cu un reporter care vorbea cu un accent britanic caraghios. Dacă nu pricepea ce bălmăjesc, îmi trimitea un e-mail şi gata. Nu trebuie decât să învăţ ce-i place sau nu lui „nea Bob” – adică texanului tipic. „Lui

nea Bob nu-i place cuvântul *burghez*. Găseşte un cuvânt mai scurt”, îmi spunea el. Am început să scriu despre tranziţia Mexicului spre democraţie. Apoi au apărut mormane de cadavre, de partea cealaltă a graniţei Texasului cu Mexic – crimele s-au înmulţit, din 20 au ajuns 50, apoi 100. M-au trimis cu avionul la Nuevo Laredo. Nea Bob voia să ştie ce naiba se întâmplă.

În 2005, pe măsură ce crimele se înmulţeau, cele trei ziare texane principale – *Houston Chronicle*, *Dallas Morning News* şi *San Antonio Express* – au atacat subiectul pe larg. Dintr-odată ne băteam toţi pe subiecte. „Du-te şi scrie despre asta ca la război!”, ţipa la mine şeful meu. Credeam că exagerează. Însă din perspectiva prezentului, îmi dau seama că asistam la un conflict cu implicaţii grave.

Am avut norocul să lucrez cu doi jurnalişti cu vechime care se numărau printre cei mai buni reporteri din istoria ziarului: Dudley Althaus şi Jim Pinkerton. Însă, ajuns pe teren, în Laredo, tot mi-a venit greu să înţeleg războiul acela dintre bande. Era chinuitor de dificil să faci rost de informaţii reale – poliţia, procurorii şi primarul ofereau texte dubioase. Aşa că am abordat mai multe tactici pentru a mă documenta pe acest subiect. Acasă cunoscusem destui narcomani, puteam să găsesc şi aici, la graniţă, câţiva care se prinseseră cât de cât ce se întâmplă. M-am învârtit prin centre de dezintoxicare, pe la colţ de stradă şi prin *cantinas*. N-a trecut mult şi am găsit dealeri şi traficanţi mărunţi care puteau să prezinte lupta din poziţia lor modestă.

M-am apropiat de un tânăr de 28 de ani pe nume Rolando. Era un ins slăbuţ, cel mai mic din 10 fraţi al căror tată era comandant de poliţie în partea locului. Rolando făcuse contrabandă cu marijuana în SUA şi stătuse o vreme după gratii într-un penitenciar din Texas, unde învăţase să vorbească engleza la perfecţie, în plus era

dependent de droguri: heroină şi *crack*. Cât stăteam împreună într-o cămăruţă din casa prietenului său, el îşi injecta heroină şi apoi fuma *crack*. Nu înţelegeam de ce se droghează lumea cu substanţe care se bat cap în cap, însă Rolando părea să se simtă bine sub efectul amândurora şi turuia încontinuu pe teme ca familia şi filosofia sau orice subiect întâmplător.

Rolando lucra în cartierul cu case de toleranţă din Nuevo Laredo, numit şi Boys Town, patru cvartale împrejmuite, cu drumuri late, neasfaltate, pe care se înşiră bordeluri şi baruri de striptease. Din câte se povesteşte, Boys Town a fost întemeiat de generalul american John Pershing, ca să-şi trimită acolo soldaţii curvari. La un secol de atunci, încă veneau în lupanarele cartierului camionagii americani şi adolescenţi texani dornici să-şi piardă virginitatea. Rolando îi ghida pe clienţi, vorbindu-le în engleză, în cele mai bune baruri din zonă şi le găsea cele mai drăguţe fete în schimbul unei mici sume. Mai toţi banii îi dădea pe droguri. Însă îşi întreţinea şi iubita, care lucra ca dansatoare la bară. Într-una din zile a aflat că prietena lui e însărcinată şi am sărbătorit bând bere şi ascultând muzică la tonomat într-o cârciumă din Boys Town. A doua oară când l-am văzut mi-a spus că fata pierduse copilul. L-am urmărit cum îşi ia doza obişnuită de *crack* şi heroină pentru a uita tragedia.

Mergeam cu Rolando când îşi lua drogurile de la dealerii din Boys Town sau din *tienditas* de cartier. Când era el mic, mi-a explicat, dealerii vindeau droguri şi toţi banii erau ai lor. Acum trebuiau toţi să achite o taxă bandei Los Zetas. Mi-i arăta atent pe toţi agenţii Los Zetas pe care-i vedea prin Boys Town. Erau nişte inşi bine făcuţi, care stăteau pe lângă intrarea cluburilor de noapte, vorbind la mobil sau cercetând strada. Boys Town şi întregul Nuevo Laredo erau al lor.

Când au venit sinaloezii în oraş, mi-a explicat

Rolando, au încercat şi ei să le ceară taxă dealerilor şi traficanţilor din partea locului. Unii mafioţi de aici s-au bucurat. Cei din Los Zetas erau o şleahtă violentă. Poate o să le meargă mai bine cu alţi şefi. I-au ajutat pe străini să se stabilească aici şi să controleze oraşul. Alţii rămăseseră loiali grupării Los Zetas şi-i turnau pe informatori invadatorilor. Dacă erau prinşi că lucrează pentru cine nu trebuie, oamenii erau ridicaţi, torturaţi şi, după ce mureau, erau azvârliţi în stradă. Războaiele dintre bande sunt tare murdare.

Sinaloezii şi-au subevaluat serios rivalii. Mulţi dintre recruţii sinaloezilor proveneau din bandele Mara Salvatrucha din El Salvador şi Honduras. Aceşti gangsteri aveau o reputaţie înfiorătoare. Însă nu se puteau pune cu cei din Los Zetas, înarmaţi până-n dinţi şi bine organizaţi. Cinci cadavre de recruţi central-americani cu tatuaje pe braţe şi umeri au ajuns să zacă pe podeaua casei unei bande din Nuevo Laredo. Lângă cadavre era un bilet cu un scris urât, de asasin. „Chapo Guzmán şi Beltrán Leyva. Mai trimiteţi-ne *pendejos* din ăştia să-i omorâm”, scria. *Pendejos* e un termen peiorativ mexican însemnând „păr pubian”. Los Zetas îşi puneau în acţiune tacticile militare, semănând teroarea pe străzile Mexicului. În curând toate bandele din ţară le vor urma exemplul.14

Preşedintele Fox a trimis 700 de soldaţi şi poliţişti federali în Nuevo Laredo, ordonându-le să potolească valul de violenţe. Ofensiva a numit-o Operación México Seguro – Operaţiunea Un Mexic Sigur –, campanie pe care Fox avea s-o includă ulterior în iniţiativele antidrog din toată ţara. Nuevo Laredo era un laborator în care se experimentau diverse strategii guvernamentale, dar şi tactici de cartel.

Soldaţii federali au arestat rapid mai multe brigăzi de şoc Los Zetas, aliniind 17 bandiţi în faţa presei, pentru a fi fotografiaţi.

Era un gest de umilire, menit să demonstreze că

guvernul este stăpân pe situaţie. Numai că a avut efectul contrar. Bandiţii au apărut peste tot la televizor, stând băţoşi şi privind fix în faţă, cu automatele, vestele militare şi staţiile de emisie-recepţie în dreptul lor. Lumea a ştiut atunci că Los Zetas era o bandă de temut.

La conducerea bandei a ajuns atunci Heriberto Lazcano, Z-3, cunoscut şi după porecla înfiorătoare Călăul. Născut în statul rural Hidalgo15, Lazcano, un ins musculos, cu gât gros, se trăgea dintr-o familie de ţărani, ca prietenul şi mentorul său Guzmán, Z-1. Şi Lazcano intrase în armată în adolescenţă, fiind promovat în forţele speciale. După dezertarea lui Guzmán, loialul Lazcano l-a urmat îndată. Numai că Lazcano, care a ajuns lider Los Zetas la vârsta de 28 de ani, s-a dovedit mai însetat de sânge decât instructorul său.

Gardienii unui penitenciar din Matamoros refuzau să le livreze bunuri de lux unor deţinuţi care făceau parte din Los Zetas. Aşa că Lazcano a început să facă presiuni. Într-una din nopţi, când ieşeau din tură şase membri ai personalului închisorii, cei din Los Zetas i-au săltat pe rând. Peste câteva ore, un gardian îngrozit care păzea poarta închisorii a descoperit cadavrele celor şase angajaţi într-un Ford Explorer. Îi legaseră la ochi, le puseseră cătuşe la mâini şi îi împuşcaseră în cap. Gruparea Los Zetas demonstra că se poate trata altfel cu autorităţile. Pe vremuri poliţia brutaliza infractorii ca să le stoarcă bani. Acum se întorsese foaia.

În Nuevo Laredo exista un om dispus să protesteze împotriva terorii, şi anume directorul camerei de comerţ, Alejandro Dominguez. Am stat de vorbă cu el în biroul său din centru, la câteva străzi de dughenele cu suveniruri şi barurile unde beau texanii tequila. Era un bărbat înalt, cu o claie de păr argintiu şi un aer afabil. Mi-a declarat că toate violenţele acelea erau greu de îndurat pentru localnici, oamenii trebuiau să-şi câştige înapoi oraşul:

Toată vărsarea asta de sânge ne privează de libertatea noastră. Lumea se teme să mai iasă noaptea pe stradă. Însă trebuie să-şi ia înapoi străzile. Să-şi ia înapoi parcurile. Nu putem să lăsăm pur şi simplu oraşul pe mâna criminalilor ăstora.

Peste şase săptămâni primarul l-a numit pe Dominguez şef al poliţiei din Nuevo Laredo. Acesta şi-a depus jurământul în cadrul unei ceremonii publice, în care a promis să servească şi să apere binele public cu mâna dreaptă la piept. Un ziarist din partea locului l-a întrebat dacă se teme de moarte. „Eu cred că doar oficialităţile corupte se tem. Eu nu lucrez decât în slujba publicului”, a răspuns el sever.

În seara aceea, Dominguez s-a dus la biroul său din centru, unde-i luasem interviul. În jurul orei şapte a încuiat după el şi a luat-o spre maşina lui de teren. Doi inşi au deschis focul asupra sa, ciuruindu-l cu 40 de gloanţe. Din păcate, rezistase doar şase ore în postul de şef al poliţiei metropolitane. Asasinatul a ajuns pe prima pagină a presei internaţionale – războiul drogurilor, aflat încă la început, nu prea mai stârnise atâta interes până atunci.16

Asasinii au început să atace poliţişti în tot oraşul, ca apoi să se ia la împuşcături poliţiştii federali şi cei metropolitani. Statul mexican începea să prindă mucegai.

Într-o dimineaţă de sâmbătă, când îmi luam micul dejun la hotel, am fost anunţat telefonic că avusese loc un schimb de focuri. Când am ajuns la faţa locului, am văzut un agent federal zăcând însângerat pe o targă. Se întorcea cu maşina de la aeroport, însoţit de alţi agenţi, când poliţia metropolitană i-a tras pe dreapta ca să le percheziţioneze maşinile. S-au luat la ceartă, apoi la pumni şi în sfârşit la împuşcături. Agentul federal supravieţuise mai multor gloanţe.

A doua zi, agenţii federali au descins însoţiţi de soldaţi la sediul poliţiei metropolitane şi au arestat întregul

personal – 700 de ofiţeri de poliţie. Trupele federale au năvălit apoi într-o reşedinţă de bandă, unde au asistat la o scenă înfiorătoare: 44 de prizonieri plini de sânge, legaţi şi cu căluş în gură. Prizonierii au declarat că fuseseră arestaţi de poliţia metropolitană, care-i predase apoi cartelului Los Zetas.

Faptul că poliţia era de-acum în solda grupării insurgente Los Zetas a fost o ştire şocantă, însă nu peste mult timp avea să ajungă o realitate banală şi tristă în Mexic. Trupele federale descindeau în oraşe, acuzându-i pe poliţiştii din zonă că ar colabora strâns cu mafioţii. Poliţiştii de-acum nu se mai făceau că nu văd ce fac traficanţii, ci se ţineau ei înşişi de răpiri şi asasinate, ceea ce submina serios statul. Şi mai grav, mulţi ofiţeri federali erau demascaţi drept oamenii mafiei, lucrând de obicei pentru diferite facţiuni ale Cartelului din Sinaloa. Astfel încât, atunci când federalii îi arestau pe cei din Los Zetas, observatorii se întrebau pentru cine lucrau de fapt: pentru binele public sau pentru capii mafioţi sinaloezi?

Asemenea revelaţii scot în evidenţă o problemă fundamentală a războiului drogurilor din Mexic. În anii regimului PRI s-a desfăşurat un dans al corupţiei şi morţii. În acele vremuri poliţiştii erau ei „murdari”, însă măcar lucrau laolaltă. În regimul democratic poliţiştii lucrează pentru bande rivale şi se bat între ei. Mafioţii îi iau în vizor atât pe poliţiştii buni care le pun beţe-n roate, cât şi pe cei răi care lucrează pentru rivalii lor. Pentru politicieni, această problemă pare a fi un adevărat nod gordian.

La problema spinoasă a corupţiei se adaugă cea fundamentală a măsurilor antidrog în sine. De câte ori arestezi un traficant, îl ajuţi pe rivalul său. După această logică, atunci când poliţia federală a descins în reşedinţa cartelului Los Zetas, de voie sau de nevoie, a repurtat o victorie imensă pentru sinaloezi. Când arestau mafioţi, violenţele nu se potoleau deloc, ci din contră.

Războiul pentru teritoriu dintre bande a continuat în Nuevo Laredo de-a lungul verii lungi, fierbinţi şi sângeroase a anului 2005. În toamnă violenţele s-au extins în alte regiuni ale Mexicului. În timp ce se luptau pentru teritoriul lor, cei din Los Zetas au început să ocupe numeroase zone controlate până atunci de mafia sinaloeză. Cea mai bună apărare este atacul.

Pentru a-şi întări armata, au primit în rândurile lor o mulţime de recruţi noi. Îi ajuta că-şi creaseră o reputaţie sângeroasă. Mii de tineri derbedei ştiau că gruparea Los Zetas înseamnă putere şi se alăturau avizi celei mai dure trupe de bărbaţi. Însă, pentru a-i încuraja, Călăul punea fără frică anunţuri de angajare prin oraş, scrise de oamenii săi pe pături atârnate pe poduri.

„Grupul de operaţiuni Los Zetas are nevoie de tine, dacă eşti sau ai fost soldat”, scria pe un afiş. „Îţi oferim un salariu bun, mâncare şi grijă pentru ai tăi. Nu mai face foamea şi nu mai îndura nedreptăţile”. „Alătură-te Cartelului din Golf”, scria în altul. „Oferim pachet salarial complet, asigurare de viaţă, o casă pentru familia şi copiii tăi. Nu mai trebuie să trăieşti în mahala şi să mergi cu autobuzul. Ai maşină sau camionetă nouă, tu alegi”.

Cartelul a racolat asasini dotaţi şi de peste hotare. În Guatemala au găsit cei mai avizi mercenari – foşti membrii ai comandourilor de asalt Kaibil care făcuseră ravagii în satele rebelilor în timpul războiului civil. Pe lângă soldaţii Kaibil, forţele speciale mexicane păreau nişte cercetaşi. Aveau mottoul: „Dacă dau înapoi, n-ai decât să mă omori” şi ştiau cum să-şi scoată singuri gloanţele în toiul luptei. Dacă armata mexicană a ucis sute de insurgenţi de stânga, soldaţii Kaibil au masacrat zeci de mii de rebeli, cu tot cu familiile lor.

Cartelul din Golf a investit milioane de dolari câştigaţi din droguri în extinderea rapidă a armatei Los Zetas. Însă, pentru ca expansiunea să renteze, unităţile

Los Zetas făceau la rândul lor bani. Bandiţii înarmaţi cu un întreg arsenal puteau să obţină câştiguri rapid din extorcări. La început cereau bani de la oricine se ocupa cu drogurile, inclusiv de la cultivatorii de canabis şi de la dealerii de stradă, ca mai târziu să se extindă, storcând bani de la tot ce mişca în zonă.

Efrain Bautsista, care a cultivat mulţi ani canabis în sudul munţilor Sierra Madre, a observat cât de mult s-a schimbat situaţia în zonă. Deşi Efrain s-a mutat din munţi în Ciudad de México la începutul anilor 1980, mai mergea să-şi vadă familia şi avea veri şi nepoţi care cultivau canabis pe câmpurile de lângă Teoloapan, în statul Guerrero. Iată cum descrie apariţia bandei Los Zetas în zonă:

În Teloloapan nimeni nu s-a luat vreodată la bătaie pe canabis. Dacă voiai să creşti *mota*, *o* creşteai pur şi simplu undeva şi o vindeai la oraş traficanţilor. Aşa făcea toată lumea încă din anii 1960, când ne-am apucat noi de meserie. Apoi au venit cei din Los Zetas şi au zis că dacă vrei să cultivi canabis trebuie să le dai lor bani. Muntenii mei sunt oameni zdraveni, aşa că mulţi le-au zis să se ducă dracului. Apoi au început să apară cadavre pe străzi. Şi lumea a sărit imediat cu banii.

Când poliţia aresta soldaţi Los Zetas din zonă, îi identifica pe mulţi drept localnici care se alăturaseră bandei din nord-est.

Conform explicaţiilor furnizate de agenţii de informaţii mexicani, celulele Los Zetas operează în sistem de franciză. Asemenea angajaţilor McDonald’s, recruţii locali sunt instruiţi şi atraşi de cel mai tare brand din domeniu. Atunci alt lider din zonă, numit de cartel comandant secund, poate să-şi conducă propria afacere netulburat, cu condiţia să vireze banii sediului central. La fel operau şi brigăzile paramilitare formate în Columbia anilor 1990 – în regim de autonomie locală.

Noile celule Los Zetas se ciocneau cu sinaloezii şi cu afiliaţii lor în tot Mexicul. Brusc au izbucnit violenţe în staţiunea Acapulco de pe litoral, apoi s-au strâns mormane de cadavre în statul vecin Michoacán, după care un convoi cu soldaţi Los Zetas s-a deplasat la sute de kilometri ca să stârnească un adevărat masacru în statul Sonora. Pe măsură ce luptele se înteţeau, se trecea la tactici din ce în ce mai brutale. În Mexicul modern, aproape nu se cunoştea niciun caz de decapitare. Însă în aprilie 2006 două capete de poliţişti au fost abandonate lângă primăria din Acapulco. Poliţiştii împuşcaseră mortal patru bandiţi într-un lung schimb de focuri, iar mafioţii voiau să le dea o lecţie.

Încă nu prea se ştie cum s-a ajuns la asemenea cruzimi. Mulţi dau vina pe soldaţii guatemalezi Kaibil care se alăturaseră bandei Los Zetas. În războiul civil din Guatemala soldaţii decapitau rebelii luaţi prizonieri de faţă cu tot satul ca să le fie prea groază să se mai alăture insurgenţei de stânga. Atunci când deveniseră mercenari în Mexic, se poate ca soldaţii Kaibil să-şi fi reluat tacticile bine exersate pentru a vârî groaza în duşmanii cartelului. Alţii dau vina pe filmuleţele cu decapitări ale grupării al-Qaida din Orientul Mijlociu, care îi influenţaseră pe mafioţi, după ce fuseseră difuzate integral pe unele canale TV din Mexic. Unii antropologi trimit chiar la decapitările dinainte de Columb, folosite de mayaşi pentru a-şi domina duşmanii.

Cei din Los Zetas nu gândeau ca nişte mafioţi, ci ca o grupare paramilitară care voia să controleze un anumit teritoriu. Noile lor tactici de luptă s-au extins rapid în războiul drogurilor din Mexic. În luna septembrie a aceluiaşi an, banda La Familia – care colabora cu gruparea Los Zetas în statul Michoacán – a rostogolit cinci capete de om pe un ring de discotecă. La sfârşitul lui 2006 avuseseră loc zeci de decapitări. În anii următori aveau să se practice

cu sutele.

Bandiţii din tot Mexicul au ajuns să copieze organizarea paramilitară a bandei Los Zetas. Sinaloezii şi-au creat propriile celule combatante cu armament greu şi uniforme militare. Trebuiau să dea riposta. Beltrán Leyva comanda brigăzi ale morţii foarte bine înarmate. Una dintre ele a fost arestată într-o reşedinţă din Ciudad de México. Deţinea 20 de automate, 10 pistoale, 12 lansatoare de grenade M4 şi veste antiglonţ marcă proprie – FEDA: însemnând Fuerzas Especiales de Arturo, Forţele Speciale ale lui Arturo.

Pe măsură ce cadavrele se adunau în mormane de la frontieră până la staţiunile de pe litoral, reporterii alergau la faţa locului după fiecare asasinat făţiş şi fiecare cadavru abandonat undeva. Guvernul mexican avea de mult obiceiul de a nu da publicităţii statisticile omuciderilor. Însă ziarele publicau palmaresul crimelor, sub forma unor indicatori destul de sângeroşi ai execuţiilor publice. Unele tabloide locale îşi împodobeau articolele cu grafice care semănau cu scorurile de campionat sportiv. Statisticile au fost aspru criticate pentru efectul dezumanizant pe care-l creau. Însă tot ele au constituit primul barometru crucial al violenţelor. În 2005 s-au săvârşit în toată ţara 1.500 de crime care purtau amprenta crimei organizate. În 2006 au avut loc 2000.

Numărul tot mai mare de morţi era îngrijorător. Însă la nivel internaţional conflictul nu prea a stârnit interesul, fiind considerat o problemă infracţională internă, chiar dacă circulau poveşti palpitante, cu răufăcători care aruncau capete de om ca la popice. Între timp, presa străină îşi canaliza atenţia asupra primelor alegeri prezidenţiale din Mexic de după prăbuşirea PRI-ului, întrebându-se cum avea să predea preşedintele Fox ştacheta. Legea nu-i permitea să candideze a doua oară.

Cursa electorală se anunţa un excelent exemplu de

drept de vot liber, transformându-se într-o întrecere între conservatorul Felipe Calderón, candidatul Partidului Acţiunii Naţionale al lui Fox, şi Andrés Manuel López Obrador, un bărbat cu păr argintiu, din Partidul de stânga al Revoluţiei Democratice, însă campaniile de defăimare şi înşelăciune politică au întinat alegerile, clătinând din temelii tânăra democraţie din Mexic.

López Obrador era un om politic charismatic, cu un talent oratoric extraordinar, stârnind masele cu tiradele sale împotriva nedreptăţilor din Mexic, o ţară unde cei săraci trudeau pe brânci, iar bogaţii furau. Regimul l-a atacat cât a putut, inclusiv cu filmuleţe care îi prezentau pe oamenii săi luând mită. Însă el nu se lăsa. Pentru a-i închide definitiv gura, procurorii i-au intentat proces pentru o dispută funciară măruntă, un caz penal care-l făcea neeligibil pentru candidatură. Era limpede un caz de persecuţie politică. Curajosul stângist a mobilizat sute de mii de protestatari, iar editorialiştii de la Londra şi Washington l-au acuzat pe Fox că sabotează democraţia Mexicului. Dându-şi seama că risca să-şi compromită moştenirea politică, Fox l-a concediat pe procurorul general şi şi-a retras acuzaţiile.

Cazul dăduse greş. Însă a marcat profund societatea. În anii următori, orice politician acuzat de vreo infracţiune urma să susţină că e persecutat politic. Astfel sistemul corupt din Mexic a devenit şi mai greu de curăţat. Stângiştii îl apăraseră pe drept pe López Obrador. Însă mai târziu aveau să susţină diverşi politicieni acuzaţi cu probe că ar fi colaborat cu mafioţii. Cum poliţia era considerată un simplu instrument politic, încrederea publicului în sistemul judiciar a dispărut.

Pe măsură ce se apropiau alegerile prezidenţiale, tensiunile atingeau paroxismul. López Obrador a declarat că sistemul era o adunătură de capitalişti mafioţi. Calderón riposta prezentându-l pe López Obrador ca pe un populist

nebun, cu un complex mesianic, care avea să provoace o criză profundă în Mexic. Îşi alesese un slogan memorabil: „López Obrador – un pericol naţional”. Şi chiar avea mare efect asupra unei naţiuni care trecuse prin atâtea crize.

După numărătoarea oficială a voturilor, Calderón a fost declarat câştigător cu o diferenţă de O, 6% – era cea mai strânsă cursă din istoria naţiunii. López Obrador a susţinut în gura mare că alegerile erau aranjate şi a organizat tabere de protest în capitală. Tot atunci, o grevă a profesorilor din statul sudist Oaxaca s-a transformat într-o insurecţie neînarmată împotriva guvernatorului PRI, care-şi atrăsese antipatia localnicilor. Criza a ţinut cinci luni, timp în care protestatarii au incendiat autobuze şi au ridicat baricade şi cel puţin 15 oameni au murit în altercaţii politice, majoritatea fiind protestatari de stânga. După asasinarea lui Brad Will17, reporterul american de la Indymedia, Fox a trimis în sfârşit la faţa locului 400 de poliţişti federali pentru a prelua controlul capitalei Oaxaca de Juárez. Calderón vedea Mexicul ca un stat în plin haos. În decembrie, când şi-a început oficial mandatul, fostul avocat era ferm hotărât să reinstaureze ordinea.

După terminarea mandatului, Fox s-a retras la ferma sa, lansându-se mai departe în comentarii deschise faţă de reporteri.

Războiul drogurilor din Mexic a început în timpul guvernării sale. Însă ar fi nedrept să-l condamnăm pe Fox pentru asta (cum au făcut unii). La încurajările SUA, Fox a urmat loial spinoasele politici antidrog îndreptate împotriva cartelurilor, în 2006 puţini oameni sesizau faptul că Mexicul se afla pe marginea prăpastiei.

Ca o ultimă observaţie interesantă, Fox ajunsese între timp adeptul legalizării drogurilor. În 2010 el scria de la ferma sa:

Legalizarea aceasta nu înseamnă că drogurile sunt bune şi nu fac niciun rău consumatorilor. Ci înseamnă că

trebuie să ne folosim de ea ca strategie de a combate şi a demola structura economică care le permite bandelor să câştige sume enorme din afacerile lor cu droguri, care alimentează corupţia şi le sporeşte influenţa în zonă". 18

Omul aplaudat de agenţii americani pentru felul său de a lupta „cum nu s-a mai văzut în istorie" a hotărât până la urmă că este în zadar să mai lupţi.

Capitolul 6 *Războinicii*

„Crestat-am şarpele, nu l-am ucis. Se va-ncnega şi iar va fi ce-a fost.

Iar viclenia noastră va rămâne De dinţii lui pândită, ca-nainte.

[…] cu spaimă să mâncăm o pâine şi să dormim cu groaznice vedenii Ce noaptea ne frământă. O, mai bine să fim cu mortul care, pentru noi şi pacea noastră, păcii l-am trimis". Macbeth, William Shakespeare, cca. 1603[11]

Pe 1 decembrie 2006, deputaţii federali se certau în şedinţa Congresului mexican, cu câteva ore înainte să sosească Felipe Calderón pentru a depune jurământul oficial, ca preşedinte. Se luptau pentru spaţiu. Deputaţii de stânga susţineau că Andrés Manuel López Obrador, candidatul lor, câştigase de fapt alegerile, însă îi răpiseră victoria de drept. Încercau să ocupe podiumul pentru a-l împiedica pe Calderón să depună jurământul şi să devină preşedinte. Deputaţii conservatori apărau podiumul pentru a permite desfăşurarea numirii în funcţie.

Conservatorii au ieşit câştigători în îmbrânceală. Erau mai mulţi şi păreau mai bine hrăniţi.

Printre persoanele invitate să asiste la ceremonie se numărau şi preşedintele SUA, George Bush (Bush I), şi guvernatorul Californiei, Arnold Schwarzenegger. Eu mă plasasem la uşa Congresului, intervievând în trecere invitaţii la intrare. Bush Senior a şchiopătat pe lângă mine

---

11 William Shakespeare, Opere complete, voi. 7, traducere de Ion Vinea, Editura Univers, Bucureşti, 1988, p. 289 (n. tr.).

însoţit de şase bodyguarzi raşi în cap, vorbind în microfoane. L-am întrebat ce crede despre tărăboiul din sală. „Ei bine, sper că mexicanii vor reuşi să cadă de comun acord”, mi-a răspuns el diplomatic.

Schwarzenegger a trecut liniştit, fără niciun bodyguard lângă el. L-am întrebat şi pe el acelaşi lucru. Terminatorul s-a întors, s-a uitat fix o vreme şi a rostit patru cuvinte: „E o luptă tare!”

Am transmis telefonic citatul la sediu şi a fost publicat fulger. Brusc, replica lui Schwarzenegger a apărut pe la toate canalele TV din California. Apoi BBC şi-a început emisiunea de ştiri cu o trimitere la ea: „Arnold Schwarzenegger nu e deloc un tip impresionabil, însă astăzi, într-o vizită efectuată în Mexic…” Am primit apeluri disperate de la sediul guvernatorului din Los Angeles. Oare nu folosisem citatul desprins de context? Ei bine, le-am zis, i-am pus o întrebare directă şi mi-a răspuns direct.

Preşedintele Calderón a avut parte de o primă zi foarte obositoare la serviciu, cu toată lupta asta tare. A trebuit să se strecoare în sală pe uşa din spate, să depună repede jurământul, timp în care deputaţii săi le ţineau piept stângiştilor, ca apoi să iasă la fel de repede, păzit de poliţişti în echipament de protecţie. Însă i-a ieşit de minune. Astfel a reuşit să detensioneze rapid o situaţie complicată şi să desfiinţeze orice declaraţie că nu urmaşe procedura oficială de numire în funcţie. În tot haosul din Mexic, el părea un om hotărât, de acţiune.

Peste 10 zile, Calderón avea să declare război cartelurilor de droguri. Oho, şi-o fi zis publicul. Chiar avem de-a face cu un om hotărât, de acţiune.

Patru ani mai târziu, când ştim că războiul lui Calderón avea să ducă la 35.000 de crime, atentate cu bombă în maşini, petreceri eşuate în atacuri cu grenade, nenumărate asasinate politice, 72 de oameni masacraţi în masă, plus multe alte atrocităţi, decizia preşedintelui de a

deschide atacul asupra cartelurilor pare un moment istoric cutremurător. Toată lumea îşi închipuie că a urmat un plan măreţ. Însă e foarte uşor să interpretăm retroactiv evenimente istorice. La momentul acela, Calderón nici nu se gândea probabil că peste patru ani se va afla tot în ofensivă şi clar nu a anticipat faptul că o să-şi ridice toată ţara în cap. Aşa cum intenţionase şi când îşi croise drum spre podiumul Congresului, declaraţia sa de război fusese menită ca ripostă la situaţia din prezent şi o demonstraţie de forţă şi fermitate. Ca în cazul depunerii jurământului, sperase să rezolve rapid o situaţie spinoasă. În prima situaţie a mizat şi a câştigat. Însă când a venit vorba de războiul drogurilor, a făcut erori foarte grave.

Calderón face parte din Partidul Acţiunii Naţionale al lui Vicente Fox, însă altfel nu prea au cine ştie ce în comun. Dacă Fox s-a apucat de politică la vârsta mijlocie, Calderón şi-a început viaţa politică încă de la naştere. Tatăl său, Luis Calderón, era un catolic militant care s-a alăturat Rebeliunii Cristerice la sfârşitul anilor 1920 pentru a apăra biserica de represiunea generalilor revoluţionari. 90.000 de oameni şi-au pierdut viaţa în „Cristiadă” pe parcursul a trei ani – a fost cel mai mare conflict din Mexic dinaintea războiului drogurilor, care continuă în prezent. Până la urmă s-a semnat un armistiţiu: catolicii puteau să se roage netulburaţi, însă guvernul rămânea secular.

În 1939 Luis Calderón a devenit unul din membrii fondatori ai Partidului Acţiunii Naţionale, menit a fi o forţă politică luptând pentru valorile religioase. Calderón tatăl credea într-un catolicism politic care cerea dreptate socială, nu doar credinţă – o poziţie de mijloc între socialismul ateist şi capitalismul protestant al epocii.

Cum PRI nu le permitea politicienilor PAN să pătrundă la putere, Luis Calderón şi-a crescut copiii într-o reşedinţă tipică pentru clasa de mijloc cu totul diferită de vastele haciende deţinute de aliaţii partidului conducător.

Conform declaraţiilor preşedintelui, era un mediu intens politizat, aşa că patru din cinci copii au intrat în viaţa politică, în calitate de membri PAN – partid aflat în ascensiune. „Casa noastră se transforma adesea în sediu de campanie electorală. Împătuream pliante tipărite în «trenuri de hârtie», cum le numeam noi. La bucătărie pregăteam lipici din făină în oale imense. Noaptea mergeam cu fraţii mei să lipim afişele propagandistice”. 1

Felipe Calderón, mezinul, a câştigat o bursă la o şcoală catolică maristă, apoi a studiat dreptul la o universitate privată, după care a urmat un master de economie şi încă unul de administraţie publică la Harvard. Datorită studiilor sale îndelungate, era foarte pregătit pentru postul de tehnocrat latino-american. A intrat propriu-zis în viaţa politică la vârsta de 26 de ani, devenind pe rând deputat federal, preşedinte PAN şi secretar de stat în Ministerul Energiei, ca apoi să fie ales în sfârşit în funcţia supremă la venerabila vârstă de 43 de ani.

Felipe Calderón a dus o politică net diferită de a tatălui său, mai ales prin faptul că şi-a tratat propria credinţă catolică drept o chestiune privată. Pe măsură ce înaintau în ierarhia statului, politicienii PAN au decis că nu vor să-şi creeze o imagine de habotnici, promovând în principal măsuri economice capitaliste. Stângiştii mexicani îi acuză pe nedrept pe politicienii PAN că ar fi de extremă dreaptă, fascişti. PAN neagă acuzaţiile, susţinând că sunt de centru şi acuzându-i la rândul lor pe stângişti că ar fi populişti desprinşi de realitate. Calderón l-a defăimat pe López Obrador în campania electorală, prezentându-l drept un nebun cu un complex mesianic, gata să arunce Mexicul în plină criză.

Înainte de alegeri, nimeni nu prea auzise de Calderón, aşa că opozanţii nu aveau pentru ce să-l atace. Rivalii săi s-au folosit de cel mai vechi tertip din manual: aspectul său fizic. Calderón este un bărbat scund, cu chelie

şi ochelari. În prima dezbatere din campania prezidenţială, candidatul PRI Roberto Madrazo s-a întors spre el şi şi-a fluturat mâna în aer pentru a atrage atenţia asupra înălţimii sale modeste. „N-ai cum să-mi ţii piept”, a spus Madrazo zâmbind superior, „eşti prea mic de statură”.2

Înfăţişarea îndesată a preşedintelui a devenit rapid ţinta caricaturiştilor politici. Calderón cel bondoc era înfăţişat chinuindu-se să-şi pună uniforma militară şi să adopte un aer dur. L-au desenat într-un tanc, nereuşind să vadă nimic pe deasupra volanului, iar mai târziu l-au înfăţişat drept un pitic pe care preşedintele Obama, ca *un gringo* înalt ce era, îl bătea pe creştet. Cu cât dădea declaraţii de război mai dure, cu atât îşi băteau mai tare caricaturiştii joc de el. Îl înfăţişau ca pe un omuleţ pus pe luptă, ca atâţia alţi războinici minori din istoria lumii.

Declaraţia de război a fost lansată pe 11 decembrie de noul cabinet de securitate al lui Calderón, care îi includea pe ministrul apărării, procurorul general şi secretarul de stat însărcinat cu siguranţa publică. Calderón urma să dea prima lovitură în statul său natal, Michoacán, unde banda La Familia, aliată cu Los Zetas, înşira cadavre decapitate pe străzi. Operaţiunea

Michoacán, a anunţat echipa, mobiliza 6.500 de soldaţi pe uscat, plus elicoptere şi canoniere din flota navală. Miniştrii tot repetau sintagma „recucerirea teritoriilor noastre”. Era un mesaj-cheie al campaniei lui Calderón, preluat peste tot, prin care se voia preluarea controlului asupra unor regiuni ale Mexicului unde mafioţii deveniseră prea puternici. „Dorim să reinstaurăm liniştea de zi cu zi a mexicanilor”, a spus Calderón.3

Alături de alţi reporteri, m-am grăbit să urmez deplasarea trupelor plecate la război, trecând cu maşina pe lângă salba de lacuri din Michoacán şi îndreptându-mă spre localităţile de munte de unde proveneau drogurile. Ofensiva era într-adevăr impresionantă. Pe autostrăzi se

vedeau trecând şiruri-şiruri de maşini blindate militare şi jeepuri pline de poliţişti federali mascaţi. În Aguililla, un orăşel de deal cunoscut de mult timp pentru numeroşii traficanţi care operau acolo, soldaţii au năvălit în forţă pe străzi, au răsturnat camionetele şi au spart uşile caselor, în huruitul elicopterelor care survolau neîntrerupt zona. În toată ţara se difuzau zi de zi asemenea imagini la ştiri. Iată un preşedinte pus pe fapte mari, zicea lumea. Guvernul îşi încorda muşchii.

Calderón a extins rapid ofensiva în mai multe state. 7.000 de soldaţi au descins în staţiunea Acapulco de pe litoral, 3 300 de poliţişti şi soldaţi federali au mărşăluit în Tijuana, alte 6.000 au luat la curăţat Sierra Madre. Curând, în jur de 50.000 de oameni – printre care se numără mai toată poliţia federală şi o bună parte a efectivelor militares-au văzut atraşi în războiul împotriva drogurilor, în şase state.

Următoarea mişcare a fost extrădarea în masă a şefilor mafioţi. La o lună şi ceva de la începerea mandatului lui Calderón, un avion a decolat din Ciudad de México spre Houston, Texas, cu 15 traficanţi în lanţuri, păziţi d mascaţi. Printre ei se aflau oameni pe care americanii îi voiau cel mai mult după gratii, ca Osiel Cárdenas, capul Cartelului din Golf, şi Hector „Albul” Palma din Cartelul din Sinaloa. O altă operaţiune majoră care a apărut la toate televiziunile, creând senzaţie.

Calderón a aterizat într-o bază militară din Michoacán. Împotriva tradiţiei, purta un chipiu cazon şi o jachetă verzuie de armată când s-a prezentat în faţa trupelor. Preşedinţii mexicani evitaseră să poarte uniformă militară încă din vremea când politicienii PRI şti civili preluaseră puterea de la generalii revoluţionari ai anilor 1940. Fotografiile care-l înfăţişau pe Calderón în acea bază au devenit emblematice – preşedintele stătea cu dreapta ridicată şi chipiul căzut pe frunte până la ochelari, părând

plăpând pe lângă secretarul musculos de la Ministerul Apărării. Pentru a se asigura că are sprijinul militarilor, Calderón le-a mărit leafa printr-o hotărâre a Congresului şi i-a ridicat cu fiecare ocazie în slăvi ca eroi ai republicii. Aşa cum le-a declarat el soldaţilor din cea mai mare bază militară a Mexicului la două luni de la începerea mandatului:

Se vor scrie noi pagini de glorie. Vă îndemn să perseveraţi până la victorie. […] Nu ne vom preda nici în faţa provocărilor, nici a atacurilor la adresa siguranţei mexicanilor. Nu vom semna niciun armistiţiu şi nu vom arăta milă duşmanilor Mexicului.4

Erau declaraţii dure. Însă cât de mare era de fapt diferenţa între ofensiva lui Calderón şi politicile lui Fox? Pe măsură ce se desfăşura războiul, Calderón insista că a deschis un nou capitol din istoria Mexicului. Preşedinţii dinaintea sa îi lăsaseră lui El Narco mână liberă, până când se transformase într-un monstru, susţinea el, iar el era primul preşedinte care se lupta cu el. Dacă aveau loc atâtea violenţe, replică el, era vina înaintaşilor săi.

Însă, în multe privinţe, între abordarea lui Calderón şi a lui Fox când vine vorba de războiul drogurilor există mai degrabă o diferenţă de stil şi proporţii decât de substanţă. Fox a trimis şi el soldaţii la luptă cu bandele de traficanţi, a realizat capturi imense şi a bătut toate recordurile în materie de extrădări. Plus că şi-a argumentat loviturile într-un stil mult mai provocator: avea loc o confruntare dintre bine şi rău, o luptă împotriva duşmanilor naţiunii, o bătălie în care ori eşti cu noi, ori eşti împotriva noastră. Din exprimarea lui reieşea că poartă un război personal. Nu putea să nu lupte.

Calderón învăţase de la Nixon şi Reagan că războiul împotriva drogurilor era o tactică politică bună. Când ajunseseră la putere, amândoi preşedinţii americani se lansaseră în declaraţii bombastice şi mobilizări imense de

forţe, atrăgându-şi simpatia votanţilor. Calderón mai avea şi exemplul Operaţiunii Condorul din anii 1970. În ofensiva respectivă guvernul mexican îi făcuse praf pe *narcos* un an întreg, până se cuminţiseră. Probabil că şi Calderón şi-a imaginat că urma o campanie fulger, eroare de la care încep atâtea conflicte prelungite. Soldaţii britanici se avântau în Primul Război Mondial cu promisiunea că de Crăciun vor fi deja acasă, să-şi mănânce friptura de curcan.

Aşa cum se întâmplase şi în Operaţiunea Condorul, Calderón se putea folosi de războiul împotriva drogurilor pentru a le transmite un anume mesaj militanţilor de stânga. În ultimii şase ani, Calderón fusese martor la numeroase mişcări de stânga stânjenitoare pentru guvern, faţă de care Fox se arătase nepăsător. În oraşul San Salvador Ateneo, un grup de protestatari care se opuneau construirii unui aeroport în zonă răpise mai mulţi poliţişti, pe care-i ameninţase cu moartea, până când guvernul dăduse înapoi. Protestatarii din Oaxaca puseseră stăpânire pe capitala statului cinci luni de zile, iar în Ciudad de

México suporterii lui López Obrador blocaseră centrul oraşului două luni. Stângiştii susţineau că se luptă cu un sistem nedrept, care îi favorizează pe bogaţi şi îi înşală pe săraci. Calderón dispreţuia asemenea vestigii ale unui Mexic retrograd şi anarhic, cum le considera el. N-avea de gând să îndure asemenea aiureli. În primele săptămâni de la numirea în funcţie, oficialităţile federale l-au arestat pe un lider rebel foarte important din Oaxaca, iar un judecător l-a condamnat pe un militant din Ateneo la o pedeapsă usturătoare: 50 de ani de închisoare. Calderón vorbea mereu despre necesitatea de a restaura ordinea şi de a reinstaura puterea statului. Era un mesaj care trimitea atât la baricadele şi altercaţiile cu protestatarii de pe străzi, cât şi la decapitările din războiul drogurilor.

Ca întotdeauna, americanii au sărit cu o ofertă. La

trei luni de la începerea mandatului, Felipe Calderón a stat la tratative cu preşedintele american George W. Bush în Mérida, un oraş din sud-vestul ţării, şi au încheiat împreună faimoasa Iniţiativă de Ajutor American de la Mérida, ca pregătire de război. S-au înţeles ca SUA să ofere echipament şi instrucţie în valoare de 1, 6 miliarde de dolari pe parcursul a trei ani.5 în pachetul de întrajutorare erau incluse 13 elicoptere Bell, opt elicoptere Black Hawk, patru nave aeriene de transport, precum şi scanere cu raze gama şi echipament de supraveghere telefonică ultimul răcnet.

Iniţiativa a fost imediat comparată cu Planul Columbia, care întărise naţiunea din Anzi şi o armase pentru bătălia cu cartelurile şi gherilele. Doar că există anumite diferenţe-cheie. Planul Columbia a însemnat o sumă mai mare de bani acordată unei ţări mai mici, datorită căreia forţele de securitate columbiene s-au transformat dintr-o adunătură de incompetenţi într-o putere autentică în regiune. Prin Iniţiativa de la Mérida însă, Mexicul primea doar 500 de milioane de dolari pe an, iar tot bugetul federal de securitate al ţării însuma deja 15 miliarde.6 Suma oferită de americani n-avea cum să schimbe drastic raportul de forţe din zonă. Însă, argumentau susţinătorii, Iniţiativa de la Mérida arăta că SUA îşi asumau în sfârşit răspunderea pentru toţi consumatorii de droguri Acum că ofensiva era sprijinită de americani, tot ce făceau forţele mexicane pe teren era de interes pentru americani.

Ofensiva lui Calderón a dat curând publicităţii statistici uluitoare ale capturilor de droguri. Agenţii federali au descins într-o vilă din Ciudad de México şi au confiscat 207 milioane de dolari, câştigaţi din metamfetamină, susţineau ei. Era cea mai mare captură în bani din istoria mondială. În octombrie 2007, puşcaşii marini mexicani au mai bătut un record. Soldaţii au făcut

un control surpriză în portul industrial din Manzanillo, situat la jumătatea coastei mexicane a Pacificului. Pătrunzând în port, puşcaşii au urcat în forţă pe un vas numit *La Esmeralda*, o navă de transport sub pavilion de Hong Kong care sosise din portul Columbian Buenaventura. Soldaţii au inspectat podeaua, însă ceva nu părea în regulă. Aşa că au desprins duşumeaua şi… bingo! Peste tot erau pachete de cocaină. Le-a luat trei zile să calculeze ce cantitate era. Într-un final au descoperit 23 562 de kilograme de cocaină împachetată în „cărămizi", adică peste 23, 5 tone de praf alb, cea mai mare captură de cocaină din istorie, fiind şi cea mai mare cantitate de cocaină arsă în aer liber din lume.

Este greu de conceput o cantitate atât de gigantică. În termeni mai simpli, ar echivala cu 23 de milioane de grame de *yayo* împachetate în biluţe sau aproximativ 200 de milioane de liniuţe trasate pe 200 de milioane de oglinzi de baie. Dacă o vindeai la gram pe stradă în America, ai fi câştigat vreun miliard şi jumătate – asta dacă n-o amestecai cu făină. Calderón şi-a câştigat astfel reputaţia de Eliot Ness al Mexicului. Iar mafioţii deveneau furioşi.

În primul an al mandatului lui Calderón, violenţele au continuat în forţă pe străzile Mexicului, cu aceeaşi intensitate ca în ultimul an al preşedinţiei lui Fox. Cei din Los Zetas se luptau cu cartelul din Sinaloa şi aliaţii săi în şase state. Amândouă taberele făceau din ce în ce mai multe înregistrări ale asasinatelor şi expuneau cadavre decapitate în piaţa publică. Însă numărul total al victimelor nu crescuse cu mult faţă de acela din 2006.

Apoi, în august, a venit o veste grozavă: Los Zetas şi cartelul din Sinaloa căzuseră de acord să înceteze ostilităţile. Ca în cazul atâtor alte evenimente din războiul drogurilor, la început nu s-a auzit decât un zvon dintr-o sursă anonimă, în cazul de faţă, un agent DEA. Însă oficialităţile mexicane, printre care şi procurorul general,

au confirmat curând ştirea. Iar narcotraficantul Edgar Valdéz, poreclit Barbie din cauza părului blond, a descris mai târziu reuniunea în care au pus la punct armistiţiul, în cadrul unei mărturii filmate.7

Summitul de pace s-a desfăşurat în oraşul industrial nordic Monterrey, undeva între sediul central al unei companii de ciment situată pe locul trei ca mărime în lume şi fabricile de bere Sol. Este uimitor că doi şefi mafioţi care se hăcuiseră între ei, retezând atâtea capete, au fost în stare să stea de vorbă în linişte. Însă afacerile sunt mai presus de vendete. Cele două grupări mafiote au căzut de acord să nu se mai masacreze şi să-şi reîmpartă teritoriile, a relatat Barbie. Cartelul din Golf avea să rămână cu nord-estul Mexicului, inclusiv oraşul Nuevo Laredo, şi cu statul estic Veracruz. Cartelul din Sinaloa îşi păstra vechile teritorii, inclusiv Acapulco, la care se adăuga suburbia San Pedro Garza a Monterrey-ului, cea mai bogată localitate din tot Mexicul. Beltrán Leyva a fost însărcinat să menţină pacea cu Los Zetas.

La sfârşitul lui 2007, am discutat cu procurorul general Eduardo Medina Mora, care părea optimist. Omuciderile se mai potoliseră în lunile de după încheierea armistiţiului; la sfârşitul anului statistica era de 2.500 de crime având legătură cu drogurile. Era un număr mai mare decât în 2007, a spus Medina, însă războiul o luase în sfârşit în direcţia bună. Guvernul realizase capturi record, extrădase capi mafioţi incomozi şi începea să preia controlul, susţinea el. Agenţii americani antidrog declarau că ei colaborau cu cel mai bun preşedinte mexican din istorie şi trebuiau să primească elicoptere americane Black Hawk dintr-o zi în alta. După primul său an în funcţie, Calderón părea să facă o treabă a naibii de bună în război. Preşedintele a declarat că de-acum avea să se concentreze pe alte probleme, cum ar fi reforma industriei petroliere.

Apoi Mexicul a sărit în aer.

În 2008 războiul drogurilor din Mexic s-a intensificat grav, devenind o insurgenţă criminală în toată regula. În 2007 au avut loc în medie 200 de crime legate de droguri pe lună. În 2008 numărul a crescut la 500 de crime pe lună. În cursul anului, atacurile asupra poliţiei şi oficialităţilor s-au înmulţit mult, iar întregul conflict a început să afecteze grav civilii, cum s-a întâmplat de Ziua Independenţei 2008, când serbările de stradă au fost tulburate de un atac cu grenade. Schimburile de focuri prelungite în zonele rezidenţiale şi masacrele soldate cu peste 15 victime au devenit din ce în ce mai comune. În cursul anului, canalele de ştiri americane au început să relateze din ce în ce mai des evenimentele, iar ziarele susţineau că în Mexic se dădea un adevărat război (deşi nu reuşeau să se prindă ce fel de război mai era şi ăsta).

Totodată se poate observa clar o comasare a luptelor în anumite zone geografice. În Nuevo Laredo, aflat sub stăpânirea bandei Los Zetas, era destul de linişte. Însă 80% din omoruri aveau loc în trei state din nord-vest care formează un triunghi care se întinde de la Sierra Madre la graniţa americană: Sinaloa, Chihuahua şi Baja California. Era regiunea aflată de mult sub controlul tribului din Sinaloa. Deşi şefii acestui imperiu al drogurilor nu se avuseseră niciodată ca fraţii, era prima oară când îşi trimiteau armatele la luptă unii împotriva celorlalţi. Astfel, dacă prima fază a războiului drogurilor fusese conflictul dintre sinaloezi şi Los Zetas, a doua fază a fost războiul civil izbucnit în imperiul sinaloez.

Războiul dintre capii sinaloezi avea trei puncte fierbinţi: Ciudad Juárez, Tijuana şi Culiacán. Şefii cartelului din Sinaloa, printre care şi Joaquín „Chapo” Guzmán şi Ismael Zambada, activau pe toate cele trei fronturi. În Juárez se luptau cu sinaloezul Vicente Carillo Fuentes, în Tijuana îl sprijineau pe sinaloezul Teodoro Garda împotriva moştenitorilor cartelului Arellano Félix

(tot sinaloezi), iar în miezul Sinaloei se războiau cu vechiul lor amic şi aliat Beltrán Leyva. Nu-i greu de înţeles cum de s-a soldat acest război civil cu atâtea victime. Însă cum de a sărit tot imperiul în aer în 2008?

Se vehiculează două explicaţii ale imploziei. Prima a fost lansată de guvernul mexican, cu sprijinul DEA. Potrivit tezei lor, războiul a survenit ca urmare a presiunii puternice a lui Calderón asupra cartelurilor. După toate capturile acelea record, cum fuseseră cele 23, 5 tone de cocaină8, spun ei, mafioţii pierdeau miliarde de dolari. Îngrijoraţi, au ajuns să se certe între ei pe taxele de piaţă, încercând să aleagă pe cineva care să acopere daunele suferite după pierderea atâtor tone de droguri. Sinaloezii erau cunoscuţi ca un clan de certăreţi care se omorau între ei în munţi, în tot felul de dispute de familie sau se împuşcau unul pe altul în ghetoul din Tierra Blanca. La presiunile lui Calderón, tensiunile au eşuat în război pe faţă, dus şi între ei, şi, la disperare, împotriva poliţiei. Aşadar, violenţele erau un semn al succesului, argumenta guvernul, însemna că slăbise puterea cartelurilor.

A doua explicaţie a venit chiar din partea mafioţilor, cu sprijinul unui număr substanţial de jurnalişti şi cercetători mexicani. Potrivit lor, războiul avea legătură cu corupţia din guvern. Cartelul sinaloez al lui Chapo Guzmán şi Mayo Zambada, argumentau ei, prinsese curaj după ce formaseră o alianţă cu oficialităţile federale şi încercau să preia controlul întregului trafic din Mexic, cu sprijinul trupelor federale. Chapo Guzmán i-a ajutat la rândul său să-i aresteze pe rivalii săi, cum era fratele lui Barbă, Alfredo Beltrán Leyva, ridicat de soldaţi în Culiacán, pe 21 ianuarie 2008. Ca ripostă, şefii atacaţi se întorseseră împotriva forţelor federale, pentru că ar fi colaborat cu Chapo. Această acuzaţie a apărut în sute de mesaje, sau *narcomanías*, scrise pe pături atârnate de poduri. Într-un anunţ tipic din Juárez scria:

Această scrisoare este adresată cetăţenilor, ca să ştie că guvernul federal îl apără pe Chapo Guzmán, omul care se face vinovat de masacrarea atâtor oameni nevinovaţi. […] Chapo Guzmán este protejatul Partidului Acţiunii Naţionale de pe vremea lui Vicente Fox, care l-a eliberat din închisoare. Şi azi mai colaborează. […] De ce masacrează oameni nevinovaţi?

De ce nu se luptă cu noi făţiş? Ce cred de fapt? îndemnăm guvernul să atace toate cartelurile.9

Guvernul condamnă asemenea acuzaţii nesemnate, mâzgălite de mafioţi fără carte. Calderón îndeamnă mass-media să nu reproducă toată propaganda asta. Şi, cum am spus, nu există nicio dovadă întemeiată că preşedintele Calderón este în relaţii cu sinaloezii din cartel.

Însă există dovezi că unele oficialităţi federale au sprijinit atacurile lui Chapo Guzmán. Spre sfârşitul anului 2008, o anchetă guvernamentală cu numele de cod Operaţiunea Curăţenia a demascat o reţea de 25 de oficialităţi federale aflate în solda cartelului din Sinaloa. Printre ei se numărau soldaţi, comandanţi din poliţia federală şi detectivi. Însă, contrar teoriei conspiraţioniste, dovezile arată că o parte dintre forţele federale lucrau pentru partea rivalii lui Chapo Guzmán. În cadrul acestei operaţiuni, poliţia a arestat 50 de agenţi bănuiţi că ar lucra pentru Beltrán Leyva.

Cum spuneam, înclin să cred teoria incompetenţei, nu pe cea conspiraţionistă. Calderón e un om cinstit, poate, însă a declarat război cartelurilor de droguri cu un aparat de stat corupt, pe care nu-l putea controla total. La presiunile lui, poliţia şi soldaţii au dat lovituri mai dure ca oricând mafioţilor, însă oamenii legii erau în continuare uşor de mituit. Ca urmare, ofensiva lui Calderón n-a făcut decât să arunce gaz pe foc. Violenţele legate de droguri se înmulţiseră lent încă din 2004. Şi, ca apa pusă pe foc, violenţele au dat în sfârşit în clocot.

În 2008 am primit numeroase apeluri de la numere necunoscute din toată lumea. Când răspundeam, auzeam în ureche glasuri nervoase de producători TV din Tokio până-n Toronto, dornici să ia avionul şi să filmeze războiul drogurilor din Mexic. „Vrem să mergem o lună cu tancul prin Mexic ca să filmăm luptele de pe front”, tunau ei. „Vrem să-i luăm un interviu lui Chapo Guzmán”. Totodată, producătorii nervoşi voiau să fie în deplină siguranţă. „Trebuie să ne asigurăm că echipa noastră e teafără. Ai putea să ne garantezi sută la sută că n-o să fie împuşcaţi sau răpiţi?”

Televiziunile şi-au trimis la faţa locului corespondenţii de război cu experienţă. Au sosit veterani care povestiseră că se alăturaseră grupărilor militare din Bosnia, scăpaseră de bombe în Cecenia sau străbătuseră Kuwaitul printre rafinării incendiate. Mulţi fuseseră încorporaţi înainte în armata americană din Irak şi Afghanistan. Voiau să fie încorporaţi şi în armata mexicană. Însă curând şi-au dat seama că aveau de-a face cu un alt fel de conflict. Nu exista niciun escadron de elită mexican similar Companiei de Luptă din Afghanistan pe care să-l urmeze pe front, intervievând soldaţii greu încercaţi şi filmând atacurile cu rachete cu o cameră de noapte. Nu puteau să stea la marginea văii şi să urmărească garnizoanele insurgenţilor.

Armata şi poliţia mexicană se mişcau nestingherite în toată ţara, însă la fel de bine puteau să fie atacate oriunde din senin, împotriva lor nu se lansau bombe şi nici rachete, ci se trăgea cu Kalaşnikovurile şi uneori cu câte o grenadă. Într-o zi erau împuşcaţi şapte poliţişti federali în Culiacán, a doua zi se strângeau 20 de cadavre în Tijuana, iar în a treia zi era asasinat un comandant în locuinţa sa din Ciudad de México. Cum ai fi putut să ajungi unde trebuie pentru a relata evenimentele?

Mi-am consolidat contactele din Sinaloa şi m-am

concentrat pe conflictele de acolo. În fiecare lună zburam în Culiacán, însoţind diverse echipe TV, ca să-i filmăm pe bandiţii lui Chapo Guzmán şi Barbă Beltrán Leyva luptându-se între ei. În Sinaloa s-au înregistrat 1 162 de omoruri în 2008, o adevărată tragedie petrecută mai mult în Culiacán, aşa că echipele tot reuşeau să filmeze mai bine de 10 cadavre la fiecare deplasare. Reportajele despre morţi sunt o treabă tristă şi murdară.

Un caricaturist din Culiacán era atât de nedumerit să vadă echipele de *gringos* albi, înalţi vânturându-se de colo-colo în veste antiglonţ, că a creat o bandă desenată pe subiectul ăsta. „Odată cu sosirea neaşteptată a reporterilor, cameramanilor, jurnaliştilor şi fotografilor din toată lumea în statul nostru şi văzând câte eforturi depun să decodeze argoul reportajelor despre viaţa infracţională, am decis să-i ajutăm, punându-le la dispoziţie acest ghid culichi-englez pentru uzul corespondenţilor de război”, a scris el în banda lui desenată sinaloeză cu titlul *Locha*. În continuare, a oferit o listă amuzantă de termeni argotici cu traducerile lor:

Sicario: Un nume foarte elegant pentru un asasin plătit.

Cartel: O mare familie.

Ejecutato: Rezultatul final al metodei fulger de judecare şi condamnare a membrului unui cartel rival.

Balacera sau Tiroteo: Schimb de focuri sau ripostă armată. Luaţi-o la fugă, nu mai staţi! 10

Pentru a fi cât mai aproape de locul acţiunii în Culiacán, am colaborat cu Fidel Duran, un fotograf sinaloez cu vastă experienţă, specializat pe crime. Un bărbat masiv trecut de 40 de ani, Fidel purta o barbă stufoasă şi lanţ de aur cu San Judas Tadeo la gât, vorbind cu un accent sinaloez pronunţat, ce mai, era un *macho* în toată regula. Decenii la rând fotografiase victime ale mafiei şi înţelegea foarte bine conflictul la care asista. După ce a

furnizat material pentru diverse gazete locale, şi-a deschis cu un coleg propriul site de internet, cu titlul Culiacán A.M., plin de fotografii cu crime sângeroase. Unii l-au acuzat de prost gust. Însă era foarte accesat, nu doar din Sinaloa, ci şi din tot Mexicul şi din SUA. A reuşit şi să-şi atragă un număr impresionant de reclame la te miri ce, de la telefoane mobile la cluburi de dansatoare.

Fidel părea să cunoască pe toată lumea din Culiacán, pe toţi poliţiştii locali, salutându-i cu îmbrăţişări călduroase şi palme pe spate, ca apoi să sporovăiască o vreme cu ei, întrebând de familie şi prieteni. Numai că poliţiştii şi soldaţii federali erau „străini”, veniţi din alte regiuni ale Mexicului. Erau suspicioşi când venea vorba de fotografii sinaloezi care fotografiau locul crimelor, iar aceştia îi considerau şi ei nişte venetici veniţi să dea jafuri în oraş. Când urmăreau trupele federale în acţiune, fotografii susţineau că vor să-i supravegheze, ca să se asigure că nu jefuiesc casele oamenilor sau le fac vreun rău localnicilor.

Fidel realizase şi reportaje despre mafioţii locali. Odată chiar mersese cu alţi reporteri până la casa părintească a lui Chapo Guzmán din munţi, ca să-i ia un interviu mamei sale. Locuia în La Tuna, un sat dărăpănat, într-o casă destul de modestă, deşi avea o servitoare. Señora Guzmán a fumegat împotriva celor care-l învinuiau pe fiul său de toate dezastrele alea, descriindu-i evadarea din închisoare drept o „vacanţă fără aprobare”. Apoi le-a dat mâncare jurnaliştilor.

De câte ori avea loc vreo crimă, altercaţie armată sau vreo descindere a poliţiei, Fidel ajungea printre primii la faţa locului. Avea o staţie care pârâia încontinuu. Îl sunau poliţia, colegii sau unul dintre numeroşii prieteni pe care şi-i făcuse, anunţându-l că cineva deschisese focul undeva, omorâse pe cineva sau aruncase cu grenade. Mereu părea să sune exact când ne aşezam să mâncăm. Fidel

devora cu poftă porţii imense de mâncare, aşa că, în vizitele noastre alături de echipele TV, mă asiguram că găsim cele mai bune restaurante sinaloeze, cu fructe de mare sau cu pui la grătar. Când aflam de vreun schimb de focuri ne grăbeam s-o luăm din loc, iar Fidel lua creveţi şi bucăţele de marlin din farfuriile ridicate de la masă. Goneam cu maşina de parcă am fi concurat la NASCAR[12]. Fotografii mexicani de crime conduc cel mai agresiv dintre toţi, pentru că e crucial să te mişti rapid dacă vrei să prinzi o fotografie bună. Treceam în trombă pe roşu, iar când ajungeam deja se strânsese mulţimea să caşte gura la gloanţele de pe caldarâm, la un morman proaspăt de cadavre şi la o altă familie plângând îndurerată.

Dacă în 2005 războiul teritorial din Nuevo Laredo mi se păruse grav, în 2008 luptele din Culiacán mi s-au părut înspăimântătoare. Capii rivali se băteau între ei prin oraş de parcă era o joacă de copii. Soldaţii lui Chapo Guzmán atacau vreun sediu de bandă de-al lui Beltrán Leyva cu grenade şi bombe incendiare. A doua zi Beltrán Leyva riposta abandonând cadavrele ciopârţite ale câtorva dintre oamenii lui Chapo într-un portbagaj de maşină. Bandiţii lui Chapo deschideau focul într-un bar unde obişnuiau să bea oamenii lui Barbă. Iar mafioţii lui Beltrán Leyva mergeau să dea masacrul în atelierul auto al vreunui aliat de-al lui Chapo.

Scundul contra lui Barbă! Cei doi copilăriseră împreună în munţi, făcuseră trafic cot la cot ani la rând, fuseseră camarazi în războiul cu Los Zetas. Acum voiau să se nimicească unul pe celălalt. Cum fuseseră colegi apropiaţi, deţineau informaţii cruciale unul despre celălalt:

---

12 Acronim de la National Association for Stock Car Auto Racing, este o asociaţie care gestionează multiple evenimente sportive de curse auto. Este principala organizaţie din sporturile cu motor destinate automobilelor de producţie în serie (n. red.).

fiecare ştia unde îşi are sediile de bandă, ce poliţişti mituise, ce companii de spălare de bani deţinea celălalt. Aşa se explică de ce amândoi reuşeau să omoare atâţia oameni rapid şi de ce lupta era aşa de sângeroasă.

Fizic, cei doi mafioţi rivali erau cât se poate de diferiţi: Chapo era un ins mărunt şi mustăcios sau alteori bine bărbierit, Beltrán

Leyva era o namilă de om cu o barbă fioroasă faimoasă. Chapo conducea singur toate operaţiunile, Beltrán Leyva conducea împreună cu cei patru fraţi ai săi, toţi nişte răufăcători de marcă. Era o afacere de familie.

Pe 9 mai, după ce oamenii lui Beltrán Leyva l-au ucis pe fiul lui Chapo, războiul a devenit o chestiune şi mai personală. Edgar Guzmán era un student de 22 de ani care, din câte declarau localnicii, nu prea se implica în organizaţia tatălui său. Se afla în parcarea unui malí din Culiacán, stând de vorbă cu doi prieteni lângă Fordul său Lobo blindat. 15 bandiţi au dat atacul, împroşcându-i pe cei trei tineri cu 500 de gloanţe. Un cameraman de la o televiziune locală a sosit la faţa locului imediat după crimă şi l-a filmat pe Édgar Guzmán zăcând mort pe caldarâm, cu dreapta încleştată pe un pistol de fabricaţie belgiană folosit de obicei în asasinarea poliţiştilor. Când localnicii au văzut reportajul, au ştiut c-o să fie dezastru.

Se spune că Chapo Guzmán a împodobit mormântul fiului său cu toţi trandafirii din nord-vestul Mexicului, 50.000 de flori. S-a compus o baladă de comemorare a morţii lui Edgar. Apoi Chapo a plecat la război. În centrul Culiacánului au izbucnit altercaţii armate. Într-o seară de mai, pe când lumea se relaxa într-un restaurant din piaţa centrală, a izbucnit un schimb de focuri pe o stradă mai încolo. Clienţii s-au ascuns repede sub mese. Localnicii au început să nu mai iasă deloc noaptea din casă în mai şi iunie, lăsând ucigaşii să umble liberi pe străzi. Apoi lumea şi-a văzut încet-încet iar de obiceiuri, adaptându-se la

violenţele sporite din viaţa lor.

Cu câteva ore înainte să-l omoare bandiţii pe tânărul Edgar Guzmán, un alt asasin a dat o lovitură cu implicaţii mortale la 1 200 de kilometri de acolo, în Ciudad de México. Édgar Millán, şeful poliţiei federale, se întorcea în locuinţa sa din cartierul Guerrero. Un asasin care îl aştepta l-a împuşcat de aproape. Bodyguardul lui Millán a deschis şi el focul, rănindu-l pe atacator. Şeful de poliţie l-a interogat cu ultimele puteri. „Cine te-a trimis? Cine te-a trimis?”, a insistat el. Millán a murit înainte să răspundă asasinul.

Poliţia federală a reţinut mai mulţi suspecţi, printre care şi un poliţist corupt care-i dăduse asasinului cheia de la casă. După ce i-a interogat, *federales* au anunţat că în spatele asasinatului se afla însuşi Beltrán Leyva. Fusese o ripostă după arestarea fratelui său în ianuarie. Barbă ajunsese un criminal mai de temut decât Los Zetas.

Moartea şefului poliţiei federale a fost un semnal de alarmă pentru guvernul mexican. Cum se putea ca un înalt demnitar să moară asasinat la el acasă, chiar în capitală? Nu mai era o problemă infracţională, de acum constituia o problemă de siguranţă naţională.

Poliţia federală a descins în Culiacán să-i vâneze pe bandiţii lui Beltrán Leyva. O unitate de poliţie a fost atrasă în capcană într-un cartier cu locatari din clasa de mijloc, când urmărea un suspect. Apoi o bandă înarmată i-a înconjurat pe poliţişti, deschizând automatele asupra lor. Şapte poliţişti federali au fost ciuruiţi, iar criminalii au fugit la adăpostul întunericului. Rebeliunea lui Beltrán Leyva luase proporţii.

Am mers la faţa locului. Bandiţii deschiseseră focul prin uşa de tablă a unui garaj după care se ascunseseră. Părea o răzătoare imensă de brânză cu 100 de găuri de gloanţe. Alţi ucigaşi deschiseseră focul de la ferestre, lăsând să le cadă în cap agenţilor cartuşele goale. Era o

casă abandonată, aşa că am intrat să arunc o privire. Asasinii lăsaseră gunoaie în toată clădirea – cutii vechi de pizza neterminată şi reviste porno uzate. Parcă-i vedeam:

vreo şase bandiţi ascunşi în clădire, molfăind din pizza, holbându-se la reviste cu femei dezbrăcate şi aşteptând să *derales* ca să-i omoare odată.

În casa vecină locuia un pescar. I se păruseră dubioşi inşii aceia din ascunzătoare, însă a avut destulă minte să tacă din gură. Când au izbucnit împuşcăturile, s-a lungit pe podeaua dormitorului cu nevasta şi cei doi copii, rugându-se să nu zboare niciun glonţ pe fereastră.

În timp ce războiul dintre bande continua agresiv în arşiţa verii, locuitorii Culiacánului încercau să-şi vadă de viaţă. Numai că din ce în ce mai mulţi civili cădeau răpuşi de gloanţe. Cei care pierduseră oameni dragi se simţeau nenorociţi, speriaţi şi izolaţi de lume. Se temeau să vorbească cu ziariştii sau cu poliţiştii, să nu se răzbune mafioţii pe ei. Însă un grup de mame care îşi pierduseră copiii au început să se întâlnească pentru a-şi mai uşura durerea. Împreună se simţeau mai puternice, gata să protesteze împotriva crimelor şi să lupte pentru dreptate.

M-am văzut cu asemenea familii pentru a le convinge să se destăinuiască celor de la televiziunile cu care colaboram. Se temeau să nu se afle că au stat de vorbă cu jurnalişti străini. Poate că-i supraveghea cineva, mai ştii, mafioţii, poliţia, spionii guvernului? Să fi deranjat pe careva de sus că deschiseseră o anchetă pentru a afla cine le ucisese copiii? Era cazul să pună în joc vieţile celorlalţi copii pe care-i mai aveau? Le spuneam că trebuie să facem reportaje despre aceste cazuri pentru a sili guvernul să ia măsuri. Nu se soluţionează decât 5% din crime, ziceam, la presiunile mass-mediei, guvernul o să se vadă silit să se ocupe de mai multe cazuri. Nu eram tocmai sincer. Voiam într-adevăr să le văd plângând la televizor, însă nu ştiam dacă o să influenţeze cu ceva anchetele guvernului.

Dintre toţi părinţii, cea mai curajoasă şi mai sinceră a fost Alma Herrera, o femeie de afaceri şi mamă singură în vârstă de 50 de ani. Alma se menţinuse miraculos de in formă pentru vârsta ei, părând cu 15 ani mai tânără, cu pielea sa măslinie perfect îngrijită şi rochiile elegante. Prenumele ei înseamnă în spaniolă „suflet”. Vorbea cu accentul ei sinaloez blând şi melodic, condamnând atât de vehement situaţia, că m-am temut pentru viaţa ei auzindu-i răspunsurile. Îmi amintea de acea mamă curajoasă din Tijuana care-i atacase pe fraţii Arellano Félix în scrisoarea adresată revistei *Zeta* după ce-i omorâseră fiul. Alma spunea:

Fiii noştri sunt împuşcaţi în plină tinereţe. Li se răpesc vieţile de mici. Şi nu ni se face deloc dreptate. Oare autorităţile se tem să descopere cine se află cu adevărat în spatele cazurilor? Se tem pentru că aici, în Sinaloa, sunt implicaţi atâţia poliţişti şi politicieni în treburile mafiei?

Alma locuise cu cei doi fii ai ei, César, în vârstă de 28 de ani, şi Cristóbal, de 16. César era un tânăr voinic şi prietenos, cu mâinile cărnoase şi părul negru şi des. Cristóbal era un adolescent slăbuţ şi vorbăreţ.

Într-o noapte, s-au defectat frânele la maşina familiei. César se pricepea la maşini, însă nu ştia să repare sistemul de frâne, aşa că a promis să ducă maşina la un mecanic a doua zi. A doua zi dimineaţă, el şi Cristóbal au dus maşina până la atelierul auto. Era o dimineaţă de miercuri călduroasă, obişnuită. La atelier era deja coadă, aşa că au aşteptat, sporovăind şi glumind cu alţi clienţi. În curte erau 10 oameni.

Brusc, la ora 11, în atelier a intrat un comando înarmat. Când şi-au făcut apariţia, César era sub maşină, cercetând frânele. Fratele său Cristóbal şi ceilalţi opt clienţi şi mecanici erau toţi descoperiţi. Pac. Pac. Pac. Asasinii au împuşcat pe cine au văzut, sute de gloanţe au ricoşat în tot atelierul. În câteva clipe nouă oameni erau

morţi, inclusiv Cristóbal.

César era sub maşină, aşa că asasinii nu l-au văzut. A scăpat cu viaţă. Însă două gloanţe i-au intrat în picior. Nici nu simţea unde-l atinseseră. Îşi spunea doar: „Dacă mă văd ucigaşii ăştia sunt mort”. Şi-a pipăit mobilul din buzunar. Dacă suna cineva, l-ar fi auzit bandiţii şi l-ar fi împuşcat. Însă dacă încerca să-l închidă, putea să scoată vreun sunet şi s-ar fi terminat cu el. Unul din asasini a scăpat o magazie circulară chiar lângă maşină. „Dacă se apleacă s-o ia de jos, şi-a zis César, sunt mort”.

Minutele păreau să se preschimbe în ore. Bandiţii se foiau prin atelier, ca să se asigure că nu supravieţuise nimeni care ar putea să-i identifice. Printr-o adevărată minune, nu l-au văzut pe César.

César a mai aşteptat câteva minute nesfârşite. Apoi s-a târât afară de sub maşină şi s-a uitat la cadavrele din jur. Nouă morţi, cu doi mai mulţi decât în masacrul de Sfântul Valentin din Chicago. Şi nu era decât un incident obscur din războiul drogurilor din Mexic. Printre morţi era şi Cristóbal. César nu putea să-şi ajute cu nimic frăţiorul pe care-l văzuse crescând din faşă până împlinise 16 ani.

César avea două gloanţe în picior, însă tot nu le simţea, inundat de adrenalină cum era. S-a repezit pe stradă şi a reuşit să se depărteze înainte să sosească poliţia pentru a izola zona. Ucigaşii se apucaseră să tragă într-o maşină de poliţie în timp ce se îndepărtau în viteză prin oraş, stârnind şi mai mare haos.

César a mers pe străzi, afundându-se în mulţimea oamenilor care-şi vedeau de treburile de zi cu zi – cumpărături, luat copiii de la şcoală, pregătirea mesei de prânz – fără să ştie de masacru. Adrenalina a început să-i scadă. César s-a oprit în plină stradă. Atunci nu s-a gândit deloc să se ducă la un spital ca să-şi salveze piciorul, ci şi-a amintit de fratele său Cristóbal şi mama sa Alma. A sunat-o pe aceasta. „Mamă, au fost nişte împuşcături la atelierul

auto. Eu sunt bine. Însă nu ştiu unde e Cristóbal”. E greu să-i spui mamei tale că fratele tău a murit.

Alma a venit să-l ia şi l-a dus la spital. Un chirurg i-a scos gloanţele şi şi-a revenit destul de bine. Nu mai putea să alerge prea tare. Dar mergea fără probleme. Un ziarist local a scris că murise în masacru. Nu l-a corectat, nu trebuia să atragă atenţia asupra faptului că era în viaţă. Nu văzuse nimic de sub maşină, însă alţii s-ar fi putut teme că minte. Prietenii nu se mai apropiau de el. Se temeau să nu fie împuşcat şi nu voiau să se afle lângă el când se întâmpla asta, ca să nu se aleagă şi ei cu un glonţ.

Alma îşi pierduse fiul mai mic. Nimeni n-ar trebui să-şi îngroape copilul, mai ales la 16 ani, perfect sănătos. Un alt prieten care şi-a pierdut o fetiţă mi-a spus odată cum e: „După ce ţi-ai pierdut copilul nu mai are nimeni ce să-ţi facă”. Am filmat-o pe Alma plângând la mormântul lui Cristóbal, cu o fotografie mare de-a lui în mâini, iar imaginea a apărut o clipă pe ecranele televizoarelor, departe, în alte ţări.

César şi Alma au auzit mai târziu că atelierul auto făcea parte din reţeaua financiară a unui traficant de droguri. O brigadă rivală deschisese focul acolo pentru a da o lovitură inamicului în războiul teritorial. Dacă vrei să-ţi învingi duşmanul, distruge-i toată infrastructura din care se întreţine: protectorii din poliţie, soldaţii şi averile. Însă chiar trebuia să moară un băiat nevinovat de 16 ani? Cu ce l-a ajutat asta pe şeful mafiot?

La presiunile Almei şi ale altor familii, procurorul federal a preluat în sfârşit cazul. După doi ani, tot nu soluţionaseră nimic. Guvernul se ocupă de 35.000 de crime legate de droguri, printre care se numără şi moartea unui candidat la postul de guvernator şi a zeci de primari şi şefi de poliţie. Masacrul de la atelierul auto din Culiacán e undeva la coada listei de priorităţi. Alma a mers alături de alte mame în Ciudad de México să protesteze în piaţa

centrală. Au stat în picioare într-o mare de oameni – o nouă demonstraţie, aşa cum se întâmplă zi de zi în metropola ticsită de lume.

Chapo şi Beltrán Leyva s-au războit în forţă tot anul 2008. În 2009 forţele federale şi agenţii americani au început să-l împresoare pe Barbă. *Federales* au organizat un raid la o *fiesta* a mafioţilor la care cântau muzicanţi cunoscuţi, iar Barbă a reuşit cu greu să scape. Apoi, în decembrie 2009, agenţii americani de informaţii l-au reperat într-un bloc de locuinţe din Cuernavaca, o staţiune de băi situată la o oră de Ciudad de México cu maşina, în locul în care conchistadorul Hernán Cortés deschisese o plantaţie imensă în secolul al XVI-lea. Barbă folosea pajiştile verzi din zonă ca piste de aterizare pentru avioanele în care transporta cocaină.

Agenţii americani le-au dat adresa locuinţei secrete a lui Beltrán Leyva puşcaşilor marini mexicani, o forţă de elită instruită de Comandamentul Nordic American. 200 de puşcaşi marini au încercuit clădirea, iar un elicopter a survolat zona. Beltrán Leyva şi-a sunat vechiul amic şi protejat Edgar Valdéz, zis Barbie, rugându-l să-şi trimită asasinii să-l scoată de acolo. Barbie i-a răspuns că era o situaţie fără ieşire şi l-a sfătuit să se predea. Beltrán Leyva a spus că n-are de gând să se dea prins.

Puşcaşii marini au încercat să-şi croiască drum înăuntru cu gloanţe. Beltrán Leyva şi trupa lui de *desperados* au ripostat pe ferestre şi au aruncat cu grenade. După două ore, puşcaşii marini au pătruns în apartament şi au aruncat totul în aer. Beltrán Leyva şi cinci din oamenii săi s-au făcut bucăţi. Barbă se prăbuşise că Al Pacino în *Scarface*, plecând în lumea cealaltă într-o rafală de gloanţe. Avea 48 de ani.11

Cineva a hotărât să se distreze un pic cu cadavrul său. Poate puşcaşii marini sau poate medicii legişti. I-au tras lui Beltrán Leyva pantalonii până la glezne şi i-au

împodobit leşul însângerat cu dolari. Mafioţii se jucau cu cadavrele poliţiştilor, de ce nu şi-ar fi umilit victimele şi băieţii buni? Au invitat fotografi ca să surprindă corpul mutilat al lui Barbă. Peste câteva ore, fotografiile împânziseră internetul.

Guvernul lui Calderón a făcut greşeala de a înmormânta public un puşcaş marin care murise în raidul respectiv. Bărbaţi în uniforme i-au coborât sicriul în pământ şi au tras o salvă ceremonială în văzduh. A doua zi, familia puşcaşului a ţinut un priveghi în El Paraíso – „Paradisul” –, oraşul lor natal din mlaştina sudică. Bandiţii şi-au făcut apariţia în toiul priveghiului, la lumina lumânărilor, şi i-au ucis pe mama, mătuşa, fratele şi sora puşcaşului marin. Calderón i-a făcut „laşi” pe asasini, însă preşedintele nu prea avea cum să abată atenţia ţării de la un mesaj atât de limpede: dacă te pui cu noi, o să-ţi nimicim toată familia. După acest incident, numele puşcaşilor marini au ajuns secret de stat.

Rudele lui Barbă l-au îngropat în cimitirul Humaya din Culiacán, un loc înţesat de mormintele somptuoase ale mai multor generaţii de mafioţi sinaloezi. Poliţia şi soldaţii au pândit de-aproape, aşteptând să apară fraţii ucigaşi ai lui Barbă. Însă nu au venit, la înmormântare au participat doar femeile şi copiii. Peste câteva săptămâni, pe mormântul lui Barbă a fost înfipt un cap de om. Apare detaliat într-o fotografie de groază – victima e un mustăcios trecut de 30 de ani, al cărui craniu e înfipt între două imense buchete de flori depuse pe mormânt. Nici moartea nu potolise vendeta.

Moartea lui Barbă, unul dintre cei mai puternici traficanţi din istoria Mexicului, a însemnat o mare victorie pentru Calderón.

Însă violenţele nu au încetat. Din contră, bandele locale au încercat să pună mâna pe teritoriile în care operase Beltrán Leyva, astfel încât războiul s-a extins din

imperiul sinaloez din nord-vest până în centrul şi sudul Mexicului. Războinicii şi-au făcut alte alianţe, s-au trădat între ei şi s-au răzbunat sângeros, amplificând conflictul deja complicat. Războiul drogurilor din Mexic a intrat atunci în a treia fază, şi mai sângeroasă: mai mult de 10 războinici s-au bătut între ei, în mai bine de 10 state.

Între timp, şefii sinaloezi au continuat să se încaiere în Ciudad Juárez, iar războiul teritorial s-a adâncit şi mai mult. Mii de bandiţi din întinsele mahalale ale oraşului s-au amestecat în conflict, un întreg *barrio* contra altuia. În 2009 Juárez a devenit faimos drept oraş cu cel mai mare număr de crime din lume, depăşind alte oraşe ca Mogadishu, Bagdad şi Cape Town.12 Zeci de mii de oameni dintre cei cu documente legale s-au refugiat peste graniţă, în El Paso. Exodul a secătuit economia, ceea ce a sporit numărul şomerilor tineri care au nimerit astfel în rândurile cartelurilor. Era un cerc vicios. Juárez a devenit un exemplu de eşec urban demn de studiat.

La sfârşitul anului 2009 lucrurile păreau să fi degenerat în ultimul hal. Însă apoi au degenerat şi mai rău. Cât armata şi poliţia fuseseră prinse în războiul din Sinaloa, la nord-vest, Los Zetas se înmulţiseră în tot estul Mexicului, extinzându-se până în sud, în statele Oaxaca şi Chiapas şi peste graniţă, în Guatemala. Mulţi dintre membrii Los Zetas se născuseră în familii sărace de ţară, iar acum recrutau alţi ţărani de-ai lor cu miile, formând celule în toate orăşelele, satele şi cartierele sărace unde ajungeau. În 2010 se estima că gruparea avea mai bine de 10.000 de soldaţi.13 Oriunde mergeau, extorcau, răpeau şi jefuiau lumea. Vechii şefi din Cartelul din Golf nu mai puteau să-i ţină în frâu, erau o armată condusă de asasini precum

Lazcano, Călăul. Violenţa nu mai era doar o metodă de control, ci o formă fundamentală de comunicare. Comiteau atrocităţi care îi îngreţoşau şi pe şefii de cartel

cu vechime, de exemplu, masacrul celor 72 de emigranţi. Depăşiseră deja orice limită.

Mulţi oameni din forţele de securitate ale Mexicului, dar şi din vechile carteluri, considerau Los Zetas o mişcare antisocială psihopată care trebuia stârpită cu totul. Mafioţii au răspândit afişe şi anunţuri pe internet în care îndemnau toată ţara să-i distrugă. Aşa au declanşat unele dintre cele mai sângeroase bătălii din istorie, survenite mai ales în nord-est, în plin teritoriu controlat de gruparea Los Zetas. Membrii cartelului s-au luptat cu corpuri de armată şi cu brigăzi de şoc din carteluri rivale, trăgând cu mitraliere de calibru greu şi aruncătoare de grenade incendiare. Războiul drogurilor din Mexic începea în sfârşit să semene cu un război mai tradiţional, cu bătălii de şase ore, soldate cu zeci de morţi. În 2010 crimele legate de droguri au crescut drastic, atingând şocanta cifră de 15.000 de morţi într-un an.

Calderón şi-a înteţit disperat ofensiva militară, repetându-şi bine cunoscuta mantră: „Nu cedăm în faţa duşmanilor Mexicului”. Însă atacurile de ripostă ale armatei îi mai dădeau o durere de cap: tot trăgeau în civili. Atunci când trimiţi soldaţii să se bată cu criminali, n-ai cum să nu nimereşti şi câteva capete nevinovate. Aşa ceva se întâmplă şi în aşa-numitele misiuni de menţinere a păcii în Afghanistan, Irak şi Irlanda de Nord, printre altele. Este adevărat că soldaţii mexicani nu erau străini, ca americanii în înaintarea lor distrugătoare spre Fallujah. Însă erau din alte state, de cele mai multe ori din sudul sărac al Mexicului, deplasându-se în misiune în nordul prosper. Se luptau cu un inamic care se pierdea în sânul comunităţii, ca insurgenţii din Bagdad, Kandahar sau Belfast. N-a trecut mult şi soldaţii au devenit o forţă de ocupaţie pentru care orice localnic se putea dovedi un asasin. Iar mulţi dintre oamenii zonei chiar constituiau ochii şi urechile mafioţilor traficanţi.

Asemenea trupelor din Irak şi Irlanda de Nord, forţele de securitate mexicane au fost atacate prin tot felul de tactici de gherilă. În timpul unor atacuri deosebit de grave, 10 soldaţi au fost capturaţi şi ucişi în Monterrey, cinci soldaţi au fost împresuraţi şi omorâţi în Michoacán, iar un poliţist federal şi încă doi oameni au murit într-o explozie de maşină din Ciudad de México. Însă ambuscadele şi răpirile zilnice de agenţi erau şi mai obositoare. Soldaţii erau furioşi, speriaţi şi agresivi. Deschideau nerăbdători focul asupra maşinilor care întârziau să oprească la punctele de control, cum s-a întâmplat în Sinaloa, când au ucis două femei şi trei copii. Alteori împuşcau din greşeală civili în toiul luptelor cu bandiţii cartelurilor, cum s-a întâmplat în Monterrey, când au ucis doi studenţi. Mai grav, soldaţii erau acuzaţi de abuzuri premeditate, printre care se numără torturi, violuri şi crime. Într-un caz, patru adolescente din Michoacán au declarat că au fost duse într-o cazarmă militară şi violate în mai multe rânduri. La patru ani de când începuse ofensiva lui Calderón, poliţia şi armata împuşcaseră peste 100 de civili nevinovaţi.14

Calderón se afla într-o situaţie imposibilă. Războiul pe care-l declarase triumfal în primul an de guvernare îi scăpase din mâini ca un câine turbat. A încercat de mai multe ori să elimine din agendă războiul împotriva drogurilor, declarând că o să se concentreze pe alte probleme. Însă de fiecare dată apărea pe prima pagină un nou masacru sau atrocitate şi se vedea silit să se întoarcă la război. Conflictul a fost comparat cu războiul din Irak în anii săi cei mai gravi, iar Calderón nu avea cum să iasă învingător, însă nu putea nici să se retragă.

În 2011, la patru ani şi jumătate de când ajunsese triumfal la putere, Calderón părea îngrijorat şi extenuat. Soldaţii şi poliţia federală tot arestau capi mafioţi, însă violenţele se înteţeau şi mai rău. Calderón a renunţat la

stilul său oratoric belicos, susţinând că în fond era tot o problemă de infracţionalitate internă. A acuzat mass-media că se concentrează prea mult pe aspectele sângeroase ale realităţii, întinând imaginea Mexicului. A promis fără prea mare convingere că va învinge El Narco până când venea la putere noul guvern, în 2012. Constituţia nu-i permitea să candideze a doua oară, iar de regulă preşedinţii mexicani ajung de-a dreptul letargici la sfârşitul mandatului.

Administraţia Obama îşi vedea de agenda sa încâlcită din Mexic. Oficialităţile lăudau mai departe campania lui Calderón. Însă Wikileaks a arătat că de fapt diplomaţii îşi făceau griji în legătură cu evoluţia războiului drogurilor. În ianuarie 2011 secretarul de stat Hillary Clinton a făcut o vizită fulger în Mexic pentru a-l declara pe Calderón aproape câştigător în război, ca o măsură menită să minimalizeze efectele negative ale expunerii documentelor secrete. Însă în februarie, şeful numărul doi al armatei americane, Joseph Westphal, a contrazis-o, declarând că insurgenţii criminali ameninţau să preia controlul Mexicului: „E posibilă o lovitură de stat dată de indivizi corupţi, cu propria lor agendă. […] Nu vreau să ajungem la situaţia în care vom fi siliţi să trimitem armata ca să ţină piept unei insurgenţe chiar la graniţa noastră”. 15

Guvernul mexican a insistat că nu se luptă cu insurgenţi, iar Westphal şi-a retras declaraţia. Însă mesajele contradictorii trimise de administraţia Obama lăsaseră să se înţeleagă că nu mai ştia ce se întâmplă în Mexic şi ezita să mai sprijine strategia de stat actuală.

În februarie 2011, odată cu asasinarea agentului american Jaime Zapata în statul San Luis Potosí, miza SUA în războiul drogurilor a crescut. Zapata, care lucra la Serviciile de Frontieră şi Imigraţie (ICE) a fost atacat de un grup Los Zetas (din câte se cunoaşte) care i-au înconjurat maşina pe autostradă. Când Zapata le-a arătat

plăcuţa cu număr diplomatic, unul dintre bandiţi a replicat: „Me vale madre”, care s-ar putea traduce prin „Mă doare undeva”. Mafioţii l-au împuşcat pe Zapata şi l-au rănit pe partenerul său cu două gloanţe. Nu se ştia dacă gruparea îi luaseră în vizor de la bun început pe agenţii ICE sau aceştia nimeriseră întâmplător într-o zonă controlată de gruparea Los Zetas. Oricare ar fi fost motivul crimei, primul asasinat al unui agent american de la Camarena încoace atrăgea atenţia asupra misiunii americanilor la sud de fluviu.

În 2012, în timpul cursei prezidenţiale pentru Mexic, politicienii de ambele părţi ale graniţei se întrebau ce nouă strategie de război ar putea adopta împotriva drogurilor. Cum de atâtea arestări şi capturi nu făcuseră decât să sporească violenţele? Cum putea Mexicul să aibă poliţişti mai bine instruiţi? Cum de au bandele de traficanţi o armată atât de enormă de asasini? Pentru a găsi răspunsuri la aceste întrebări, trebuie să studiem cum funcţionează de fapt afacerile de droguri în Mexic şi cum ajung acestea să producă un număr nesfârşit de crime. Acum vom începe să studiem El Narco în carne şi oase.

PARTEA A DOUA Anatomia

Capitolul 7

Traficul

„Astfel mi-am încheiat cariera de contrabandist, care, deşi e tocmai pe potriva unui spirit dur şi cutezător, punând în mişcare toate forţele ce zac în sufletul omului, mai e şi plină de greutăţi şi primejdii, în slujba căreia am recurs la multe şi felurite tertipuri pentru a evita să fiu dat în vileag, pentru a-mi deruta urmăritorii şi a scăpa de vigilenţa neobosiţilor piraţi înşiruiţi pe coastele de pretutindeni de la noi”.

John Rattenbury[13], *Memoirs of a Smuggler*, 1837

13 John Rattenbury (1778-1844) a fost contrabandist englez. în 1837, după ce 30 de ani a fost pescar, pilot, şi traficant, a scris o carte despre

Pentru un împătimit al drogurilor, camera cu probe de proces a bazei militare din Culiacán, Sinaloa, e tot ce ţi-ai putea dori vreodată: destulă metamfetamină, cocaină, iarbă, pastile şi heroină să te spargi, rupi, tripezi, pastilezi şi psihedelizezi un milion de ani. Şi mai mult.

Este o fortăreaţă în interiorul alteia, apărată de un gard cu sârmă ghimpată şi camere cu circuit închis, cu care, ne amintesc ei, ne vor înregistra vizita în calitate de jurnalişti, într-o după-amiază însorită de decembrie. Deşi i se spune „camera probelor”, de fapt e un depozit în toată regula, fără ferestre şi cu o uşă masivă de oţel. De câte ori deschid această veritabilă hersă, agenţii federali taie sigiliile speciale lipite pe ea, iar după ce o închid lipesc altele noi, pentru a se asigura – şi a ne demonstra – că niciun soldat nu şterpeleşte din bunătăţi. Pe străzile din America, comoara asta valorează sute de milioane de dolari.

Generalul Eduardo Solórzano ne conduce prin sala substanţelor ilicite. Este un militar scund şi îndesat, cu falei late, trecut de 50 de ani, purtând ochelari pe vârful nasului şi o vestă neagră burduşită cu pagere, staţii de emisie-recepţie şi telefoane mobile în care se tot răţoieşte pe un ton poruncitor şi tăios. În timp ce ne face turul încăperii, ne oferă şi unele comentarii în termeni cazoni calculaţi, iar uneori se mai însufleţeşte, când se întâmplă să dea peste substanţe narcotice rare în noianul de săculeţi, pachete şi maldăre.

Când păşim înăuntru, ne întâmpină un cocktail de mirosuri mistico-toxice. La stânga se înalţă mult deasupra capului turnuleţe de marijuana înfăşurată în folie. La dreapta sunt saci imenşi cu tulpini tăiate de *ganja* şi destule seminţe pentru o întreagă pădure psihedelică. Când o luăm în faţă ne lovim de un teanc de oale enorme

---

viaţa sa, Memoirs of a Smuggler, cu ajutorul unui preot unitarian (n. red.).

albastre, din acelea în care se găteşte ciorba (*pozole*) sau supa în restaurantele mexicane. Generalul

Solórzado ridică un capac şi rânjeşte cu tâlc. „E metamfetamină”, spune el zâmbind.

Oala e plină cu un terci albicios de metamfetamină brută, semănând cu o tocăniţă puturoasă, cu lapte acru. Într-un colţ dăm peste un produs sinaloez mult mai vechi, catranul-heroină, care aduce cu plastilina neagră-tăciune – se prelinge din cutii galbene de tinichea.

Pe inventar sunt trecute ordonat numele fiecărui tip de drog şi cantitatea în kilograme – în prezent au strâns aici mai bine de şapte tone. La intervale regulate, un birocrat din cine ştie ce birou semnează un ordin prin care o anumită cantitate de heroină, marijuana sau metamfetamină este transportată undeva pentru a fi arsă. Însă drogurile lipsă sunt înlocuite rapid cu marfa nouă, obţinută în raidurile săptămânale prin casele banditilor din tot Culiacánul şi din satele şi fermele de lângă oraş.

În după-amiaza în care ajungem noi acolo se nimereşte să sosească un asemenea transport, numai bun de fotografiat. Un camion se opreşte în faţă şi tinerii soldaţi descarcă cu precizie cazonă sute de pachete maronii, cărându-le în depozit. General Solórzado ia un pachet, se scotoceşte în buzunarele vestei negre după un cutter şi taie cu grijă un triunghi în celofan, dezvăluind vederii praful alb bine tasat din pachet. „Cocaină!”, anunţă el triumfător.

Un laborant îi confirmă rapid declaraţia. Specialistul în halat alb testează substanţa cu o trusă de laborator care seamănă cu una de unelte pentru maşină. Alege o eprubetă cu o substanţă albă, amestecă în ea un vârf din „zăpada” confiscată şi pe loc vedem cum se albăstreşte – proba e confirmată.

Generalul Solórzado, care e mai scund decât mine cu 30 de centimetri, însă de două ori mai spătos, se întoarce

şi mă priveşte fix. „Încearc-o, îmi spune fără urmă de zâmbet. Haide!”

Mă uit la ceilalţi ofiţeri şi tehnicieni să văd dacă glumeşte. Toţi au figuri serioase. Aşa că-mi înmoi degetul mic în pachetul de cocaină şi mi-l vâr în gură. Cocaina are un gust memorabil, dulce-acrişor, nu e nici gustoasă, nici greţoasă, e ca o doctorie pe care o înghiţi uşurat că n-a avut gust aşa de rău. „O să îţi amorţească limba, îmi spune generalul Solórzado rânjind cu gura până la urechi. Cocaina asta e sută la sută pură”.

Într-adevăr îmi simt limba amorţită. Şi m-a luat un pic ameţeala. Însă poate e de la arşiţa prin care am mers. Sau poate e de la incidentul de mai înainte, când ne-am uitat cum seceră soldaţii un câmp întreg de canabis capturată şi îi dau foc, într-o vâlvătaie galben-verzuie din care se înălţau norişori de fum, care se pierdeau la orizont, în peisajul arid şi stâncos de munte.

Odată i-am luat un interviu directorului agenţiei FBI dintr-un mare oraş american aflat la graniţa cu Mexicul. Înainte să mă prezint, şi-a dat interesul să citească nişte articole de-ale mele. Cu accentul lui newyorkez pronunţat, mi-a declarat că de 25 de ani era acolo, lângă Rio Grande, tot strângând probe împotriva traficanţilor de droguri. „Mi-au plăcut articolele tale, a adăugat el. Când îmi vin recruţi noi, exact abordarea asta le zic s-o evite dacă vor să înţeleagă cum funcţionează afacerile cu droguri”.

Mi-am trădat iritarea. Unde greşisem de fapt? l-am întrebat. Mi-a răspuns că nu greşisem neapărat. Doar că mă concentrasem asupra unor aspecte care nu demonstrau totuşi ceva. Potrivit viziunii noastre asupra traficului de droguri din Mexic, noi, jurnaliştii, sesizăm pitorescul şefilor mafioţi şi deplasarea teritoriilor diferitelor carteluri pe hartă. Însă cei care fac contrabandă cu droguri nu ţin de fapt cont de asta. Contează doar circulaţia narcoticelor, atâta tot. Diverşi oameni produc, transportă, vând şi

consumă droguri. Dacă urmăreşti circulaţia drogurilor, poţi să construieşti probe solide. Lasă toate legendele din popor despre mari mafioţi şi hărţile cu graniţe frumos trasate între carteluri.

Era un argument solid. Dacă iei în seamă doar elementele de bază, El Narco – traficul de droguri din Mexic – este o industrie ca oricare alta. Şi, fiind o industrie, procesul în sine al producţiei şi vânzării produsului este mai important decât companiile şi directorii executivi care iau decizii. Depozitul cu probe din baza militară de lângă Culiacán este o demonstraţie extraordinară a industriei în sine. Arată rezultatele colosale ale traficului de droguri: tone de produse în sute de pachete şi oaie diferite. Cine ştie câte carteluri sau şefi mafioţi au finanţat producţia acestor bunuri? Cui îi pasă? Aceste substanţe psihotrope au trecut prin mii de mâini, pe câmpuri, în laboratoare, în camioane, pe vapoare şi avioane. Şi toate au ajuns în aceeaşi încăpere, expuse în faţa jurnaliştilor pentru a demonstra că Mexicul luptă împotriva traficului de droguri, însă efectul pe care-l creează e invers: arată ce industrie prosperă s-a dezvoltat în această ţară.

Industria drogurilor din Mexic funcţionează în permanenţă. 24 de ore pe zi, 365 de zile pe an, noi plante cresc undeva, în laboratoare au loc reacţii chimice, transportatorii duc marfa dintr-un loc în altul, contrabandiştii trec graniţa. Şi zi de zi, în America lumea cumpără drogurile venite din Mexic, le trag în plămâni, le prizează pe nas sau şi le injectează în vene. Şefii mafioţi vin la putere şi se prăbuşesc, adolescenţii experimentează, narcomanii înrăiţi iau supradoze, şi în tot acest timp maşinăria drogurilor merge mai departe, lin, ca Pământul rotindu-se în jurul soarelui.

Aşa cum ştim cu toţii, Mexicul are un comerţ cu droguri atât de înfloritor, că se numără printre cele mai

mari industrii ale ţării. Rivalizează cu exporturile de petrol, contribuind la stabilizarea pesoului. Creează mii de locuri pe piaţa muncii, multe în zone rurale sărace care duc cel mai mult lipsă de aşa ceva. Profiturile se extind în alte câteva sectoare, în special hoteluri, ferme de vite, cai de curse, case de muzică, echipe de fotbal şi companii cinematografice.

Însă nu deţinem prea multe date solide despre această industrie. Avem mai mult cifre estimative. Şi alte cifre estimative pornind de la ele, factorul x multiplicat cu y egal nu ştiu ce număr încâlcit şi obscur vehiculat în statistici. Atât mass-media, cât şi oficialităţile contribuie la maşinăria de dezinformare. Ne place să ne împânzim articolele sau comunicatele de presă cu cifre. Revista *Forbes* estimează averea lui Chapo Guzmán la un miliard de dolari – o rotunjire foarte avantajoasă. Prin ce formulă magică au ajuns la cifra asta? E pur şi simplu o presupunere. În anii 1970 DEA declara că mexicanii au controlat temporar trei sferturi din heroina de pe piaţa americană, asta după ce agenţii antidrog au dat o lovitură Filierei Franceze. Peste un an, declara că dealerii columbieni de marijuana controlau trei sferturi din iarba de pe piaţa americană după ce le-au dat lovitura mexicanilor. Ce coincidenţă statistică! Sau poate trei sferturi e o măsură standard aproximativă echivalând cu „o groază de droguri”?

Însă industria mexicană a drogurilor este atât de importantă, încât trebuie s-o vedem la dimensiunea sa reală. Cifrele cele mai precise rezultă din capturile de la frontiera de sud a SUA. Este vorba de cantităţi concrete de droguri, cântărind o anumită greutate, care pot fi comparate între ele de la an la an. Iar cantităţile sunt traficate clar din Mexic, pentru a fi livrate consumatorilor americani.

Toate capturile însumate confirmă orice bănuieli ar

mai fi rămas că o cantitate gigantică de narcotice circulă de la sud la nord. În 2009, după percheziţiile de maşini şi persoane fizice de la punctele oficiale de frontieră, agenţii au confiscat în total 298, 6 tone de marijuana, heroină, cocaină şi metamfetamină. Simultan, agenţii de la poliţia de frontieră care patrulează în deşerturi şi peste ape au reţinut imensa cantitate de 1 159 tone de marijuana, plus 10 tone de cocaină şi trei tone de heroină. Destule droguri cât să ajungă pentru sute de milioane de oameni, valorând miliarde la colţ de stradă. Însă nimeni nu ştie câte tone de droguri au trecut fără probleme. Această cifră, cea mai importantă din toate, devine o nouă necunoscută.

Asemenea capturi de frontieră se efectuează an de an. În 2006 agenţii au pus mâna pe 211 tone de droguri. În 2007, captura a crescut la 262 de tone, în 2008, s-a micşorat la 242, ca în 2009 să crească brusc la 298 tone.1 Agenţii declară că această cifră crescută se poate explica prin mărirea personalului lor, însă n-au cum să ştie sigur. Poate că traficanţii au fost mai activi. Cert este că războiul preşedintelui Calderón împotriva drogurilor şi miile de atacuri armate, capturi şi masacre nu încetinesc deloc circulaţia narcoticelor spre nord.

La graniţa cu Ciudad Juárez, capturile de droguri s-au redus mult odată cu izbucnirea violenţelor – de la 90 de tone în 2007 la 75 de tone în 2008 şi 73 în 2009. Însă tot erau mai mari decât cele 50 de tone reţinute în 2006, an în care au avut loc mult mai puţine asasinate. La trecerea dintre San Diego şi Tijuana capturile au crescut de la 103 tone în 2007 la 108 tone în 2008, an în care luptele dintre facţiuni rivale ale cartelurilor s-au soldat cu un număr record de morţi.

Toate aceste calcule par simplă matematică. Însă nu sunt. Aceste cifre au implicaţii înfiorătoare când vine vorba de persoane reale: cartelurile de droguri mexicane pot să opereze la capacitate maximă şi în acelaşi timp să poarte

bătălii sângeroase între ele şi cu guvernul. În industria drogurilor, se pare că economia de război funcţionează ca unsă. Mafioţii pot să se lanseze în schimburi de focuri cu soldaţii în plin centru al oraşului, să abandoneze pe străzi piramide din capete tăiate şi să pună în circulaţie aceeaşi cantitate de droguri. Aşa nu prea se mai prevesteşte pace.

Mexicanii se îmbogăţesc din droguri după o formulă foarte avantajoasă.

Să luăm ca exemplu cocaina. Un ţăran Columbian vinde un mănunchi de frunze de coca de pe cele două pogoane de pământ pe care le are pe vreo 80 de dolari. După ce frunzele trec printr-un simplu proces chimic cu numele de *chagra*, drogul este vândut sub formă de pastă cu greutatea de un kilogram, pe podişul înalt al Columbiei, pe suma de aproximativ 800 de dolari. Această pastă va fi supusă apoi unui proces de cristalizare în laborator, în urma căruia va rezulta o cărămidă de cocaină pură cântărind un kilogram – ca pachetul pe care mi l-a arătat generalul Solórzado. Potrivit Naţiunilor Unite, un pachet de cocaină valora, în 2009, 2 147 de dolari în porturile din Columbia, iar după ce trecea graniţa în SUA marfa costa exorbitanta sumă de 34 700 de dolari şi era pusă la vânzare pe străzile New York-ului pe o sumă totală de 120.000 de dolari. 2 Contrabanda şi distribuţia drogului, cu care se ocupă mafioţii mexicani, înregistrează un profit net de 6.000% în circulaţia sa din mâna traficantului la nasul cumpărătorului. Este una dintre cele mai profitabile afaceri din lume. Cine îţi mai poate garanta asemenea profituri în schimbul banilor investiţi?

Cartelurile mexicane au reprezentanţi care comandă cocaină din Columbia. Însă apoi bandele mexicane se ocupă de transportul concret al prafului disco de la columbieni până la ei în Mexic sau în America Centrală, în special Panamá şi Honduras. Industria s-a dezvoltat în aşa fel încât traficanţii mexicani au ajuns să-i controleze pe

producătorii columbieni. Jay Bergman, şeful DEA din Anzi mi-a explicat această situaţie folosindu-se de câteva metafore ingenioase:

— De fapt cine controlează lanţul economic global cerere-ofertă? Cartelurile mexicane sau furnizorii columbieni de cocaină? Producătorul sau distribuitorul?

— După modelul economic legal cine deţine controlul, Colgate sau Walmart? Walmart vine şi zice: „Noi vrem să vă dăm atât, ăsta e preţul nostru pe bucată, vrem să ne livraţi marfa la data cutare şi fix aşa facem”, iar Colgate vede lucrurile în felul următor: „Atâta vreme cât ieşim pe profit şi nu suntem în pierdere, suntem dispuşi să respectăm termenii voştri. Cu cât reuşiţi să ne distribuiţi mai bine marfa, cu atât o să micşorăm preţul, aşa puteţi să dictaţi voi termenii. Puteţi să ne ziceţi unde şi cum vreţi să primiţi marfa şi s-o expuneţi unde aveţi chef, pe noi ne interesează s-o vindeţi”. […] în punctul ăsta a ajuns piaţa cocainei în prezent.

Mafioţii mexicani transportă cocaina din America Centrală pe vapoare, submarine sau aeronave uşoare. Generalul Solórzado îmi arată avioanele de transport pe care le-au capturat în Sinaloa. Sunt în majoritate modele Cessnas care se vând pe piaţa americană cu aproximativ 50.000 de dolari bucata. Aeronavele sunt păzite acum de soldaţi, pentru că odată bandiţii au pătruns în baza militară unde le ţineau şi le-au furat. În ultimii doi ani, soldaţii au capturat 200 de avioane din astea. Întreaga flotă aeriană creează o formidabilă impresie când o vezi pe aerodrom din maşina în deplasare. Şi sunt doar modelele pe care au reuşit să pună mâna!

O mulţime de oameni fac bani din drogurile care circulă spre SUA. Există oameni însărcinaţi cu transportul pe mare, alţii pe uscat, în camioane, alţii cu depozitarea lor, iar alţii cu trecerea lor peste graniţă. În plus, aceleaşi droguri se cumpără şi se vând de mai multe ori pe

parcursul traseului lor, ceea ce complică şi mai mult lucrurile. Oamenii care le au pe mână adesea nici nu ştiu a cui şef mafiot sau cartel a fost marfa de fapt, cunosc doar alţi oameni de legătură cu care au de-a face direct. Dacă-l întrebi pe un dealer de cocaină newyorkez cine i-a introdus marfa în ţară, rar o să se-ntâmple să ştie ceva.

Aşa se explică de ce industria drogurilor din Mexic constituie o reţea aşa de încâlcită, care îi zăpăceşte atât pe jurnalişti, cât şi pe agenţii antidrog. Este greu de stabilit cine anume s-a ocupat direct de un transport sau altul, de-a lungul întregului său traseu.

Însă toată această industrie dinamică şi înfloritoare are un centru de gravitate puternic – teritoriile sau pieţele. Drogurile trebuie să treacă printr-un anumit teritoriu de la graniţă ca să pătrundă în SUA, iar cel care se ocupă de pieţele de acolo taxează absolut tot ce mişcă. Pieţele de la graniţă au devenit astfel puncte de trecere strategice, cum nu se găsesc în alte ţări producătoare de droguri precum Columbia, Afghanistan sau Maroc. Este unul dintre motivele pentru care războaiele teritoriale dintre bandele mexicane au ajuns atât de sângeroase.

Un asemenea câştig fantastic reprezintă un punct de atracţie pentru tot felul de oameni care se implică în comerţul cu droguri din Mexic: ţărani, fermieri, adolescenţi din cartierele sărace, studenţi, profesori, oameni de afaceri, tineri de bani gata fără ocupaţie şi mulţi alţii. Adesea se spune că, în ţările sărace, lumea se apucă de afaceri cu droguri din lipsă disperată de alte opţiuni. Este adevărat. Însă destui oameni din clasa de mijloc sau bogată se ocupă cu aşa ceva. În copilărie, când locuiam în sudul Londrei, cunoşteam zeci de oameni care livrau sau vindeau droguri, de la elevi care învăţau în şcoli particulare până la puşti care locuiau în cartierele sociale. Nici Statele Unite ale Americii nu duc lipsă de cetăţeni dornici să transporte şi să vândă droguri. Cel mai mult

contează faptul că din droguri se câştigă destul de bine, încât să-i tenteze şi pe bogaţi, iar cei mai mulţi oameni n-au niciun scrupul moral când vine vorba de meseria asta.

Iran Escandon este unul din miile de oameni care transportă praful alb spre nord. L-am întâlnit în închisoarea municipală din Ciudad Juárez, cântând la clape într-o formaţie de muzică bisericească a închisorii. Pentru a înţelege industria drogurilor din Mexic, am intervievat zeci de traficanţi în celule, cârciumi şi centre de dezintoxicare. Însă Iran mi-a rămas în memorie pentru că pare mai inocent decât alţii. Pare ciudat să-l numesc aşa, nici nu neagă că a făcut trafic cu *cocaina*. Însă pare inocent în sensul de inofensiv, naiv. N-a fost niciodată în vreo bandă şi nici n-a consumat droguri ca atâţia alţii. L-au prins cu 40 de kilograme de cocaină asupra sa când avea doar 18 ani. Şi-a pierdut subit tinereţea, condamnat la 10 ani de închisoare. Când l-am întâlnit, îi mai rămăseseră patru.

Vorbeşte atât de încet, că trebuie să-mi întind gâtul ca să-l aud. E slab, îmbrăcat într-un fâş bej, deosebindu-se de alţi deţinuţi cu abdomenele lor musculoase şi tatuate pe care şi le-au lucrat ridicând bucăţi de ciment în arşiţa soarelui. Are o privire caldă şi îmi povesteşte totul aşezat în echilibru precar pe marginea unui pat supraetajat, în celula în care stă cu şase colegi.

„Am ajuns aici din cauza maşinilor. Îmi plăceau la nebunie. Îmi plăcea să repar maşini, să le construiesc. Să pilotez la curse. Maşinile erau pasiunea mea”, îmi spune el.

Iran a copilărit în Cuauhtémoc, un oraş cu 100.000 de locuitori, situat între ferme de vite şi livezi de meri, la cinci ore de Juárez, în sud. La 17 ani a renunţat la liceu şi s-a angajat în atelierul auto al unui prieten, lângă piaţă. 14 ore pe zi demonta rezervoare de benzină, tuna motoare şi vopsea capote.

„Luam jafuri vechi şi le lucram până le făceam să rupă autostrada. Am prins repede meserie, puteam să repar orice, maşini sport, camionete, jeepuri”, povesteşte Iran.

În ochi i se citeşte fericirea când îşi aminteşte de vremurile bune, înainte să ajungă într-o închisoare din oraşul cu cele mai multe omoruri din lume. Parcă trecuse o viaţă de-atunci, a rămas o amintire îndepărtată, un vis pe care speră să-l retrăiască odată.

Avea o familie iubitoare, însă modestă, tatăl era foarte muncitor şi credincios, se convertise la cultul evanghelic protestant, care s-a răspândit rapid în Mexic. Asemenea tatălui său, Iran crede că trebuie să ai o relaţie personală cu Iisus, sau aşa declară. Mai crede şi că trebuie să munceşti mult ca să te realizezi. De-asta se apucase de curse auto de stradă. Sâmbătă seara Iran şi amicii săi luau maşini modernizate din atelier şi se luau la întrecere cu alte echipe. Asemenea curse ilegale de maşini poartă numele de *arrancones* în Mexic. Când pomenesc filmul *Furios şi iute*, Iran râde:

Nu semănau cu acele curse din filme. Nu veneau bande cu serviete de bani şi mitraliere Uzi. Eram mai mulţi prieteni care iubeam cursele de maşini. Construiam maşini din tot ce se găsea. Aşa puteai să fii creativ, descurcăreţ. Şi reuşeam să-i batem pe ăia din echipe mai bogate decât a noastră. Era un sentiment minunat.

Într-o după-amiază, când Iran lucra aplecat cu nasul într-un motor mizerabil, a venit un client care avea nevoie de reparaţii la maşină. Era un ins de vârstă mijlocie bine îmbrăcat, din Guadalajara, şi vorbea politicos. După ce i-au reparat maşina, le-a propus tinerilor ceva – să meargă cu maşina până în nordul statului – pentru care îi plătea cu 10.000 de peso, adică vreo 900 de dolari. Cauciucurile maşinii erau umplute cu cocaină Columbiană pură.

„Ce ne-am zis noi: «Mamă, 10.000 de pesos doar ca

să mergi cu maşina până-n nord. Gândeşte-te câte maşini putem să construim cu banii ăştia şi câte curse o să câştigăm». Nici măcar nu părea că facem ceva rău. Eram doar nişte simpli curieri”.

După primul transport, Iran a petrecut pe cinste cu amicii. Peste o săptămână a venit iar individul şi i-a trimis cu alt transport. Peste câteva zile a apărut un asociat sinaloez şi le-a adus un pachet. Nu peste mult timp au ajuns să transporte mai multe pachete săptămânal în nord. Aveau aşa de mulţi clienţi, că au angajat alţi băieţi să transporte droguri. Transportau până la 120 de kilograme de cocaină în schimbul a 50.000 de peso, adică vreo 4.500 de dolari. Pentru nişte băieţi de 17 – 18 ani, era o mică avere. Însă era un câştig neînsemnat pe lângă sumele cu care avea să fie vândut praful alb în cluburile de noapte din America. Iran îmi povesteşte:

Dacă înainte eram faliţi, în câteva luni aveam atâţia bani, că nici nu ştiam pe ce să-i cheltuim. Pe lângă maşinile fantastice de curse pe care le construiam, îmi mai ajutam şi familia. Lună de lună îmi luam altă maşină – un Escort, apoi o Jetta, apoi un Mustang. Şi acum că aveam bani, au început să fie interesate o mulţime de fete de noi. M-am mutat cu prietena mea. Totul s-a întâmplat atât de repede.

Zilele de glorie n-au durat mult. După ce Escandon a împlinit 18 ani, s-a angajat în cea mai ambiţioasă misiune de serviciu din viaţa sa: transportul a 40 de kilograme de cocaină din Ciuauhtémoc peste graniţă, până în Colorado, totul pe bani frumoşi: 15.000 de dolari. Când intra în Ciudad Juárez, soldaţii l-au pus să tragă pe dreapta la control. A respirat adânc, iar soldaţii s-au uitat sub capotă şi în cauciucuri. Atunci au descoperit marfa.

„A fost o clipă de coşmar. Când au scos cocaina, mi-a stat inima-n loc. Totul fusese un joc, o fantezie. În şase luni ajunseserăm din sărăntoci bogătani. Apoi s-a zis cu noi”,

spune Iran.

Organizaţia traficanţilor nu l-a mai contactat niciodată şi nici nu l-au mustrat că pierduse drogurile. Poate a fost o înscenare, oftează el, ca să treacă cine ştie ce mega-transport, o metodă clasică de-a traficanţilor. În timp ce ei transportau droguri în nord, alte echipe necunoscute duceau cocaină pe aceeaşi rută, pentru aceiaşi mafioţi.

Pentru un puşti slăbănog de 18 ani, închisoarea din Juárez era un loc înfiorător şi brutal. Ajuns în mediul acesta, s-a dedicat din suflet credinţei evanghelice a tatălui său. După gratii nu putea să repare maşini, aşa că s-a apucat să înveţe entuziasmat să cânte la clape în formaţia bisericii. Aşa cum îmi povesteşte:

Mi-am pierdut familia. Am pierdut multe lucruri. A trebuit să mă adaptez la greutăţile şi violenţele de aici. A trebuit să mă maturizez în acest loc şi să devin bărbat. Nu mai pot să am regrete când mă gândesc la trecut. Mi-am trecut viaţa aici. Acum trebuie să privesc spre viitor. Când o să ies de-aici o să m-apuc de muzică. Vreau să trăiesc din muzică. Măcar sunt încă în viaţă.

În oraşele mexicane de la graniţă, toată lumea ştie pe cineva implicat în contrabanda cu droguri: un văr, un frate, un coleg de şcoală, un vecin. Toată lumea are câte o asemenea poveste. Un taximetrist a luat un ins care i-a arătat că ascunsese cinci kilograme de cocaină pe sub pulover. Poliţia a descins în casa unui vecin de-al unui asistent social şi a descoperit un milion de dolari în bani gheaţă. Fratele şi tatăl unei chelneriţe fac închisoare pe viaţă în America pentru trafic de droguri. Vărul unui om de afaceri s-a apucat de contrabandă şi l-au dizolvat într-o cadă de baie cu acid.

Toată lumea mai ştie şi că din droguri se câştigă bine şi rapid. Dacă ţi-ai pierdut slujba şi te chinui să-ţi achiţi ratele la casă sau îţi trebuie neapărat maşină nouă, mereu

poţi să-ţi găseşte de lucru ca *burro* – persoana care transportă droguri peste graniţă. Când făceam un film despre tineretul din Ciudad Juárez, am stat de vorbă cu diverşi adolescenţi şi tineri din *barrios* care răspunseseră la asemenea cereri de muncă. Cartelul oferea o remuneraţie fixă: 1.000 de dolari pentru 30 de kilograme de marijuana transportate cu maşina în SUA. Pentru heroină, cocaină sau metamfetamine, ofereau mai mult. Îţi puteai folosi propria maşină sau îţi împrumutau ei una. Toată treaba îţi lua vreo trei ore, după care-ţi primeai banii gheaţă pe loc – cât ai fi câştigat trudind o lună într-o fabrică de asamblare din Juárez. Puteai să faci contrabandă o singură dată şi gata. Sau puteai să repeţi drumul de patru, cinci ori pe săptămână ca să scoţi bani frumoşi.

Se caută în mod deosebit cetăţeni cu dublă cetăţenie şi rezidenţi din SUA. Am intervievat un tânăr de 21 de ani din El Paso care făcuse mai multe transporturi pe 1.000 de dolari şi cu banii câştigaţi îşi ajutase mama şi cumpărase echipament de înregistrat muzică. Însă la un moment dat l-au prins şi l-au condamnat la cinci ani cu eliberare condiţionată – adică trebuia să rămână noaptea în casă, să poarte un aparat de monitorizare şi să nu meargă niciodată în Mexic. L-am întrebat ce anume îl deranja cel mai mult. Că trebuia să suporte plictiseala din El Paso şi nu putea să-şi vadă prietenii în Juárez, mi-a răspuns el.

Inepuizabila ingeniozitate a contrabandiştilor mexicani a furnizat material pentru ore şi ore de emisiuni TV din America, în Mexic există o întreagă industrie care fabrică aşa-numitele maşini-capcană, care conţin compartimente secrete în cauciucuri, rezervoare de benzină şi sub scaune. Camioanele au din fabricaţie containere de metal sigilate cu aspect de canistre de benzină pe care agenţii poliţiei de frontieră trebuie să le deschidă cu o lampă de sudură pentru a vedea ce conţin.

Într-un loc ca Nuevo Laredo, prin care trec zilnic graniţa 10.000 de camioane, e greu să sfârteci maşini cu lampa. Şi este penibil ca agenţii să ardă degeaba o maşină.

Mulţi traficanţi evită oraşele de graniţă şi trec direct prin deşert. Bandiţii îşi confecţionează propriii rucsacuri rezistenţi, pentru a transporta o cantitate cât mai mare de iarbă sau cocaină.

Traficanţii se pierd uşor printre sutele de mii de emigranţi care trec graniţa – ceea ce susţin în gura mare şi americanii care fac lobby pentru „militarizarea frontierei".

Alţii nu o iau nici pe poartă, nici pe lângă poartă, ci pe sub poartă. Contrabandiştii mexicani au construit un vast labirint de tuneluri, egalat doar de acela din Fâşia Gaza. Patrulele de frontieră sunt prinse într-o interminabilă partidă de *Space Invaders* – cum toarnă ciment într-un pasaj subteran, cum apare altul. Nu sunt nişte simple vizuini de iepure. Cartelurile angajează ingineri de profesie, care construiesc tuneluri cu suporţi de lemn, pavaj de beton pe jos şi becuri electrice, până şi vagonete pentru transportat droguri. Un pasaj colosal care ajungea în Otay Mesa, California, era lung de 730 de metri.3 Un altul străbătea 150 de metri, terminându-se într-un şemineu aparent oarecare din Tecate, Mexic.

Apoi mai există o adevărată artă a deghizării. Orice modalitate de camuflaj a narcoticelor v-ar putea veni în minte a fost deja pusă în practică în moduri şi mai bizare. Contrabandiştii au ascuns cocaină în batoane de ciocolată sau în pepene, au amestecat cocaină cu fibră de sticlă şi au pus-o în materialul unor păpuşi, chiar au realizat o imitaţie a Cupei Mondiale la fotbal din *yayo*. Un contrabandist a depăşit orice limită, injectând heroină în două fâşii de carne artificială pe care şi le-a lipit de fese. Heroina i s-a infiltrat în sânge şi a murit.

Într-o cameră de hotel din Culiacán, o femeie de 21 de ani pe nume Guadalupe demonstrează o nouă metodă

de a ascunde marijuana. Tânăra lucrează pentru nişte mafioţi sinaloezi care o lasă să discute cu jurnaliştii, chiar în faţa camerelor video – fără nicio remuneraţie, din câte s-ar părea. Poate le place să-şi etaleze isteţimea. Evident, nu li se pare că trădează cine ştie ce secrete.

Guadalupe ia o lumânare verde vârâtă într-o sticlă şi scobeşte ceara din interior cu o linguriţă de metal. În dreapta are o moviliţă de muguri de iarbă pe un ziar, pe care îi sortează şi-i vâră în punguliţe de celofan transparent. Apoi ia o rolă de film Fuji, desprinde fâşia de celuloid şi înveleşte cu ea o punguliţă cu *ganja*. Pacheţelul rezultat îl îndeasă în lumânare şi îl acoperă cu ceara scobită. Şi gata – o lumânare cu aspect oarecare, umplută cu droguri. Şi executase totul cu rapiditatea unui bucătar-şef care prezintă o reţetă la televizor. Aşa cum spune Guadalupe:

Este o tehnică nouă. Una dintre cele mai eficiente. Lumânarea are un miros puternic şi poliţia n-are chef să stea să sape în ceară. Metoda este creaţia unui grup de oameni care nu se ocupă decât cu inventarea a noi modalităţi de a transporta marfa.

Mai auzisem de asemenea indivizi. Li se spune *cerebros*, „creierele” – îşi dedică timpul creării de noi modalităţi prin care traficanţii să-şi transporte drogurile. În cercurile corporatiste, echivalentul ar fi geniile care beau toată ziua cafea cu lapte gândindu-se la un ambalaj genial pentru pastă de dinţi sau un slogan atrăgător pentru Big Mac.

„Când am livrat prima oară aşa ceva, continuă Guadalupe, mi-a fost frică. Însă am învăţat să-mi controlez frica, ca să nu mă dau de gol şi să mă prindă. Dacă m-ar fi prins, nu m-aş mai fi aflat aici”.

Guadalupe are o voce catifelată şi plete negre, lucioase. Multe sinaloeze se îmbracă ostentativ, în rochii mulate şi pantofi cu toc, punându-şi multe lănţişoare de

aur şi bijuterii. Însă Guadalupe este îmbrăcată modest, cu nişte blugi negri simpli şi un tricou roşu cu cerculeţe albe. Spune că, pentru a nu atrage atenţia asupra ta, cel mai bine e să te îmbraci simplu. Când avea 17 ani, un amic de liceu i-a făcut intrarea în lumea drogurilor. Guadalupe îşi aminteşte:

I-am spus că am anumite probleme financiare. El mi-a spus că e implicat în aşa ceva şi m-a invitat să-i cunosc alţi amici, arătându-mi că poţi să câştigi bine şi rapid. Întâi am crezut că în afacerea asta lucrează numai bărbaţi, însă au început să apară din ce în ce mai multe femei. Probabil din cauza situaţiei economice precare din ţara noastră.

Mafioţii se folosesc mai ales de femei tinere şi drăguţe. Se pricep să-şi facă cunoştinţe şi să construiască o adevărată reţea de contacte, spune Guadalupe, şi sunt nişte spioni foarte buni. Pe lângă livrarea de droguri într-un port din Sinaloa, Guadalupe a fost în multe misiuni de strâns informaţii – despre rivali, poliţie, politicieni sau ce mai vrea cartelul să afle. Odată chiar au trimis-o pentru scurt timp în Rusia, pentru a observa metodele de lucru ale criminalilor de acolo şi a stabili dacă pot să facă afaceri cu ei:

M-am dus să le analizez sistemul mafiot în ansamblu, cum se desfăşoară afacerile acolo. Aveam legături cu anumiţi mafioţi ruşi. Am vrut să văd dacă puteam să stabilim contacte între ei şi oamenii de aici şi să livrăm droguri acolo. Însă nu se putea.

Ei au metodele lor şi proiecte bine puse la punct. N-aveam cum să ne unim forţele.

Într-o altă misiune din Mexic, Guadalupe a primit ordin să seducă şi să se culce cu un bărbat pentru a-l spiona şi a-i stoarce informaţii:

A fost un fel de obligaţie. O sarcină de care trebuie să te achiţi dacă vrei să te implici mai departe. Pentru mine, personal, a fost cel mai îngrozitor lucru pe care l-am

făcut în meseria astasă seduc pe cineva doar pentru a face rost de informaţii.

Americanii dau mai mulţi bani pe droguri ilegale decât oricare alt popor din lume. Nici nu-i de mirare. Tot ei dau mai mulţi bani pe jeepuri Wrangler, Big Mac-uri şi Xbox-uri decât restul. Însă, dacă mexicanii nu pot să facă bani din Xbox-uri în America, contrabanda cu droguri este o adevărată mană blestemată, care se scurge peste Rio Grande.

Cel mai bun indicator al consumului de droguri în America îl constituie sondajul anual al Departamentului de Sănătate şi Servicii Umane, o agenţie guvernamentală4. Anchetatorii bat la uşă şi întreabă oamenii dacă au fumat de curând sau au pufăit dintr-un joint. După ce iau ţara la pas, din Alaska până în Brownsville, tot anul, strâng răspunsurile a 67.500 de respondenţi cu vârste mai mari de 12 ani. Metoda are un defect evident. N-ai de unde să ştii dacă oamenii spun adevărul şi dacă o casă de toxicomani înrăiţi nu i-au trimis cumva pe inspectori la plimbare, pe când vecinii lor Martori ai lui Iehova au turnat tot ce ştiau. Însă măcar poţi să te aştepţi cam la aceeaşi marjă de eroare de la an la an.

Conform sondajului, consumul total de droguri în SUA s-a menţinut la aceleaşi cote în anii 2000, după ce a izbucnit şi s-a extins războiul drogurilor din Mexic. Totuşi între 2008 şi 2009 numărul persoanelor care au declarat că au luat recent droguri a crescut de la 8 la 8, 7%. În total, în sondaj se estimează că 21, 8 milioane de americani s-au aflat sub influenţa unui narcotic în 2009. Dacă şi mai mulţi americani s-au drogat în anul acela, pare exclus ca marfa de contrabandă să fi avut de suferit din cauza conflictelor sângeroase din Mexic.

Sondajul estimează însă că s-a redus consumul celui mai profitabil drog dintre toate, cocaina: de la 2, 4 milioane de cocainomani americani în 2006 la 1, 6

milioane în 2009. Astfel, unii observatori au susţinut că această reducere a pieţei este una din principalele cauze ale masacrelor din Mexic. Siliţi de micşorarea profiturilor, argumentează ei, mafioţii au început să asasineze din ce în ce mai mulţi oameni. Aici sunt implicaţi o mulţime de factori necunoscuţi, însă ipoteza se poate să fie corectă. Şi dacă e, Mexicul se confruntă cu o ecuaţie dură: atunci când profiturile din droguri sporesc, mafioţii devin mai puternici, iar atunci când se micşorează, mafioţii devin mai violenţi. Este o logică de-a dreptul drăcească.

Nu putem decât să presupunem ce ar însemna în bani gheaţă consumul de droguri în America. Cele mai cunoscute sunt cifrele din rapoartele solicitate de şeful politicilor antidrog din SUA. Când te gândeşti de câte obstacole se lovesc experţii care întocmesc rapoartele, te şi miri cum de le reuşesc. Există atâţia factori necunoscuţi: cantitatea de droguri consumate variază enorm (există cazuri ca Bill Clinton, care a pufăit o dată fără să tragă în piept, şi ca Lawrence Taylor, care a declarat că a tocat anual 1, 4 milioane de dolari pe cocaină). Preţurile variază de la oraş la oraş sau chiar de la o vânzare la alta. Însă rapoartele cu titlul „Cât cheltuiesc consumatorii americani pe droguri ilegale" încearcă eroic să prezinte evaluări cât mai plauzibile.

Rapoartele sunt pline de tabele cu informaţii captivante despre consumul de droguri. Astfel, aflăm că în 1988 fumătorii de marijuana pufaiau în medie 16, 9 jointuri pe lună, iar jointurile cântăreau în medie O, 45 grame, pe când în 2000 fumau 18, 7 jointuri, cântărind în medie O, 47 grame. Oho, câtă precizie! Analiştii se străduiesc totodată şi să scoată cu totul din calcul faptul că narcomanii şi cocainomanii sunt nişte nebuni care se mint şi pe ei, şi pe ceilalţi. După cum se arată într-un raport:

Deoarece consumatorii de droguri neagă adesea că ar consuma droguri, ne trebuie metode de a umfla cifrele

furnizate de aceştia, pentru a rezolva problema minimalizării realităţii. Aceasta a necesitat o aproximare a probabilităţii ca un consumator înrăit să spună câte droguri consumă de fapt atunci când e întrebat. Pentru a ajunge la această aproximare, am selectat numărul total al indivizilor din New York care, potrivit probelor de laborator, ar fi consumat cocaină şi am calculat eşantionul celor care au recunoscut că ar fi consumat o cantitate oarecare de droguri ilegale în luna anterioară arestării. […] Au existat fluctuaţii ale ratei declaraţiilor adevărate de la an la an şi de la un loc la altul, însă, în general, s-a considerat că aproximativ 65% din consumatorii de cocaină au spus adevărul. Această cifră ar constitui rata provizorie a adevărului.

Sau ar constitui un soi de vrăjitorie statistică. Nicio ecuaţie matematică nu poate compensa de fapt comportamentul imprevizibil al narcomanilor. Însă aceste cifre sunt pur estimative.

Rapoartele conţin date despre piaţa drogurilor începând cu 1988, an în care valoarea sa a fost estimată la enorma sumă de 154, 3 miliarde de dolari, şi până în 2000, când au calculat că ar fi valorat 63, 7 miliarde de dolari. Această scădere continuă a cifrei globale ar reflecta consumul tot mai mic de droguri în America acestei perioade, însă şi faptul că heroina şi cocaina s-au ieftinit mult pe străzile americane. În 2000 puteai să-ţi injectezi în braţ un pacheţel de heroină la jumătate din preţul pe care îl avea aceasta în anul 1988.5

În anii 2000, aceste pure estimări au fost încorporate în raportul despre droguri al Naţiunilor Unite, în care se apreciază că piaţa drogurilor din SUA s-a stabilizat la valoarea aproximativă de 60 de miliarde. Supunând cifra aceasta altor operaţiuni statistice, analiştii estimează că aproximativ jumătate din suma totală, adică 30 de miliarde, ajunge la mafioţii mexicani. Cum spuneam, nu

este deloc o ştiinţă exactă. Însă, după cum este de acord toată lumea, cartelurile mexicane se luptă ca să pună mâna pe un pot cu cel puţin 10 zerouri la coadă.

Aşadar, unde dispar totuşi 30 de miliarde de dolari murdari din droguri?

Bancherii consideră că suma a contribuit la stabilizarea pesoului în timpul crizei economice mondiale din 2008 – 2009. Suma se compară cu celelalte surse majore de valută de pe piaţa mexicană: în 2009 s-a exportat petrol în valoare de 36, 1 miliarde de dolari6, emigranţii mexicani au trimis acasă în total 21, 1 miliarde de dolari7, iar turiştii străini au cheltuit în Mexic 11, 3 miliarde de dolari. Câştigul din droguri s-ar afla pe locul doi în clasament.

Însă nu trebuie să exagerăm influenţa drogurilor în viaţa economică internă. Mexicul nu e Bangladesh. Există 11 miliardari mexicani, mai multe companii internaţionale şi o economie în valoare de un trilion de dolari. Dacă suma de 30 de miliarde e adevărată, atunci traficul de droguri ar reprezenta cam 3% din produsul intern brut.

Însă aceşti bani constituie într-adevăr un procent mult mai mare în anumite comunităţi şi grupuri sociale. În mahalalele din vestul oraşului Ciudad de Juárez sau pe podişul înalt al Sinaoei, mafia drogurilor reprezintă cel mai probabil industria cu cea mai mare forţă de muncă. Din cauza faptului că banii au cel mai mare impact în sectoarele sărace ale ţării, cele 30 de miliarde au, cumulate, un efect deosebit de puternic.

Treizeci de miliarde de dolari sunt de ajuns pentru a corupe instituţiile mexicane. Genaro García Luna, secretarul însărcinat cu siguranţa publică, a declarat într-un discurs că într-un an cartelurile investesc aproximativ 1, 2 miliarde de dolari în triplarea salariilor întregului corp de poliţie municipală a ţării.8 Ceea ce, din punct de vedere matematic, nu este deloc exclus. Însă mai există o

necunoscută. Nimeni nu ştie câţi poliţişti sunt în solda cartelului sau dacă poliţaiul care te-a tras pe dreapta pentru exces de viteză este omul mafiei sau doar vrea şpagă de la şoferi.

Mare parte din banii gheaţă circulă dintr-o parte în alta a graniţei în valize sau în compartimentele secrete destinate drogurilor. În descinderile lor, poliţiştii şi soldaţii mexicani dau adesea peste milioane de dolari tapetând frumos saloanele şi bucătăriile. Trupele lui Calderón au confiscat în total 400 de milioane de dolari în primii patru ani ai ofensivei sale. O sumă atât de considerabilă i-a adus guvernului mexican o dobândă de milioane. Însă nu reprezintă decât o parte infimă din cele 120 de miliarde pe care se apreciază că le-ar fi pus în circulaţie cartelurile în total. În aceeaşi perioadă, la nord de fluviu, poliţia americană a reţinut încă 80 de milioane de dolari din operaţiuni rulate de carteluri, o picătură încă şi mai mică din oceanul de bani.

Odată ce ajung în Mexic, din câte se bănuieşte, miliardele ajung direct în seifurile băncilor. Profesorul Guillermo Ibarra de la Universitatea Autonomă din Sinaloa a calculat sumele de bani generate de economia de stat şi le-a comparat cu acelea din bănci. Din câte a descoperit, mai bine de 680 de milioane de dolari nu au nicio sursă anume. Iar din punct de vedere financiar, Sinaloa e de-a dreptul retrogradă în comparaţie cu giganţii economici din Ciudad de México, Guadalajara şi Monterrey.9

Odată ce mafioţii au gusturi ţipătoare, mare parte din banii lor ajung la întreprinzătorii locali. Culiacán este unul din oraşele cu cele mai mari vânzări de maşini de teren şi jeepuri din emisfera de vest, ducând la menţinerea pe piaţă a unor mărci ca Hummer. Iar vilele ostentative aliniate pe dealuri oferă de lucru oricărui arhitect sau constructor capabil să ţină pasul cu gusturile excentrice ale şefului mafiot şi dispus să aibă de-a face cu un client

foarte stresant.

Însă cu grosul banilor se deschid companii-paravan. Trezoreria Statelor Unite ale Americii are pe lista neagră mai bine de 200 de firme mexicane care se presupune că ar spăla bani. Pe listă se află afaceri cât se poate de diverse, de la o mare fabrică de lactate din Sinaloa, până la spălătorii de maşini, florării şi colecţii de haine.10

Am trecut pe la mai multe companii din Ciudad de México de pe lista neagră a trezoreriei. Mai întâi am mers la o clinică-spa din cartierul bogat Lomas. Când am intrat pe uşă m-au întâmpinat tinere prietenoase, în uniforme albe, largi, iar în camerele de aşteptare am văzut femei de vârstă mijlocie care citeau reviste. Directoarea mi-a declarat că ei n-au deloc de-a face cu cartelurile de droguri sau trezoreria de stat americană, ci mai degrabă cu implanturile mamare şi liposucţiile. M-a întrebat dacă nu doresc un masaj care ajută la pierderea în greutate, dându-mi de înţeles că păream un pic cam corpolent. Pentru a-mi spori şi mai mult stratul adipos, următoarea firmă de pe listă a fost un fastfood cu delicatese situat într-o zonă unde erau concentrate mai multe companii americane şi mexicane de marcă. Specialitatea localului erau mâncăruri cu ardei iuţi habanero, cel mai iute dintre ardeii iuţi. După ce am înfulecat trei *taco*, am simţit într-adevăr gustul de ardei iute, fără să aflu cine ştie ce despre marii şefi mafioţi.

Lista neagră a trezoreriei interzice americanilor să facă afaceri cu aceste companii (cum nu sunt american, n-am încălcat legea). Însă doar guvernul mexican le poate închide. Ceea ce evident n-a făcut. Aşa că presupusele spălătorii de bani au continuat să mărească sâni şi să servească gustări super-picante.

Asta mă duce la o critică uzuală adresată gloriosului război al lui Calderón. Este adevărat că a lovit cu barosul în bandiţi.

Însă nu a luat deloc urma banilor. Câtă vreme banii circulă, urlă criticii, răufăcătorii o să sară mereu în acţiune.

Calderón a încercat să remedieze situaţia luând noi măsuri de monitorizare strictă a depozitelor bancare în dolari şi propunând în 2010 o reformă de proporţii îndreptată împotriva spălării de bani. Proiectul de lege impunea o reglementare strictă a băncilor, investiţiilor şi fondurilor, adică exact ce voiau criticii americani de la el. Se speră că, odată ce legea va fi aprobată, va îngrădi pe viitor economia mafiotă a Mexicului.

Totuşi, în contextul globalizării, Mexicul a luat măsuri modeste de stopare a circulaţiei banilor obţinuţi de magnaţii drogurilor. Chiar dacă nu mai pot fi depuşi la bancă, banii pot ajunge fără probleme în altă parte, de exemplu în SUA, vreun paradis fiscal străin sau în China. Deja se virează destule sume acolo. Din cauza reformelor care permit circulaţia fulger a capitalului pe toată planeta, este foarte greu să monitorizezi banii murdari. În 1979 existau în jur de 75 de bănci în diversele paradisuri fiscale extrateritoriale, pe când astăzi sunt peste 3.000. Zi de zi se efectuează 70.000 de transferuri bancare care pun în circulaţie un trilion de dolari. Directorul executiv al Biroului pe Probleme de Droguri şi Infracţionalitate al Naţiunilor Unite, Antonio Maria Costa, scria următoarele:

Spălarea de bani a scăpat de sub orice control şi se desfăşoară practic fără nicio rezistenţă. […] Cu atâtea eşecuri bancare de proporţii, bancherii par să creadă că banii nu au miros. Cetăţenii cinstiţi afectaţi de problemele economice ale vremurilor se întreabă de ce nu se reţin deloc câştigurile rezultate din infracţiuni – cu care se cumpără proprietăţi, maşini, vase şi avioane extravagante.11

Banii murdari mexicani sunt doar o felie din plăcinta mondială a spălărilor de bani.

Canalele care leagă dolarii câştigaţi de mexicani din droguri la bazinele financiare mai vaste sunt ilustrate colorat de curiosul caz al lui Zhenti Ye Gon. Domnul Ye Gon s-a născut în China în anii 1960 şi a devenit cetăţean mexican în 2002. Însuşi preşedintele Fox i-a acordat cetăţenia, strângând mâna acestui individ care părea un întreprinzător foarte activ în domeniul farmaceuticelor. Ye Gon vorbeşte spaniola cu un puternic accent chinez, nereuşind să apese pe ceea ce i-a atras o mulţime de glume în Mexic. Ca atâţia alţi oameni de afaceri, îi place să joace poker pe sume exorbitante. Şi îi mai place să-şi decoreze casa cu teancuri de dolari. Mormane imense de dolari.

Federales i-au descoperit decoraţiunile interioare în 2007, când au descins în vila sa din extravaganta suburbie Lomas de Chapultepec a capitalei mexicane: în total erau 205, 6 milioane, în bancnote de 100 de dolari. Atâta bănet, că teancurile de bancnote se revărsau din salon pe coridoare şi în bucătărie. Agenţii DEA au făcut tumbe de bucurie, catalogând incidentul drept cea mai mare captură de bani din istoria mondială.

S-au găsit şi mormane imense de peso. Poliţia mexicană a declarat că suma în peso echivala cu 157.000 de dolari, însă jurnaliştii care au studiat fotografiile au indicat că ar fi mult mai mulţi bani. A, aşa e, s-a corectat poliţia şi a reevaluat suma la 1, 5 milioane de dolari. Cea mai mare captură de bani din lume a atins o sumă şi mai gigantică. Potrivit calculelor finale, era vorba de mai bine de 207 milioane de dolari.

La vremea raidului, Zhenti Ye Gon a apărut în Las Vegas, bucurându-se de hobby-ul său preferat – jocurile de noroc. Agenţii federali mexicani îl luaseră în vizor, punându-l probabil în alertă, după ce au capturat câteva tone de pseudoefedrină într-un port mexican de pe coasta Pacificului, în decembrie.

Din câte susţineau agenţii, omul de afaceri chinezo-mexican importa respectivele chimicale pentru a le vinde mafioţilor mexicani, care fabricau metamfetamină cu ele. Zhenti Ye Gon cumpăra chimicalele de la o companie farmaceutică din Republica Populară Chineză.

Zhenti Ye Gon a acordat atunci un interviu companiei de ştiri Associated Press din New York.12 într-o înregistrare video, el se lansează în tot felul de acuzaţii nefondate pentru a se apăra. A recunoscut că banii s-au aflat la domiciliul său, însă a susţinut că un politician mexican îl pusese să depoziteze banii sub ameninţarea cu moartea. A mai mărturisit şi că se teme să nu fie ucis dacă se întoarce în Mexic. Însă unele dintre cele mai şocante declaraţii ale sale se refereau la SUA. Zhenti Ye Gon a spus că tocase 126 de milioane de dolari în Las Vegas, însă recuperase 40% din pierderi, la care se adăugau mai multe maşini de lux primite cadou. Zhenti Ye Gon prezenta astfel o modalitate simplă de a pune în circulaţie valize întregi cu dolari: jetoane de cazinou în valoare de milioane de dolari recuperate sub formă de cecuri şi maşini.

Poliţia americană l-a arestat pe Zhenti Ye Gon într-un restaurant de la marginea Washingtonului şi a fost acuzat de implicare în importul de metamfetamină. Totuşi după ce un martor-cheie din Las Vegas şi-a retras mărturia, iar guvernul chinez a refuzat să predea documentele oficiale, procurorii americani au renunţat la acuzaţii cu condiţia să fie extrădat şi judecat în Mexic. În 2011 Ye Gon încă se opunea extrădării, susţinând că la sud de graniţă n-o să beneficieze de un proces corect. A recunoscut că importase chimicale din China, însă a susţinut totodată că nu ştiuse de întregul proces de transformare a lor în terciul de metamfetamină pe care mi-l arătase generalul Solórzano.

Acest caz arată că, deşi întregul traseu al liniuţei de cocaină de la fermier la nările consumatorului poate fi

bizar, circulaţia unui dolar din droguri e adesea şi mai bizară. Închipuiţi-vă un angajat Walmart din Nebraska dependent de metamfetamine care îşi cumpără o doză cu cinci bancnote de 10 dolari. Bancnotele astea noi circulă din mâinile dealerilor locali în cele ale distribuitorilor mexicani, apoi spre sud, peste graniţă, într-o maşină-capcană. Cu una dintre bancnote se achită construcţia unei vile a vreunui mafiot de pe dealurile sinaloeze, alta nimereşte pe podeaua unei căsoaie din Ciudad de México, fiind confiscată într-un raid record. A patra este trimisă în China pentru achitarea materiei prime, iar ultima circulă înapoi peste graniţă, iar cu ea se cumpără jetoane de cazinou în Las Vegas.

Comerţul pe piaţa liberă a secolului al XXI-lea poate lua accente suprarealiste. Se poate transforma în cea mai spectaculoasă formă de capitalism mafiot. Banii sunt elementul crucial. Ei explică de ce taie bandiţii capete şi le dau de-a rostogolul prin discoteci. Iată ce se alege de a cincea bancnotă a narcomanului nostru din Nebraska – este investită în cel de-al doilea produs al industriei El Narco: crima.

Capitolul 8 *Crima*

„Un ucigaş a sosit în iad să-şi vadă opera.

Fără să ştie că morţii lui Deja îl aşteptau acolo, De cum a intrat pe uşă, S-a terminat cu el”.

Grupo Cartel, „Un ucigaş a sosit în iad”, 2008

20 de secunde de împuşcături. 432 de gloanţe. Cinci poliţişti morţi.

Patru cadavre zac pe o camionetă Dodge Ram nou-nouţă, lucioasă, ciuruită de atâtea gloanţe, că arată ca o răzătoare de brânză. Leşurile au încremenit în poziţiile nefireşti, răsucite şi contorsionate ale morţilor, cu braţele arcuite în spate, peste spinări şi picioarele depărtate într-o parte – după tiparul corpurilor secerate de gloanţe, care se prăbuşesc inerte ca nişte păpuşi de cârpă.

După ce am văzut atâtea lucruri înfiorătoare la locul crimei, adesea mă simţeam amorţit când mă uitam la carnea împănată cu plumbi întinsă pe ciment, drumuri de ţară şi scaune de maşină. Imaginile mi se învălmăşesc în minte. Însă apoi îmi amintesc detalii mărunte: coate răsucite peste spinare, capete culcate pe umeri. Acestea sunt tiparele care-mi vin în minte când mă gândesc la locul crimelor, tipare care-mi infiltrează apoi coşmarurile în timp ce dorm în pat, la o mie de kilometri de ele.

Locul crimei despre care vorbesc este în Culiacán, într-o seară fierbinte de decembrie. Poliţiştii statali au oprit la un semafor de lângă un centru comercial când mafioţii au deschis focul. Pac. Pac. Pac. Asasinii au tras în ei dintr-o parte şi din spate, ciuruindu-i în câteva clipe sub o ploaie de gloanţe. Un kalaşnikov îmbunătăţit cu o magazie circulară poate să proiecteze 100 de gloanţe în 10 secunde. E un război fulger. Lumea se îngrozeşte când aude că mafioţii mexicani deţin în arsenalul lor lansatoare de grenade. Însă mitralierele AK sunt mult mai letale.

Cel de-al cincilea poliţist mort este un comandant musculos de 48 de ani care zace la trei metri de camionetă, într-o baltă de sânge. În mâna dreaptă întinsă în sus ţine strâns un pistol calibrul 9 mm, într-o postură mortuară demnă de un film de la Hollywood. Când asasinii au deschis focul, comandantul a reuşit să sară din maşină şi s-o ia la fugă, cu pistolul în mână. Însă ucigaşii s-au luat după el, inundându-l în ploaia de gloanţe, până când s-a prăbuşit la marginea trotuarului.

Comandantul are trăsăturile feţei aspre, pomeţi înalţi şi un nas lat deasupra mustăţii dichisite. Se holbează la văzduh, cu ochii larg deschişi. Jumătatea stângă a feţei, deasupra gâtului, i-a fost sfârtecată de un glonţ de kalaşnikov, chipul îi e diform de la gaura căscată. De aproape pare cumva o mască de cauciuc, nu un chip de fiinţă umană. Moartea e o realitate greu de înţeles.

Sosim la 10 minute de la izbucnirea atacului armat, poliţia încă nu a izolat zona şi nici nu a acoperit cadavrele cu folie. Nu peste mult timp, strada o să fie înţesată de soldaţi cu mitraliere pe suporţi, ofiţeri mascaţi de la poliţia criminalistică şi echipele legiştilor. Însă până atunci putem să păşim peste cartuşele golite şi să ne vârâm aparatele de fotografiat sub nasul victimelor.

Pe stradă se adună tot mai mulţi privitori. Patru adolescenţi analizează atacul cu glasuri înecate de emoţie.

„ăla e un glonţ de kalaşnikov. Ăsta e un glonţ de AR-15”, spune un puşti slăbănog cu şapcă de baseball arătând o capsulă argintie, lunguiaţă de glonţ de lângă o alta mai scurtă, aurie.

Lângă el sunt cupluri de vârstă mijlocie, bătrâni şi mame cu copii mici, care cască gura cu toţii la tabloul sinistru din faţa lor. Ziariştii locali s-au strâns pe trotuar şi îşi verifică fotografiile pe vizor pentru a fi siguri că au surprins cele mai bune imagini pentru rubricile dedicate poliţiei. Toţi sunt relaxaţi şi veseli, doar din asta îşi câştigă pâinea.

La jumătate de oră după atac, un Ford Focus paradit se apropie în viteză prin mulţime, frânând zgomotos lângă cordonul poliţiei. Soţia uneia din victime sare jos şi se apucă să urle isteric la soldaţii în uniforme verzui care păzesc zona. Fratele ei, cu ochii roşii de plâns, o ţine de braţe, să nu le mai vânzolească prin aer. De la câţiva metri de ea, îl apuc de umăr pe cameramanul meu şi-l trag în spate, să nu-l pocnească vreo rudă furioasă şi îndoliată. Doar când le citesc durerea pe chipuri realizez cu adevărat că nişte oameni şi-au pierdut viaţa. Sunt ţipetele de suferinţă ale celor care l-au cunoscut pe omul respectiv la bine şi la rău, ca soţ la altar, ca tată dansând cu fiica lui în ziua când a împlinit 15 ani, ca iubit noaptea pe întuneric.

O nouă zi. O nouă crimă. În războiul drogurilor din Mexic, asemenea violenţe au devenit atât de banale, încât

uciderea a cinci poliţişti la semafor a fost pomenită doar în câteva rânduri, la rubrica infracţională a ziarelor. Victimele au devenit simple cifre în evidenţa ziarelor şi guvernului, iar vieţile lor şi familiile suferinde au fost date repede uitării.

Asemenea ambuscade criminale se soldează cu majoritatea crimelor din acest conflict. Li se spune *ejecuciones*, „execuţii”. Până şi numele îţi dă fiori, înseamnă că cineva a condamnat victima la moarte. Bandiţii rareori dau greş. În Mexic nu se aplică pedeapsa cu moartea, însă în cele mai rele zile au avut loc mai mult de 60 de execuţii – peste 20 în Ciudad Juárez şi restul împărţite între Michoacán, Guerrero, Tamaulipas, Sinaloa, Durango şi Tijuana.

A doua categorie de victime ale războiului ca număr o constituie oamenii răpiţi, ucişi şi abandonaţi. Cei căzuţi în atacuri armate reprezintă un procent mic. Este un război al asasinilor. E extrem de greu să te aperi de tacticile lor ultrarapide.

La jumătatea secolului al XX-lea, asasinatele erau o afacere lucrativă, de nişă în Mexic. Ucigaşilor li se spunea *ros*, „pistolarii”. Erau profesionişti care-şi făceau meseria până la vârste mai înaintate, lichidându-şi victimele cu pistolul, de aproape, adesea la adăpostul întunericului de noapte.

Unul dintre primii *gatilleros* a fost Rodolfo Valdés, un sinaloez cu porecla de El Gitano, Ţiganul. Valdés era şeful unei bande armate cu numele de Los Dorados, plătiţi de marii proprietari de pământuri să ucidă ţărani rebeli în anii 1940. Aşa s-au format multe brigăzi ale morţii sinaloeze, cu scopul de a apăra recoltele şi proprietăţile celor bogaţi împotriva reformei agrare. El Gitano a lichidat mai bine de 50 de oameni, din câte se spune. Unii susţin chiar că l-ar fi omorât pe guvernatorul Sinaloei, care a murit împuşcat într-un bâlci din Mazatlăn, în 1944.

Guvernatorul Rodolfo Loaiza îşi atrăsese mânia moşierilor pentru că expropriase prea mulţi oameni. Se mai spune că şi-ar fi ridicat împotrivă şi pe cultivatorii de opiu, confiscându-le recoltele.1

Alţi *gatilleros* de meserie lucrau în Ciudad de México, în solda politicienilor şi oficialităţilor cu vechime de la serviciile de securitate. Ei se ocupau de treburile murdare netrecute la dosar. Cel mai cunoscut asasin al guvernului a fost José Gonzáles, care şi-a prezentat isprăvile într-o carte publicată în 1983. Gonzáles, care provenea dintr-o familie de spanioli, susţinea că a executat mai bine de 50 de crime în slujba mai multor oficialităţi, în special a şefului de poliţie din Ciudad de México, Arturo „Oacheşul" Durazo, care avea să ajungă la închisoare pentru extorcare şi alte infracţiuni.

Gonzáles este emblematic pentru asasinii „profesionişti" de pe vremuri. Avea diplomă universitară, s-a apucat de omoruri de-abia la vârsta de 28 de ani şi s-a ţinut de ele până a trecut bine de 50 de ani. În memoriile sale îşi explică abilitatea de a omorî cu sânge rece prin faptul că tatăl său a murit ucis într-o altercaţie izbucnită într-un bar. „Cred că acest incident mi-a semănat în suflet dispreţul pentru viaţa celorlalţi şi dorinţa de răzbunare", scria el.2

În anii 1980 mafia Columbiană a revoluţionat domeniul crimei. Arhitectul maşinăriei sale ucigaşe a fost Isaac Guttnan Esternberg, un Columbian de origine germană care a inventat „şcoala asasinilor motociclişti", în care s-au înrolat cu miile tineri din cartierele sărace. El a înţeles că tineretul revoltat putea fi atras de partea ta dacă le promiteai un salariu decent şi o misiune în viaţă – era de-ajuns. Asasinii operau tot cu pistoale, însă atacau pe motociclete, câte doi în şa – unul conducea şi celălalt trăgea. Mai târziu li s-a zis *sicarios* – de la sicarii din antichitate – evrei habotnici care înjunghiau romani cu

nişte pumnale mici, dosite pe sub mantii.

În 1986 însuşi Guttnan a fost asasinat de un *sicario*.*3*

Am venit cu maşina la Medellín ca să cunosc un *sicario*. Este un oraş plăcut. O boare răcoroasă împrospătează depresiunea montană. Scuarurile spaţioase sunt iluminate de statui comice de oameni rotofei sculptate după tablourile artistului medellínez Fernando Botero. Pe trotuarele late merg alene cele mai frumoase femei din lume.

În 1991 Medellín era oraşul cu cel mai mare număr de omoruri pe cap de locuitor din lume, cu aproximativ 6.500 de omucideri la o populaţie de 2 milioane de locuitori. Acum titlul acesta a fost preluat de Ciudad Juárez. Însă, deşi numărul crimelor din Medellín s-a redus, a rămas în continuare un oraş foarte violent, cu 2 899 de omucideri în anul 2009.4

Bărbatul pe care urmează să-l întâlnesc a realizat o parte din aceste asasinate. Fotoreporterul Oliver Schmieg a pus la punct acest interviu. Oliver este originar din München şi locuieşte în Columbia de 11 ani, timp în care a înfăţişat în fotografii incredibile laboratoare clandestine de cocaină şi gherile luptându-se cu armata. Mă uimeşte cât de tenace şi de hotărât este Oliver. Îşi face meseria cu ajutorul unei reţele de agenţi antidrog, informatori ai poliţiei şi bandiţi de stradă. Însă cel mai bun contact al său e un fost militar devenit ulterior şeful însărcinat cu securitatea unui important şef de grupare paramilitară din Medellín. Respectivul contact a tras nişte sfori şi nu peste mult timp Oliver a vorbit la telefon cu *sicario*. Acesta trebuie să ceară permisiunea şefului său direct, aşa că ne spune să sunăm mai încolo. Oliver îl sună a doua zi dimineaţă, iar individul ne cheamă la el. Ne suim în maşină şi o luăm agitaţi spre adresa pe care ne-a dat-o.

Sosim la un bloc de locuinţe din Envigado, un cartier al clasei de mijloc în care mafia de la Medellín îşi

desfăşoară de mult operaţiunile. Paznicul sună la interfon apartamentul respectiv şi suntem conduşi sus. La uşă răspunde chiar omul nostru, care ne invită să luăm loc la o masă mare. Apartamentul încăpător nu prea e mobilat, însă conţine un televizor cu plasmă de ultimă generaţie şi o consolă Play Station 3.

Gustavo are 24 de ani şi este un tânăr izbitor de slab, cu piele măslinie şi părul tuns foarte scurt. Poartă un tricou verde, la modă, bermude şi bocanci de pânză verzi. Colegul său de apartament e un prieten din copilărie mătăhălos – tot *sicario* – care se fâţâie de colo-colo la bustul gol, expunându-şi tatuajele de pe spate. Gustavo se aşază lângă noi şi îşi sprijină coatele de masa de lemn, făcându-şi de lucru cu o tabacheră. La început e un pic nelinişti t. Însă după ce vorbim o vreme, devine mai prietenos şi mai deschis. Stăm de vorbă ore în şir. Cu cât trece timpul, cu atât îmi e mai simpatic. Este isteţ şi charismatic, însă şi modest. Tot uit că am de-a face cu un ucigaş plătit. Mai târziu mă întreb dacă e imoral să-ţi placă de cineva care a luat atâtea vieţi omeneşti. Chiar pot să separ latura umană a cuiva de faptele sale?

Apartamentul în care ne aflăm nu seamănă deloc cu mahalaua în care a copilărit Gustavo. S-a născut într-o *comuna* din acelea căţărate pe crestele munţilor, mai sus de Medellín. În şandramalele din bolţari cu acoperişuri de tablă trăiau ilegal mii de oameni care se mutaseră mai spre oraş din munţii, văile şi junglele Columbiei. Unii dintre ei fugiseră de bombardamentele şi luptele armate dintre guvern şi gherilele comuniste. Alţii veniseră doar ca să facă destui bani pentru a-şi întreţine familiile.

Gustavo era fiul mijlociu al unui muncitor din construcţii. Tatăl său câştiga destul cât să aibă toţi ce mânca aproape în fiecare zi, însă nu-şi permitea să se mute din ghetou. Când Gustavo era în faşă, în *comuna* sa răsunau zi de zi focuri de armă. Când avea opt ani, poliţia

Columbiană l-a ucis pe Pablo Escobar la Medellín.5 Gustavo auzise multe despre magnatul cocainei încă de mic copil.

„Acolo sus, la noi în *comunas* Pablo era ca un rege. Era mai presus de preşedintele Columbiei”, spune Gustavo.

Asasinul vorbeşte cu accentul melodic al locuitorilor din cartierele sărace ale Medellínului, exprimându-se adesea în jargonul mafiei. Pistoalele sunt „fiare”, puştile sunt „chitare”, cocainei îi spune „papagal” şi victimele asasinatelor sunt „fetiţe”. Însă cu toate că foloseşte asemenea termeni, pronunţă cuvintele cu grijă şi se abţine să înjure.

După moartea regelui Escobar, cei mai mari traficanţi din Medellín s-au reunit să discute afaceri într-un garaj subteran din Envigado. La acest faimos summit s-a creat aşa-numitul „Oficina de Envigado”, organizaţia care va controla activităţile criminale din Medellín. Pentru a evita nesfârşitele conflicte sângeroase, oficiul urma să se asigure că toţi traficanţii se achită de datorii, totul pentru un tarif de 33%.

La conducerea organizaţiei era Diego Murillo, alias Don Berna, care fusese şeful unei bande de *sicarios*. Don Berna a hotărât că oricine voia să comită vreun omor avea nevoie de autorizaţia oficiului. E una din principalele cauze ale scăderii ratei omuciderilor din Medellín. Fiecare *barrio* avea un „comandant” subordonat şefului mare. Localnicii numeau această organizaţie „mafia”. Agenţii americani îi spuneau Cartelul de la Medellín.

Când Gustavo a devenit adolescent, tatăl său a încercat din răsputeri să-l ţină departe, atât pe el, cât şi pe fraţii lui, de mafie, însă era greu să-i convingă că rentează să fii cinstit.

„Tatăl meu trudea pe brânci toată ziua pentru câţiva peso. Uneori nu găsea de lucru cu lunile. Iar tipii din

barrio care lucrează pentru cartel au maşini şi motociclete nou-nouţe şi câte cinci iubite”, îşi aminteşte el.

Gustavo a început să se înhăiteze cu băieţii mai mari care aveau legături în mafie, stârnind mânia tatălui său. Până la urmă acesta l-a prins fumând marijuana când avea 13 ani şi l-a dat afară din casă.

„A fost un pic cam dur din partea lui. Eram în capitala mondială a cocainei şi el mă dă afară pentru că am fumat un joint”, îşi aminteşte Gustavo.

Gustavo a dormit pe jos pe la prieteni şi uneori pe străzile nepavate ale ghetoului, în căldura tropicală. Totodată s-a apropiat ceva mai mult de sânul mafiei. Pe lângă traficul de droguri, mafioţii din Medellín făceau bani din servicii de protecţie ilegale şi vânzarea de maşini furate. Gustavo şi-a câştigat mai întâi renumele de hoţ abil de maşini, urmând exemplul lui Pablo Escobar, care-şi făcuse ucenicia de infractor în aceeaşi branşă.

„Mergeam în centrul oraşului şi furam maşini şi motociclete. Puteam să sparg orice. Îmi plăcea la nebunie să fur. Am devenit parcă dependent”.

Chiar dacă dădea jafuri zi şi noapte, Gustavo a mers la şcoală până la 17 ani. Deja ajunsese să câştige mai bine decât cei mai mulţi adulţi din *comuna* lui, aşa că a renunţat la studii şi a început să lucreze doar pentru mafie. Cum câştigase încrederea şefilor săi, îl puneau să transporte pachete de cocaină sau bani, uneori dolari, alteori euro. Praful alb provenea de pe plantaţii şi din laboratoare de la nordul şi vestul Medellínului. Însă şefii de la oraş deţineau controlul mărfii, care trecea cu tonele prin ghetouri, în drum spre porturile din Pacific sau Caraibi.

„Am încercat să prizez cocaină, însă nu prea mi-a plăcut. Unii amici s-ar da în vânt după aşa ceva. Eu am preferat întotdeauna să fumez iarbă”, spune Gustavo.

Gustavo s-a apropiat şi mai mult de şefii cei mari din

mafia de la Medellín, iar în cursul unei livrări l-a cunoscut direct pe magnatul Don Berna.

„A fost foarte prietenos. Evident, era un bărbat foarte puternic. Însă nu era arogant. Se purta ca un tip obişnuit", îşi aminteşte Gustavo cu o notă de mirare în voce.

La puţin timp după întâlnire, Gustavo a primit permisiunea să-şi înceapă instrucţia de *sicario*. Tocmai împlinise 18 ani.

Gustavo ne explică tehnicile de asasinare, privindu-ne fix şi intens:

De obicei lucrăm cu o echipă pe motociclete şi încă una în maşină. Pe motocicletă sunt doi oameni, unul conduce, celălalt deschide focul. Maşina blochează victima şi motocicleta vine aproape de ţintă. Apoi trăgătorul îşi face repede treaba şi pasează arma celor din maşină, s-o pună într-un compartiment special.

Gustavo a învăţat meserie conducând mai întâi motocicleta mentorului său, un *sicario* mai în vârstă:

El m-a învăţat tot ce trebuie, cum să-ţi păstrezi calmul şi concentrarea şi, mai ales, cum să nu-ţi ratezi niciodată ţinta. Să tragi în cap sau în inimă, ca să fii sigur că lovitura e mortală. În prima mea misiune, m-am apropiat un pic cam tare şi am tras prea multe gloanţe în victimă. Aşa m-am pomenit împroşcat cu sânge şi maţe. A trebuit să-mi arunc hainele şi să mă spăl bine. În noaptea aia am visat urât. Îmi tot aminteam cum l-am împuşcat pe omul ăla şi cum i-a ţâşnit sângele.

Gustavo a mai făcut câteva crime şi n-a mai avut coşmaruri. O dată la câteva săptămâni i se comunica altă ţintă. Cele mai multe asasinate erau în Medellín, însă l-au mai trimis şi să elimine victime în alte oraşe din Columbia, cum ar fi Bogotá şi Caii. N-a trecut mult până a ajuns la 10, 15 şi apoi 20 de asasinate. După care n-a mai numărat.

Îl întreb dacă se gândeşte la victime. Clatină din cap şi îmi răspunde:

Mă concentrez doar pe ce am de făcut. Înainte să ies, mă rog la Iisus şi mă asigur că am mintea limpede. Nu mă droghez şi nu beau niciodată înainte de misiune, pentru că am nevoie de toate simţurile. După ce mă întorc mă relaxez, fumez un joint şi ascult muzică.

Gustavo spune că nu le cunoaşte pe victime şi nici nu se interesează cine sunt. După ce este aleasă ţinta, o echipă este trimisă să urmărească victima, pentru a afla când e cel mai bine să acţioneze. Apoi îi trimit pe *sicarios* să-şi facă treaba.

„Mă sună şi-mi zic: «Fetiţa e în cutare loc. Ocupă-te de ea», îmi dau o fotografie cu ţinta. Apoi ieşim la vânătoare”.

Gustavo spune că o face doar pentru bani. Are un salariu de bază de 600 de dolari pe lună, la care se adaugă comisioane între 2000 şi 4.000 de dolari de asasinat. Deşi sumele sunt nimica toată pe lângă cât câştigă traficanţii miliardari, cu palatele lor încrustate în diamante şi flota aeriană personală, conform standardelor din mahalalele Medellínului, este un om bogat. Mai mult, odată ce rata şomajului în rândul columbienilor sub 26 de ani este de 22%, are categoric cea mai bună slujbă din acelea la care are acces.6

„Unii ucid de plăcere, pentru că le place să omoare oameni şi nu pot fără să vadă sânge. Însă eu o fac din necesitate”, mai spune Gustavo.

Cu banii din crime, el şi ai lui au reuşit să scape din ghetou. Pe lângă apartamentul în care stă cu chirie, Gustavo le-a cumpărat alor lui o casă într-un cartier modest al clasei de mijloc. De mult nu se mai ceartă cu părinţii lui ca în adolescenţă, acum se văd de mai multe ori pe săptămână. Fratele său mai mare munceşte tot pentru mafie, însă pe cel mai mic îl ţin la o şcoală particulară, cu speranţa că o să-şi găsească o slujbă legală, cinstită.

Pe lângă întreţinerea familiei, lui Gustavo îi place să-

şi cumpere din banii câştigaţi haine de firmă şi motociclete japoneze de ultimă generaţie. Este fan înfocat Premier League, şi-a făcut abonament la cablu ca să vadă cât mai multe meciuri şi joacă fotbal pe consola Playstation 3.

„Ţin cu Wigan pentru că au un atacant Columbian, pe Hugo Rodallega. Îmi place Manchester United, joacă bine. Însă de Arsenal nu-mi place deloc”, îmi spune el.

Toate trimiterile la echipe de fotbal britanice îmi evocă un soi de legătură suprarealistă între acest asasin Columbian şi patria mea îndepărtată. Mai târziu, după ce interviul meu cu Gustavo ajunge în paginile unui ziar englez, un grup de suporteri Wigan îl postează pe pagina lor web. Îi amuză că un asasin Columbian ţine cu echipa lor.

Gustavo îmi spune că îi place salsa, cu ritmurile sale romantice, însă nu merge deloc prin cluburile de noapte din Medellín, ca să nu dea peste asasini rivali. Mai e şi fan al muzicii electrodance şi odată s-a dus la Bogotá cu o verişoară la un concert al unui DJ londonez, Carl Cox. Gustavo îşi aminteşte:

Toţi din club beau apă şi dansau ca nebunii. Când am întrebat-o pe vară-mea ce se întâmplă, mi-a zis că toţi luau un drog care se cheamă ecstasy. Însă eu n-am vrut să iau aşa ceva, mi-era frică să nu fie prea tare. Am auzit şi că LSD-ul e o nebunie. Respect lumea care ia aşa ceva, însă eu nu ştiu dacă am chef să-mi asum riscul ăsta.

Când l-am auzit vorbind de un DJ britanic, iar m-a frapat cât de suprarealistă era trimiterea aceea la lumea din care veneam. Prin intermediul slujbei sale de asasin plătit, Gustavo are acum acces la viaţa de consumator de care se bucură occidentalii din ţări mai bogate: se uită la canale de fotbal prin cablu, joacă jocuri video, se îmbracă în haine de firmă, merge în cluburi de noapte. Adică hobby-urile de care se poate bucura orice student, muncitor din construcţii sau funcţionar mărunt din ţara

mea. Meseria lui îi oferă şi un sentiment de împlinirea ajuns cineva într-un *barrio* plin de oameni de nimic. Îi oferă chiar şi un statut social anume, datorită căruia doi jurnalişti cretini din Europa au venit să-l vadă şi să-i soarbă fiecare cuvinţel din gură.

Însă, cu toate avantajele sale, slujba sa nu-i permite să se retragă prea uşor din mafie. Asasinii plătiţi ai cartelului nu beneficiază de nicio pensie.

„Şefii nu te lasă să pleci pentru că ştii prea multe. Când lumea încearcă să se lase, pot să-i omoare. Nu-ţi rămâne decât să dispari fără să dai de veste nimănui”.

Declară că nu se teme de închisoare, deja a ispăşit o pedeapsă scurtă când l-au prins cu o maşină furată. Şeful (comandantul) său a avut grijă de el, i-a trimis mâncare şi în fiecare săptămână se bucura de vizite conjugale din partea iubitelor lui. Tot de după gratii şi-a dat şi examenele de absolvire a liceului şi a terminat cu note bune. Îl întreb dacă i-ar plăcea să facă altceva. „Mi-ar plăcea să fiu detectiv şi să anchetez crime, îmi spune el cât se poate de serios. Însă dosarul meu penal nu-mi permite”. Îl întreb despre viitor, despre căsătorie şi copii. Are mai multe iubite, însă spune că încă nu vrea să se însoare: „Aş putea să mă leg de cineva când o să fiu pregătit. Fetele din Medellín adoră bandiţii. Îşi caută iubiţi din mafie, ştiu că îşi permit să toace banii”. Regretă că a ucis atâţia oameni? îl întreb. Cum se împacă ocupaţia sa cu credinţa lui catolică? „Ştiu că e rău, spune el. Însă o fac pentru că trebuie. O fac ca să-mi întreţin familia”. Mai ştie şi că ar putea muri ucis din cauza meseriei sale. Însă se străduieşte să-şi alunge fricile. „Trebuie să rămân puternic şi concentrat. Nu pot să-mi fac tot timpul griji dacă o să mă omoare sau nu. Toţi murim până la urmă”.

Asasinii columbieni au devenit faimoşi în lumea întreagă, mai ales în Mexic. În timp ce transportau în nord praful alb în colaborare cu partenerii lor, mexicanii studiau

şi modul de funcţionare al maşinăriei ucigaşe columbiene. În numeroase balade sinaloeze, se exprimă respectul pentru asasinii columbieni, de exemplu în „De Oficio Pistolero” – „Pistolar de meserie”. Primele versuri ale baladei sunt: „Ei sunt mafioţii columbieni, nu iartă nicio greşeală”.7

Asasinii mexicani au preluat multe tehnici columbiene şi au început să-şi ia şi ei titlul de *sicario*. Asemenea partenerilor lor, şefii mafioţi recrutau tineri din ghetouri. Şi blocau calea victimelor cu maşini. Însă, pe când columbienii circulau pe motociclete, mexicanii dădeau atacul din jeepuri şi maşini de teren. Iar în timp ce columbienii omorau cu pistoale, mexicanii îşi foloseau îndrăgitele puşti „corn de capră”.

Pe măsură ce războiul drogurilor se înteţea, atacatorii înarmaţi cu AK-47 au început să împroaşte cu gloanţe în prostie. Victimele încasau adesea 50 de gloanţe, iar în jur, pe ciment, erau împrăştiate încă 300 care nu-şi atinseseră ţinta. O asemenea abundenţă de gloanţe garantează că victima a murit. Şi sporeşte drastic riscul de a răni civili. Ajungeam la din ce în ce mai multe crime soldate cu victime printre oamenii din zonă: o femeie de afaceri care tocmai trecea prin spatele ţintei la volanul unei broscuţe VW. Vânzătorul de *taco* de la marginea străzii. Mama care tocmai trecea cu bebeluşul ei în cărucior. Presa mexicană le spunea victime ale „gloanţelor pierdute”. Numărul victimelor civile a devenit de ordinul sutelor.

Însă *sicarios* îşi executau întotdeauna ţintele. Şi reuşeau mai tot timpul să se îndepărteze netulburaţi. Nu înţelegeam cum puteau asasinii mexicani să dea simultan lovituri în trei părţi ale Culiacánului sau luărezului, în prezenţa a sute de poliţişti şi soldaţi, ca apoi să se facă nevăzuţi. Şi nu reuşeam să înţeleg cum de reuşeau atât de uşor mafioţii să răpească victime de la domiciliu, serviciu

sau restaurante şi să le abandoneze apoi fără viaţă în public. De ce se predă lumea pur şi simplu unui comando care urmează să-i tortureze şi ucidă, după cum ştiu probabil foarte bine? De ce nu încearcă să fugă?

Când l-am vizitat în închisoarea din Ciudad Juárez, i-am pus aceste întrebări şi lui Gonzalo, asasinul cartelului care a pus la cale multe dintre aceste răpiri şi asasinate. Bărbatul de 38 de ani stă pe patul său din aripa penitenciarului controlată de evangheliştii creştini şi-mi povesteşte despre anii violenţi petrecuţi în slujba mafiei. Pe chip nu i se citeşte aproape nicio emoţie în timp ce îşi aminteşte câteva tehnici de eliminare a oamenilor:

Ne acoperim toate bazele. Noi lucrăm ca poliţia din SUA, înţelegi? în fiecare misiune avem anumite baze. Dacă încearcă cineva să scape, o anumită bază intră în acţiune. Dacă pui la cale o răpire, trebuie să plănuieşti totul cu mult timp înainte. Trebuie să-ţi iasă bine, pentru că dacă dai greş o singură dată, eşti terminat.

Îmi explică detaliat că mafioţii apelează la o vastă reţea de spioni. De multe ori chiar rudele victimelor le predau pe mâna mafioţilor:

În mediul ăsta se mişcă o mulţime de femei şi copii între 16 şi 18 ani. Ei pot fi oameni-cheie, care supraveghează totul.

De multe ori, în lovituri sunt implicaţi membri ai familieifraţi, unchi, veri. Aşa e mai uşor, pentru că ei cunosc foarte bine persoana şi cum se mişcă. Uneori îşi dau întâlnire cu ea într-un anume loc. După care apărem noi.

Într-un final, Gonzalo discută despre cel mai mare sprijin al mafioţilor: poliţia. Poliţiştii din părţile locului care colaborează cu mafia restricţionează circulaţia în zonă, pentru ca *sicarios* să-şi facă treaba şi apoi se duc la faţa locului, odată ce comandoul s-a îndepărtat fără probleme. Mai mult, mafioţii le semnalează adesea codat poliţiştilor

care-i opresc că sunt „sub protecţie”. Asemenea metode pot părea nişte revelaţii de groază. Însă numeroase interogatorii ale bandiţilor date publicităţii de guvern au confirmat acest fapt.

Unii asasini nu încetează nici după gratii să-şi facă meseria, în penitenciarul de stat din Durango s-a aflat că deţinuţii ieşeau din închisoare noaptea, dădeau asasinatele şi se întorceau în celulele lor cu complicitatea gardienilor. Chiar circulau cu autovehiculele închisorii şi trăgeau cu armele gardienilor.8 în alte cazuri, deţinuţii au evadat în masă şi s-au alăturat din nou armatelor cartelului. În închisoarea de stat din Zacatecas, a descins un convoi de jeepuri şi maşini de teren, plus un elicopter ca întărire, şi a scos de după gratii 53 de deţinuţi. În Reynosa, 85 de deţinuţi au escaladat cu scările zidurile închisorii şi au trecut de partea cealaltă la revărsatul zorilor. Nici măcar în filmele de la Hollywood nu se admite o evadare atât de simplă.

Însuşi Gonzalo declară că vechii săi tovarăşi s-au oferit să-l scoată din închisoare. Doar că nu e interesat:

Oamenii mei, prietenii mei mi-au zis: „Hai să aranjăm ceva. Putem să te scoatem cumva de aici”. Însă am hotărât că mai bine rămân, să-mi caut pacea şi liniştea, să las în urmă persoana care am fost. Acum l-am descoperit pe Hristos. Ştiu că există şi că e cu noi. Nu mi-e frică. Dacă mă omoară, amin. Sunt gata orice s-ar întâmpla. Orice.

Vechiul asasin vrea să iasă din joc definitiv. O nouă generaţie de *sicarios* le-a luat locul celor vechi, morţi sau ajunşi la închisoare. Şi dacă Gonzalo a ucis şi a torturat oameni ca să se îmbogăţească, tinerele talente o fac pe nimica toată.

La 10 kilometri de închisoarea din Juárez unde am stat de vorbă cu Gonzalo, se află aşa-numita Şcoală de Perfecţionare din Juárez, care găzduieşte tineri între 13 şi 18 ani. Este un nume destul de ironic, pentru că instituţia

e în realitate un penitenciar, nu o şcoală, iar aici sunt izolaţi temporar criminali periculoşi, însă nu pentru studii superioare. Ca pentru a semnala acest lucru, în faţa „şcolii” stau de pază soldaţi cu mitraliere montate pe saci de nisip, iar la intrare sunt poziţionate mai multe cuşti înşiruite. După gratii se află zeci de „elevi” care aspiră să ajungă următoarea generaţie de magnaţi ai drogurilor.

În clădire domneşte o ordine sărăcăcioasă. Într-o cantină cu mese de piatră mă văd cu José Antonio, un adolescent vesel de 17 ani, îmbrăcat în pantaloni şi tricou largi. José Antonio are doar 1, 70 înălţime şi pielea ciocolatie, iar de aici i se trage porecla clasică a bărbaţilor scunzi de culoare, *fríjol*, „fasole”. Are o claie de păr negru, creţ şi multe coşuri, cum au numeroşi adolescenţi de 17 ani pe care-i vezi dând din cap pe la concertele de rock alternativ din Seattle sau Manchester. Însă, cu tot aerul lui inofensiv, a fost martor la mai multe schimburi de focuri şi crime decât mulţi dintre soldaţii care activează în Irak şi Afghanistan.

Fríjol s-a maturizat pe câmpul de război. La vremea când gruparea Los Zetas dădea atacuri paramilitare împotriva cartelului din Sinaloa la graniţa cu Texasul, el avea doar 12 ani şi a intrat într-o bandă de stradă din ghetoul său din Juárez. La vremea când Felipe Calderón le-a declarat război cartelurilor de droguri, Fríjol împlinea 14 ani şi deja se implica în jafuri armate, vânzări de droguri şi schimburile obişnuite de focuri dintre bandele rivale. La 16 ani a fost arestat pentru posesia unui mic arsenal care conţinea, printre altele, două automate şi un Uzi şi pentru complicitate la o crimă legată de droguri.

Recrutarea în masă a bandiţilor din Juárez de către carteluri este una din principalele cauze ale conflictelor sângeroase din oraş. A creat o nouă generaţie de *sicarios* tineri şi însetaţi de sânge pe care şefii din crima organizată nu-i ţineau prea bine în frâu. Tineri din cartiere întregi au

fost azvârliţi în vâltoarea luptelor – la colţ de stradă, pe terenurile unde jucau fotbal sau pe la petreceri private. Nişte puşti de liceu din Juárez ajungeau să ia parte – şi să-şi piardă viaţa – la masacre care au cutremurat lumea.

Fríjol este un caz tipic de tânăr atras în sânul mafiei din Juárez. Părinţii săi se trăgeau dintr-un sat din statul Veracruz, însă s-au alăturat valului de migranţi care voiau să muncească în uzinele de asamblare din Juárez în anii 1990. Lucrau din greu la diverse linii de producţie, asamblând televizoare japoneze, cosmetice americane şi manechine pentru magazinele americane, plătiţi cu şase dolari pe zi. Era mai bine decât să cultive porumb la ei în sat, însă duceau o viaţă radical diferită. Părinţii lui Fríjol încă ţineau sărbătorile câmpeneşti, după valorile machiste de la ţară. Însă el a crescut într-un oraş mare, cu 1, 3 milioane de locuitori9, unde putea să vadă zgârie-norii de peste fluviu, în El Paso, la televizor, pe canalele americane. Bunuri şi arme de contrabandă treceau spre sud, iar drogurile o luau spre nord. El era la mijloc, între două pieţe şi între două lumi.

Locuiau într-o mahala imensă, care se întinde pe un munte de la vestul oraşului Juárez. I se spune Dealul Bibliei din cauza unui mesaj săpat în pământ, mai sus, pe coastă: CIUDAD JUÁREZ. BIBLIA E ADEVĂRUL. CITEŞTE-O. Atât mesajul, cât şi întreg cartierul se vede tocmai din El Paso, peste graniţa americană. Cartierele de pe deal au condiţii mai bune decât se găsesc în multe părţi ale Americii Latine. Nu este o adunătură de locuinţe improvizate. Casele sunt din cărămizi de beton murdare, nevăruite. Aproape toate au apă de la robinet şi curent. Însă ghetourile din Dealul Bibliei se numără printre cele mai violente *barrios* de pe continent.

În timp ce părinţii săi munceau din greu în fabrici, Fríjol stătea singur acasă ore în şir. Şi-a găsit rapid tovarăşi pe stradă, printre adolescenţii care o ardeau pe la

colţuri. Jucau fotbal, râdeau, stăteau la poveşti şi aveau grijă unii de alţii. Şi aşa, pur şi simplu, fără niciun ritual complicat de iniţiere, a ajuns într-o bandă de stradă din Juárez. Bandele poartă numele de *barrios*, „cartiere”. *Barrio* din care făcea parte se numea Calaberas (cranii) şi avea 100 de membri, care locuiau toţi pe câteva străzi vecine de pe deal.

„Banda devine casa şi familia ta. Acolo găseşti prieteni şi oameni cu care să stai de vorbă. Acolo te simţi de-al lor. Şi ştii că dacă ai necazuri, banda o să te ajute”, spune Fríjol.

Calaberas se aliaseră cu un *barrio* de la sud numit El Silencio, însă aveau la vest nişte rivali înverşunaţi înul numit

Chema 13. Acest sistem schimbător de alianţe între bande se întindea ca o plasă încâlcită pe toată coasta muntelui. Fiecare teritoriu avea emblema bandei proprii desenată cu spray pe ziduri. Luptele între *barrios* rivale erau la ordinea zilei şi făceau adesea victime umane. Ca membru al unei bande, era periculos să te duci pe teritoriul duşman. Cei mai mulţi tineri stăteau pe străzile lor, unde erau în siguranţă, printre oamenii lor.

Asemenea *barrios* existau de decenii în Juárez. Noi generaţii îngroşau rândurile, iar veteranii se retrăgeau. Se luptau dintotdeauna între ele – cu bâte, pietre, cuţite şi pistoale. Şi dintotdeauna se omorau între ele. În 2004 am scris un articol despre *barrios* din Juárez. Poliţia mi-a declarat că în anul acela se cunoşteau aproximativ 80 de omoruri atribuite luptelor de stradă. Totuşi este un număr şocant. Însă era nimica toată pe lângă tot sângele care avea să curgă pe străzi la sfârşitul deceniului. Totul s-a schimbat radical atunci când *barrios* au fost atrase în războiul mai mare dintre cartelurile de droguri.

Fríjol a învăţat să tragă cu arma când era în Calaberas. Armele circulau liber pe străzile din Juárez şi

fiecare barrio avea propriul arsenal, dosit prin casele câtorva membri. Exersau trasul cu arma în parcuri sau pe munte şi îşi făceau botezul sângelui în luptele cu bandele rivale. Apoi, când cartelurile din Sinaloa şi Juárez au început să se bată pentru oraş, mafioţii au căutat carne de tun în rândurile bandelor. Fríjol îmi povesteşte:

Bărbaţii cu legături sus-puse au început să se intereseze cine ştia să tragă. Un tip care era în *barrio* de câţiva ani lucra acum cu cei de la vârf. Şi a început să le dea de lucru tinerilor. Iniţial trebuia doar să stea de şase sau să păzească *tienditas* [mici prăvălii de droguri]. Apoi au început să angajeze oameni pentru sarcini importante. Au început să angajeze asasini.

Îl întreb cât plăteşte mafia pentru omoruri. Fríjol îmi răspunde fără să stea deloc pe gânduri. 1.000 de peso. Ceea ce înseamnă vreo 85 de dolari. Este o sumă atât de ridicolă, că o verific în mai multe interviuri din *barrios*, cu foşti sau actuali membri de bandă. Toţi spun la fel. 1.000 de peso pentru un asasinat. În Juárez o viaţă de om valorează doar 85 de dolari.

Traficul de droguri nu înseamnă un salt atât de mare pe scena crimei. Tot felul de oameni din lume fac comerţ cu narcotice fără să li se pară că au mers prea departe. Însă este o crimă gravă să iei viaţa cuiva. Măcar îi înţeleg cât de cât pe asasinii care omoară ca să scape de sărăcie şi să se îmbogăţească rapid. Însă dacă ajungi să omori pe cineva pentru 85 de dolari – cât să-ţi ajungă o săptămână de tacos şi bere –, asta arată că societatea a luat-o înfiorător la vale.

Pentru a înţelege măcar puţin cum de s-a ajuns aici, stau de vorbă cu Sandra Ramirez, asistentă socială într-un centru pentru tineret din ghetourile de la vest. Sandra a crescut în *barrios* şi a lucrat în fabrici înainte să încerce să-i ajute pe tineri să nu ajungă infractori. Îmi spune că *sicarios* adolescenţi sunt rezultatul alienării sistematice

din zonă de-a lungul ultimelor două decenii. Ghetourile erau avantajoase ca forţă de muncă în fabrici, însă guvernul nu le-a ajutat cu nimic. După ce economia a intrat în criză, antrenând şi locurile de muncă din fabrici, ghetourile au rămas de izbelişte. Potrivit unui studiu din 2010, un număr şocant de tineri din Juárez cu vârste între 13 şi 24 de ani – 120.000, adică 45% din numărul total – nu erau înscrişi în nicio instituţie de învăţământ şi nici nu erau angajaţi oficial undeva.10 Aşa cum relatează Sandra:

Guvernul nu oferă nimic. Până şi 1.000 de peso reprezintă o sumă prea mare pentru ei. Mafia este singura care le oferă ceva acestor copii. Le oferă bani, telefoane mobile şi arme ca să se apere. Crezi că vreunul o să refuze? N-au nimic de pierdut. O duc de pe o zi pe alta. Ştiu că pot să moară şi o zic deschis. Însă nu le pasă. Pentru că aşa trăiesc de când sunt.

Când membrii bandei lui Fríjol au început să lucreze pentru mafie, au primit dintr-odată arme mai puternice. Înainte se luptaseră cu pistoale cu calibrul de 9 mm. Brusc, s-au trezit cu kalaşnikovuri şi Uzi-uri în mâini. Dacă-i laşi un AK-47 pe mâna unui băiat de 15 ani pus pe omoruri şi fără nicio educaţie, iese prăpăd. Bandiţii care asasinau oameni în slujba cartelurilor au stârnit masacre sângeroase în tot oraşul.

Numeroşi membri din *barrios* au ajuns să facă parte din cele două bande mult mai mari care lucrau pentru cartelurile de droguri. Una din bande este Barrio Azteca, fondată de deţinuţii mexicano-americani ai unei închisori din Texas în anii 1980. De atunci Azteca a devenit o organizaţie imensă de bandiţi, dealeri de droguri şi pistolari mexicani, toţi în slujba cartelului din Juárez. Cealaltă bandă este Asasinii Artişti, o organizaţie care are la origine o bandă de stradă din Juárez care a devenit mai numeroasă după ce s-a aliat cu cartelul din Sinaloa. Pe stradă aceste două organizaţii sunt cunoscute ca

„echipaje”. Pe lângă adolescenţi însetaţi de sânge, printre membrii lor se află numeroşi adulţi trecuţi de 20 şi 30 de ani sau chiar mai în vârstă, deveniţi criminali de carieră.

Unul dintre fondatorii bandei Asasinii Artişti este un tânăr de 27 de ani cu porecla de Saik. Este în închisoare pentru o triplă omucidere săvârşită în slujba cartelului din Sinaloa. Un alt membru al bandei îmi arată un desen de-a lui Saik – bandiţii chiar sunt artişti, de aici şi numele. Este un desen morbid, de la care nu reuşesc să-mi iau ochii. Prezintă o temă simplă, banală: un craniu cu cască fumând un joint. Însă ceva din profunzimea şi personalitatea craniului putrezit mă captivează. Craniul galben-închis pare să mă privească ţintă în ochi, iar dinţii verzui dau un aer sigur de sine, aproape arogant. Este o mască mortuară. Însă desenul este expresia unei personalităţi puternice, reflectă îndrăzneală, un anume stil de ghetou.

Războiul dintre A şi Azteca a fost un dezastru de proporţii. Bandiţi înarmaţi au pătruns într-un centru de dezintoxicare din Juárez, au aliniat 17 toxicomani în recuperare şi i-au împuşcat pe toţi în cap. Ucigaşii ar fi fost, din câte se ştie, câţiva membri AA care voiau să-l asasineze pe un şef din Azteca ascuns acolo. Au ales să-i execute pe toţi, spre groaza întregii lumi.

Aparent drept răzbunare, banda Azteca a organizat înfiorătorul masacru de la Salvarcar, din ianuarie 2010, care a cutremurat Mexicul. Potrivit mărturiilor, bandiţii înarmaţi s-au dus la o petrecere pentru a căuta trei membri AA. Ucigaşii au blocat străzile şi au tras în cine vedeau cu ochii, omorând 13 elevi de liceu şi doi adulţi. Printre victime se numără un fotbalist vedetă de la liceu şi un elev model. Cei mai mulţi sau poate chiar toţi oamenii ucişi nu erau deloc implicaţi în războiul drogurilor.

Îl întreb pe Fríjol cum e să participi la atacuri armate, să-ţi vezi prietenii morţi în stradă şi să fii complice la crimă. El îmi răspunde fără să clipească:

La atac te ia valul de adrenalină. Însă când vezi cadavre, nu simţi nimic. În fiecare zi sunt omoruri. În unele zile au loc 10 execuţii, în altele, 30. De-acum e ceva normal.

Poate că adolescentul cu care vorbesc chiar a devenit insensibil la aşa ceva. Sau poate şi-a dezvoltat un mecanism de apărare. Însă mă gândesc că adolescenţii care trăiesc asemenea acte de violenţă ajung nişte adulţi cu sechele. Ce fel de om o să ajungi aşa?

Îi pun această întrebare psihologului şcolar Elizabeth Villegas. Adolescenţii cu care lucrează sunt ucigaşi şi violatori, îi spun. Care sunt repercusiunile psihologice ale unor asemenea acte? Mă priveşte lung, de parcă nu s-a mai gândit la asta, şi îmi răspunde:

Nu simt nimic după ce omoară oameni. Pur şi simplu nu înţeleg că le-au provocat suferinţă altora. Cei mai mulţi provin din familii destrămate. Nu ştiu să respecte vreo regulă sau limită.

Sicarios adolescenţi ştiu că n-au cum să primească pedepse atât de grave pentru infracţiunile lor. Potrivit legii, în Mexic minorii nu pot fi condamnaţi decât la maximum cinci ani de închisoare, indiferent câte omoruri, răpiri sau violuri au săvârşit.11 Dincolo de graniţă, în Texas, pot să primească până la 40 de ani de închisoare sau închisoare pe viaţă ca adulţi. Numeroşi ucigaşi care-şi ispăşesc condamnarea în şcoală o să se întoarcă pe străzi înainte să împlinească 20 de ani. Fríjol o să iasă de după gratii la 19 ani.

Însă chiar n-au de ce să-şi bată capul cu legea. Mafioţii îşi fac singuri dreptate. Bandiţi înarmaţi din cartelul din Juárez s-au dus în cartierele în care sinaloezii îşi recrutaseră membri. Nu conta dacă doar doi, trei copii din *barrio* se alăturaseră cartelului. Întregul *barrio* era condamnat la moarte. Mafioţii sinaloezi mergeau la rândul lor în vizită la *barrios* care lucrau pentru cartelul din

Juárez. Am mers într-un cartier unde, în urmă cu un an, stăteau la colţ de stradă 20 de adolescenţi şi tineri. 15 fuseseră ucişi într-o serie de atacuri armate în care fusese incendiat barul în care îşi făceau veacul. Câţiva supravieţuitori sunt în închisoare, iar restul au plecat din oraş, încât vechiul cartier arată acum ca un oraş abandonat. Fríjol recunoaşte că la ei în închisoare e greu, însă măcar eşti mai în siguranţă decât pe străzi la vremea aia. „Tot aud de prieteni care au murit ucişi. Poate şi eu aş fi fost mort acum. Poate că închisoarea mi-a salvat viaţa”, spune el.

Capitolul 9 *Cultura*

„Cultura unui popor se află în inimile şi în sufletul oamenilor săi”.

Mohandas (Mahatma) Gandhi

Când Fausto „Tano” Castro a trecut printr-o experienţă la limita morţii, n-a văzut nici porţile raiului, nici îngeri. Însă, aşa cum este de înţeles la un muzician, a observat o transformare bruscă a sunetelor. În timp ce peste 100 de gloanţe de kalaşnikov îi ciuruiau maşina neagră Chevrolet Suburban, iar şapte gloanţe i se înfigeau în braţe, picioare şi trunchi, dintr-odată zgomotele din jur s-au auzit perfect clar, de parcă s-ar fi aflat într-un studio izolat fonic. Totodată îşi simţea corpul total amorţit, fără să simtă vreo durere fizică.

Însă când şi-a dat seama că e într-adevăr viu şi şi-a întors capul să observe pagubele, i-au dat lacrimile. Lângă el, pe scaunul din dreapta, zăcea vărul său, unul dintre cei mai îndrăgiţi cântăreţi din nordul Mexicului, Valentin Elizalde, alias Cocoşul de Aur. Elizalde fusese sfârtecat de 28 de gloanţe şi murise pe loc.

„L-am luat în braţe şi l-am sărutat. Mi se părea ireal ce se-ntâmplă. În urmă cu 20 de minute cântaserăm în faţa unui public fantastic. Erau înnebuniţi după Valentin. Iar acum zăcea lângă mine scăldat în sânge”, îmi povesteşte

Castro la 18 luni de la ambuscadă, care s-a petrecut în noiembrie 2006, după un *palenque*, o luptă de cocoşi din Reynosa, peste graniţă de McAllen, Texas. S-a refăcut surprinzător de bine. Rănile de glonţ s-au vindecat, iar acum arată ca nişte pete roşii, cărnoase, pe partea dreaptă a corpului. După ce a stat şase luni în spital, poate să meargă singur şi chiar cântă iar la trompetă cu restul formaţiei – doar că acum au alt solist.

De fapt grupul său, Banda Guasaveña, este mai solicitat ca oricând. Elizalde a fost nominalizat postum la un Grammy Latino şi este comparat cu cei mai buni cântăreţi mexicani din istorie, cum ar fi Pedro Infante. Panii umplu sălile ca să asculte cele mai scandaloase melodii ale lui Valentin, printre care se numără cântece cu titlul ca „118 gloanţe" şi „Narco-batalionul". Pe parcursul unui an jumate, cât a trecut de la atac, alţi 14 muzicieni mexicani au murit împuşcaţi, arşi sau strangulaţi în omucideri care poartă amprenta crimei organizate.

Pentru a înţelege de ce iau *sicarios* în vizor cântăreţi, compozitori, trompetişti şi baterişti, trebuie să pătrundem în bizara lume care poartă numele de cu forma sa cea mai emblematică, *narcocorrido*, balada drogurilor. Valentin Elizalde era una dintre cele mai mari vedete ale genului din toate timpurile. În timp ce muzica acordeoanelor şi chitarelor cu 12 coarde are accente populare, versurile înalţă în slăvi kalaşnikovurile, magnaţii cocainei şi asasinatele tocmite.

În comparaţie cu gangsta rapul din America, această muzică este condamnată aspru de guvernul mexican şi interzisă la radio. Criticii susţin că i-ar elogia pe traficanţii de droguri, fiind una din cauzele violenţelor izbucnite. Fie că e adevărat [14]sau nu, incredibilul succes al „culturii

14 Subcultură care s-a dezvoltat în Mexic ca rezultat al prezenţei cartelurilor de droguri. Şi-a dezvoltat propriul stil vestimentar, jargon, propria literatură, muzică şi cinematografie, propriile credinţe şi practici

drogurilor” ilustrează cât de bine înrădăcinaţi sunt traficanţii în societatea mexicană. *Narcocorridos* se vând ca pâinea caldă, răsunând pretutindeni pe la petreceri, din junglele Americii Centrale până la ghetourile de imigranţi ale Los Angelesului. În timp ce bandiţii transportă tone de aur alb peste graniţă şi se împuşcă între ei în războaie teritoriale, rapsozii aceştia le asigură coloana sonoră.

Însă cântăreţii nu doar că înalţă cântări simple masacrului, îi construiesc un scenariu. După o tradiţie veche de secole, baladele dau ultimele veşti în stradă, descriu evadări din închisoare, masacre, noi alianţe şi pacturi încălcate, unui public care nu prea citeşte ziarele. În timp ce menestrelii mexicani de secol XIX mergeau prin pieţele oraşelor, rapsozii contemporani îşi răspândesc mesajele prin aparatele stereo ale camionetelor din Brownsville sau tonomatele din cârciumile Guatemalei.

Cântecele dau culoare figurilor tenebroase ale capilor criminali. Mult timp nu s-a ştiut nimic despre regele mafiot Ismael „Mayo” Zambada, nu exista decât o poză neclară din anii 1970. Însă mulţi oameni de pe stradă îşi formaseră o imagine despre el din sutele de cântece care-i prezentau în detaliu isprăvile. În versuri este lăudat pentru că unge politicieni de la vârf, îşi face duşmanii bucăţi şi deţine o întreagă flotă aeriană cu care-şi transportă ilegal marfa. O odă care i-ar fi fost dedicată este inclusă chiar în albumul din 2007 al formaţiei de mare succes Los Tucanes de Tijuana, album produs de Universal Music în SU şi Mexic.

Are porecla de Unii îi spun şi Naşul.

Toată lumea îl ştie.

Până şi nou-născuţii, îl caută peste tot, însă nici nu se-ascunde. Îl apără dolarii

Şi Coarnele de Capră [*kalaşnikovuri*].

Figura centrală a „culturii drogurilor” este naşul

---

religioase (n. red.).

mafiot. Acest personaj este elogiat în termeni mitologici, drept ţăranul în zdrenţe care a ajuns bogat, marele rebel care se pune cu armata mexicană şi DEA, binefăcătorul care împarte suluri de dolari mamelor flămânde, haiducul care se face nevăzut într-un norişor de fum.

Nu doar în Mexic există cultul proscrişilor. În Anglia, Robin Hood a tot fost înălţat în slăvi din secolul al XIII-lea încoace în versurile şi literatura populară. („Robyn hode în scherewode stod.”) 1 în Sicilia tâlharul de ţară Salvatore Giuliano apare drept un erou romantic în filme şi piese de operă. Şi ce-ar mai fi cultura populară americană fără Jesse James[15], Pretty Boy Floyd[16], AI Capone şi John Dillinger[17]? Sau fără Notorious B.I.G. şi Tupac Shakur?

Însă în zonele rurale izolate din nordul Mexicului cultul proscrisului are o semnificaţie deosebită. Este o frontieră cucerită de aventurieri bătăioşi departe de centrul puterii – fie el Ciudad de México, Washington sau Madrid. În plus, mulţi se simt (şi sunt) foarte nedreptăţiţi în această ţară unde politicienii bogaţi huzuresc în palate şi întreţin mai multe amante, în timp ce săracii se chinuie să supravieţuiască. *Narcos* sunt admiraţi ca nişte rebeli care îndrăznesc să înfrângă sistemul. Pe străzile Sinaloei bandiţii sunt numiţi după tradiţie *valientes*, „curajoşii”.

Filmul *Naşul*, elogiul suprem adus de cinema capului mafiot, a avut un succes fulminant în Sinaloa. Până şi azi cartelul La Familia îşi îndeamnă aderenţii să vadă trilogia.

---

15 Jesse Woodson James (1847-1882) a fost un nelegiuit din Vestul Sălbatic, a jefuit bănci şi trenuri, a fost lider al uneia dintre cele mai faimoase grupări criminale ale epocii sale (n. red.).

16 Charles Arthur „Pretty Boy” Floyd (1904-1934) a fost spărgător de bănci american (n. red.).

17 John Herbert Dillinger (1903-1934) a fost jefuitor de bănci în timpul Marii crize din SUA. El a fost acuzat, dar niciodată condamnat, pentru uciderea unui poliţist, singura omucidere de care a fost suspect, împreună cu banda sa, a jefuit peste 20 de bănci şi patru staţii de poliţie (n. red.).

Filmele sunt considerate potrivite mai ales pentru că naşul Michael Corleone ţine la valorile familiei şi la loialitate, chiar dacă în felul său pervers (îşi omoară fratele pentru lipsa lui de loialitate).

Celălalt rol major de mafiot al lui Al Pacino, Scarface, are şi el mulţi admiratori la sud de Rio Grande. După ce un şef mafiot a murit împuşcat, m-am dus într-o închisoare din Nuevo Laredo. Trupele federale descinseseră în penitenciar şi acum scoteau cu un căruţ marfa scumpă de contrabandă pe care o depozitase şeful în celula lui, inclusiv o masă de biliard şi un sistem audio de discotecă. (Viaţa lui în închisoare fusese o adevărată petrecere.) însă obiectul care mi-a atras cel mai mult atenţia a fost o imensă fotografie înrămată cu Al Pacino în *Scarface*. Tony Montana, personajul fictiv cubanezo-american, este îndrăgit de orice bărbat clocotind de testosteron din lume. Aşadar este firesc ca mafioţii latino să se identifice atât de uşor cu *desperado*-ul cocainoman care rosteşte replica „Salutaţi-l pe micuţul meu prieten!”

Industria cinematografică a traficanţilor mexicani a scos pe piaţă mii de filme din anii 1980 încoace. S-a lansat în forţă odată cu inventarea aparatelor video, care le permitea producătorilor să facă filme ieftine, vândute direct pe casete video sau, mai târziu, DVD-uri. Producţiile se toarnă în două săptămâni incredibil de condensate, adesea cu oameni din viaţa reală – *campesinos* adevăraţi, prostituate adevărate şi unii bandiţi cu pistoale.

În asemenea filme s-au remarcat şi două superstaruri: Mario Almada, un pistolar zvelt, semănând cu Clint Eastwood, care joacă de obicei roluri de poliţişti, şi Jorge Reynoso, alias El Señor de las Pistolas, un tip dur care interpretează răufăcători sângeroşi. Almada şi Reynoso au în palmaresul comun mai bine de 1.500 de filme şi o mulţime de admiratori înfocaţi, inclusiv în rândurile traficanţilor. Şi amândoi au mărturisit că i-au

cunoscut pe unii dintre cei mai căutaţi şefi mafioţi din ţară, totodată nişte fani ai filmelor lor.

Asemenea poveşti violente şi sexy au titluri gen *Inc.*, *Ciocanul negru* şi *Me Chingaron Ios Gringos* („Mi-au tras-o *gringos*”). Unele dintre cele mai de succes filme au avut până la şapte continuări. După cum este de aşteptat, sunt filme cu o groază de cocaină traficată, femei îmbrăcate sumar, atacuri armate nebuneşti şi multe, multe camioane gigantice arzând în deşert.

Ore în şir m-am tot uitat la astfel de filme, însă nu m-au prins deloc. Acţiunea nu pare să aibă nicio logică, nu se înţelege mare lucru, iar dialogurile sunt rizibile. Aşa că-l întreb care-i farmecul pe Efrain Bautista, omul din Sierra Madre de sud care a crescut într-un sat de cultivatori de canabis. Ce le place oamenilor la filmele astea de serie B? Cum aduc vorba de ele, Efrain zâmbeşte cu gura până la urechi şi-mi spune:

Să-i vezi pe verii mei de la munte când se uită la filme din astea. Se uită de parcă ar fi adevărate, de parcă s-ar întâmpla chiar în clipa asta aşa ceva. Când eroul ia o decizie proastă îl înjură, urlă la televizor. Când încep să tragă cu pistoalele, se lasă în jos de parcă se tem să nu-i atingă vreun glonţ.

Însă consumatorii care cumpără cele mai multe filme şi CD-uri cu balade despre traficanţi nu se găsesc în satele amărâte din Mexic, ci în Texas, California, Chicago şi alte zone ale Statelor Unite ale Americii cu populaţie latino. Imigranţii se identifică cu greutăţile prin care trec cei săraci şi le place să-şi vadă ţara într-o versiune romanţată. Tot ei cumpără şi cele mai multe originale, în timp ce pieţele din Mexic vând copii piratate.

Indiferent câte filme se vând de fapt, producătorii mai au o sursă specială de finanţare: dolarii din droguri. Capii mafioţi investesc bani în filme pentru a-i spăla sau pentru a-şi vedea propriile isprăvi imortalizate pe marele

ecran. Într-un interogatoriu, capul mafiot Edgar Valdéz, alias Barbie, a declarat că i-a dat unui producător 200.000 de dolari ca să scoată un film despre viaţa lui.2 Pentru regizorii frustraţi şi săraci, dacă le laşi pe mână o asemenea avere, eşti o adevărată naşă-zână (chiar dacă eşti de fapt un naş mafiot).

Asemenea investiţii ale magnaţilor mafioţi modelează „cultura drogurilor" în toate aspectele ei. Casele ţipătoare ale mafioţilor au creat un stil arhitectural propriu, care combină vilele greceşti cu jacuzzi şi tigri în cuşti. Tot ei finanţează o întreagă industrie de artizani care poleiesc pistoale cu aur şi le bat în diamante, construind gravuri complicate. Şi îşi comandă vestimentaţie antiglonţ de marcă, sub forma unor jachete de cowboy cu franjuri. Cu toate cheltuielile astea, capii par mai degrabă un soi de aristocraţi din Europa Evului Mediu, patroni ai artelor şi pionieri ai modei care a ajuns într-un final până la oamenii de rând. Iar forma artistică pe care o preferă cel mai mult capii, stilul cu cel mai mare impact pe stradă este *narcocorrido*, balada drogurilor.

Asemenea altor elemente ale culturii mexicane, *corrido* îşi are originile în epoca sângeroasei cuceriri spaniole, când lumea europeană şi cea indigenă au fuzionat. La bază se află baladele iberice romantice cântate la chitară de trubadurii spanioli sosiţi odată cu conchistadorii aventurieri. Însă în Lumea Nouă, *mestizos* – metişii mexicani – au moştenit şi au dezvoltat acest gen.

Baladele se bucurau de succes mai ales în zonele rurale aspre din Chihuahua şi Texas, în vremurile în care statul texan se afla în mâinile mexicanilor. Aşezările mărunte, izolate de pustiuri şi păduri dese, duceau mare lipsă de ziare, aşa că apelau la muzicanţii călători pentru a afla despre noile cuceriri sau încoronări. În timpul sângerosului război de independenţă din 1810, ei au jucat un rol crucial. Peste tot s-au răspândit poveşti rimate

despre preotul Miguel Hidalgo, care trăgea clopotele bisericii strigând „Viva México”. De atunci baladele au fost un gen rebel şi subversiv.

Însă *corrido* s-a lansat în forţă în timpul sângerosului deceniu revoluţionar dintre 1910 şi 1920. Doleanţele celor care voiau pământ şi libertate, precum şi dinamitarea oraşelor, erau transpuse în balade interminabile, cântate la focurile din taberele rebele sau în convoaiele de refugiaţi. În această perioadă, *corrido* şi-a atins forma modernă, epică. „Cântecele cele mai autentice, care reprezentau cel mai bine atitudinea poporului erau cântate pe câmpul de luptă sau în bivuac”, scria Vicente T. Mendoza, cel mai important cercetător al genului.3

Cu o memorie populară uimitoare, cântăreţii de ţară din nordul Mexicului încă pot să recite asemenea ritmuri ale sângelui şi trădării, cum ar fi îndrăgitul „revoluţionar”:

Treziţi-vă, mexicani.

Voi, care i-aţi văzut Vărsând sânge nevinovat ia să întroneze un alt tiran.

Uitaţi-vă la scumpa mea patrie, în ce hal au lăsat-o.

Cei mai curajoşi bărbaţi Au fost acum trădaţi.

Odată cu succesul radioului şi televiziunii, baladele şi-au pierdut semnificaţia ca formă de comunicare în masă, iar astfel mulţi cântăreţi s-au concentrat asupra unor poveşti personale de trudă şi dragoste pierdută. Însă au continuat să fie primii la curent cu evenimentele din lumea infracţională. Încă din anii 1930 rapsozii cântau despre tâlhari şi contrabandişti. Un cântec îndrăgit al vremii a fost „Balada lui Gregorio Cortez”, despre un mexican din Texas care a împuşcat un şerif ca să se apere, iar apoi a fugit dincolo de Rio Grande. Respectatul folclorist Américo Paredes a relansat balada în cartea sa din 1958, *With His Pistol în Hand*, iar mai târziu, în 1982, povestea a fost ecranizată.

Apoi zise Gregorio Cortez.

Cu pistolul în mână:

„Ei, atâţia brigadieri călare ia să prindă doar un mexican!” 4

Când industria modernă a muzicii şi-a făcut debutul fulminant odată cu rock’n’rollul, muzica mexicană a avut în sfârşit ocazia să ajungă în topuri. Ritchie Valens (de fapt Ricardo Valenzuela) a preschimbat „La Bamba”, un cântec popular mexican, într-un hit internaţional în 1958, iar Carlos Santana i-a urmat exemplul cu amestecul său de muzică latino şi rock în anii 1960. Însă *corridos* şi-au găsit adevărata expresie în cântecele a trei fraţi şi un văr care au mers în nord să muncească la fermele din sudul Californiei în 1968. Luându-şi numele de la porecla dată de un agent de la imigrări, Tigrişorii, Los Tigres del Norte cântau pentru enoriaşii strânşi duminica într-o piaţă din San José, California, când au fost descoperiţi de impresarul Art Walker (un englezei ca mine) şi au semnat un contract cu casa de discuri în ascensiune Fama Records. Această primă colaborare a marcat începutul unei cariere spectaculoase, în care Tigrii au scos 40 de albume, au câştigat mai toate premiile mari de ambele părţi ale frontierei, şi au mers în turnee patru decenii la rând, câştigându-şi renumele de Rolling Stones mexicani.

Aşa cum legendarul jamaican Bob Marley a imprimat, la sugestia casei de discuri, o notă de rock muzicii sale pentru a fi mai vandabilă, Walker i-a încurajat pe Los Tigres să acompanieze muzica simplă de acordeon cu vibraţiile electrice de bas şi bubuitul tobei. Muzica rezultată a avut un succes teribil, ajungând să definească noul sunet al care se aude şi azi.

Melodiile Tigrilor aveau lipici, erau ritmate, fără să piardă tonul melancolic şi ritmurile de polcă ale baladelor mexicane.

Tigres au descoperit rapid cât de îndrăgite erau cântecele despre proscrişi, când au lansat al treilea single,

„Contrabandă şi trădare”, care le-a adus succesul. Albumul din 1974, probabil primul *narcocorrido* înregistrat pe vinii, prezintă povestea a doi traficanţi de droguri, Emilio Valera şi Camelia Texana, care treceau frontiera prin San Diego, cu mai multe kile de marijuana îndesate în cauciucurile maşinii. După ce sosesc pe o stradă umbrită din Los Angeles şi predau iarba, luându-şi pungile cu bani, Camelia scoate un pistol şi-l împuşcă pe Emilio, furându-i partea sa de câştig. Cântecul a ajuns foarte îndrăgit, a fost preluat de mai multe formaţii de rock şi a servit ca sursă de inspiraţie pentru un film din 1977. Dacă-l asculţi acum, pare un memento nevinovat al vremurilor bune, cum sunt traficanţii mexicani lipsiţi de griji din filmele duoului comic Cheech şi Chong, nu ucigaşii psihopaţi care gonesc de colo-colo cu cagulele pe faţă.

Spre deosebire de Tigres, care nu prea se încumetau să-şi etaleze latura *narco*, Rosalino „Chalino” Sánchez s-a impus ca un cântăreţ-bandit autentic. Dacă Tigres erau Rolling Stones ai *corrido*-urilor, Chalino era Tupac Shakur – un nebun adora bil, mândru că vine din ghetou, trăind o viaţă plină de violenţe. Cu mai multe condamnări la puşcărie, prins în diverse atacuri armate, Chalino era considerat un răufăcător adevărat, nu ca Tigres, cu tunsorile lor cu chică şi costumele lucioase. Chalino cânta fără jenă cântece porcoase despre traiul de traficant, forţând limitele genului şi câştigându-şi titlul de naş al baladei pure şi dure a traficanţilor.

Aşa cum i se cuvine unui proscris, viaţa sângeroasă a lui Chalino este învăluită în mit. Reporterul Sam Quinones de la *Los Angeles Times* a realizat cercetări exhaustive, călătorind din pieţe rurale până în arhivele penitenciarelor, pentru a prezenta biografia lui Chalino în cartea *Poveşti adevărate dintr-un alt Mexic*.[5] Primul episod al relatării seamănă uimitor de mult cu un incident din viaţa lui Pancho Villa. Când Chalino avea 11 ani şi trăia la o fermă

din Sinaloa, un băiat dur din partea locului i-a violat sora. Patru ani mai târziu, Chalino şi-a făcut apariţia la o petrecere, l-a omorât pe violator cu pistolul, a făcut schimb de focuri cu cei doi fraţi ai violatorului şi a fugit la Los Angeles. Tot restul adolescenţei, Chalino şi-a câştigat traiul ca spălător de maşini, dealer de droguri şi coiot (emigrant contrabandist), ca apoi să treacă printr-o dublă traumă emoţională: fratele său a fost ucis sub ochii săi şi în 1984 el a ajuns după gratii, în celebra închisoare Mesa din Tijuana.

Moartea fratelui său a însemnat începutul celebrităţii sale. Şi-a compus primul *corrido* despre fratele său răpus, după care a început să ia comisioane de la colegii săi de penitenciar pentru a scrie balade despre ei. Ajuns iar pe străzile Los Angelesului, a început să consemneze în cântece vieţile infractorilor mexicani, cu talentul proaspăt descoperit, fiind recompensat cu bani, lănţişoare de aur, ceasuri şi pistoale. Văzând ce succes aveau melodiile sale, n-a trecut mult şi a început să le înregistreze pe casete şi să le vândă din portbagajul maşinii, în autentic stil *underground*. Era atât de cunoscut, încât peste noapte a ajuns să cânte în cluburi ticsite din California, cu un public de 1.000 de oameni, şi să încheie contract cu o casă de discuri importantă. Îşi trăia Visul American – doar că gloria n-a ţinut mult.

Evenimentele sângeroase din 1992 l-au preschimbat într-o legendă. Mai întâi, într-un concert dat în ianuarie în oraşul Coachella, din deşertul Californiei, un petrecăreţ beat s-a urcat pe scenă şi a deschis focul asupra lui Chalino. Nedezminţindu-şi deloc reputaţia, Chalino a scos şi el pistolul şi a tras în el, iar astfel a izbucnit un schimb de focuri soldat cu şapte răniţi şi cel puţin un mort. Incidentul a apărut la ştirile canalului ABC, iar albumele sale au început să se vândă ca pâinea caldă. Peste patru luni, după ce a cântat în faţa unui public în delir din

Sinaloa natală, a fost reţinut de poliţişti în uniformă. A doua zi dimineaţă, corpul neînsufleţit al cântăreţului a fost găsit pe malul unui canal, cu două gloanţe în cap – unul din multele omoruri cu autor încă necunoscut din Sinaloa.

Chalino a murit, însă muzica pe care a creat-o a atins culmea succesului. În timp ce criticii de muzică îl discreditau pentru înjurăturile din cântece şi falsetul bazai, în rândurile băieţilor duri din Sinaloa şi a bandiţilor mexicano-americani era o adevărată senzaţie. Curând imitatori cu sutele de ambele părţi ale frontierei au început să producă *narcocorridos* foarte dure. Familiarizat cum era cu gangster rapul, publicul american s-a identificat imediat cu versurile despre droguri, albumele cu pistoale pe coperte şi abţibildurile care atenţionau părinţii. Bandiţii de oraş cu capetele lor rase au preluat chiar şi stilul vestimentar de cowboy al lui Chalino – sombreroul alb înclinat într-o parte, catarama găurită, cizmele din piele de crocodil şi pistolul vârât sub betelia blugilor. „În mâinile lui

Chalino, muzica populară mexicană s-a transformat în dance urban cu accente periculoase”, după cum defineşte Quinones influenţa cântăreţului.

La două decenii după Chalino, *narcocorridos* sunt mai îndrăgite ca oricând. Tarabele de pe străzile Culiacánului vând sute de CD-uri care înfăţişează pe copertă artişti cu kalaşnikovuri, cu pălării de cowboy, cagule sau uniforme paramilitare. Muzica răsună la maximum din camionete de lux şi Hummeruri albe, lucioase, cu geamuri fumurii, care rulează în viteză pe străzi, fără să oprească la semafoare. Se aude din boxe în cluburile de noapte ticsite de femei cu unghii false lungi, încrustate cu pietre preţioase, şi bărbaţi în cizme din piele de aligator, care trag cu pistoalele în aer pe ritmul muzicii. Şi e interpretată la colţ de stradă de cvartete de chitareşti gata să cânte pentru bani pe la petrecerile de beţivi şi drogaţi.

Cum baladele au mare căutare, mii de tineri artişti încearcă să se impună cu titlul de Chalino sau Valentin Elizalde ai generaţiei lor. Numai în Culiacán sunt cinci case de discuri care produc *corridos*, fiecare cu vreo 200 de cântăreţi angajaţi.

Vizitez studioul Sol Records, instalat într-o casă cu două încăperi dintr-o suburbie a Culiacánului. Când intru pe uşă, într-o după-amiază de miercuri, înăuntru s-au strâns zeci de muzicieni cu CD-urile lor în mână, compunând cântece care speră să ajungă hituri. În cabina izolată fonic, o formaţie înregistrează o baladă pe tema ultimului atac sângeros dintr-o singură încercare, care trebuie să le iasă la perfecţie. Solistul cântă versurile şi îşi vântură braţele în aer, mimând că trage cu o puşcă automată.

Conrado Lugo, producătorul casei de discuri, este o namilă de om vorbăreţ de 30 şi ceva de ani care a preluat afacerea de la tatăl său. Îmi povesteşte despre bizara scenă sinaloeză de *corrido* în timp ce prin faţa noastră se perindă un şir nesfârşit de muzicieni. Conrado recunoaşte că în adolescenţă prefera să asculte heavy-metal şi iniţial nu i-a plăcut să producă balade despre droguri:

Pe vremuri eram deprimat, îmi uram meseria. Apoi taică-meu mi-a spus: „Îţi place camioneta aia nou-nouţă a ta? îţi place să porţi ceas de aur la mână? Atunci străduieşte-te să-ţi placă şi *corridos*” Avea dreptate, deci cu timpul am învăţat să iubesc muzica asta.

Este o afacere de succes pentru Sol Records. În loc să finanţeze casa de discuri albumele, formaţiile de *narcocorrido* sau patronii lor plătesc direct pentru a-şi înregistra cântecele. Formaţiile câştigă în principal bani pe la petrecerile private, pe la bairamurile date chiar de răufăcătorii despre care cântă. Până şi grupurile cu succes mediu pot să câştige până la 10.000 de dolari pentru o seară de cântat în cinstea clienţilor cu lanţ de aur la gât.

Starurile de top pot să ceară şi un comision incredibil de 100.000 de dolari pe distracţia unei singure seri.

Însă, şi mai important, traficanţii îi plătesc pe compozitori să compună cântece despre ei. Toţi artiştii cu care stau de vorbă dezvăluie fără probleme suma pe care o cer în schimbul compunerii unui *corrido* despre un mafiot. În timp ce compozitorii începători cer doar 1.000 de dolari în schimbul câtorva versuri care prezintă vreun bandit în ascensiune, muzicienii de succes pot să ceară zeci de mii de dolari pentru un cântec despre vreun membru de cartel important. Deşi traficanţii îşi permit să arunce cu banii, li se pare şi o investiţie bună. O baladă în numele lor înseamnă prestigiu, iar pe stradă poate însemna respect şi contracte lucrative. „Pentru *narcos*, o baladă despre ei e ca un fel de doctorat”, spune Conrado.

Conrado îmi povesteşte despre un traficant minor care a plătit pentru o baladă foarte memorabilă. Nu peste mult timp, toată lumea o asculta la casetofonul din maşină:

Şefii mafioţi ziceau: „Aduceţi-mi-l pe tipul din cântecul ăla. Vreau să se ocupe el de treaba asta”. Aşa că a ajuns departe mulţumită cântecului. Însă l-au omorât până la urmă. Ajunsese prea cunoscut. Tot de la cântec i s-a tras de fapt.

Îl întreb pe Conrado dacă se simte prost să-i ridice în slăvi pe mafioţi şi să ştie că muzicienii cu care colaborează mor din cauza muzicii lor. Îmi dă acelaşi răspuns ca şi zecile de compozitori şi cântăreţi pe care i-am mai întrebat: ei sunt doar nişte povestitori care prezintă realitatea pe care o văd în jur şi oferă publicului ceea ce îşi doreşte. Aceeaşi argumentaţie ca şi în cazul gangster rapului. Poate că au dreptate. Oamenii nu mor din cauza unor cântece, ci ucişi de arme (deşi NRA[18] [19]nu este de acord). Aşa cum spune Conrado:

---

18 National Rifle Association este o organizaţie americană nonprofit

19c are susţine dreptul de a deţine arme şi de a le folosi (n. red.).

Acum sunt vremuri violente. Însă nu muzicienii le-au creat. Când au fost împuşcaţi cântăreţi, de cele mai multe ori n-a avut nimic de-a face cu muzica lor. Aveau diverse altercaţii cu alţii pentru femei, bani sau altceva. Sau se aflau unde nu trebuie, cu cine nu trebuie. Iar cântăreţii cu pistoale pe copertele albumelor? E o simplă poză. Nu înseamnă că sunt bandiţi. Oricine se poate distra pozând cu o armă în mână. Şi eu fac aşa ceva.

Scoate mobilul din buzunar şi-mi arată pe ecran o poză cu el, înfăţişat cu o puşcă enormă, părând ultimul răcnet.

Oricum, recunoaşte Corado, pe măsură ce războiul devine din ce în ce mai sângeros, cântecele trebuie să ţină pasul cu el. La câteva zile sau chiar ore după ultima ştire despre uciderea lui Beltrán Leyva sau vreun masacru de proporţii, se lansează şi *corrido*-urile pe tema asta. Mai multe balade prezintă povestea unui răufăcător poreclit „bucătarul”, care a dizolvat cadavrele a 300 de victime ale cartelului din Tijuana în băi de acid. Un cântec de succes intitulat „Comandoul negru” descrie brigăzile de mascaţi care răpesc şi torturează oameni. Pentru a rămâne la curent cu şirul brutalităţilor, s-a lansat un nou subgen numit *corridos enfermos*, balade bolnave. Într-o asemenea *corrido* se descrie în detaliu pătrunderea unor asasini în casa unei familii, ai cărei membri îi mutilează până la unul.

Conrado îmi prezintă unele dintre cele mai dure formaţii noi de pe scena *corredo*-ului. Însuşi numele pe care şi l-au luat este izbitor: Grupo Cartel de Sinaloa, Grupo Cartel pe scurt. Nu-i greu de ghicit cărei grupări mafiote îi sunt afiliaţi.

„Voiam un nume care nu se ascunde după deget, nici nu se preface, îmi declară compozitorul de 33 de ani César Jacobo. Noi nu suntem ipocriţi ca alte staruri. Aşa trăim noi”.

Grupo Cartel nu este cunoscut peste hotare, însă în

Culiacán cântă pe la diverse evenimente în aer liber, în faţa a mii de petrecăreţi. Este o formaţie clasică de corrido, formată din patru membri: baterist, basist, chitarist cu douăsprezece coarde şi solist cu acordeon. Solistul are doar 18 ani şi are o voce melodioasă, incredibil de puternică. Restul muzicienilor au 20 şi ceva de ani. Când se prezintă pentru o şedinţă foto, sunt toţi în costume crem şi cămăşi roşii. César poartă blugi şi un tricou de firmă sub barbişonul dichisit. Se retrage deoparte, ca să nu apară în poze. „Haideţi, faceţi pe răii”, îşi îndeamnă colegii zâmbind larg.

César e clar şeful. El compune cântecele şi se ocupă de bani, de contacte, concerte şi tot ce mai trebuie. Încă vreo 10 directori de turnee, oameni buni la toate şi gură-cască par să-l considere un soi de şef. Două zile la rând, cât ne-am deplasat din studiouri la restaurante cu fructe de mare, a tot răspuns la două mobile, cu glas scăzut. Însă îmi acordă toată atenţia lui, mulţumit că am inclus formaţia lor în articolul pe care îl scriu pentru o revistă britanică de weekend.

„O să ajungem celebri la Londra după articolul tău. Oamenii o să asculte Robbie Williams şi Grupo Cartel”, glumeşte el.

Scena care înconjoară Grupo Cartel ilustrează amestecul bizar de oameni din *narcocultura* sinaloeză modernă. Puşti din ghetouri şi de la ferme sărace, dar şi absolvenţi de şcoală particulară. Traficanţii sinaloezi îşi trimit de mult copiii la studii pe la şcoli scumpe şi prin cercuri înalte. Altor copii bogaţi li se poate părea cool să se îmbrace în derbedei şi s-o ardă cu fii de capi mafioţi. Ca în SUA, cultura gangsterilor are un farmec care transcende delimitările de clasă. În noua generaţie se numără odraslele familiilor de traficanţi, care par tineri de bani gata, şi vlăstarele fermierilor bogaţi, care par traficanţi.

Tinerii sinaloezi din această cultură hibridă poartă numele de *buchones* şi se îmbracă într-un stil cu elemente atât urbane, cât şi rurale, şi tradiţionale, şi moderne. *Buchones* adoră să poarte pălării de cowboy şi cizme din piele de struţ, însă şi adidaşi şi şepci de baseball colorate. *Buchonas* se îmbracă de obicei în rochii scumpe, strâmte, etalându-şi bijuteriile şi sânii mari operaţi, pentru a arăta cât de bogaţi sunt iubiţii lor mafioţi.

Când avea 10 ani, César s-a mutat şi el la dintr-un sat sărac şi a copilărit într-un ghetou din Culiacán. Este încântat că puştii din clasa de mijloc şi bogată îi ascultă muzica.

„Odată le-am cântat fiilor unui om de afaceri, undeva într-o vilă. Toţi ne-au tratat ca pe nişte celebrităţi. Îmi dă un sentiment minunat”, spune el zâmbind.

Copiii bogaţi din sofisticatul Ciudad de México nu prea au niciun interes să asculte balade despre traficanţi, ci preferă muzica rock şi electronică din SUA şi din Europa. Găseşti mai mulţi fani U2 decât Tigres del Norte. Însă în imensele ghetouri din Ciudad de México se aud tot mai multe astfel de balade, în autobuzele şi taxiurile capitalei, pe la petreceri şi prin cârciumi răsună CD-uri piratate cu muzică de Valentin Elizalde, Chalino Sánchez şi durii din Grupo Cartel, iar accentele de melancolie şi versurile percutante sunt pe placul tuturor, de la adolescenţi la bunici.

César îmi spune că tatăl său nu asculta niciodată muzica traficanţilor, la ei acasă se auzeau numai cântece nevinovate de dragoste. Însă pe César îl interesau mai degrabă baladele despre pistolarii şi mahării criminali clinul în care era.

După ce petrecem un timp împreună, recunoaşte că are legături strânse cu lumea aceasta. Are prieteni din copilărie printre *sicarios*. Şi printre traficanţi. El, unul, preferă să scrie balade pe tema asta.

Versurile descriu conflictele interioare prin care trec asasinii după ce aleg un anumit trai de la care li se trage adesea moartea. În versurile sale fără perdea combină fantezii şi metafore. Într-o baladă de-a sa descrie momentul în care un asasin plătit îşi întâlneşte victimele în iad. Când vorbeşte despre muzica sa, strecoară frânturi de cântece printre fraze:

Versurile sunt cele mai importante pentru mine. Uneori îmi trec tot felul de idei ciudate prin cap, pe care vreau să le exprim în cântecele mele. Vreau să transmit mesajul care trebuie, de-abia după aia lucrez la ritm.

A compus şi un cântec de dragoste. Sau aşa ceva. Este vorba despre un prieten care a murit împuşcat dintr-o ceartă cu iubita. El exprimă cuvintele acestui prieten care îi cere iertare soţiei sale pentru că nu mai e alături de ea şi a murit împuşcat într-o neînţelegere prostească cu amanta. Cântecul are titlul „Perdóname, Maria” („Iartă-mă, Maria”).

Vreau să-ţi cer iertare că n-o să-mi mai văd copiii.

Plânsul îmi îneacă gândurile Pe calea pe care am luat-o.

Vreau să ştii, Maria.

Că o să fiu mereu cu tine.

César are nouă copii cu două femei. La cei 33 de ani ai săi, s-a mişcat destul de repede. Unul dintre fiii săi mai mici vine cu noi la şedinţa foto, iar César se hârjoneşte afectuos cu el pe un deal.

Aproape tot repertoriul Grupo Cartel prezintă diverşi mafioţi ai Cartelului din Sinaloa, făcând trimitere la poreclele lor. A compus cântece despre şefi cu numele de Indio, Cholo, Eddy, El Güero (Albul) şi a scris versuri despre şeful cel mare Mayo Zambada. Traficanţii apar peste tot, în gloria lor. De exemplu, în cântecul „Indio”:

Puşti de mare forţă.

Buzunare burduşite cu bani…

Îmi livrau kile de marfă.

Acum livrează tone.

Multe cântece de Grupo Cartel sunt postate pe net, însoţite de poze cu faimoşii mafioţi despre care e vorba. În unele videoclipuri sunt incluse filmuleţe neclare cu asasini sinaloezi care se antrenează trăgând la tir sau prim-planuri cu victimele lor ciuruite de gloanţe, legate cu scotch sau făcute bucăţi. Videoclipurile sunt operele unor amatori, cu sute de mii de vizualizări. Îl întreb pe César cine realizează clipurile. „Habar n-am. Există destui oameni bolnavi pe lume”, îmi răspunde el.

César recunoaşte că aceste legături apropiate cu cartelul din Sinaloa pot să-i pună în pericol, desemnându-i ţinte ale bandelor rivale. Însă spune că, pentru a fi în siguranţă, formaţia cântă mai mult în Sinaloa şi în alte câteva state „prietenoase”. „Poţi să mori oricând. Însă mai bine eşti o vedetă câţiva ani, decât să rămâi sărăntoc toată viaţa”, spune el zâmbind.

Poate că tocmai legăturile sale strânse cu Cartelul din Sinaloa au provocat atacul asupra lui Valentin Elizalde, după concertul din Reynosa. Sau poate de vină a fost videoclipul vreunei piese de-a lui. Sau s-o fi încurcat cu femeia vreunui mafiot? Sau poate că iubita vreunui asasin o fi spus din greşeală că Valentin arată bine?

O mulţime de femei din nordul Mexicului îl considerau pe Cocoşul de Aur sexy cu nasul lui lat şi pălăria albă de cowboy înclinată peste zâmbetul cald. Însă îşi câştiga adoraţia fanilor cu vocea sa. Pe lângă renumele pe care şi-l obţinuse pe stradă, la fel ca Chalino, avea o notă de melancolie care exprima atât bucuria, cât şi suferinţele oamenilor din popor, ceva care impresiona profund, ca un fel de John Lennon sau Ray Charles.

Pe muzica lui Valentin se putea şi dansa foarte bine, datorită basului din Banda Guasaveña. O altă tradiţie importantă din nordul Mexicului este muzica de Banda,

interpretată la trompete şi tromboane tunătoare. Era la origini muzica imigranţilor germani care au deschis berării în portul Mazatlân în secolul al XIX-lea. După tradiţie, sofiştii nici nu se auzeau în larma de Banda. Însă când *norteños* au adăugat instrumentele electrice şi boxele, vocea cântăreţilor răsuna la microfon în hărmălaia din jur.

Multe cântece de-ale lui Valentin nici măcar nu erau despre mafioţi. Cel mai faimos hit al său, „Como Me Ducle" („Cât mă doare"), era o melodie ritmată despre gelozia unui îndrăgostit.

Însă Cocoşul de Aur a scris şi versuri cât se poate de dure despre narcotraficanţi. Un cântec de-al lui intitulat „118 Balazos" (118 gloanţe) prezintă povestea unui mafiot care supravieţuieşte la trei tentative de asasinat. Primele versuri (în sunetul de corn) sunt:

De trei ori am scăpat.

Am văzut moartea cu ochii, în Coarnele curate de Capră care m-au ţintit de-aproape.

118 gloanţe.

Le-a luat Dumnezeu de la mine.

Cu puţin înainte să fie ucis, Valentin lansase un cântec de succes, „A Mis Enemigos" (Duşmanilor mei). Cuvintele aveau o tentă răzbunătoare, însă nu se ştia cui anume se adresa. Vreunui alt muzician, vreunui mafiot rival sau chiar vreunui politician? Pe internet au apărut clipuri cu acest cântec pe fundalul unor imagini înfăţişând membri Los Zetas ucişi. Unii l-au interpretat drept o provocare adresată de cartelul din Sinaloa rivalilor săi. Melodia a fost lansată într-o perioadă când violenţele dintre cartelul din Sinaloa şi Los Zetas atinseseră apogeul, iar unele filmuleţe erau mult prea brutale, unul din ele prezintă cum e împuşcat în cap un membru Los Zetas legat de un scaun.

În timp ce videoclipul avea sute de mii de vizualizări, Valentin ţinea un concert în Reynosa, chiar în inima

teritoriului controlat de gruparea Los Zetas. A fost un concert mai turbulent decât oricare altul, încheiat într-o rafală de gloanţe.6

La faţa locului au sosit fotografii, ca să-l pozeze pe chipeşul tânăr de 27 de ani care zăcea pe scaunul din faţă al maşinii, ciuruit de gloanţe. Poartă un costum bej cu cămaşă neagră şi are ochii întredeschişi. Şoferul a murit şi el în timpul atacului. A fost un adevărat miracol că Taño Castro a supravieţuit. „În fiecare zi îi mulţumesc lui Dumnezeu că sunt viu”, îmi spune el.

Nici după moarte duşmanii nu l-au lăsat în pace pe Valentin. A fost filmat la morgă, zăcând gol pe masa de autopsie. În piept i se văd găurile de la gloanţe, are ochii tot întredeschişi, iar lângă masă sunt sacoul jerpelit şi cizmele de cowboy, toate pline de sânge. Filmuleţul postat pe net are râsete pe fundal. Poliţia a declarat că doi angajaţi care au realizat autopsia au fost arestaţi.

După moartea lui Valentin, asasinii au mai omorât câţiva muzicieni în tot Mexicul. Asupra unei formaţii numite Los Herederos de Sinaloa au fost trase 100 de gloanţe imediat după ce au acordat un interviu la radio, în Culiacán. Trei membri ai grupului şi managerul au murit. Într-o singură săptămână trei oameni din industria divertismentului au fost ucişi în câte un incident: un cântăreţ a fost răpit, strangulat şi aruncat apoi pe un drum. Un trompetist a fost descoperit mort, cu o pungă pusă peste cap. O solistă a fost împuşcată mortal pe patul de spital. (Fusese spitalizată după ce fusese rănită de gloanţe într-un atac anterior.)

Publicul mexican s-a cutremurat cel mai mult după uciderea lui Sergio Gómez, care alcătuise formaţia K-Paz de la Sierra când locuia ca imigrant la Chicago. Ajunsese faimos după un cântec de dragoste intitulat „Pero Te Vas a Arrepentir” (Dar o să regreţi), o melodie care a prins atât de repede, că jumătate de Mexic o fredona. Atacatorii l-au

răpit după un concert din Michoacánul natal şi l-au torturat două zilei-au ars organele genitale cu o lampă de sudură, apoi l-au strangulat cu un cablu de plastic. Sergio Gómez a fost nominalizat postum la un Grammy Latino, alături de Valentin Elizalde, în 2008. Niciunul dintre cântăreţii decedaţi n-a câştigat.

În marea majoritate a cazurilor de muzicieni ucişi, poliţia nu a arestat şi nu a dat publicităţii vreun nume de suspect. Este tipic pentru rata dezamăgitor de mică a cazurilor de omucidere soluţionate din timpul războiului drogurilor – 5%. Omorurile „poartă amprenta clară a crimei organizate" – comentează poliţia după fiecare omucidere. De ce au ajuns să omoare muzicieni? întrebau reporterii. *Quien sabe* (Cine ştie).

Însă poliţia chiar a făcut mai multe arestări când anchetau cazul lui Valentin Elizalde. În noiembrie 2008 agenţii federali au descins într-o casă şi l-au săltat pe Jaime Gonzáles, alias Ciocanul, liderul regional Los Zetas. În declaraţiile de presă, poliţiştii au susţinut că acesta a organizat şi a luat parte personal la uciderea Cocoşului de Aur, ca ripostă la videoclipuri. Însă cazul a rămas puţin încâlcit. Deşi Ciocanul a fost condamnat la 16 ani de închisoare pentru trafic de droguri şi arme, încă nu a fost acuzat oficial că l-ar fi omorât pe Valentin.

Aşa cum s-a întâmplat şi cu Jim Morrison, Tupac Shakur şi Kurt Cobain, Cocoşul de Aur a devenit şi mai cunoscut după moartea sa. Ştiind cum a sfârşit-o, cântecele sale capătă o notă şi mai dulce, glasul său melancolic pare şi mai trist, iar cuvintele despre crime par mai sinistre.

„Îi simt atât de mult prezenţa. Încă îl văd în vise. Şi alţii îmi spun că încă îl simt pe Valentin aproape. Sunt foarte trişti că nu mai e", îmi spune Tano.

Iubitorii de *corrido* din California şi până în Columbia vin la mormântul lui Valentin din Sinaloa, acoperindu-l cu

flori. 7 Pentru a-i duce mai departe numele, rapsozii mai tineri au scris chiar cântece despre viaţa Cocoşului. Asemenea şefilor de cartel pe care i-a cântat, Cocoşul de Aur a ajuns imortalizat în melodiile altora.

Capitolul 10 *Credinţa*

„Şi moartea a dat pe morţii cei din ea şi moartea şi iadul au dat pe morţii lor, şi judecaţi au fost, fiecare după faptele sale.

Şi moartea şi iadul au fost aruncate în râul de foc. Aceasta e moartea cea de a doua: iezerul cel de foc.

Iar cine n-a fost aflat scris în cartea vieţii a fost aruncat în iezerul de foc.”[20]

Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul, 20: 13 – 15

Cadavrul mafiotului Arturo „Barbă” Beltrán Leyva este îngropat sub un mausoleu cu etaj din cimitirul Grădinile Humaya, la marginea de sud a Culiacánului. În vecinătate se află şi mormântul unui alt mafiot puternic, Ignacio „Nacho” Coronel, împuşcat de soldaţi în iulie 2010. Se spune că Nacho Coronel era un apropiat de-al lui Chapo Guzmán şi că s-a luptat cu Beltrán Leyva. Astfel, în timpul vieţii Nacho şi Barbă s-au aflat în tabere de luptă opuse, însă după moarte amândoi îngraşă acelaşi pământ.

În pământul pârjolit de soare din Grădinile Humaya se află sute de morminte de traficanţi. Este unul dintre cele mai bizare cimitire din lume. Mausoleele sunt din marmură italiană, decorate cu pietre preţioase, iar unele chiar au aer condiţionat. Multe au costat peste 100.000 de dolari – mai mult decât majoritatea caselor din Culiacán. În interior se găsesc picturi suprarealiste pe teme biblice alături de fotografiile decedaţilor, în mod normal înfăţişaţi cu pălării de cowboy pe cap şi cu arme în mâini. Uneori pozează în lanuri de canabis, iar în alte cavouri sunt plasate mici avioane de ciment care să indice că mafiotul

20 Biblia sau Sfânta Scriptură, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2005 (n. tr.).

îngropat aici era pilot (şi transporta marfa).

Pe lângă şefii de cartel, există destui subşefi sau simpli soldaţi în cinstea cărora s-au construit monumente magnifice. Un număr îngrijorător de mare din ei au sub 25 de ani şi au murit în 2009, 2010, 2011. De câte ori ajung în Culiacán, cimitirul s-a mărit exponenţial, iar noile cavouri sunt mai somptuoase decât cele dinaintea lor.

O dată s-a întâmplat să vin în Humaya chiar în ajunul Zilei Tatălui. Cimitirul este acoperit de mormane de flori şi afişe făcute de soţiile îndoliate. Fotografiile tinerilor taţi sunt imprimate pe pânza tare, însoţite de mesaje din partea copiilor. TE IUBIM, TATA, O SĂ FII MEREU CU NOI, scrie pe un afiş. Pentru cei mici, spectaculoasele cavouri sunt cea mai frumoasă amintire cu tatăl lor.

De mai multe ori se întâmplă să dau de vizitatori sosiţi la mormintele celor dragi. Adesea aduc câte o formaţie cu ei şi se aşază cu ai lor să bea bere şi să fredoneze balada preferată a decedatului. Odată am stat lângă trei fraţi care-şi jeleau tatăl. Unul din ei a venit însoţit de prietena lui, o femeie voluptuoasă, îmbrăcată decoltat şi plină de bijuterii.

„Tatăl nostru era fermier. Cultiva marfa”, îmi spune fratele mai mic zâmbind şi făcându-mi cu ochiul. Pun pe mormânt sticle cu whisky-ul preferat al bătrânului, după tradiţia mexicană. Decedaţii sunt pe lumea cealaltă, însă încă li se simte prezenţa.

Însă unde s-au dus toţi aceşti traficanţi morţi? I-au cerut iertare bunului Dumnezeu? Au fost oare primiţi în rai? Există oare un „paradis al mafioţilor”?

Înalţii clerici catolici din Mexic spun că nu. Narcotraficanţii care au săvârşit acte de violenţă s-au rupt de Dumnezeu, strigă prelaţii din amvon. N-o să se alăture mielului şi leului în viaţa de apoi. Unii preoţi de ţară nu sunt de acord cu ei. Dumnezeu iartă păcatele oricui îngenunchează şi se căieşte pentru faptele sale înainte de

moarte, susţin ei. Mai ales că marii şefi de cartel oferă danii atât de generoase parohiilor din satele natale – daruri atât de frecvente de-a lungul istoriei, că s-a inventat un termen special pentru ele: *narco limosnas* (pomeni date de traficanţi).1

Însă odată ce s-a înteţit războiul drogurilor, mulţi capi au declarat că nu le pasă ce spun cardinalii catolici. Dacă nu sunt primiţi la Roma, urlă ei, o să-şi întemeieze propria biserică.

Cea mai virulentă formă de religie a traficanţilor o exprimă Cartelul La Familia din Michoacán. La Familia îşi îndoctrinează aderenţii cu propria versiune de evanghelism creştin combinat cu elemente politice ale răscoalei ţărăneşti. Liderul spiritual al bandei, Nazario Moreno, „El Más Loco", Marele Nebun, chiar şi-a scris propria biblie, pe care soldaţii sunt siliţi s-o citească. Pare o poveste atât de trăsnită, că la început am luat-o drept un simplu mit din războiul drogurilor. Asta până mi-a căzut în mână un exemplar din cartea „sfântă". Nu este deloc o lectură uşoară înainte de culcare.

Însă La Familia este doar cea mai frapantă voce în corul care se înalţă tot mai tare de decenii. Printre celelalte tonalităţi ale corului se numără nişte ritualuri modificate ale Santeriei din Caraibi, sfântul din popor Jesús Malverde şi Santa Muerte sau Sfânta Moarte, care se bucură de un succes enorm în rândurile mexicanilor.

Mulţi asemenea credincioşi nici nu sunt traficanţi de droguri sau pistolari asasini. Toate credinţele au trecere în ochii mexicanilor săraci, care simt că austera Biserică Catolică nu le mai spune nimic şi nu le mai oferă soluţii la problemele lor. Însă bandiţii clar se simt în largul lor în noile secte, exercitând o influenţă puternică asupra lor, încât clanurile capătă astfel un fundament spiritual şi semiideologic. Acest fundament fortifică El Narco în calitate de mişcare de insurgenţă care se opune vechii

ordini. Şefii mafioţi se luptă să câştige suflete, nu doar teritorii noi.

Jesús Malverde este cel mai vechi simbol religios asociat lui El Narco. Adevăratul Malverde este un tâlhar sinaloez executat în urmă cu un secol. Chipul său de sfânt împodobeşte amulete şi statuete de pe plantaţiile de canabis din Sierra Madre până la celulele de închisoare din San Quentin, fermele de vite din Jalisco şi adăposturile pentru migranţi din Arizona. Însă sanctuarul în care se închină mulţimile se află în Culiacán, peste drum de somptuosul palat unde îşi are sediul guvernul de stat. Analiştilor nu le-a scăpat deloc simbolismul: cele două puteri care conduc Sinaloa – politica şi traficul de droguricoexistă una lângă alta.

Sanctuarul se află într-o clădire simplă de cărămidă vopsită în verde-închis şi decorată cu gresie verde. *Malverde* înseamnă în spaniolă „verde rău”, în Sinaloa *verde* poate trimite şi la verdele canabisului, ca şi la dolari, „verzişori”. Pe pereţii sanctuarului sunt lipite fotografii cu vizitatorii, care se combină într-un tapet-mozaic. Pozele înfăţişează proaspăt însurăţei, nou-născuţi, fete în rochiţele albe de biserică şi adolescenţi tatuaţi şi raşi în cap, precum şi o groază de bărbaţi duri, cu pălării de cowboy. Vizitatorii lipesc pe pereţi pancarte cu mesaje de credinţă. JESÚS MALVERDE MULŢUMESC PENTRU TOT CE AI FĂCUT PENTRU MINE, scrie pe o pancartă din Ventura, California. MULŢUMIM JESÚS MALVERDE CĂ NE-AI LUMINAT ŞI NETEZIT CALEA, scrie pe alta din Zapopan, Jabsco. Numeroase plăcuţe ilustrează felul în care credincioşii îl judecă pe sfântul din popor la un loc cu diverse simboluri tradiţionale catolice, adresându-i-se acestuia, dar şi Sfintei Fecioare din Guadalupe şi lui San Judas Tadeo, două figuri catolice importante din Mexic.

Într-o cămăruţă din sanctuar se află principalul punct de atracţie: un bust pictat reprezentându-l pe Malverde,

înconjurat de trandafiri albi şi roz. Are pielea deschisă la culoare, părul negru-tăciune, mustaţa bine aranjată şi poartă un costum alb tradiţional mexican. Pare întristat, cu expresia aceea de tristeţe înţeleaptă şi dumnezeiască zugrăvită adesea şi pe chipul lui Iisus Hristos. Vizitatorii aşteaptă în sălile exterioare, bând şi cântând, apoi se roagă în tăcere lângă bust şi ating faţa deznădăjduită a lui Malverde.

Proprietarul sanctuarului, Jesús Gonzáles, are o cameră plină de crucifixuri şi tablouri cu Malverde pe o latură a clădirii. Este trecut de 30 de ani, fiind fiul fondatorului, care a construit clădirea cu propriile mâini în anii 1970. Îl găsesc pe Gonzáles într-o după-amiază de vară atât de caniculară, că străzile dogoresc ca un cuptor. Este într-un maiou alb, transpirat leoarcă. Bem Coca-Cola din sticle de plastic şi-mi vorbeşte despre semnificaţia lui Malverde:

— Jesús Malverde îi iubeşte şi se îngrijeşte de săraci, de cei umili. Ştie de câte greutăţi au parte. Bogaţii exploatează şi săracii suferă azi, ca pe vremea lui Malverde. El înţelege prin ce anume trebuie să treacă oamenii. Ştie că trebuie să lupte. Nu-i discriminează pe cei oprimaţi. Fiecare ţară are câte un Robin Hood al ei. Sunt sigur că şi voi îl aveţi pe…

— Robin Hood, îi termin eu fraza. Robin Hood este din ţara mea.

— Atunci înţelegi, spune el zâmbind cu tâlc.

Jesús Malverde s-a născut în Sinaloa în 1870, îmi spune Gonzáles. În vremurile acelea în Mexic era la putere Porfirio Díaz, care conducea cu mână de fier, în timp ce amicii săi îşi construiau ditamai haciéndele în Sinaloa şi indienii săraci erau alungaţi de pe pământurile lor strămoşeşti. În vremurile acelea grele, continuă Gonzáles, părinţii lui Malverde erau atât de săraci, că au murit de foame. Micul orfan s-a luptat să supravieţuiască, făcând tot

felul de munci periculoase la construcţia căii ferate. După mai multe conflicte cu şefi şi poliţişti cruzi, a fost silit să devină proscris. Malverde s-a adăpostit pe dealuri, cu banda sa de tâlhari veseli care furau de la bogaţi şi dădeau la săraci. Însă nemilosul guvernator al Sinaloei a pus o recompensă pe capul lui, iar unul din oamenii săi l-a trădat pentru bani. Malverde a murit în faţa plutonului de execuţie în 1909, iar capul i-a fost atârnat într-un copac pentru a atenţiona alţi rebeli.

Aceeaşi poveste cu unele detalii schimbate circulă prin toată Sinaloa. Viaţa lui Malverde aproape coincide cu regimul lui Don Porfirio, iar sfântul-bandit a murit chiar înaintea revoluţiei. Tipic pentru o hagiografie, nu s-a descoperit niciun document care să ateste viaţa sau moartea lui Malverde, nici nu prea se ştie dacă a existat. Cert este că, de-a lungul secolului al XX-lea, sinaloezii săraci i-au atribuit tot felul de miracole spiritului lui Malverde. Vaca satului nu mai dădea lapte, însă oamenii s-au rugat tâlharului şi dintr-odată ugerul animalului s-a umplut de lapte. Un băiat a orbit şi s-a trezit într-o dimineaţă cu darul vederii. Un om care murea de cancer s-a vindecat pe neaşteptate. Poveştile s-au răspândit dintr-un sat în altul, născând şi mai multe poveşti cu miracole, iar Malverde a intrat astfel în legendă.

Gonzáles nu prea recunoaşte asocierea dintre Malverde şi narcotraficanţi, spunând pe bună dreptate că vin să i se închine tot felul de credincioşi. Într-una din vizite, dau peste patronul unei companii de construcţii din Arizona, fiu de imigranţi sinaloezi. Îmi spune că a călătorit 15 ore să se roage la tâlhar pentru fiul său, care urmează să fie operat în Phoenix. Cu altă ocazie întâlnesc o doamnă în vârstă care se ruga pentru soţul ei muribund.

Însă e clar că şi traficanţii de droguri i se închină lui Malverde. În mâinile capilor mafioţi arestaţi şi pe cadavrele pistolarilor împuşcaţi în stradă se găsesc obiecte

de cult. În weekend tineri *buchones* se duc la sanctuarul lui Malverde şi stau în faţă, în maşini şi camionete, ascultând *narcocorridos*.

Biserica Catolică nu-l recunoaşte pe Malverde, însă preoţii nici nu tună şi fulgeră împotriva lui. Sfinţii din popor au fost toleraţi din cele mai vechi timpuri în cultul creştin, ca o modalitate prin care credincioşii pot să-şi armonizeze credinţele cu tradiţiile din partea locului. Malverde este doar o figură, nu o nouă religie. Cei mai mulţi credincioşi de-ai să i se consideră romano-catolici când sărută bustul mustăcios.

În sanctuar o formaţie le cântă credincioşilor balade la cinci dolari bucata. Îi plătesc să-mi cânte toate urile pe care şi le amintesc şi-i înregistrez cu reportofonul, însă rămân repede fără bani şi-mi spun că mai sunt zeci de melodii pe care nu le-am auzit încă. Mai multe balade îl înfăţişează pe tâlhar luptându-se cu oamenii guvernatorului. Altele pomenesc deschis de diverşi bandiţi care s-au rugat la Malverde şi s-au îmbogăţit apoi din contrabandă cu droguri. Iată cum sună o baladă:

Cu mâinile pline de gumă [*pastă de opiu*], *l-am salutat pe Malverde*.

I-am făcut promisiuni şi mi-a arătat încredere.

Dumnezeu nu se bagă, nu te ajută să faci rău.

Ştiu că drogurile nu-s bune, însă de-acolo vin banii.

Nu e vina Sinaloei, tot Mexicul e de vină.

Afacerea tot creşte şi creşte în toată lumea, prieteni.

Azi mă duc la Culiacán cu o camionetă nouă.

Merg la sanctuar, doar am întâlnire.

Mă văd cu Jesús Malverde, să-i cânt la mulţi ani.2

Santa Muerte, Sfânta Moarte, este, fizic, un simbol religios mult mai agresiv decât Jesús Malverde. Dacă tâlharul este doar un mustăcios în costum alb, Santa Muerte arată ca moartea în reprezentarea ei cea mai sinistră. Figura scheletică are orbitele goale, dinţi ascuţiţi

şi o halebardă cu care reteză capete în mâna dreaptă. Însă Santa Muerte diferă de reprezentarea clasică prin faptul că e femeie, iar credincioşii se referă la o Are o vestimentaţie variată, de la mantii negre la rochii roz cu volane, şi adesea poartă pe cap o perucă colorată.

Criticii catolici declară că venerarea santei Muerte este lucrarea diavolului. Acuză că ar fi un cult al narcotraficanţilor şi declară că această figură diabolică s-a aflat în fruntea orgiei violente care a cuprins Mexicul. Asasinii reteză capete, susţin ei, pentru a cinsti întruchiparea morţii. Însă apărătorii santei Muerte răspund că e doar un spirit din popor care se îngrijeşte de cei săraci şi oropsiţi. A existat în Mexic încă dinaintea conchistei spaniole, susţin ei, şi e pomenită în Biblie. Credincioşii îi mai spun şi Niña Blanca, Fata Albă.

Mare parte din farmecul santei Muerte o constituie însăşi imaginea sa puternică. Statuetele şi tablourile cu ea n-au cum să nu-ţi ia ochii. Acum există o formă de artă în sine, cu mii şi mii de reprezentări ale santei Muerte, toate un pic altfel. O vezi sub formă de statui imense şi de cerceluşi, de medalioane atârnate de lănţişoare şi de tatuaje pe piepturi, imprimată pe tricouri şi pictată în fresce murale. Chiar sub formă de ceasuri şi cădelniţe. Pe lângă statutul ei de obiect artistic şi accesoriu, a devenit şi o figură religioasă influentă, care împodobeşte sanctuarele stradale, altarele din casele oamenilor şi bisericile închinate doar ei.

Santa Muerte a avut o ascensiune surprinzătoare. Dintr-un simbol obscur, pe care doar o mână de oameni îl recunoşteau, a devenit într-un singur deceniu o prezenţă în aproape toate oraşele şi cartierele din Mexic, în toate comunităţile de imigranţi mexicani din SUA, din America de Sud şi chiar Spania şi Australia. Însă cultul ei cel mai puternic se află în Tepito, în centrul capitalei Ciudad de México.

Cunoscut şi sub numele de El Barrio Bravo, Tepito este un cartier supraaglomerat, care datează încă dinaintea conchistei spaniole, faimos pentru vânzătorii de stradă, boxeri şi pistolari. 3 Locuitorii săi se mândresc că ar fi un bastion al culturii stradale, însă recunosc şi că străduţele arată la fel de ameninţător ca o fortăreaţă arabă. În imensa piaţă din Tepito se zice că s-ar găsi absolut orice pe lumea asta – televizoare cu plasmă de ultimă generaţie, haine pentru surfed, copii piratate după superproducţii americane, arme, şi servicii vechi de ceai. Aici se mai găsesc şi colecţii inepuizabile de suveniruri cu Santa Muerte, care se vând la tarabe şi în prăvălii dedicate ei.

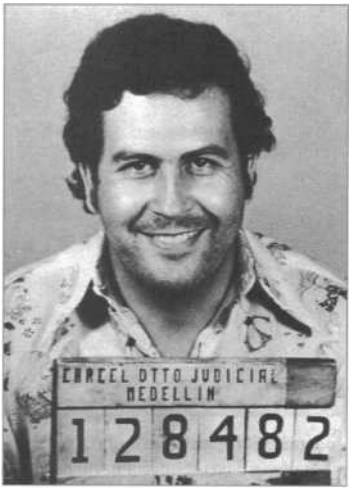

Pablo Escobar (1949 – 1993), traficant de droguri Columbian. A fost supranumit „Regele cocainei”, datorită averii impresionante strânse din afacerile sale ilegale. A fost ucis de poliţia Columbiană. Fotografie din anul 1977.

Juan García Ábrego (n. 1944), „baron” al drogurilor mexican, nepotul lui Juan Nepomuceno Guerra. Fost lider al Cartelului Golfului, Ábrego a fost extrădat în 1996 în Statele Unite ale Americii şi condamnat la detenţie pe viaţă.

Joaquín „El Chapo” („Scundul”) Guzman (n. 1954/1957), şeful cartelului Sinaloa, a devenit liderul necontestat al traficanţilor mexicani în 2003. El Chapo a fost arestat în mai multe rânduri. Fotografie din timpul reţinerii sale de către autorităţile americane, 17 ianuarie 2016.

Uneori, Los Zetas apelează la mercenari bine antrenaţi, precum foştii membri ai trupelor speciale înfiinţate în Guatemala, neînfricaţii „kaibili”.

La graniţa dintre Ecuador şi Columbia, cu ajutorul Drug Enforcement Administration (DEA), autorităţile ecuadoriene au capturat un submarin destinat transportului masiv de cocaină, 2 iulie 2010.

e Claudio Toledo, https://el. staticflickr.com/6/5286/520760561 9 46 cc821132 b.jpg

Imagine din timpul unei operaţiuni a armatei mexicane, în urma căreia a fost capturată o cantitate impresionantă de droguri, 3 noiembrie 2010.

O victimă a cartelului Sinaloa.

Forţele armate columbiene capturează un transport de droguri.

Un soldat supraveghează locul în care a fost descoperită o victimă a cartelului Sinaloa.

Soldaţii distrug o plantaţie de canabis imensă în Sinaloa, Mexic.

Într-un laborator clandestin, traficanţii de droguri prepară o pastă din frunze de coca, Putumayo, Columbia.

În ultimul deceniu, în Mexic şi în sud-vestul Statelor Unite ale Americii, cultul *Santa Muerte* („Sfânta Moarte”) a căpătat o amploare fără precedent. Biserica Catolică a condamnat oficial această practică religioasă, care se află sub influenţa traficanţilor de droguri şi care a alimentat valul de violenţe din societatea mexicană.

Statuete reprezentându-l pe Jesús Juárez Mazo Malverde (1870 – 1909), „sfântul” traficanţilor, de vânzare într-un magazin în Guadalajara, Mexic. Jesús Malverde este considerat un Robin Hood în variantă locală.

Procesiune religioasă dedicată Sfintei Morţi, Tepito,

Ciudad de México, 2009.

Los Tigres del Norte este o trupă specializată în *corridos*, cântece foarte îndrăgite de traficanţii de droguri mexicani.

Trupa mexicană Los Tucanes de Tijuana, înfiinţată în 1987, i-a dedicat un cântec „baronului” drogurilor Ismael „Mayo” Zambada, într-un album din anul 2007.

Două puncte principale din Barrio concurează la statutul de centru spiritual al santei Muerte. Primul este un sanctuar de lângă un bulevard principal, care se poate să fi fost primul locaş de cult închinat santei Muerte de la expansiunea rapidă a acestui cult. Proprietara sanctuarului este o femeie de 62 de ani pe nume Enriqueta Romero, zisă şi Don Queta, care a construit sanctuarul în faţa imobilului ei de locuinţe în 2001. Sanctuarul Don Quetei se bucură de un succes incredibil, credincioşii se perindă neîncetat în şiruri la altar, pentru a-i dărui Fetei Albe ofrande – buchete de flori, lumânări, fructe, până şi sticle de bere şi ţigări (Santei Muerte îi place să bea şi să fumeze). Găsesc tot felul de oameni strânşi la sanctuar: o vânzătoare de stradă de vârstă mijlocie care se roagă pentru fiul ei care-i face necazuri, un poliţist musculos şi tatuat care declară că Sfânta Moarte îl apără de gloanţe, o prostituată cu păr oxigenat care spune că La Santa o ocroteşte de clienţii agresivi. În prima zi a lunii, mii de asemenea credincioşi se strâng pe stradă, în jurul altarului în cinstea Sfintei, cântă, dansează, dau bere pe gât, pufăie din jointuri şi îşi arată dragostea faţă de moarte.

La câteva străzi mai încolo, David Romo are o abordare mai formală a cultului morţii. Oacheşul episcop autoproclamat a construit o biserică de interior, în care ţine slujbe de comuniune şi alte rituri cvasi-catolice, închinându-se la reprezentări scheletice ale santei. Chiar a binecuvântat nunta unei vedete mexicane celebre din telenovele (fostă dansatoare prin cluburi). 4 Romo se declară catolic, însă susţine că Vaticanul cel conservator a pierdut legătura cu oamenii. Persoanele gay, divorţate sau cu alte păcate sunt binevenite în templul său. Santa Muerte este de fapt îngerul Morţii, aşa cum apare în Biblie, susţine el.

Filmez o liturghie din templul lui Romo, în care domneşte o atmosferă destul de sumbră. În timp ce mă uit prin obiectivul camerei, mă ciupeşte ceva de picior – un cocoş negru cu un aer fioros care se pare că trăieşte în biserică şi încearcă să mă atace. Unii creştini zic că ar fi un semn al lui Lucifer. Însă alţii le-au pus gând rău şi caprelor.

Cultul lui Romo a dat piept cu guvernul şi cu Biserica Catolică. Şi-a înregistrat credinţa la Ministerul de Interne, însă, la presiunile clericilor, oficialităţile l-au scos de pe lista sectelor oficiale.5 Ca replică, Romo a mărşăluit în semn de protest alături de credincioşi prin capitală, cu imagini ale Niñei Blanca în mâini. El susţine că ar exista două milioane de credincioşi care se închină la Santa Muerte şi că organizează biserici afiliate cultului în tot Mexicul şi în SUA. Clericii i-au acuzat apoi pe traficanţii de droguri că l-ar finanţa pe Romo. Într-un final, Romo a fost arestat în 2010 pentru că i-ar fi parvenit în cont fonduri obţinute din răpiri de persoane, furnizate de o bandă de cartel, iar din 2011 a fost închis, în aşteptarea procesului. Romo a continuat să-şi conducă secta din celula de închisoare.

Cu greu ar putea Romo sau altcineva să pună

stăpânire pe cultul santei Muerte. Credinţa aceasta se răspândeşte rapid şi organic din oraş în oraş şi din *barrio* în *barrio*. Oricine îşi poate organiza propriul grup de credincioşi după cum îi vine. Astfel, cei cu apucături mesianice au ocazia perfectă să acţioneze.

Într-o suburbie industrială din nordul capitalei Ciudad de México, o statuie înaltă de 18 metri a santei Muerte tronează peste depozite, fabrici şi case din cărămizi de beton. Gigantul scheletic sculptat în fibră de sticlă şi pictat în negru şi gri este creaţia unui tânăr slab, de 26 de ani, pe nume Jonathan Legaría. A construit statuia pe un loc viran şi a invitat localnicii să se roage la ea alături de el. Acum vin cu sutele în fiecare duminică. Credincioşii l-au poreclit afectuos pe Legaría Comandante Pantera, Comandantul Pantera.

Comandante Pantera şi-a scris şi publicat singur autobiografia, purtând titlul *Fiul santei Muerte*. S-a născut în Sinaloa, scria el, însă s-a mutat în Tepito când era în faşă. Abandonat de părinţi, a devenit campion la box în adolescenţă, fiind martor la omorurile sângeroase săvârşite în El Barrio Bravo. După o crimă, a avut o viziune cu Santa Muerte şi a găsit un milion de peso în rucsacul victimei. Astfel şi-a descoperit chemarea şi credinţa, scrie el. În 2008 congregaţia de adepţi ai santei Muerte pe care a strâns-o a devenit una dintre cele mai populare din Mexic.

Numai că fiul morţii şi-a găsit şi el moartea. În timp ce mergea cu Cadillac-ul lui imens prin zona industrială, l-a întâmpinat o rafală de gloanţe. Mai bine de 100 de gloanţe i-au ciuruit maşina şi l-au ucis pe loc. Incidentul purta amprenta clasică a crimei organizate. Anchetatorii au declarat că cel mai probabil făcea trafic cu droguri şi nu-şi plătise contactele din mafie. Doar era un predicator finanţat de bandiţi, au oftat ei, a murit ca urmare a lumii infracţionale pe care o perpetua.

Însă aşa să fi stat lucrurile?

Mama lui Legaría a prezentat propria versiune asupra evenimentelor în cadrul unei conferinţe de presă. Pantera nu era originar din Sinaloa şi nici nu locuise în Barrio, susţinea ea. De fapt fusese un băiat de bani gata, născut în Ciudad Satélite, o suburbie prosperă a capitalei. După ce a studiat pe la şcoli private, tatăl său i-a asigurat o afacere foarte profitabilă – verificarea nivelului de poluare al maşinilor. Legaría a lansat cultul santei Muerte după ce a intrat într-un club de motociclişti şi şi-a descoperit talentul de predicator de ghetou. După ce şi-a atras o mulţime de enoriaşi, Legaría şi-a inventat o identitate nouă, dinamică. Însă, cum avea să descopere prea târziu, nu prea era de joacă să te dai drept bandit în războiul drogurilor din Mexic.

Mama sa a oferit recompensă pentru informaţii care ar fi permis să i se facă dreptate fiului său. A primit zeci de apeluri cu tot felul de acuzaţii: unii au spus că asasinatul a fost pus la punct de templul santei Muerte din Tepito, alţii au dat vina pe cartelul La Familia, pe când alţii chiar au făcut acuzaţii la adresa Bisericii Catolice, care ar fi angajat asasini. Crima s-a preschimbat inevitabil într-un alt mister criminologie à la Mexic.6

La o lună de la asasinarea lui Pantera, asist la liturghia din templul său. Soţia sa neoficială conduce ceremonia. Este ca o petrecere. O formaţie de *mariachis* cântă la chitare melodii săltăreţe şi credincioşii ţopăie de colo-colo ca nişte posedaţi. O femeie de vârstă mijlocie s-a dezlănţuit, dansează frenetic în cerc. Apoi urmează nişte rugăciuni care aduc mai degrabă cu meditaţia New Age. Sute de credincioşi se uită cu ochii holbaţi la cer, susţinând că văd acolo chipul lui Pantera. O liceană îmi spune că Santa Muerte a vindecat-o de cancer. Un alt credincios tânăr, tatuat, declară că la temelia templului sunt îngropate capete tăiate. Mă decid să nu fac cercetări.

Se ştie că sectele religioase atrag tot felul de nebuni, ciudaţi şi visători. Însă printre adepţii santei Muierta se numără şi câţiva oameni cu adevărat periculoşi. Sanctuarele ei sunt risipite în tot nordul Mexicului, pe teritoriile disputate de bande în războiul drogurilor. În nord-est soldaţii mexicani sparg mai multe altare construite, din câte zic ei, de gruparea Los Zetas, în Sinaloa am făcut un reportaj despre un masacru dintr-un sat, în care au murit 13 oameni. Când plecam cu maşina, am dat peste un sanctuar de-al Niñei Blanca de la marginea drumului. Este neliniştitor să vezi imaginea morţii atât de aproape de o crimă sângeroasă.

În statul sudic Yucatán, asasinii au abandonat 12 capete tăiate, aranjate în mormane la două ferme. Poliţia a arestat afiliaţii

Los Zetas care aveau în posesie topoarele cu care s-au săvârşit decapitările. În casele lor erau altare în cinstea reginei scheletice a morţii.7 Astfel de psihopaţi par să creadă că Sfânta Moarte scuză asemenea acte de barbarie sau chiar îi surâd.

Este de înţeles că preoţii catolici tună şi fulgeră împotriva actelor de erezie ale predicatorilor santei Muerte. Din amvon, ei îşi îndeamnă enoriaşii să nu se amestece în lucrarea întunecată a diavolului. Susţin că moartea-schelet încurajează actele de violenţă pentru că adepţii ei devotaţi au impresia că poate să-i apere de gloanţe. Aşa cum mi-a zis părintele Hugo Valdemar, purtătorul de cuvânt al diocezei din Ciudad de México:

Credincioşii îşi închipuie că sunt scutiţi de orice pedeapsă.

Li se pare că, pe lângă forţa lor fizică, mai au de partea lor şi o ocrotitoare divină. Desigur că o consideră puternică şi curajoasă. Şi aşa crimele se înmulţesc.

Personal, nu mă iau nici după Papa Benedict, nici după vreo manifestare scheletică a morţii. Am fost botezat

după ritul romano-catolic, însă din adolescenţă nu m-am mai dus la biserică. Dacă m-aş afla în Irlanda de Nord cea segregată pe criterii religioase (sau în Texasul de nord), m-aş declara catolic agnostic. În Mexic sunt doar agnostic.

Oricum, ideea asasinilor care retează capete şi se roagă la o zeitate cu cap de moartă mă tulbură profund. Acest cult este un pretext prin care răufăcătorii îşi justifică actele de barbarism, cel puţin în propriii ochi. Desigur, aderenţii ardenţi a numeroase religii au justificat atrocităţi în numele Dumnezeului lor. Poate că ucigaşii şi-ar comite crimele şi fără scheletul înveşmântat în mantie. Poate.

Între timp, antropologii încearcă să explice explozia de culturi religioase alternative. Santa Muerte, spun ei, reflectă vechea fascinaţie a poporului faţă de cei morţi, aşa cum demonstrează şi Ziua Morţilor. Scheletul poate fi chiar o renaştere a unei străvechi zeităţi aztece pe nume Mictecacihuatl, zisă şi Stăpâna Tărâmului Morţilor.8 Credinţele subterane în zeităţi prehispanice indică, potrivit altora, rezistenţa continuă a clasei muncitoare mexicane la cultura colonială.

Alţii atrag atenţia asupra laturii postmoderniste a santei Muerte. Sub multe aspecte, ea reprezintă un fel de star pop urban. Influenţa s-a extins rapid prin canalele mass-media care o demonizează, precum şi pe internet, pe CD-urile piratate, imprimeurile de pe tricouri şi în tatuaje. Ea răspunde la neajunsurile sărăciei din ziua de azi şi promite să te ajute în problemele de zi cu zi, nu în viaţa de apoi.

Indiferent de motive şi explicaţii, este frapant că Santa Muerte şi-a avut ascensiunea fulminantă simultan cu conflictele războiului drogurilor din Mexic şi cu tranziţia la democraţie. Chiar dacă traficanţii finanţează anumite temple, sfânta Moarte se răspândeşte propulsată de propria energie. Poate că asemenea fenomene sunt semnele unei rebeliuni împotriva vechilor rânduieli. La

începutul secolului al XXI-lea, Mexicul se află într-un punct de răscruce în drumul spre viitorul judiciar şi spiritual.

Profitând de mania milenaristă, liderii cartelului La Familia au luat măsuri pentru a modela Mexicul potrivit viziunii proprii. Au observat cum se agăţau bandiţii din linia întâi a luptelor de simbolurile religioase. Ce şi-au zis capii atunci: De ce să finanţăm alţi predicatori când putem să predicăm chiar noi? Drept rezultat, religia traficanţilor a luat-o pe o cale înfiorătoare.

Avându-şi originea în statul vestic Michoacán, La Familia a ajuns în atenţia lumii din cauza spectaculoaselor acte de violenţă săvârşite, cum ar fi rostogolirea a cinci capete omeneşti pe un ring de discotecă.9 După ce unul din oamenii de la vârf a fost arestat în iulie 2009, familia a demonstrat că e bine pregătită pentru susţinerea unui conflict armat la nivel de oraş mic, atacând simultan 12 sedii de poliţie şi omorând 15 poliţişti. Analiştii au catalogat-o uluiţi drept un fel de Ofensivă Tet. Mafioţii arestaţi din La Familia au declarat ulterior că au o armată de 9.000 de oameni îndoctrinaţi religios. Mogulii din mass-media au scrutat ţara de la nord la vest. De unde apăruse armata asta de amatori? Cum de se puseseră cu puterile tradiţionale din Sinaloa şi golf? Oare luaseră asemenea proporţii datorită religiei lor?

Investigatorul care poate să răspundă cel mai bine la aceste întrebări stă într-un birou bine păzit din capitala statului Michoacán, Morelia. Carlos a urmărit ascensiunea bandiţilor lipsiţi de orice Dumnezeu de când lucrează ca om al legii, mai ales în agenţia de spionaj federal. Acum este şeful unei unităţi speciale federal-statale care monitorizează La Familia. Carlos are în jur mormane de acte, fotografii şi înregistrări cu bandiţii. Nu se poate abţine să nu vorbească despre duşmanul său numărul unu.

La Familia a luat naştere într-o vale montană dogorită de soare din Michoacán, numită Tierra Caliente.

Această zonă plină de livezi de lămâi verzi şi tufişuri de agave e de mult terenul propice pentru activităţile proscrişilor şi ale fundamentaliştilor religioşi. Peste deal, locuitorii somptuoasei Morelia considerau valea „iadul" pe pământ. În acest infern erau exilaţi infractori violenţi, siliţi să-şi câştige pâinea cu sudoarea frunţii în cătune din chirpici. Însă foaia s-a întors. Ţopârlanii din iad dau acum ordine claselor politice flecare din Morelia. Iar dacă politicienii nu vor să se conformeze, bandiţii le aplică pedepsele divine.

Între 1965 şi de-a lungul anilor 1970, La Familia a avut la conducere trei şefi proveniţi din familii de fermieri din Tierra

Caliente. Nazario Moreno, „El Más Loco", zis şi El Chayo, Servand-o Gómez, alias La Tuta, şi José de Jesús Méndez, alias El Chango, Maimuţa. Erau consideraţi la fel de puternici, însă Nazario se ocupa şi de latura spirituală a clanului. De obicei este înfăţişat într-o poză alb-negru atât de neclară, că pare un mozaic de pătrăţele gri în care se ghicesc mai mult gâtul gros, chipul rotund şi mustaţa neagră şi subţire.

Asemenea multor locuitori din valea iadului, Nazario a mers în adolescenţă în SUA, găsindu-şi de lucru prin California şi Texas. Însă nu i-a luat mult să se lase de munca grea şi să râvnească la traiul luxos al traficanţilor de droguri. A rămas în Statele Unite ale Americii şi a distribuit marfa alături de mafioţii mexicani.

Cât a stat în credincioasa Americă, Nazario a intrat în contact cu mişcarea evanghelică creştină şi a renăscut în noua sa credinţă. Pe lângă interesul pentru predicatorii evanghelişti latino, a devenit un fan înfocat al unui autor creştin pe nume John Eldredge. În cartea sa *Wild at Heart*, Eldredge prezintă imaginea romanţată a unui creştinism cu muşchi, a bărbatului neîmblânzit, însă nobil, care se zbate în pustiul Mesopotamiei, al Deşertului Sinai sau al

Coloradoului rural.10 în acest tărâm al nimănui, bărbatul îndură răni şi face faţă greutăţilor pe care le are de depăşit ca un războinic, cu o asprime sfântă. Această metaforă a prins de minune în conştiinţa lui El Más Loco. De care alt pustiu era vorba dacă nu de Tierra Caliente şi oare exista zbatere mai crâncenă decât aceea a ţăranului mexican sărac?

Nazario a îndurat o rană deloc metaforică în 1998, când era să moară într-un accident de maşină. Pentru a-i trata plaga deschisă de la cap, doctorii i-au fixat o plăcuţă metalică în craniu. Investigatorul Carlos spune că din cauza acesteia a devenit şi mai *loco*. Însă Nazario se credea un vizionar şi a început să-şi aştearnă pe hârtie ideile fără şir, care aveau să devină mai târziu „biblia" personală.

Lumea infracţională din Michoacán a fost întoarsă pe dos când a fost arestat şeful din regiune, Armando Valencia.11 Nazario s-a întors în Mexic în toiul tulburărilor şi s-a alăturat iar vechilor amici din Tierra Caliente, pentru a pune mâna pe putere. La Familia s-a aliat mai întâi cu Los Zetas şi s-a antrenat cu comandourile lor în tehnici de luptă în mediu urban şi rural. Însă după ce au prins puteri, au întors brusc armele şi s-au apucat să asasineze membri Los Zetas pentru a pune mâna pe teritoriul lor.

Sub conducerea lui Nazario, La Familia a trecut rapid la îndoctrinarea religioasă a recruţilor săi. Aspectele spirituale reprezentau un liant util şi o modalitate de disciplinare a membrilor organizaţiei. Carlos explică:

Tipii ăştia chiar cred în religia lor. S-au convertit cu adevărat la ea. Însă nu le scapă avantajele concrete ale religiei pentru un şef din industria crimei. O ideologie oarecare, oricât de bizară ar fi, imprimă unei bande o direcţie anume şi îi justifică acţiunile. Nu este doar un război. Se preschimbă într-un război sfânt.

La Familia a finanţat anumite biserici evanghelice şi

a împărţit Biblii protestante standard în spaniolă. Apoi Nazario şi-a tipărit propria scriptură. A intitulat-o *Pe*, Meditaţii.

Reuşesc să fac rost de un exemplar din *Pensamientos* de la o sursă din Morelia. Cartea are 100 de pagini şi e împodobită cu ilustraţii care înfăţişează câmpuri înverzite şi cu propriile desenele pe teme biblice ale lui El Más Loco. Nu era un artist aşa de prost. Exemplarul este gratuit, La Familia împarte cărţile tuturor soldaţilor săi. Cartea mea menţionează că ar fi ediţia a patra, scoasă în 7.500 de exemplare. În carte scrie că s-au tipărit în total 26.500 de exemplare.

Aşa cum indică şi titlul, *Pensamientos* cuprinde tot felul de meditaţii personale, precum şi câteva poveşti şi lecţii cu tâlc. Ca structură, seamănă destul de mult cu „cărticica roşie”[21] a lui Mao Zedong, care sare şi ea de la o idee schiţată la alta. Multe pasaje sunt scrise în stilul psihologiei motivaţionale evanghelice a predicilor din Mississippi şi până-n Rio de Janeiro. Iată ce scrie acest profet:

Mă rog de Dumnezeu să mă facă puternic, iar el îmi pune în faţă obstacole care mă întăresc. Mă rog să mă facă înţelept, iar el îmi dă să rezolv probleme. Mă rog să mă facă bogat, iar el îmi dă creier şi muşchi de pus la muncă.

Însă la alte pagini, Nazario înşiră fraze care seamănă izbitor de mult cu celebrele declaraţii ale revoluţionarului Emiliano Zapata despre ţăranii care se luptă cu asupritorii lor. Aşa cum continuă Marele Nebun: „Mai bine stăpân pe un peso decât sclav pe doi. Mai bine mori luptând din răsputeri decât îngenuncheat şi umilit”.

---

21 în anii 1960 Mao Zedong a lansat „revoluţia culturală”. Biblia acestei mişcări a constituit-o „cărticica roşie” a lui Mao, „principiu călăuzitor pentru întreaga activitate a partidului, a armatei şi a ţării.” Obiect de lectură obligatorie în China, a devenit o carte de cult în Occident, unde a contribuit în mare măsură la influenţarea mişcărilor studenţeşti radicale de stânga din anii 1960 (n. red.).

Mai încolo, Nazario discută ceva mai concret despre construcţia „mişcării” La Familia:

Ne angajăm într-o acţiune obositoare, însă foarte interesantă: clădirea unei conştiinţe. Astăzi trebuie să fim gata să ne apărăm idealurile, pentru ca lupta noastră să dea roade, şi să ne organizăm, pentru a urma calea cea mai bună, deşi poate nu şi cea mai uşoară, însă cea care duce la cele mai bune rezultate.

Pensamientos n-are nicio şansă să fie nominalizat la Premiul Booker[22]. Însă Carlos mă asigură că ideile din carte au prins bine la ţăranii fără şcoală din Tierra Caliente, ca şi noţiunea că pot să înfăptuiască acte vindicative violente în numele Domnului. Datorită religiei, bandiţii ajung mai disciplinaţi după recrutare, iar aşa devin soldaţi mai de nădejde. Însă dacă dă vreunul greş, trebuie să îndure mânia Atotputernicului. Potrivit declaraţiilor membrilor La Familia, angajaţii care fac prima greşeală sunt imobilizaţi într-o cameră. La a doua greşeală, sunt torturaţi, iar a treia greşeală îi costă viaţa.

O contradicţie absolut evidentă în toată povestea asta ar fi: cum pot traficanţii de droguri şi ucigaşii să se proclame creştini cucernici? Pentru a-şi justifica acţiunile, şefii La Familia susţin că angajează oameni mai buni pe piaţa din Michoacán şi, asemenea multor mafioţi, fac pe naşii generoşi, împărţindu-le copiilor săraci cadouri de Crăciun în cadrul unor acţiuni în masă. De asemenea, pozează în oamenii de bine, care fac dreptate în numele lui Dumnezeu pe străzile nelegiuite, şi declară că, deşi vând otravă clienţilor nu fac trafic printre oamenii lor. Pentru a răspândi mesajul acesta, care-i înfăţişează drept îngeri păzitori, şi-au asumat riscul de a apela la mass-media.

---

22 Premiu literar care se acordă în fiecare an celei mai bune opere scrise în limba engleză, de către un cetăţean din lumea anglofonă, respectiv din ţările membre ale Commonwealth-ului şi Republica Irlanda (n. red.).

Când şi-au făcut apariţia prima dată în 2006, au dat anunţ în mai multe ziare. Textul bombastic a apărut cu titlul de MISIUNE şi suna aşa:

Eradicarea din statul Michoacán a răpirilor, extorcărilor în persoană sau la telefon, asasinatelor plătite, a răpirilor pe termen scurt, a furturilor de tractoare şi automobile, a spargerilor de domiciliu săvârşite de asemenea făptaşi, din cauza cărora statul Michoacán nu mai e deloc sigur. Avem ca motiv doar dragostea pentru statul nostru şi dorinţa de a nu mai vedea cum e călcată în picioare demnitatea concetăţenilor noştri.12

Mai târziu, un membru La Familia a acordat un interviu celei mai bine vândute reviste din Mexic „iar La Tuta a sunat în timpul unei emisiuni de ştiri locale şi a turuit despre lupta virtuoasă de apărare a patriei pe care o ducea La Familia.13 într-o altă acţiune cu scop publicitar, soldaţii cartelului au strâns câteva zeci de oameni acuzaţi de viol sau furturi din oraşul Zamora. Pe cinci i-au împuşcat, iar pe restul i-au biciuit şi i-au pus să defileze pe străzi purtând pancarte pe care erau scrise crimele săvârşite. Clanul făcea dreptate la modul concret, în spiritul Vechiului Testament şi potrivit misiunii de la Dumnezeu a Familiei.

Carlos susţine sus şi tare că pretenţiile de dreptate ale clanului La Familia sunt doar de formă. Este adevărat că omoară bandiţi care răpesc şi extorchează persoane, spune el, însă doar ca să le ia locul şi să răpească şi să extorcheze oameni. Însă o parte din locuitorii din Tierra Caliente sprijină deschis La Familia şi susţin că reuşesc să recupereze mai repede datoriile şi să soluţioneze mai bine disputele decât la tribunal. Când bandiţii înarmaţi vin şi cer bani, rareori refuză cineva.

La Familia se foloseşte de mândria localnicilor pentru a mobiliza fermierii şi derbedeii din târguri. Se dau drept oameni neaoşi de nădejde, care i-au alungat pe „străinii”

sinaloezi sau Los Zetas şi chiar i-au pus pe *federales* pe fugă. În spiritul ăsta, Marele Nebun şi-a pus soldaţii să urmărească filmul *Inimă neînfricată*. În timp ce doboară soldaţi, bandiţii La Familia pot să se simtă ca barbarii de scoţieni dându-le o bătaie crâncenă nemernicilor de englezi (doar că La Familia nu poartă kilturi). Trilogia *Naşul* trebuia şi ea vizionată obligatoriu, pentru că era o lecţie de loialitate şi valori ale familiei.

Aşadar, ce era Nazario? Un nebun cu minţile rătăcite de la metamfetamină sau un vizionar religios? Trebuie să recunoaştem că, pentru un nebun, acţiona cu metodă. Religia şi cvasi-ideologia sa au conferit cartelului La Familia forţă de atracţie şi disciplină, astfel încât organizaţia s-a extins foarte repede în timpul războiului drogurilor din Mexic. După ce a dobândit controlul asupra statului Michoacán, La Familia şi-a deplasat forţele în Jalisco, Guanajuato, Guerrero, Puebla şi statul México, până în ghetourile din jurul capitalei. Scriptura La Familia pare un talmeş-balmeş de idei aiurite, însă nu e mai absurdă decât atâtea mişcări religioase şi naţionalist-extremiste nebuneşti de pe tot globul – şi care au strâns uneori milioane de adepţi. O ideologie fabricată dă forţă mişcării. Iar cu toată experienţa căpătată în războiul drogurilor, bandele imită tehnicile de succes ale rivalilor. Cel mai probabil, El Más Loco n-o să fie ultimul cap mafiot care se declară stăpân în propriul templu.

Succesul La Familie, a adus-o însă în atenţia poliţiei. Agenţii americani au arestat membri La Familia în acţiune în oraşe ca Dallas şi Atlanta, iar guvernul mexican a pus o recompensă de 30 de milioane de peso pe capul lui Moreno. Se pare că cineva din cercurile apropiate evanghelistului a fost atras de bani, informând guvernul că urmează să meargă la o petrecere de Crăciun din oraşul Apatzingán, Tierra Caliente, în decembrie 2010. Când poliţiştii federali şi soldaţii au descins în oraş, cartelul a

ripostat rapid, punându-şi propriii soldaţi să blocheze drumurile şi să atace trupele. Pe străzi au izbucnit schimburi de focuri în care au murit 11 oameni, printre care se numără şi un bebeluş prins la mijloc în toiul luptei. Însă poliţia federală a declarat că şi-a ucis ţinta, Marele Nebun.14

Însă Moreno avea să râdă ultimul – poliţiştii federali n-au reuşit niciodată să pună mâna pe cadavrul său. În toiul luptelor, declară poliţia federală, bandiţii au profitat de haos ca să transporte cadavrul lui Moreno până în munţi. Guvernul a dat publicităţii o înregistrare în care celălalt şef, La Tuta, recunoştea că Moreno a murit. Însă în lipsa cadavrului, lumea avea în continuare bănuieli. Moreno a devenit eroul multor poveşti din popor, ca şi Carillo Fuentes, care a murit în timp ce suferea o operaţie estetică, în 1997. Marele Nebun încă bântuie prin Tierra Caliente în haine ţărăneşti, aşa şuşoteau oamenii. S-a deghizat în preot şi ţine slujbe în Apatzingăn, mormăia lumea. Misticul propovăduitor a intrat în legendă, iar învăţăturile sale nu şi-au pierdut deloc forţa pe dealurile dogoritoare unde s-a născut.

Capitolul 11 *Insurgenţa*

„Dacă îmi atacă cineva tatăl, mama sau fratele, o să aibă de-a face cu mine. […] Noi ne luptăm cu poliţia federală, pentru că ne atacă familiile”.

Servand-o Gómez, alias La Tuta, capul cartelului La Familia în al doilea sezon al serialului american mult premiat *Breaking Bad* există o scenă care are loc în capitala crimelor, Ciudad Juárez. În acest episod, agenţii americani şi mexicani sunt atraşi într-o zonă deşertică de la sudul graniţei, în căutarea unui informator. Acolo găsesc capul informatorului fixat pe corpul unei ţestoase uriaşe. Însă atunci când se apropie, capul retezat, care a fost transformat într-o bombă improvizată, explodează pe loc, omorând toţi agenţii. Episodul a fost difuzat în 2009.1 Mi

s-a părut complet nerealist, cumva de domeniul fantasticului. Asta până pe 15 iulie 2010.

În ziua respectivă, în adevăratul Ciudad Juárez, bandiţii au răpit un om, l-au îmbrăcat în uniformă de poliţist, l-au împuşcat şi l-au abandonat sângerând pe o stradă din centru. Un cameraman a filmat ce s-a petrecut după ce s-au apropiat agenţii poliţiei federale şi echipa de paramedici. Vedem cum aceştia se apleacă deasupra bărbatului abandonat, ca să-i ia pulsul.

Brusc răsună un bufnet şi imaginea tremură, în timp ce cameramanul fuge ca să scape. Bandiţii detonaseră cu ajutorul unui mobil 10 kilograme de explozibil ascuns într-o maşină din apropiere. Peste puţin timp, camera revine asupra medicilor şi vedem maşina incendiată, care fumegă peste victimele care urlă de durere. Un medic zace la pământ, este plin de sânge, dar încă mai mişcă, iar pe chip i se citeşte uluiala. Poliţiştii sunt prea speriaţi ca să se apropie de el. Medicul moare peste câteva minute, la fel un agent federal şi un civil.

Nu sugerez deloc că aceste crime ar fi fost inspirate de *Breaking Bad*. Oamenii nu mor din cauza serialelor. Oamenii mor ucişi în atentate cu bombe detonate în maşini. Morala poveştii este că războiul drogurilor din Mexic este plin de acte de violenţă dincolo de orice imaginaţie. Scriitorul mexican Alejandro Almazán a trecut printr-o dilemă similară. Scriindu-şi romanul *Entre Perros* (*Printre câini*), a conceput o scenă în care bandiţii decapitează un om şi-i fixează în loc un cap de dulău. Părea o idee cam exagerată. Însă apoi nişte mafioţi au făcut exact ca personajele sale, numai că au folosit un cap de porc. Este pur şi simplu greu să-i întreci în imaginaţie pe criminalii aceştia sângeroşi. Oamenii unui cartel au vârât un cap retezat într-o ladă frigorifică şi au trimis-o la redacţia unui ziar. Au costumat un poliţist ucis cu un sombrero comic şi i-au crestat obrajii într-un zâmbet. Şi

chiar au cusut o faţă de om pe o minge de fotbal.

S-au făcut o mulţime de rapoarte pe tema impactului social al unei asemenea terori. Însă încă se mai caută răspuns la o întrebare centrală: de ce? De ce taie soldaţii cartelurilor capete, de ce atacă poliţişti şi detonează bombe în maşini? Şi de ce aruncă grenade în mulţimi pe la festivităţi stradale sau masacrează adolescenţi nevinovaţi pe la petreceri? Ce au de câştigat din asemenea acte sângeroase? Cu cine se luptă? Ce vor?

Această enigmă se află chiar în miezul dezbaterilor despre evoluţia lui El Narco. Căci motivele din spatele acţiunilor mafioţilor îi definesc ca persoane sub multiple aspecte. Dacă ucid civili în mod intenţionat, ca să demonstreze ceva, atunci, conform multor definiţii actuale, avem de-a face cu nişte terorişti. Dacă încearcă să deţină monopolul violenţelor pe un anume teritoriu, avem de-a face cu nişte tirani. Iar dacă sunt de fapt în război cu guvernul, mulţi ar concluziona că avem de-a face cu nişte insurgenţi.

Este un subiect delicat. Cuvinte ca *terorişti* şi *insurgenţi* creează panică, alungă investitorii şi trezesc din somn agenţii americani în toiul nopţii. Limbajul pe care alegi să-l foloseşti influenţează măsurile pe care le iei în războiul drogurilor din Mexic, câte drone şi elicoptere Black Hawk trimiţi la faţa locului.

Ziariştii au început să strecoare sintagma „narco-insurgenţi” în articolele lor din 2008, la vremea când războiul lua amploare şi brigăzile de şoc ale lui Beltrán Leyva îl asasinau pe şeful poliţiei federale, plus câteva zeci de agenţi. Termenul a fost apoi analizat mai în detaliu în jurnale şi *think* un afiliate indirect autorităţilor şi corpurilor militare americane, inclusiv într-o serie de articole apărute în *Small Wars Journal*, care cercetează conflictele de mică intensitate de pe tot globul. Iată un citat dintr-un articol de John Sullivan şi Adam Elkus, cu

titlul „Cartel contra cartel: Insurgenţa criminală din Mexic”:

De la bun început, insurgenţa criminală nu a fost niciodată un proiect unic. Cartelurile se luptau între ele şi cu guvernul pentru a controla rute cruciale folosite pentru traficarea drogurilor, numite pieţe. Această luptă fragmentată şi post-ideologică i-a nedumerit adesea pe comentatorii americani, obişnuiţi cu ideea insurgenţei unice şi ideologice, de tipul celei maoiste. Şi totuşi caracteristica esenţială a insurgenţei nu i-ar scăpa deloc unui Clausewitz [geniu militar german] dacă s-ar afla azi printre noi şi ar asculta *narcocorrido* care le fac reclamă mafioţilor la radio, în Tijuana.3

Acest concept a pătruns rapid în rândurile Pentagonului, făcându-şi apariţia într-un raport din 2008 al Comandamentului Forţelor Armate Americane. Printre problemele aflate în atenţia militarilor în următoarele decenii se număra şi perspectiva îngrijorătoare că violenţele legate de droguri din Mexic ar putea să declanşeze un colaps fulger, comparabil cu al Iugoslaviei. Raportul preciza: „Orice sucombare a Mexicului în faţa haosului ar atrage după sine reacţia SUA, dacă judecăm după consecinţele grave pe care le-ar avea, de exemplu, asupra securităţii interne”.4 Este o frază de-a dreptul incendiară. Raportul nu doar că sugera posibilitatea ca războiul drogurilor să ducă la prăbuşirea statului mexican, în plus, concepea un plan de acţiune în care armata americană ar trece Rio Grande pentru prima oară după Revoluţia din Mexic. Erau doar nişte speculaţii dintr-un raport din tenebrele Pentagonului. Însă, pe măsură ce violenţele se intensificau, acest concept a avansat rapid până la nivelul guvernamental cel mai de sus, fiind exprimat de secretarul de stat Hillary Clinton. Aşa cum a comentat Clinton în septembrie 2010, atrăgându-şi o proastă reputaţie:

Avem de-a face cu o ameninţare din ce în ce mai gravă din partea unei reţele bine organizate – ameninţarea traficului de droguri care, în unele cazuri, se transformă sau preia cauze tipice pentru ceea ce s-ar putea numi o insurgenţă din Mexic şi America Centrală. […] Iar aceste carteluri de droguri încep să dea din ce în ce mai multe semne de insurgenţă – cum ar fi apariţia bombelor detonate în maşini, anterior inexistente. Se transformă… situaţia începe să semene din ce în ce mai mult cu cea din Columbia în urmă cu 20 de ani.5

Această declaraţie a atras un val de replici indignate. Mexicul a răspuns că această comparaţie cu Columbia induce în eroare şi că forţele de securitate ale statului nu erau afectate serios. Orice sugestie că guvernul ar scăpa frâiele din mână ar însemna, desigur, un dezastru pentru brandul de ţară.

Însă au venit critici şi din partea cercetătorilor academici liberali şi a organizaţiilor nonguvernamentale din SUA. Cartelurile de droguri din Mexic, argumentează aceste voci, nu sunt forţe insurgente pentru că, spre deosebire de insurgenţii comunişti sau islamişti, nu doresc să preia puterea (şi să se instaleze în palatul prezidenţial, să conducă şcolile etc.). Ceea ce este şi mai important, comentatorii protestează împotriva expansiunii militare şi a tacticilor de contrainsurgenţă utilizate în Columbia sau în Afghanistan, mai ales împotriva ideii că soldaţii americani ar putea să invadeze Sierra Madre, aşa cum au recucerit Valea Korengal de sub controlul talibanilor.

Chiar au motive să se teamă. De-a lungul istoriei, campaniile de contrainsurgenţă s-au dovedit dezastruoase din punct de vedere ai drepturilor omului – aşa cum s-a întâmplat în Columbia, Irak, Perú, El Salvador, Algeria şi zeci de alte ţări. Iar pătrunderea armatei americane la sud de Rio Grande nu este deloc exclusă în următorii ani. Conceptul „narco-insurgenţă” se poate potrivi de minune

cu agenda anumitor cercuri americane de extremă dreaptă. Islamiştii radicali, gherilele comuniste, traficanţii de droguri, teroriştii, „narco-insurgenţii” – toate aceste categorii pot fi puse în aceeaşi oală toxică antiamericană. Războiul împotriva drogurilor se combină frumos cu războiul împotriva terorii şi cu utilizarea oricăror mijloace necesare combaterii unei forţe diabolice.

Conflictul din Mexic are un impact politic ciudat, atrăgându-şi reacţii din toate părţile, de la cei care fac lobby pentru uzul armelor de foc şi opozanţii imigraţiei, până la cei care critică politica externă americană şi la activiştii pentru legalizarea drogurilor. Sintagme ca „insurgenţă criminală” provoacă invariabil furia comentatorilor sau încântarea anumitor grupuri de interes care iau parte la dezbatere. Însă, indiferent de afilierile politice, trebuie să înţelegem ameninţările din Mexic. Cartelurile mexicane au evoluat clar, la nivelul unor organizaţii cu un potenţial violent care depăşeşte cu mult limitele infracţionalităţii, atingând nivelul securităţii naţionale. Argumentul că bandiţii nu doresc să ocupe palatul prezidenţial nu implică neapărat că nu ar fi o ameninţare. Numeroase grupuri insurgente clasice nu au încercat niciodată să preia puterea. Se estimează că al-Qaida din Irak nu ar avea mai mult de 1.000 de luptători şi nicio şansă să învingă guvernul. Însă, atunci când aruncă în aer soldaţi şi civili, este o strategie la nivel global. Armata Republicană Irlandeză sau separatiştii basci nu aveau nici ei vreo şansă de a prelua puterea, însă luptau pentru a pune presiuni asupra guvernului. Nici măcar marii insurgenţi ai Mexicului, Pancho Villa şi Emiliano Zapata, nu doreau să se întroneze la putere, ci doar să înfrângă nişte tirani, pentru a alege un preşedinte care să le servească mai bine interesele.

Definiţia de dicţionar a cuvântului *insurgent* este „persoană care se revoltă împotriva autorităţilor civile sau

a unui guvern aflat la putere”.6 Putem să presupunem că o „revoltă” în toată regula recurge la forţa armelor, nu la proteste paşnice. Aşadar, se încadrează El Narco în această definiţie? Unii mafioţi clar se încadrează. Nu sunt nişte proscrişi care se iau la împuşcături cu vreo doi poliţişti, după care fug. În revolta lor împotriva autorităţilor civile sunt incluse atacuri date de peste 50 de oameni asupra cazărmilor armatei, asasinarea unor figuri importante din cadrul poliţiei şi politicii, precum şi răpirea a peste

10 poliţişti şi soldaţi. Cine ar putea să spună cu toată seriozitatea că asemenea acte nu pun în pericol grav statul?

Cartelurile se folosesc şi de tactici politice mai tradiţionale în mişcarea lor de insurgenţă. Din Monterrey şi până în Michoacán, bandele au organizat marşuri împotriva armatei, în care demonstranţii au ţinut uneori pancarte cu mesaje de sprijin pentru diverse carteluri, cum ar fi La Familia. Pentru a pune şi mai multe presiuni, bandiţii blochează din ce în ce mai frecvent străzile principale cu camioane incendiate, acţiuni costisitoare care afectează economia naţională şi îngrozesc publicul. Asemenea tactici sunt imitaţii după grupurile de opoziţie din America Latină, ilustrând o politizare clară a rebeliunii.

Celălalt argument major care se opune etichetei de insurgenţă se referă la ideologie. Guvernul mexican a declarat oficial: cartelurile nu sunt forţe insurgente pentru că „nu au interese politice”.7 Firește, insurgenţii trebuie să creadă în anumite principii mai înalte, argumentează criticii, în marxism, în drapelul naţional, Allah şi cele 72 de fecioare[23]. Cuvântul *insurgent* sau, şi mai bine, cuvântul latino-american *gherrilla* desemnează indivizi dedicaţi cu

23 Profetul Mohamed le-a promis musulmanilor că dacă vor crede în Allah, atunci când vor ajunge în paradis după moarte, vor avea parte de femei frumoase şi virgine (n. red.).

fanatism unei cauze, chiar şi atunci când e vorba de nişte nebuni violenţi. Narcotraficanţii mexicani, declară opozanţii, nu cred în nimic, îi interesează doar să spele milioane de dolari, să-şi cumpere lanţuri de aur şi să-şi tragă câte zece iubite. În cel mai bun caz, sunt nişte „rebeli primitivi”, în sensul pe care l-a dat istoricul Eric Hobsbawm termenului în cărţile sale despre bandiţi.8 În cel mai rău caz, nici nu sunt rebeli, ci doar nişte afacerişti psihopaţi.

Totuşi analiştii au arătat că unele mişcări moderne de insurgenţă nu au nimic de-a face cu vreo ideologie. În 1993

Steven Metz, un cercetător de la Institutul de Studii Strategice AI Statelor Unite ale Americii, a scris un eseu cu titlul „Viitorul insurgenţei”, în care studia revoltele de după Războiul Rece. Unele rebeliuni, concluziona el, aveau clar la bază avantaje economice, putând fi clasificate mai degrabă drept „insurgenţe comerciale” sau de-a dreptul „insurgenţe criminale”.9 Un alt exemplu de insurgenţă comercială/criminală furnizat de analişti ar fi rebeliunea de ocupare a terenurilor cu zăcăminte de petrol din Delta Nigerului.

Motivele din spatele acţiunilor capilor mexicani variază în funcţie de cartel şi se schimbă cu timpul. În 2011 în Mexic existau şapte cartele mari. Toate au mii de luptători organizaţi în brigăzi paramilitare. („Paramilitare” însemnând „care constă în are legătură sau posedă caracteristicile unei forţe organizate pe baza structurii armate”) Patru carteluri atacă regulat forţele federale cu trupele lor: Los Zetas, La Familia, cartelul din Juárez şi organizaţia lui Beltrán Leyva. Cei din Los Zetas se remarcă cel mai mult ca insurgenţi, prin ciocnirile lor zilnice cu soldaţii.

Atacurile au adesea un anumit motiv şi obiectiv. Marco Vinicio Cobo, zis şi Nebunul, făcea parte dintr-o celulă Los Zetas care a răpit şi a decapitat un soldat în

statul sudic Oaxaca. În interogatoriul înregistrat, el declară că au primit ordin de asasinare pentru că victima era un ofiţer de la serviciile de informaţii ale armatei şi aflase prea multe despre activităţile organizaţiei.10 în celălalt capăt al ţării, în Michoacán, soldaţii cartelului La Familia au atacat peste 10 sedii de poliţie şi au ucis 15 poliţişti ca răzbunare pentru arestarea unui şef de-al lor. După atac, capul mafiot Servand-o Gómez a avut îndrăzneala să sune la un post de televiziune. În convorbirea cu o prezentatoare speriată, a declarat că La Familia ripostează la hărţuirea mafioţilor şi a familiilor lor, însă a oferit un armistiţiu. „Noi vrem linişte şi pace. Vrem să semnăm un pact la nivel naţional” 11, a spus el.

În asemenea cazuri, violenţele sunt urmarea loviturilor date organizaţiilor criminale, care depun presiuni asupra statului să înceteze şi dau de înţeles că vor un guvern care să nu se amestece în afacerile lor.

Însă, în alte cazuri, organizaţiile încearcă să controleze parţial statul în care se află prin metode mai agresive. De exemplu, atacând candidaţii politici. Aspiranţii nici măcar nu şi-au ocupat funcţiile, aşa că n-au apucat să afecteze afacerile cartelului, însă mafioţii vor să se asigure că politicienii sunt deja oamenii lor, lovind în cei care nu vor să cadă la înţelegere sau se aliază cu rivalii lor. Din numeroasele atacuri la adresa candidaţilor, cel mai notabil a fost cazul lui Rodolfo Torre, care a candidat la postul de guvernator al statului Tamaulipas în 2010. Rodolfo Torre era un medic care candida din partea PRI-ului şi avea cele mai multe şanse să câştige cursa cu un avantaj de peste 30% din voturi. Însă cu o săptămână înainte de ziua alegerilor, bandiţi cu puşti au împroşcat cu gloanţe coloana echipei de campanie şi l-au ucis, împreună cu patru asistenţi.12 Dacă ai puterea de a alege care candidaţi electorali rămân în viaţă şi care nu, poţi să le arăţi politicienilor în feluri sinistre cât de puternic este El

Narco de fapt.

Însă pentru ce anume luptă El Narco, ce vrea să dobândească? Dacă mafioţii vor pur şi simplu să obţină dreptul de a face trafic de droguri, argumentează observatorii, insurgenţa El Narco nu reprezintă o ameninţare atât de devastatoare la adresa societăţii. Însă, pe măsură ce războiul împotriva drogurilor s-a intensificat, mafioţii au devenit din ce în ce mai ambiţioşi. Anumite carteluri extorchează toate afacerile din zonă. Mai mult, au pătruns cu forţa în industrii în care guvernul mexican îşi lua prin tradiţie partea leului. Gruparea Los Zetas domină estul Mexicului, zona unde industria petrolieră este cea mai puternică, pe care o „taxează" cât pot, extorcând sindicatul petrolierilor şi furând gazolină pentru contrabandă. În Michoacán, La Familia stoarce bani din industria minieră şi tăierile ilegale de copaciamândouă fiind domenii de pe urma cărora beneficia guvernul pe vremuri. Asemenea activităţi variază în funcţie de bandă. Cartelul din Sinaloa se mulţumeşte în mare cu traficul tradiţional de droguri. Însă, în rest, tocmai grupările criminale care s-au diversificat cel mai mult atacă cel mai dur forţele federale. Atunci când bandele reuşesc să „taxeze" industria, statul devine mult mai slab.

În zonele cu cele mai puternice carteluri, acestea îşi extind influenţa de la politică în sectorul privat şi în mass-media. În Juárez, oamenii de afaceri de vârf au argumentat că, dacă tot le plătesc mafioţilor taxe de protecţie, n-ar mai fi cazul să achite şi impozitele datorate guvernului federal. Era un raţionament care spunea multe. Ziarul cel mai important din oraş, *El Diario de Juárez*, a pus punctul pe i în această dezbatere după ce mafioţii au omorât un fotograf de 21 de ani în pauza de prânz. *El Diario* s-a adresat direct cartelurilor într-un editorial de pe prima pagină, intitulat „Ce vreţi de la noi?", care a iritat guvernul Calderón:

La ora de faţă, voi sunteţi autorităţile *defacto* ale oraşului, pentru că autorităţile legale n-au reuşit să oprească asasinarea colegilor noştri, cu toate că le-am tot somat să ia măsuri. […] Chiar şi războiul îşi are regulile lui. În orice caz de violenţe există protocoale şi garanţii respectate de toate grupările aflate în conflict, pentru a asigura integritatea jurnaliştilor care îşi fac meseria. De aceea insistăm, stimaţi domni din diverse organizaţii traficante, să ne explicaţi ce anume vreţi de la noi, ca să nu trebuiască să vă plătim tribut cu vieţile colegilor noştri.13

Ce înseamnă o asemenea putere pentru viitorul Mexicului? Se vehiculează ideea înspăimântătoare a unui „stat eşuat", însă, dacă îl analizăm, conceptul de stat eşuat nu ne ajută prea mult să înţelegem războiul drogurilor din Mexic. Fondul pentru Pace şi revista *Foreign Policy* alcătuiesc un index al statelor eşuate în fiecare an. În 2010 pe primul loc se afla Somalia, cel mai eşuat stat dintre toate. Mexicul era pe locul 96, stătea mai bine decât superputeri ca India şi China. Un factor-cheie este acela că Mexicul deţine servicii publice mai bune şi o clasă de mijloc mai bogată decât majoritatea ţărilor în curs de dezvoltare. China şi Cuba au guverne mai puternice, însă în ambele ţări prosperitatea pe cap de locuitor este relativ scăzută. Şi, cu toate violenţele, Mexicul furnizează mai departe electricitate, apă şi educaţie majorităţii cetăţenilor săi. Deocamdată.

Un concept mai util este acela de „captura statului". Este o idee care a intrat în uz pentru a descrie felul în care oligarhii şi capitaliştii mafioţi au preluat controlul anumitor segmente ale aparatului de stat în ţările din Europa de Est, după căderea comunismului. În Mexic cartelurile se luptă pentru a prelua controlul asupra unor părţi din stat, mai ales forţele poliţieneşti regionale. Atunci când un cartel controlează un anumit teritoriu, acesta

ajunge să se substituie conducerii guvernamentale locale, iar oficialităţile şi oamenii de afaceri din zonă trebuie să ţină cont de el. Dacă eşti extorcat într-un asemenea teritoriu, n-ai de unde să ştii care comandanţi de poliţie sunt oamenii mafiei, aşa că de obicei mai bine plăteşti, ori o iei din loc cât mai repede. Este o realitate înfiorătoare.

Un alt indicator major al deteriorării situaţiei din Mexic este de-acum un subiect uzat. Orice discuţie pe tema Mexicului ajunge în punctul în care sunt invocate „Columbianizarea" şi „narco-insurgenţa" din Anzi, iar apoi se ajunge la comentariile lui Clinton. Chiar avem de învăţat de pe urma Columbiei, cu gherilele şi formaţiunile ei paramilitare finanţate din traficul de droguri. Insurgenţa criminală din Columbia s-a apropiat cel mai mult de aceea din Mexic.

Însă, din multe puncte de vedere, este o comparaţie înşelătoare. Columbia e Columbia şi Mexicul e Mexic. Aceste două naţiuni au istorii şi dinamici diferite şi războiul drogurilor s-a desfăşurat altfel în fiecare ţară. Din fericire, războiul drogurilor din Mexic nu a ajuns încă la nivelul Războiului Civil din Columbia de la jumătatea anilor 1990, în care aproximativ două milioane de oameni au fost silite să-şi caute refugiu şi mari porţiuni din ţară au pierdut contactul cu capitala. Columbia are o armată de gherilă marxistă mai mare decât a avut Mexicul vreodată. Însă asta nu înseamnă că Mexicul nu se confruntă cu grave conflicte armate. În ţările din America de Sud se vorbeşte de mexicanizarea industriei drogurilor locale, de *sicarios* şi brigăzi paramilitare de şoc. Mexicul a ajuns de la o vreme un nou termen de comparaţie când vine vorba de insurgenţa criminală.

Miguel Ortiz a condus operaţiunile cartelului La Familia în capitala statului Michoacán, Morelia, până în 2010, când a fost arestat. Înainte să devină şef în mafie, a lucrat cinci ani ca agent La Familia în rândurile poliţiei

statale din Michoacán. S-a implicat în diverse atacuri împotriva forţelor federale, inclusiv acela în care au fost ucişi 15 poliţişti, precum şi în atentate la adresa unor demnitari de stat. După arestarea lui s-a dat publicităţii înregistrarea interogatoriului la care a fost supus.14

Este de-a dreptul înfiorător. Ortiz prezintă în detaliu tehnici de dezmembrare a cadavrelor şi de asasinare a funcţionarilor de stat. Când a fost difuzat la televizor, mexicanii au scos exclamaţii de groază pe canapele şi la mese, în timp ce urmăreau în familie ştirile de la ora 10.30 p.m. Ce psihopat, mormăiau oamenii. Slavă Domnului că e după gratii. De-asta şi dau oficialităţile federale publicităţii asemenea filmări, ca publicul să ştie că arestează criminali foarte periculoşi. Însă interogatoriile filmate exemplifică o viziune destul de dură şi deformată a sistemului justiţiar. În plus, publicul mai degrabă se îngrozeşte decât se linişteşte când le vede, pentru că se gândeşte câţi asemenea psihopaţi umblă încă în libertate. Însă Ortiz oferă informaţii şocante despre tacticile de gherilă ale cartelurilor, iar mărturia sa ilustrează de minune cum anume funcţionează o mişcare de insurgenţă.

Filmul îl prezintă pe Ortiz la 28 de ani, într-o cămaşă închisă la culoare şi încheiată până la ultimul nasture. Are un chip pătrăţos, cu o uşoară bărbie dublă, şi gât musculos, ca de bulldog – de-aici şi porecla sa, Tyson. Se exprimă cu răceală, în termeni militari, când descrie actele sângeroase, făcând uz de un limbaj de-acum uzual în cercurile paramilitare ale cartelului: victimele execuţiilor sunt ţinpersoanele răpite şi ţinute legate într-o casă de-a bandei sunt *transport*.

Ortiz a intrat în poliţie la 18 ani, în 1999. La 21 de ani a început să lucreze pe ascuns şi pentru La Familia, în vremea când mafia îşi construia reţeaua în Michoacán. A ales să fie de partea învingătorilor. În următorii ani, La Familia avea să-şi extindă rapid puterea, ajungând să se

impună în zonă. Cum lucra în poliţie, putea să aresteze ţinte şi să le predea bandiţilor din La Familia sau chiar să se descotorosească de victime singur. Este o ilustrare a unui mod de a opera clasic al unor bande precum Los Zetas şi cartelul din Juárez – dacă pe vremuri poliţia locală storcea bani de la escroci, acum poliţiştii lucrează pentru mafie, pe post de călăi. Aşa avem de-a face cu o captură a statului.

Ortiz a demisionat din poliţie în 2008 în favoarea unei slujbe cu normă întreagă în La Familia. Însă tot mergea în maşini de poliţie, se îmbrăca în uniformă şi colabora cu alţi poliţişti, declară el. Era mult prea avantajos să ai pe cineva în poliţie ca să renunţi la aşa ceva, se gândeau mafioţii.

În iulie 2009 La Familia a lansat un atac major asupra bazelor poliţiei federale. L-au sunat pe Ortiz la cinci dimineaţa şi i-au spus că are de lucru. Bandiţii înarmaţi ai cartelului au venit cu maşinile de la ţară în Morelia pentru a da atacul insurgent, iar Ortiz le-a pus şi el la dispoziţie cât mai multe maşini de poliţie. Faptul că poliţia de stat a sprijinit un asalt asupra federalilor este un exemplu şocant care demonstrează fragmentarea statului mexican. După ce insurgenţii au deschis focul asupra bazei poliţiei federale, una din dubele Mitsubishi plină cu *sicarios* a făcut pană. Aşa că Ortiz i-a mutat rapid pe asasini în maşini de poliţie, i-a condus la un Walmart şi le-a chemat taxiuri. *Sicarios* au scăpat cu bine.

Luna următoare, Ortiz a fost recompensat cu o slujbă de mare influenţă – şeful pieţei din Morelia sau, cum se spune în spaniolă, *encargado de la piaza*. Agenţii La Familia l-au scos din oraş şi l-au dus în inima văii Tierra Caliente, pentru ceremonia înaintării în grad, într-un weekend canicular din august. Ortiz a trecut prin oraşul Apatzingán şi a luat-o pe drumul şerpuitor de munte, tot mai sus, spre Arguililla, unde au oprit maşina şi au urcat

două ore pe jos muntele. Când au ajuns la o fermă, l-a întâmpinat tot eşalonul de vârf al Familiei, inclusiv Nazario „El Más Loco” Moreno şi Servand-o „La Tuta” Gómez. Ortiz povesteşte:

A fost foarte rapid. Se spune că mai bine îi vezi cât mai puţin. Discuţia a durat cel mult 10 – 15 minute. Au zis ce-aveau de zis, din clipa asta eşti *encargado de la plaza* Morelia şi comandantul tău direct este Chuke [numele de cod al altui agent].

Structura organizaţională descrisă de Ortiz este inspirată de aceea a formaţiunii Los Zetas, care le-a făcut instrucţia. Şefii pieţelor conduc celule semiautonome. Din banii pe care-i fac pe teritoriul lor îl plătesc mai departe pe comandant, care tratează cu capiii. Ceva mai jos în ierarhie sunt *sicarios*, iar şi mai jos sunt *halcones*, sau şoimii, care reprezintă ochii şi urechile cartelului. Toată lumea are câte o poreclă, pentru a nu se divulga prea multe informaţii despre oamenii organizaţiei. Când îşi primesc misiunea, *sicarios* habar n-au de obicei de ce a devenit persoana respectivă o ţintă. Ei pur şi simplu îndeplinesc nişte ordine.

Gruparea Los Zetas a dezvoltat această ierarhie pe baza structurii armatei mexicane din care proveneau membrii săi. Existau comandanţi şi subcomandanţi, ca în armată. Însă în timpul războiului, structura internă a evoluat, apropiindu-se de aceea a armatelor de gherilă din America Latină sau de formaţiunile paramilitare de dreapta, care coordonează mii de soldaţi în celule autonome. Cei din Los Zetas i-au instruit pe membrii La Familia în asemenea tehnici de gherilă în 2005 – 2006, înainte ca mafia din Michoacán să-i trădeze şi să le fure teritoriul.

Ortiz îşi instruia noii recruţi din celulă în tehnici de terorizare. A povestit despre o noapte în care vreo 40 de mafioţi La Familia s-au strâns pe un deal de la marginea

Moreliei. Au fost aduşi câţiva prizonieri, pentru a le face neiniţiaţilor botezul sângelui:

Aşa îi testam pe oamenii noi. Îi puneam să ucidă. Apoi îi puneam să dezmembreze cadavrele, pentru că scapă de frică odată ce taie un braţ sau un picior sau altceva. Nu e deloc uşor. Trebuie să tai osul şi tot. Însă trebuie să sufere un pic ca să uite încet, încet de frică. Foloseam cuţite de măcelar sau mácete mai mici, de vreo 30 de centimetri. Începătorilor le lua vreo 10 minute să taie un braţ, iar unii erau tare nervoşi. Însă mie îmi lua trei, patru minute.

Carlos, ofiţerul de informaţii care supraveghează La Familia, spune că bandiţii se pricep foarte bine să taie cadavrele în bucăţi pentru că mulţi dintre ei au fost măcelari înainte. Recruţii mai noi, spune el, lucrează de multe ori la tarabe cu taco, îşi folosesc astfel talentul la tăiat carne friptă de porc pe carnea de om.

Când *sicarios* care lucrau pentru Ortiz îşi duceau asasinatele la bun sfârşit, lăsau un mesaj cu semnătura „La Resistencia”, Rezistenţa, titlu pe care şi-l luaseră anumite celule La Familia. Numele glorifică rebeliunea, însă autorităţile o luau ca pe un gest de intimidare. Ortiz mărturiseşte că s-a implicat direct în asasinarea unui subsecretar de securitate publică statului Michoacán. Au ordonat atacul pentru că acel oficial îşi atrăsese mânia Familiei după ce se amestecase în sistemul de protecţie din poliţie, spune Ortiz. Apoi a luat în vizor pe cineva şi mai de sus – secretarul de securitate publică a statului, Minerva Bautista. Mai întâi a trimis un şoim s-o urmărească:

Am pus un tip de încredere să se ţină 10 zile după ea – unde mănâncă, unde doarme, la ce oră se duce la serviciu şi tot. Aşa am decis când este cel mai bine să atacăm.

După ce Bautista a plecat de la o festivitate fără anturajul ei obişnuit, Ortiz şi asasinii lui au blocat un pasaj

îngust de pe autostradă cu un camion oprit şi au deschis focul din două părţi. Maşina de teren blindată a lui Bautista a fost lovită de un potop incredibil de gloanţe – 2 700 în total. Doi bodyguarzi au murit, iar Bautista a fost rănită de un glonţ. Bandiţii au plecat, crezând că ţinta e moartă. Însă femeia a supravieţuit ca prin minune atacului.15 La scurt timp după asasinatul eşuat, agenţii federali l-au ridicat pe Ortiz dintr-o locuinţă clandestină din Morelia.

„Am auzit că-mi dăduseră de urmă. Apoi m-au săltat. Am ştiut dintotdeauna c-o să mă aresteze într-o zi”, a spus acesta.

Pentru a se asigura că asasinii îşi nimeresc ţinta, cartelurile organizează tabere de instrucţie. Primele de acest fel au fost descoperite în nord-estul Mexicului, sub controlul grupării Los Zetas, însă de atunci s-au mai găsit şi altele în toată ţara şi chiar peste graniţă, în Guatemala. Cele mai multe se construiesc la ferme şi pe terenuri agricole, ca aceea descoperită în localitatea Camargo, la sud de graniţa cu Texasul. Taberele sunt dotate cu poligoane de tir şi terenuri improvizate pentru exersarea asalturilor, deţinând arsenale de armament greu, inclusiv cutii cu grenade.

Bandiţii arestaţi au declarat că instrucţia durează două luni, în care învaţă să tragă inclusiv cu lansatoare de grenade şi mitraliere calibrul 50. Într-un antrenament filmat confiscat de poliţie în 2011, recruţii aleargă pe un câmp, se ascund în iarbă şi trag cu puşti automate.16 Uneori asemenea antrenamente se dovedesc mortale. Un recrut s-a înecat în timpul unui exerciţiu în care trebuia să înoate încărcat cu rucsacul şi puşca. După descoperirea acestor tabere, s-au făcut inevitabil comparaţii cu terenurile de antrenament al-Qaida din Afghanistan.

Însă, oricât de bine şi-ar instrui oamenii, cartelurile preferă bandiţi cu expertiză militară autentică. În primul

deceniu de regim democratic, până în 2010, 100.000 de soldaţi au dezertat din armata mexicană.17 Ceea ce implică o realitate şocantă: băieţii de la ţară sau din ghetouri intră în armată, se antrenează pe banii guvernului şi apoi se îmbogăţesc lucrând pentru mafie.

Un element crucial pentru menţinerea grupărilor paramilitare este accesul la armele armatei, deloc greu pentru carteluri, care au în dotare cantităţi uluitoare de puşti automate şi muniţie. Nu s-ar apuca să tragă cu 2 700 de gloanţe într-un singur asasinat dacă n-ar avea gloanţe în prostie. Mai împroaşcă şi cu mitraliere Browning, care trag cu ditamai gloanţele calibru 50, iar în unele bătălii au aruncat cu sute de grenade. De unde au toate armele astea? Oficialităţile mexicane arată cu degetul direct spre nord, peste Rio Grande. Unchiul Sam, spun ei, îi înarmează până în dinţi pe insurgenţii cu care tot ei finanţează guvernul mexican să se lupte. Este o acuzaţie foarte gravă. Însă o fi oare adevărată?

Comerţul cu arme practicat de americani peste graniţa Mexicului rămâne un subiect incendiar de decenii, inflamându-se şi mai mult în timpul războiului drogurilor. Oficialităţile mexicane tot strigă la SUA să ia măsuri serioase împotriva contrabandei cu arme. America promite să implementeze noi măsuri miraculoase care să blocheze circulaţia ilegală a armelor. Fără succes. Deşi războiul se soldează cu tot mai multe cadavre, iar mass-media subliniază impactul armelor americane, autorităţile americane nu au reuşit să pună capăt traficului.

Americanii care fac lobby pentru armele de foc nici nu vor să discute aşa ceva. De ce să sufere iubitorii de arme din SUA din cauza problemelor din Mexic? se plâng ei. Nu armele omoară oameni. Oamenii omoară oameni. Rapoartele pe acest subiect postate pe site-urile proarme au parte de comentarii furioase şi uneori insulte la adresa jurnaliştilor.

Am urmărit de aproape comerţul cu arme, de la capturile din Sinaloa până la magazinele de arme din Texas şi Arizona. Am întâlnit câţiva comercianţi şi amatori de arme de foc din SUA care şi-au argumentat bine cauza. Războiul din Mexic, atrag ei atenţia, este alimentat de mulţi alţi factori în afară de arme, de exemplu, de corupţia din interiorul forţelor poliţieneşti. Ceea ce e perfect adevărat.

Însă neplăcutul adevăr este că o cantitate imensă de arme fabricate sau vândute în SUA ajunge în mâinile cartelurilor mexicane. Este un fapt irefutabil. În Mexic nu există atât de multe magazine sau fabrici de armament şi puţini oameni primesc permis de portarmă. Aproape toate armele folosite de carteluri sunt ilegale. În 2008 Mexicul a furnizat Biroului de Alcool, Tutun şi Arme de Foc (ATF) din SUA seriile a aproape 6.000 de arme confiscate de la bandiţi. Aproximativ 90%, adică 5 114 din arme, proveneau de la comercianţii de arme din America.

ATF şi administraţia Obama au recunoscut rolul jucat de SUA în această tragedie. Însă lobbyştii proarme nu s-au lăsat convinşi. Cum rămâne cu zecile de mii de arme confiscate în Mexic fără să se cunoască proveniența? au întrebat activiştii proarme. Guvernul mexican, susţineau ei, se ocupa doar de armele care păreau să vină din America pentru a influenţa dezbaterea. Astfel că, pentru a facilita monitorizarea armelor confiscate în Mexic, ATF a creat un nou sistem computerizat. Între 2009 şi aprilie 2010 sistemul a depistat încă 63 700 de arme de foc provenind de la comercianţii americani de arme.18 Şi mai există destule pe care nu le-au confiscat. Oricât am sta să discutăm procentajul armelor, cert este că zeci de mii de arme ajung din magazinele americane în posesia mafioţilor mexicani. Oricât ai crede în dreptul de a deţine arme de foc, trebuie să recunoşti că există o problemă presantă.

Mafioţii mexicani nu-şi iau arme doar de la

comercianţii americani. Uneori le mai fură de la forţele de securitate mexicane, însă importă şi transporturi imense de arme provenind de la armata guatemaleză, după cum s-a descoperit. Traficanţii internaţionali de arme au stabilit de mult o rută comercială care străbate America Centrală şi Insulele Caraibe. Dacă nu şi-ar cumpăra armele de la comercianţii americani, susţin apărătorii armelor, cartelurile mexicane ar face rost de ele din altă parte. Poate. Însă armele ar circula mai lent din port în port sau de la sud la nordul Americii Centrale, aşa că ar fi mai uşor de stopat, iar aşa armele şi muniţia ar ajunge mai scumpe. Circulaţia armelor dincolo de graniţa lungă de 3 200 de kilometri dintre SU şi Mexic este la fel de greu de stopat ca şi cea a drogurilor sau a imigranţilor de la sud la nord.

Producţia şi vânzarea de arme uşoare la nivel global este un factor-cheie care explică de ce au ajuns insurgenţii criminali moderni să facă atâtea victime. America este un jucător important pe această scenă. Puştile automate AR-15 – echivalentul modelului MI6 pentru civili – sunt printre preferatele mafioţilor mexicani. Această armă este fabricată de Colţ şi se vinde la liber în Texas şi Arizona, precum şi în alte state.

Cartelurile se dau cel mai mult în vânt după kalaşnikovuri, modelele AK-47, numite şi „cornul caprei”. Această armă nu este americană, atrag atenţia iubitorii de arme, este de fabricaţie rusească. De fapt kalaşnikovurile se fabrică acum în 15 state, între care şi SUA, iar printre producători se numără şi Arsenal Inc. din Las Vegas. În magazinele din Arizona şi Texas se vinde o cantitate imensă de kalaşnikovuri importate din China, Ungaria şi alte ţări. Asemenea drogurilor şi dolarilor, şi armele îşi au călătoria lor bizară prin lumea comerţului modern: armele se asamblează în Beijing, se vând în San Antonio şi se utilizează cu scopul de a omorî oameni în Matamoros. În magazinele americane nu se găsesc decât AK-uri

semiautomate. Însă mafioţii mexicani le pot transforma fără probleme în modele automate. Cele mai multe omucideri din războiul drogurilor se săvârşesc cu puşti automate.

Multe modele de acest fel au fost interzise printr-o lege specială, care restricţiona armele de asalt, din timpul mandatului lui Bill Clinton, în 1994. George W. Bush a anulat interdicţia în septembrie 2004 – exact când a erupt războiul drogurilor la graniţa cu Texasul. Nu legislaţia tolerantă din domeniul armelor de foc a fost cauza principală a conflictului, însă a turnat gaz pe foc.

Intru în sediul ATF din Phoenix Arizona, o clădire din sticlă, pentru a mă întâlni cu Peter Forcelli, şeful brigăzii de combatere a traficului de arme. Forcelli este un newyorkez cu un accent pronunţat şi tărăgănat. „Dacă vorbesc spaniola? Nu, nici engleza nu prea o vorbesc bine", zice el.

Coborâm cu liftul spre seiful din subsol unde se ţin armele capturate de la contrabandişti. Este într-adevăr un arsenal demn de o mică armată.

Pe rafturi sau în căldări imense se află kalaşnikovuri şi automate AR-15 de toate formele şi mărimile. Într-un colţ sunt puşti ultramoderne parcă desprinse din *Infanteria stelară*, fabricate de Fabrique Naţionale din Belgia şi vândute în magazinele din Arizona. Aici se mai găsesc şi pistoale calibrul 5, 7, tot Fabrique Naţionale, modele recunoscute ca mortale pentru poliţişti, pentru că trag cu gloanţe care străpung vestele de protecţie antiglonţ. Un asemenea pistol avea în mână fiul lui Chapo Guzmán când a fost găsit mort şi plin de sânge pe trotuarul din Culiacán. Arsenalul din Phoenix este unul dintre cele mai mari depozite de arme capturate din America.

„În prima mea săptămână aici am văzut mai multe kalaşnikovuri decât în toţi cei 15 ani cât am fost poliţist la

New York”, îmi spune Forcelli.

Pentru a cumpăra arme în Arizona trebuie să ai rezidenţă acolo, îmi explică el. Aşa că traficanţii de arme plătesc americani ca să se ducă şi să le cumpere din magazine. Sunt aşa-numitele „achiziţii de paie”. Un achizitor de paie poate fi plătit cu în jur de 100 de dolari pentru cumpărarea unei arme de foc, îmi spune Forcelli. Traficanţii găsesc fără probleme doritori. Vânzătorii de arme trebuie să raporteze clienţii dubioşi, de exemplu, o femeie care vine şi comandă şase kalaşnikovuri. Atunci brigada lui Forcelli descinde apoi în locuinţe ilicite şi arestează oameni-cheie cu ajutorul informaţiilor de care fac rost. Au în palmares o mulţime de raiduri de succes, din care s-au ales cu arsenalul de la subsol, însă Forcelli recunoaşte că ATF capturează doar o mică parte din armele transportate spre sud.

„Avem 20 de anchetatori anti-arme devotaţi într-un oraş cu mii de vânzători de arme. Unele magazine n-au mai fost verificate de ani buni”, spune el.

Măsura majoră pe care a luat-o administraţia Obama a fost să trimită soldaţi la control pe drumurile din Arizona şi Texas, pentru a-i prinde pe traficanţii de arme în timp ce-şi transportă marfa spre Mexic. Însă mai bine ar fi investit în serviciile de informaţii, căci controalele inopinate în mii de maşini nu au cine ştie ce efect asupra traficului de arme. Majoritatea mărfurilor de contrabandă trec peste graniţă în Mexic fără să fie controlate. O altă critică a lobbyştilor proarme. Dacă Mexicul nu vrea arme de foc ilegale, de ce nu-şi face poliţia de frontieră treaba mai bine? Este o critică întemeiată. Poate o parte din soldaţii mexicani care ard câmpurile de canabis ar face mai bine să stea să păzească graniţa cu SUA.

Multe maşini-capcană în care se transportă droguri la nord duc arme în sud, ascunse în compartimentele secrete. Unele arme se strecoară la bucată sau câte două –

i se spune „trafic de furnici”. Însă, pe măsură ce se intensifica războiul, în ţară ajungeau cantităţi din ce în ce mai mari. În mai 2010 poliţia din Laredo a realizat o captură uriaşă, când a oprit un camion în drum spre Mexic – în urma unei înştiinţări a serviciului de informaţii. În camion se aflau 175 de puşti automate noi-nouţe, împachetate în cutii, 200 de magazii de muniţie de mare capacitate, 53 de baionete şi 10.000 de gloanţe – arsenal numai bun pentru o brigadă a morţii puternică.19

Când agenţii ATF au descins în casa unui traficant de arme din Yuma, Arizona, au descoperit o probă incriminatorie pe care mafioţii o lăsaseră din imprudenţă – un filmuleţ în care încercau o armă cumpărată din Arizona. Era un model atât de frumos, că nu s-au putut abţine. În acest filmuleţ încărcat pe un laptop cei doi bandiţi trag cu un Barret de calibru 50, cel mai scump model de felul său. Este o armă atât de imensă, că trebuie montată pe un tripod, iar trăgătorii o mânuiesc cu ambele mâini, stând la pământ. Gloanţele sunt lungi de 13, 8 centimetri, de mărimea unui briceag. Inşii trag cu arma, din câte se pare, într-o zonă de deşert din Arizona. Împuşcăturile răsună asurzitor, iar cameramanul tresare de fiecare dată, apoi deplasează camera spre un panou metalic găurit de gloanţe. Unul din bărbaţii înregistraţi a fost arestat şi condamnat, pe baza unor dovezi furnizate de film. Celălalt bărbat se pare că încă s-ar război în Mexic cu arma respectivă.

Majoritatea oamenilor consideră puştile de calibrul 50 arme de război, exclusiv pentru uzul militarilor. Însă se pot cumpăra de la magazin în Arizona, iar traficanţii de droguri le preferă din ce în ce mai mult. Amatorii de arme insistă că gloanţele nu pătrund prin caroseriile blindatelor. Însă un poliţist cu care am stat de vorbă spune că pot şi că a avut de-a face cu ele pe câmpul de luptă. Când cartelurile atacă unităţi de soldaţi, spune el, de multe ori

încep să tragă cu puşti calibrul 50

montate pe drumuri de munte sau de ţară. Apoi trec pe lansatoare de grenade.

În magazinele din SUA nu se vând grenade, aşadar lobbyştii nu trebuie să le apere de acuzaţii. Însă multe au fost fabricate totuşi în America. Agenţii ATF au identificat mai multe modele de explozibile M67 pe care SUA le-au livrat forţelor central-americane în urmă cu o generaţie, în Războiul Rece. Potrivit cercetărilor, sunt originare din Guatemala, El Salvador, Honduras şi Nicaragua. Se găsesc destule prin zonă. În jur de 266.000 de grenade M67 au ajuns doar în El Salvador între 1980 şi 1993.20 în America nu-şi mai aminteşte nimeni de războiul civil de acolo. Însă, din câte declară agenţii, grenadele se vând pe piaţa neagră la preţuri între 100 şi 500 de dolari. În primii patru ani ai regimului lui Calderón, au avut loc peste 100 de atacuri cu grenade. Mai mult, într-o singură bătălie – în care puşcaşii marini l-au împuşcat pe magnatul drogurilor Ezequiel Cárdenas, alias Tony Tormenta, în Matamoros – bandiţii au aruncat cu peste 300 de grenade.21

Atentatele cu maşini-capcană sunt mai rare. Până în 2010, câteva bombe improvizate detonate ici-colo în ţară s-au soldat cu pagube materiale şi răniţi, fără nicio victimă decedată. Însă după bomba din Juárez, din iulie 2010, soldată cu trei morţi, mexicanii se temeau să nu izbucnească alte masacre. N-a trecut mult şi, în ianuarie 2011, o altă maşină-capcană a explodat în Hidalgo, omorând un poliţist şi rănind alţi trei oameni. Marea problemă cu maşinile-capcană este că omoară la grămadă într-o proporţie mai mare decât puştile şi pistoalele, iar adesea victimele sunt civili. Din câte explică agenţii ATF, bomba din Juárez era un dispozitiv operat de la distanţă şi detonat cu ajutorul unui telefon mobil, la fel de complex ca bombele artizanale folosite în Irak şi Afghanistan împotriva armatei americane.

Explozibilul este dintr-un material industrial numit Tovex. Există un raport al Centrului de Monitorizare a Bombelor din SUA care i-ar putea indica proveniența, în care sunt implicați din nou fabricanții americani, însă fără să vrea. Raportul stabilește că s-a dat o spargere la o companie texană și s-au furat instalații dintr-un depozit de explozibil din statul Durango, Mexic. O echipă formată de un tată și un fiu stăteau de pază la poartă, se specifică în raport, când au apărut două SUV-uri model suburban, din care au coborât 15 – 20 de mascați cu puști automate. Bandiții au furat 122 de kilograme de explozibil (900 de cartușe), o cantitate enormă, la care se adaugă 230 de detonatoare electrice. (Bomba folosită în atentat avea numai 10 kilograme.) Este periculos să depozitezi materiale explozive într-o regiune plină de carteluri militarizate.22

Agenții federali au arestat mai mulți inși acuzați de implicare în atentat, inclusiv persoana care ar fi efectuat apelul declanșator. Atentatorii, susțin agenții, erau o celulă mafiotă ținând de cartelul din Juárez, și utilizau o tactică de terorizare în replică la mai multe arestări. Cum bombele stârnesc frica lumii, sunt o formă de presiune mai puternică decât armele obișnuite, iar violențele se amplifică de la sine. Pablo Escobar s-a condus după aceeași regulă când a făcut uz de bombe, la fel și Armata Republicană Irlandeză, separatiștii spanioli sau al-Qaida: bombele stârnesc mare vâlvă.

Graffiti de pe zidurile din Juárez îi desemnează într-adevăr pe mafioții din Cartelul din Juárez ca autori ai atentatului, însă inscripțiile mafiote dau o nouă dimensiune incidentului. Nu voiau doar să le dea o lovitură agenților federali pentru că le capturaseră drogurile, susțin ei, ci pentru că aceștia se aliaseră cu rivalul lor, Chapo Guzmán. FBI ȘI DEA SĂ ANCHETEZE AUTORITĂȚILE CARE SPRIJINĂ CARTELUL DIN

SINALOA, ALTFEL O SĂ DETONĂM ŞI MAI MULTE MAŞINI-CAPCANĂ, scrie un mesaj cu graffiti.

Calderón ne îndeamnă să nu citim ce mâzgălesc ucigaşii mafioţi pe ziduri. Însă, indiferent de problema corupţiei în rândurile agenţilor federali, concepţia exprimată de graffiti se încadrează în logica perversă a cartelurilor de droguri mexicane. Duşmanii lor supremi sunt cartelurile rivale. Atunci când atacă poliţişti sau civili, adesea o fac cu scopul de a le distruge sistemul de protecţie. Asta explică de ce au loc multe atacuri din războiul drogurilor.

Printr-un motiv similar s-ar explica şi un atac cu grenade care a ucis cinci civili din mulţimea celor care sărbătoreau Ziua Independenţei, în 2008. Explozibilele au fost aruncate în piaţa centrală a Moreliei la puţin timp după ce guvernatorul a tras clopotul în cinstea independenţei. Mulţimea a crezut iniţial că sunt artificii, însă apoi oamenii au văzut cum se prăbuşesc zeci de bărbaţi, femei şi copii plini de sânge. Este unul din exemplele clare în care se poate vorbi de terorism în războiul drogurilor.

Federales au prins un ins care a mărturisit că a aruncat o grenadă. A spus că gruparea Los Zetas îl plătise pentru actul terorist. Însă, din cauza structurii ierarhice caracteristice mişcării, habar n-avea de ce fusese ordonat atacul. Grupările paramilitare ale cartelurilor se pricep de minune să păstreze informaţiile în cerc cât mai restrâns.

Însă Carlos, ofiţerul mexican de informaţii, oferă o explicaţie pentru atacul cu grenade. Los Zetas a dat o lovitură statului Michoacán pentru că aici îşi au teritoriul La Familia, care i-au trădat, zice el. Rănind civili, indicau regionalismul cartelului La Familia. Şi mai important, sileau guvernul să ia măsuri severe în zonă – ceea ce ar afecta traficul cu droguri al Familiei, în spaniolă există expresia *calentar la piaza*, să pui piaţa pe jar.

Ca în Juárez, cel mai mult contează cartelurile. Civilii sunt victime colaterale.

Capete tăiate, grenade, maşini-capcană – tacticile de terorizare sunt tot mai sângeroase. Este ca şi cum cartelurile ar juca poker, tot mărind miza ca să umfle potul cel mare. Cifrele puse în joc tot cresc şi cresc. Mi-ai omorât cinci oameni, o să-ţi omor 10. Tu asasinezi un poliţist federal din solda mea, eu răpesc şi omor 15 din solda ta. Tu arunci cu grenade, eu dau cu bomba. Nimeni nu-şi permite să se retragă, ca să nu piardă toate jetoanele pe care a mizat deja.

Atacurile sunt voit cât mai sângeroase, ca să stârnească impactul cel mai mare în mass-media. Uneori asasinii sună la redacţiile ziarelor ca să anunţe unde se află un morman de cadavre sau de capete tăiate, ca să apară neapărat la ziar. Este sinistru să ajungi la locul unei crime înaintea poliţiei. Un mafiot din Juárez arestat pentru atentatul cu maşina-capcană a declarat că atrocităţile sunt puse la punct şi în funcţie de programul mass-mediei. „Multe atacuri au loc cu o oră înaintea buletinelor de ştiri, ca să ajungă în atenţia publicului, iar lumea să ştie cu ce problemă are de-a face” 23, a declarat Noe Fuentes într-un interogatoriu filmat. Privit pe ecranele televizoarelor cu plasmă, masacrul înseamnă altceva pentru fiecare categorie a publicului: acela general învaţă să se teamă de El Narco, însă tinerii din bandele de stradă află cine a ieşit câştigător.

În mass-media mexicană se desfăşoară o dezbatere dificilă pe tema tratării unor asemenea subiecte. În 2011 mulţi editori au realizat reportaje mai sobre pe tema violenţelor, pentru a nu face jocurile teroriştilor traficanţi. În acelaşi timp, nu vor să cenzureze prezentarea conflictelor, care evident că sunt de un imens interes public.

În statele din linia întâi a frontului, asemenea decizii

deja nu mai ţin de jurnalişti. Mafioţii le cer redacţiilor de ziar să nu scrie despre anumite masacre sau lupte. Pentru siguranţa angajaţilor şi familiilor lor, editorii trebuie să se conformeze. Alteori mafia drogurilor le dictează jurnaliştilor de la un anume ziar despre care crime să scrie. Din nou, mai bine te conformezi. Uneori o bandă o să dea ordin unui ziar să scrie despre ceva, iar altă bandă rivală, să nu scrie. În cazul ăsta editorii sunt prinşi între ciocan şi nicovală, soluţia cea mai bună ar fi s-o ia la sănătoasa.

Supuse la asemenea presiuni, cele mai importante canale mass-media din statele din linia întâi şi-au pierdut din relevanţă. Locuitorii oraşelor apelează mai degrabă la Twitter ca să afle dacă are loc vreun schimb de focuri în drum spre serviciu sau urmăresc pe YouTube filmările atacurilor făcute de amatori. Pe internet au apărut site-uri noi dedicate exclusiv violenţelor. Cel mai cunoscut este faimosul Blog del Narco. Din câte se spune, ar fi al unui student de nu se ştie unde, care postează filmuleţe necenzurate de-ale tuturor cartelurilor şi jurnaliştilor amatori. Guvernul le spune mexicanilor să nu se uite la asemenea propagandă, însă agenţii federali studiază cu grijă tot ce apare pe blog, care are milioane de vizitatori şi câştigă bine din publicitate.

La început, unele dintre crimele filmate semănau foarte bine cu filmuleţele care prezentau execuţiile realizate de teroriştii din al-Qaida: victima era legată de scaun, un ins cu cagulă lua o sabie şi îi tăia capul. O celulă Los Zetas din Tabasco a postat pe YouTube un filmuleţ cu 12 capete însângerate. Din prim-plan feţele par împăcate, moartea le-a scurs toată tensiunea din obraji, deasupra mustăţilor stufoase şi a fălcilor pătrăţoase, ochii le sunt închişi. Însă atunci când camera se îndepărtează, dezvăluie moartea înfiorătoare de care au avut parte: gâturile le-au fost hăcuite mai jos, restul cadavrelor zac atârnate cu

picioarele în sus în cârlige de carne, iar sângele li se scurge pe gresia albă de jos.

„Voi sunteţi de vină, pentru că n-aţi respectat înţelegerea noastră”, e scris în spaniolă de mână, pe un bilet de lângă capete.24

Filmuleţele cu omoruri au devenit din ce în ce mai frecvente pe măsură ce conflictul face tot mai multe ravagii. Victimele torturate adesea mărturisesc numele oficialităţilor corupte care lucrează pentru cartelurile rivale înainte să se prăvălească lama toporului. Mai întâi erau imobilizaţi doar asasini cu scotch de scaune, însă apoi s-a trecut la poliţişti răpiţi şi mai târziu la politicieni. Unele confesiuni filmate stârnesc scandaluri şi şoc, ca în cazul revelaţiei cu deţinuţi care ies din celule ca să comită masacre şi se întorc în puşcărie ca să doarmă. Alteori doar trezesc şi mai multe suspiciuni fără nicio bază. Multe filmuleţe despre traficanţi seamănă stânjenitor de mult cu interogatoriile înregistrate ale guvernului cu bandiţi arestaţi din carteluri. Imaginile în ceaţă cu oameni torturaţi şi plini de sânge au devenit un fundal sângeros al vieţii politice din Mexic.

Există un filmuleţ care mi s-a întipărit bine în minte. După unele replici bolborosite, pare să fie filmat de gruparea Los Zetas. Patru prizonieri sunt în genunchi, legaţi la ochi şi au mâinile duse la spate. Prizonierii poartă uniforme militare, însă nu sunt soldaţi. Un interogator din Los Zetas precizează că sunt o brigadă în slujba cartelului din golf, cu care se luptă gruparea. Interogatorul îi înjură că au ales să omoare pentru cine nu trebuie. Apoi încep execuţiile.

„O să omorâm trei şi o să cruţăm unul”, spune interogatorul.

Poc! îl împuşcă pe primul prizonier în cap. Se prăbuşeşte ca un sac de cartofi. Ceilalţi trei rămân nemişcaţi. Se roagă toţi să fie cruţaţi. *Poc*! îl împuşcă pe al

doilea prizonier.

„O să cruţăm unul”, repetă interogatorul.

Ultimii doi prizonieri stau îngenuncheaţi. Conform calculelor, fiecare are 50% şanse de supravieţuire. *Poc*! îl împuşcă pe al treilea prizonier, care se prăbuşeşte la pământ ca o păpuşă de cârpă. Oho, îşi zice ultimul prizonier. Pe mine o să mă cruţe. *Poc*! îl omoară şi pe el. Interogatorul a minţit. Aveau de gând să-i ucidă pe toţi. Poate că a minţit pentru ca victimele să stea liniştite, aşteptând să primească glonţul în cap. Poate voia să se joace cu minţile lor. Poate că s-a lansat în acest joc bolnav pentru ca filmuleţul să fie mai captivant.

Este un comportament plin de ură, tipic psihopaţilor. Însă foarte întâlnit în zonele de război. Bandiţii cartelurilor au depăşit orice limită pentru că sunt foarte prinşi în conflictele lor violente, trăiesc ca nişte soldaţi în tranşee. Închipuiţi-vă ce viaţă duc cei din Los Zetas în războiul din nord-estul Mexicului, unde se luptă zi de zi cu soldaţii şi cu bandele rivale, se mută dintr-o locuinţă secretă în alta, rupţi de realitatea în care trăiesc cetăţenii normali. În asemenea condiţii de coşmar, comit atrocităţi pe care lumea cu greu le înţelege. Pentru mulţi dintre luptătorii din linia întâi a cartelurilor, războiul şi insurgenţa sunt principala misiune în viaţă. Deşi o mulţime de bandiţi au adus prin tradiţie în discuţie luptele pentru controlul traficului de droguri, acum au ajuns să vorbească despre traficul de droguri ca o modalitate de a-şi finanţa războaiele personale.

Oricât ar insista Calderón că guvernul este pe cale să câştige, extinderea insurgenţei criminale clatină serios agenţii puterii din Ciudad de México şi până la Washington. Ofiţerii de informaţii de la Pentagon continuă să evalueze la cald eventualele urmări ale conflictului asupra securităţii SUA. Toate rapoartele lor pun o întrebare crucială: încotro se îndreaptă războiul drogurilor

din Mexic? O să reuşească poliţia şi armata să lovească în El Narco până se mai potoleşte, aşa cum se laudă Calderón şi DEA? întreabă ei. Sau bestia o să se întindă în Mexic, SUA şi restul lumii? Se poate oare ca insurgenţa criminală să explodeze într-un război civil şi mai extins? Este momentul să abordăm şi noi subiectul destinului lui El Narco.

PARTEA A TREIA Destinul

Capitolul 12

Urmărire sub acoperire

„Toată viaţa m-am străduit să fiu băiat bun, să fiu un afurisit de erou. Şi pentru ce? Degeaba. Nu ajung ca ei, sunt deja ca ei".

Johnny Depp în *Donnie*, 1997

Când agentul DEA Daniel a văzut filmul *Miami Vice* la cinema în capitala statului Panamá, Ciudad de Panamá, a avut o strângere de inimă. În remake-ul serialului clasic cu poliţişti din anii 1980, detectivii Crockett şi Tubbs pun la punct o operaţiune sub acoperire în rândurile traficanţilor de cocaină columbieni. În celebra lor vestimentaţie – costum alb cu tricou pe dedesubt cei doi se dau drept transportatori de droguri liber profesionişti, pentru a primi un transport de praf alb pe care să-l captureze. Pare o contradicţie comică: doi poliţişti care transportă droguri pentru a face o captură. Însă fix în aceeaşi operaţiune era implicat şi Daniel în Panamá.

Şi Daniel îşi dădea întâlnire cu magnaţi columbieni ai cocainei, ca transportator de droguri pe cont propriu. După ce îi luase luni de zile să se infiltreze în organizaţie, mai avea puţin şi convingea mafioţii să-i dea trei tone de cocaină pe mână, pe care să le transporte într-un vas controlat de DEA, care urma să plece din Ciudad de Panamá. Era captura vieţii lui. Apoi a început să ruleze *Miami Vice* în cinematografe. Dacă se uita vreun mafiot la filmul ăsta, se gândea Daniel, era un om mort:

Era de rău. Când l-am văzut mi-am zis: „La dracu’”. Eram compromişi. Ce rahat. Fix gogoaşa asta o vindem şi noi. Pentru că e un film făcut de agenţi. De-asta e aşa de beton. E foarte, foarte realist. Însă e musai să fii tupeist. Dă-l dracului de film. E viaţa mea în joc. Mi se fâlfâie. Aşa vedeam lucrurile pe atunci: ori la bal, ori la spital.

O asemenea operaţiune pare o treabă destul de murdară. Chiar este. Munca antidrog este de-a dreptul dubioasă. Iar în războiul modern al drogurilor, totul a devenit o mocirlă. Agenţii trebuie să lucreze cot la cot în tranşee cu criminali psihopaţi ca să le-o ia înainte. Trebuie să recruteze informatori dintre apropiaţii acestor răufăcători. Şi trebuie să ştie cum să se folosească de aceştia ca să-i înfunde pe mafioţi.

Capturile imense de droguri nu sunt doar o chestiune de noroc şi forţă brută. Aici e vorba şi de informaţii, să ştii unde o să ajungă transportul sau în care locuinţă secretă o să se ascundă şeful cel mare marţea viitoare. De-abia atunci poţi să trimiţi puşcaşii marini să facă prăpăd. Toate aceste informaţii, au înţeles agenţii antidrog după patru decenii de război, de obicei pot fi obţinute de la agenţi infiltraţi sau informatori.

O mulţime de baroni ai drogurilor au ajuns după gratii sau ciuruiţi de gloanţe pe caldarâm din cauza trădătorilor. De asta sunt mafioţii atât de violenţi cu cei pe care-i bănuiesc de trădare. În Mexic informatorii sunt desemnaţi prin termenul argotic *soplones*, gură-spartă, şi se aleg cu degetele tăiate şi vârâte în gură, iar în Columbia li se spune broaşte.

Însă odată extrădaţi în SUA, mulţi baroni se transformă şi ei în broaşte, unele foarte râioase. Cad la înţelegere şi-i toarnă pe alţi baroni, livrându-le agenţilor pe tavă zeci de milioane de dolari în bunuri. Astfel agenţii antidrog mai fac nişte capturi şi arestează nişte răufăcători, pe când şefii din închisori pot să se apuce să-şi

scrie memoriile şi ajung staruri de film.

Toate aceste proceduri penale care au evoluat de-a lungul a patru decenii de război împotriva drogurilor sunt cruciale dacă vrem să înţelegem viitorul lui El Narco în Mexic, pentru că o întrebare-cheie ar fi: o să reuşească agenţii antidrog mexicani şi americani să oprească monstruosul trafic de droguri cu arestări şi capturi? Şefii DEA şi guvernul Calderón se conduc mai departe după această tactică. A fost greu şi au căzut o mulţime de victime, susţin ei, însă dacă nu se lasă, o să se facă dreptate.

În climatul de groază pe care îl creează, cartelurile par adesea nişte organizaţii invincibile, invulnerabile la orice atac pus la cale de poliţie sau armată împotriva lor. Însă, dacă agenţii chiar ar face absolut tot ce pot, oare s-ar nărui cartelurile ca nişte castele de nisip? Sunt băieţii buni în stare să câştige războiul împotriva drogurilor şi să-l vâre pe El Narco după gratii o dată pentru totdeauna? Sau, dacă o să aresteze poliţia destui magnaţi ai drogurilor, o să înceteze insurgenţa criminală a traficanţilor de droguri care ameninţă siguranţa statului, devenind doar o simplă problemă de infracţionalitate?

Cariera agentului DEA Daniel este o ilustrare şocantă a eforturilor care s-au făcut pentru încarcerarea lui El Narco. Daniel s-a infiltrat personal într-unul din marile carteluri mexicane de droguri şi într-unul Columbian. Şi a supravieţuit pentru a-şi povesti viaţa. Poveştile lui arată cum anume se reflectă strategiile de război de la Washington pe străzile oraşelor mexicane de la graniţă.

Asemenea multor soldaţi, Daniel s-a născut într-un cartier turbulent. Agenţii DEA sub acoperire sunt verişorii mai din topor ai spilcuiţilor spioni CIA. Un anglo-saxon educat la

Harvard n-are cum să se tocmească pe cocaină cu mafioţii din Medellín. Aşa că DEA are nevoie de oameni ca

Daniel, care s-a născut în Tijuana, s-a înhăitat cu o bandă de stradă din California afiliată gangsterilor din Crips şi toată adolescenţa s-a luat la bătaie cu oricine îndrăznea să se apropie de el. A scăpat de viaţa de infractor când s-a alăturat puşcaşilor marini, spune el. S-a dus în Kuwait ca mitralior în Primul Război din Golf, ca apoi să lupte în tranşeele războiului drogurilor.

Mă văd cu Daniel într-un apartament şi îmi povesteşte viaţa lui în timp ce bem bere şi mâncăm pizza. Este un bărbat zdravăn, la costum şi cravată, care se exprimă în termeni precişi, cazoni, ca toţi veteranii şi poliţaii. Însă nu şi-a uitat tinereţea de proscris, îl aud citând versuri din cântece hip-hop şi punk vechi, din anii 1980, de la Suicidal Tendencies până la Niggaz With Attitude. Îi mai place şi *Scarface*, filmul cu mafioţi din 1983. Te ajută dacă ai aceleaşi gusturi în materie de cinema ca mafioţii cu care tratezi.

„*Scarface* a fost cel mai bun film din istoria cinematografiei. Era Visul American, mai ales dacă erai imigrant, visul de a veni să dai lovitura în America”, îmi spune el.

Daniel ştia deja destule despre traficul de droguri când a văzut *Scarface*, când copilărea în Imperial Beach, San Diego. Când fusese mic de tot, locuise peste graniţă, în Tijuana, la vremea boomului comercial al marijuanei. Una din primele sale amintiri este cea cu tatăl său primind străini în casă şi scoţând teancuri de bani dintr-un compartiment secret al mesei de mahon din sufragerie. Acum crede că şi acesta era dealer de iarbă. Apoi, când avea 10 ani, mama lui a murit şi Daniel s-a mutat la bunicii săi din SUA. îmi povesteşte:

Mama mea s-a purtat foarte aspru cu mine şi a murit cu cinci zile înainte de ziua mea, aşa că i-am purtat pică. Este unul din demonii care m-au bântuit toată viaţa. Am făcut o groază de chestii fără să-mi pese.

Preadolescentului Daniel i-a fost foarte greu să se mute în altă ţară. A învăţat să vorbească engleza fluent de-abia la 14 ani, când deja ajunsese un copil cu probleme, exmatriculat din trei licee pentru bătăi şi rea purtare. Avea amici care furau maşini sau motociclete şi traficau droguri peste graniţă, iar Daniel fuma iarbă şi se îmbăta des, mai ales cu lichior de mentă şi şnaps. Aşa cum spune chiar el:

Eram un beţiv din ăla care face urât şi strică toată petrecerea. De câte ori mă luam la bătaie cu cineva, mă dezbrăcam la bustul gol. Îmi plăcea să ridic greutăţi şi în liceu m-am antrenat la lupte. Voiam să mă dau mare, gen „Sigur ai chef să te pui cu mine?" Era un ritual de-al meu.

Daniel a terminat în sfârşit liceul în San Diego. Apoi s-a înrolat imediat la puşcaşii marini. Îi plăceau antrenamentele fizice şi aşa a uitat de puştiul care fusese pe vremuri. Cum avea talent la mai multe sporturi, a fost selecţionat într-o unitate de elită din corpurile de puşcaşi marini şi se simţea foarte bine ca soldat. Însă apoi Saddam Hussein a invadat Kuwaitul şi s-a cam terminat cu distracţia. După ce a fost instruit în Oman, Daniel s-a dus în tranşeele din deşert, ca să tragă cu mitraliera în soldaţii irakieni în timp ce părăseau în masă capitala Kuwait, omorând cel mai probabil o mulţime. Îşi continuă povestea:

Era trist pentru că irakienii s-au predat. Însă unii au luptat mai departe, mai ales Garda Republicană, aşa că s-a întâmplat ce s-a întâmplat. Mi-a îngheţat fundul pe-acolo. Au zis c-o să fie foarte cald, aşa că s-au descotorosit de echipamentul de vreme rece. Apoi s-a lăsat gerul naibii. Tot timpul a plouat rău, tranşeele se umpleau de apă. Era chinul de pe lume.

După patru ani de serviciu ca puşcaş marin, Daniel s-a întors la civilie cu ceva sechele, purtând diagnosticul oficial de sindromul Războiului din Golf, o boală cauzată, din câte se ştie, de expunerea la substanţe chimice toxice. Printre simptome se numără migrenele, însă şi diverse

defecte congenitale în rândul copiilor veteranilor de război. Datorită experienţei sale în armată, s-a angajat mai întâi în brigăzile antidrog din California, ca să pună mâna pe traficanţii de droguri. Alături de alţi veterani, Daniel circula prin tot statul cu elicopterul, înarmat cu un automat Ml6, descinzând în forţă pe plantaţiile de canabis. Cele mai multe aparţineau unor mexicani şi erau situate în parcuri naţionale şi păduri, inclusiv ferme imense, unde se cultivau până la 12.000 de plante. În timpul unui raid, nişte bandiţi din Michoacán au deschis focul asupra lor cu kalaşnikovurile. Daniel îmi spune:

Când mă apropiam de plantaţie, au deschis focul. După ce ne-am lăsat la pământ şi am tras şi noi, s-au dus. Oamenii ăştia au tupeu, nu glumă, sunt nebuni.

Apoi Daniel a lucrat în Serviciile Vamale Americane, unde aresta contrabandişti la frontieră. Din cauza traficului imens de la punctul de trecere Tijuana-San Diego, agenţii nu pot să controleze decât un număr infim de maşini. Aşa că pentru Daniel şi alţi agenţi era crucial să-i observe cu atenţie pe oameni ca să miroasă cine are ceva de ascuns. Daniel şi-a descoperit talentul pentru depistarea traficanţilor:

E ca un al şaselea simţ. Când mă uit la om îmi dau seama dacă şoferul nu se potriveşte cu maşina sau maşina, cu şoferul. Mă apropii de ei şi întreb: „Cum merge?”. Şi dacă îi prind cu bani sau droguri, îi rup. Problema era că lumea de pe stradă mă ştia, doar acolo am crescut. Toţi ziceau: „Se bate cap în cap. Pe vremuri fumam iarbă împreună”. Păi, asta era pe vremuri. Ca să evit represaliile, a trebuit să mă separ de mediul acela şi să mă mut în nord.

După ce Daniel avusese atâta succes cu capturile de marijuana, metamfetamină, cocaină şi heroină, agenţii DEA i-au observat talentele şi l-au invitat la ei. Dintr-odată a ajuns agent federal, era mai bine plătit şi lucra în

anchete de top, era în culmea carierei sale. La început rămânea la graniţă şi se deplasa după ce agenţii poliţiei de frontieră făcuseră o captură. Misiunea sa era să-l convingă pe traficant să lucreze pentru DEA. Şi-a dat seama că datorită cunoştinţelor sale despre cultura de la graniţă, se pricepea de minune să convertească suspecţii în informatori. Îmi povesteşte un dialog cu un traficant:

Nici nu-mi trebuie un poliţai rău să m-ajute. Ajunge că sunt eu acolo, doar eu vând marfa. Ai făcut ce-ai făcut. E vina ta. Cum pot să te ajut să treci cu bine de momentul ăsta? N-am cum să mă-ntorc în timp ca să-ţi anulez căcaturile. Dacă vrei să mergi mai departe, haide atunci. Mă vând pe mine, eu sunt marfa, prin felul în care mă fac înţeles şi vorbesc cu ei. Nu-i mint. Ştiu deja ce-i în maşină. Ştiu unde mergi. Fie accepţi înţelegerea şi mă laşi să-i arestez pe oamenii a căror marfa o duci, fie ai de tras la greu o vreme, cât stai după gratii. Dacă e coca, heroină sau feta, eşti nenorocit. Nenorocit de tot. Nici să nu te gândeşti. Nu pot să te ajut decât dacă baţi palma şi gata. Nu mint deloc, tot ce zic e adevărat. Dacă ai între cinci şi 10 chei [kile] la tine, eşti distrus. Dacă ai şi mai mult, eşti praf şi pulbere.

Daniel convingea traficanţii să livreze drogurile până în punctul stabilit, sub supravegherea agenţilor. Aşa capturau un depozit întreg de droguri – la San Diego sau, de multe ori, în Los Angeles. Sau urmăreau mai departe banda respectivă şi demontau întreaga operaţiune.

Daniel s-a iniţiat şi în arta cultivării informatorilor şi instruirii acestora cu scopul de a pătrunde spre centrul cartelurilor. Odată ce „şobolanii” devin apropiaţii DEA-ului, li se poate da o gamă largă de sarcini, de exemplu, să infiltreze alţi agenţi în anturaj ele mafioţilor mai de la vârf. Daniel îmi spune:

Informatorii sunt de bază. Pot să spună că sunt amici, că au făcut şcoala împreună 10 ani. Pot să inventeze la

greu. Cât timp aşa vă şi purtaţi unul cu altul, mafioţii o să vă creadă. Şi tu trebuie să crezi.

Folosirea informatorilor este o metodă problematică. Până la urmă DEA plăteşte tot felul de dubioşi, chiar dacă cu scopul de a pune mâna pe capturi şi infractori mai importanţi. În teorie, agenţii nu au voie să angajeze informatori implicaţi activ în activităţi criminale. În realitate, agenţii încearcă să nu afle cu ce se ocupă de fapt informatorii lor. „Nu-s deloc uşă de biserică”, recunosc ei. Agenţii îşi mai fac şi probleme că informatorul lor poate fi un agent dublu, care oferă informaţii cartelului. Sau agent triplu. Daniel a descoperit că trebuie să sondezi adânc în mintea informatorilor ca să fii sigur că este sincer:

Trebuie să mă asigur că nu minte naibii şi nu-mi întinde vreo capcană. Cine are chef să moară aiurea? Nu-mi permit. Toţi informatorii sunt murdari. Absolut toţi. Au doar anumite momente când sunt curaţi. Omul dacă face duş azi, ce să vezi, e curat. Mâine se murdăreşte iar.

În războiul drogurilor din Mexic au existat două cazuri importante de informatori ineficienţi, prin care oamenii legii din SUA şi-au ridicat în cap publicul. Nu DEA a fost implicat, ci Agenţia de Reglementare a Imigrării şi Serviciilor Vamale (ICE), agenţie din cadrul departamentului Securităţii Interne al lui Bush care a ajuns să combată bandele de traficanţi. Agenţii ICE au încălcat legea, angajând informatori care au săvârşit omucideri în Ciudad Juárez. Autorităţile de ambele părţi ale graniţei s-au ales cu o reputaţie proastă – ucigaşii plătiţi de americani lichidau oameni în Mexic.1

De vină au fost nişte agenţi ineficienţi. Însă până şi cei mai buni agenţi trebuie să rişte, pentru că traficul de droguri creează prin natura lui înţelegeri dubioase între oameni. Nu seamănă cu spargerea băncilor, când ai victime înlăcrimate de partea ta ca să ajute ancheta şi să depună mărturie împotriva spărgătorilor. În comerţul cu

narcotice miliarde de dolari ajung în mâinile a mii de oameni. Nu există victime în înţelesul clasic al cuvântului, ci doar consumatori de droguri de pe stradă, care îşi iau voluntar doza fără să aibă habar cine o trafichează. Aşa că agenţii antidrog trebuie să se infiltreze în industrie prin intermediul informatorilor şi sub acoperire. Trebuie să facă pe spionii.

După doi ani şi jumătate de convertit traficanţi la frontieră, ofiţerii DEA s-au convins de imensul potenţial al lui Daniel. Avea profilul perfect pentru a lucra ca agent sub acoperire la sud de Rio Grande: mexican, dur, uns cu toate alifiile, ex-puşcaş şi cu realizări la dosar. Aşa că l-au trimis la şcoala pentru agenţi sub acoperire – pentru a urma un curs de două săptămâni. Însă el îmi spune că e degeaba:

În două săptămâni înveţi o laie. Zero barat. E doar chestie de protocol, să fie bifat că ai făcut-o. Nu înveţi altceva decât pe străzile unde ai copilărit.

După ce a devenit agent sub acoperire, Daniel a început să ia în vizor operaţiuni internaţionale ale traficanţilor. Nu se mai uita de-acum la câteva kile, voia să captureze tone.

Cazul din Panamá i-a luat câţiva ani buni în branşă. A luat avionul spre paradisul zgârie-norilor din America Centrală, unde găseşti o grămadă de oameni de afaceri şi infractori din toată lumea, discoteci extravagante, cazinouri sclipitoare şi prostituate de mare clasă, toate într-o climă tropicală caniculară. Ca mai toate cazurile de top, şi acesta a pornit de la un informator, un Columbian care a moştenit o companie de transporturi de la tatăl său. Acesta i-a făcut cunoştinţă lui Daniel cu traficanţi importanţi, iar de acolo a preluat el misiunea.

Traficanţii de droguri apelau deseori la transportatorii liber profesionişti. Aşa nu mai era nevoie să deţină numeroase vase şi avioane şi pot să reducă numărul de oameni implicaţi direct în circulaţia mărfii. Astfel

cartelurile devin din ce în ce mai diverse în structura lor şi sunt mult mai greu de distrus decât organizaţiile complexe.

Daniel s-a dat drept un liber profesionist care-şi oferea serviciile de transport, având un anumit tarif pe tona de cocaină transportată cu vasul său. Astfel traficanţii încărcau o cantitate imensă de marfa pe un vas controlat de fapt de DEA şi le încredinţau agenţilor o saltea de bani. În fond, este o operaţiune destul de simplă, însă la o scară agresivă, care nu trezise bănuielile cartelurilor.

Pentru a convinge, Daniel a trebuit să-şi construiască cu grijă rolul de traficant de droguri pe cont propriu, alter egoul său. Îmi arată o poză cu el în pielea personajului său. Şi-a legat o bandană peste părul lung şi are o privire sălbatică. Îmi spune:

Am creat alt om, însă la modul foarte realist, ca să n-o dau în bară. Diferenţa dintre mine şi el – şi pocneşte din degete – aş putea fi omul ăla chiar acum. Aici e problema. Semănăm mult. Am avut o copilărie aşa de dură, că aşa ceva nu-i nimic. Lumea mă întreabă: „Intri în pielea ăluia?” Cum adică intru? Sunt deja în pielea ticălosului ăluia.

Daniel şi-a luat un apartament imens într-un hotel vechi din Panamá unde îşi făceau veacul toţi traficanţii. Mai mergea şi în cele mai bune cluburi cu dansatoare şi arunca cu banii de ochii lumii. Ţinea de tactica lui de convingere. (DEA îi plătea hotelul, însă cluburile de striptease erau pe cheltuiala lui.) A tot făcut drumuri până în Panamá mai multe luni la rând, cât şi-a clădit relaţiile cu traficanţii. Se vedea cu ei în restaurante extravagante. Mai întâi cu unul, apoi cu doi şi cu patru. Odată a stat la masă cu opt traficanţi columbieni. Îşi aminteşte:

E un pic neliniştitor, pentru că se uită o groază de ochi la tine. Am spart gheaţa vorbind despre un meci de fotbal. Mă uit mult la fotbal – îmi place Arsenal şi Boca Juniors –, aşa că am vorbit cu orele. Sunt absolut ahtiaţi

după bani. Îmi place să simt valul de adrenalină şi treaba asta se lasă cu aşa ceva. Când lucrezi sub acoperire, simţi adrenalina pentru că nu ştii ce-o să se întâmple, dacă te mai întorci sau nu.

Daniel se apropia tot mai mult de ţintă. Însă munca îl afecta din ce în ce mai rău. Începea să-şi piardă identitatea, se rătăcea în lumea traficanţilor columbieni care aruncau cu banii şi erau mereu înconjuraţi de femei frumoase. Cine era în fond? Poliţistul sub acoperire sau traficantul? Se speria înainte de întâlniri. Dacă făcea vreo greşeală şi se dădea de gol? Printre lucrurile care îl ajutau să-şi amintească cine e, se numără un album produs de newyorkezul Moby, cu melodii melancolice şi profunde, spune el:

Mă ambalam singur ascultând un cântec. Aşa îmi descopeream motivaţia de a-mi focaliza energia şi adrenalina pe ceea ce aveam de făcut. Luam un taxi până la locul de întâlnire cu tipii răi, ştiind că trebuia să merg şi să câştig. Altceva n-aveam de făcut. Trebuia să mă duc, să-i ameţesc şi să-i conving că eram cine ziceam că sunt. Nu-mi luam o clipă ochii de la ei, nu coboram niciodată privirea. Aveam o atitudine pozitivă şi hotărâtă orice aş fi zis. Dacă aş fi arătat ca pe atunci, şi eu aş fi pus botul la ce spunem. Aveam un aer foarte dur. Vorbeam tăios şi la subiect. „Dacă te pui cu mine, să ştii că te voi înfrunta”, asta voiam să transmit.

La vremea aceea s-a lansat *Miami Vice* în cinematografe, având în centru cacealmaua pe care o pusese el la cale. Când a văzut filmul, i-a venit s-o ia la fugă. Însă a perseverat. Şi, din fericire, columbienii nu păreau să fi văzut filmul.

A venit în sfârşit şi ziua când au bătut palma. Columbienii l-au crezut şi i-au lăsat pe mână aproape patru tone de cocaină şi o valiză de bani. Au încărcat drogurile pe un vas de marfa lung de 10 metri, care întindea cabluri

pe fundul oceanului. Avea destul combustibil până în Spania. Columbienii au trimis un tip pe mare cu marfa, Daniel şi echipajul. Vasul a luat-o spre larg. Apoi, *pac*, trupele de marină au ocupat vasul. Daniel capturase droguri în valoare de sute de milioane de dolari la preţul străzii.

Misiunea din Panamá a fost dificilă, însă alta l-a lăsat cu sechele şi mai adânci – când le-a făcut aceeaşi figură traficanţilor mexicani de droguri.

Operaţiunea trebuia să se desfăşoare într-un oraş de la graniţa SUA-Mexic. Daniel şi-a construit o reţea de contacte cu o organizaţie importantă de traficanţi. Le-a pus la dispoziţie un camion pentru transportul drogurilor în SUA. Scopul era să pună mâna pe droguri şi bani şi să-i strângă pe toţi escrocii în depozitul unde trebuia să ajungă camionul.

Principalul om de legătură cu traficanţii era un student la Drept de 25 de ani. Tânărul se implicase în traficul de droguri pentru a-şi plăti facultatea. Peste şase luni îşi primea diploma. Studentul i-a înghiţit povestea şi l-a angajat pentru transport, încredinţase fără să ştie drogurile şefilor în mâinile DEA-ului.

După ce a preluat marfa, Daniel a primit un apel de la student. Cartelul îl ţinea ostatic într-o casă, ca garant că drogurile aveau să ajungă la destinaţie. Daniel îşi aminteşte:

M-a sunat să mă implore să-i cruţ viaţa, am auzit cum l-au omorât din bătaie, în încăperea aia. Ne-am urmat misiunea până la capăt: am livrat marfa şi i-am arestat pe oamenii care o recepţionau. Însă pe el [student] nu l-am mai văzut niciodată. I-au găsit pe stradă maşina şi portofelul.

Peste câteva zile, Daniel a fost sunat de părinţii studentului. Găsiseră telefonul fiului lor şi de acolo aveau numărul lui. Îl rugau să le dea orice informaţie avea pentru

a recupera trupul neînsufleţit al fiului lor. Daniel îşi mai aminteşte:

Părinţii m-au întrebat dacă ştiu unde e copilul lor, ca să-l înmormânteze cum trebuie. Aşa ceva chiar că-ţi intră în cap.

Te simţi ca ultimul om. Dacă era copilul tău? îţi iubeşti aşa de tare copilul, că l-ai scoate şi din pământ. Cred că aşa chiar am ajuns să-mi pun întrebări: „Ce mama naibii faci? Omori oameni. Pui beţe în roate oamenilor”.

Daniel a început să aibă dubii. A solicitat retragerea din munca sub acoperire şi a devenit un agent obişnuit, cel puţin temporar. Câteva luni mai târziu ne-am întâlnit să bem bere şi să mâncăm pizza. „M-am tuns scurt. Voiam să iau pauză. Voiam să mă schimb”, mi-a spus el.

Agenţii DEA ca Daniel îşi instruiesc omologii mexicani în tehnici antidrog. Aşa dictează Iniţiativa de la Mérida. Washingtonul a concluzionat că, pentru a se restabili ordinea în Mexic, trebuie întărite instituţiile însărcinate cu aplicarea legii. SUA pot pune la dispoziţie o experienţă acumulată de-a lungul deceniilor de combatere a drogurilor, experienţă încununată de Daniel şi alţi agenţi sub acoperire. Cu ajutorul acestor poliţai americani, se speră că Mexicul va reuşi să distrugă toate cartelurile de droguri.

După acest raţionament, Columbia e dată Mexicului ca exemplu de succes. La începutul anilor 1990 organele legii erau corupte şi fără putere, iar sub impactul traficului de droguri brutal şi al războiului civil, Columbia a ajuns cea mai violentă ţară din lume. Însă, conform Planului Columbia[24], cu banii şi cunoştinţele americanilor s-au construit o poliţie şi o armată de temut. Poliţia Naţională Columbiană înglobează acum 143.000 de ofiţeri, zeci de

24 Pentru soluţionarea problemelor ţării, în 1998 a fost iniţiat Planul Columbia, cu scopul de a încheia conflictul armat şi de a promova o puternică strategie antidrog (n. red.).

avioane şi elicoptere şi armament greu. Divizia antinarcotice se bucură de mare succes în arestarea traficanţilor. Pentru a întrezări viitorul instituţiilor de menţinere a legii din Mexic nu-ţi rămâne decât să te uiţi la Columbia.

Poliţia Naţională Columbiană îşi bazează strategia antidrog pe informatorii folosiţi cu toată încrederea de DEA. De fapt, au mers şi mai departe cu această tehnică. Se alocă resurse ample recompenselor acordate informatorilor, pentru a se putea îmbogăţi pe viaţă din ponturile furnizate autorităţilor. Guvernul face eforturi pentru a convinge societatea că turnarea infractorilor este un act onorabil, nu ruşinos. După efectuarea arestărilor, oficialităţile declară: „Guvernul îi felicită pe cetăţenii curajoşi care au furnizat informaţiile care au dus la reţinerea răufăcătorilor" sau ceva asemănător. Turnătorii sunt eroi, susţin ele, nu broaşte.

Mi-am dorit să analizez mai bine funcţionarea reţelei columbiene de informatori, astfel că, într-una din vizitele mele la Bogotá, fotograful german Oliver Schmieg îmi face cunoştinţă cu omul său de încredere din Poliţia Naţională Columbiană, un agent sub acoperire cu numele de cod Richard. Când îl sunăm pe Richard, ne spune că tocmai se întâlneşte cu un informator. Însă nicio problemă, zice, putem să venim şi noi să stăm de vorbă cu turnătorul lui!

Mergem să ne întâlnim cu ei într-un club al poliţiei şi armatei dintr-un cartier prosper din Bogotá. În toată ţara sunt asemenea cluburi, distracţiile ajută la menţinerea moralului în rândul serviciilor de siguranţă. Una dintre marile probleme cu care se confruntă poliţia din Mexic este moralul scăzut, pe lângă salariile mici şi rata dezastruoasă a persoanelor căzute la datorie. Spre deosebire de Mexic, Columbia are cluburi care pun la dispoziţia poliţiei piscine, terenuri de fotbal şi restaurante. Când ajungem, Richard bea cafea la o masă. În dreapta stă

un alt poliţist, iar în stânga, doi informatori. Ne aşezăm pentru o reuniune intimă: doi jurnalişti, doi agenţi antidrog şi doi turnători.

Richard e un poliţai columbian de 40 şi ceva de ani, uns cu toate alifiile. E un ins brunet, cu părul lung, îmbrăcat cu geacă de piele maro-deschis. Este atent să ne simţim toţi relaxaţi la masă, ca şi cum ar fi o ieşire oarecare în oraş. Informatorul care ciripeşte ca pasărea cerului este un escroc slăbănog, cu pielea deschisă la culoare, în nişte blugi murdari. Lucrează într-un laborator de cocaină din jungla Columbiană, într-o zonă controlată de grupările paramilitare de dreapta. Însă, ne explică el, mafioţii pentru care lucrează cumpără cocaină de la gherilele de stânga. Richard pune punctul pe i: „Vedeţi, toţi băieţii răi colaborează acum unii cu alţii. Numai banii contează”.

De fapt Columbia se confruntă cu o insurgenţă criminală, susţine el, nu una ideologică, exact ca în Mexic.

Richard îl presează pe turnător să descrie întregul laborator, pentru ca poliţia Columbiană să-l poată ocupa fără probleme. Îl întreabă unde sunt postaţi paznicii, unde ţin armele, unde se află generatorul, ce maşini au. Îi trebuie toate aceste informaţii pentru a nu avea vreo surpriză când echipa va descinde în forţă la faţa locului. Aşa ceva nu poţi afla din imaginile prin satelit. Trebuie să plăteşti pe cineva.

Informatorul spune că în laborator sunt între 60 şi 80 de oameni. Au camionete Toyota şi lunetişti cu kalaşnikovuri. Richard îşi notează detaliile într-un carneţel şi transmite pe mobil informaţiile aflate. Peste câteva minute îl sună cineva şi pe chip i se lăţeşte un zâmbet. „Misiunea a fost autorizată. Intri în acţiune”, îi spune turnătorului.

Dacă planul o să meargă şnur, informatorul o să fie recompensat cu câteva zeci de mii de dolari, spune el:

În branşa noastră informatorilor le trebuie destui bani ca să se mute cu toată familia în altă parte. Trebuie să-şi clădească o viaţă nouă cu banii de la noi. Datorită nouă, se pot mândri cu munca lor. Însă motivul principal o să fie banii.

Chiar dacă se rezumă la aspectele esenţiale, Richard se poartă incredibil de prietenos cu informatorii săi. Râde şi glumeşte cu ei, discută probleme intime de familie. Când se întoarce spre mine, îmi explică toate aceste gesturi sociabile:

În branşa asta trebuie să-ţi faci prieteni, pentru că îţi pui încrederea în ei şi ei în tine. La încredere, omul devine loial şi muncitor. Informatorului îi ia ceva să se încreadă în mine şi mie, în el. Aşa că încrederea se câştigă.

Richard este dintr-un sat amărât din nordul Columbiei şi a intrat în poliţie ca să scape de sărăcie. La ora actuală e de 21 de ani în poliţie şi a lucrat mai mult în divizia antinarcotice, în tot acest timp, a văzut cu ochii lui transformările din interiorul serviciilor columbiene de securitate. Cumpărarea metodică a informaţiilor, spune el, este un element crucial al acestei transformări. Este unul dintre cei mai buni oameni de contact cu informatorii din poliţie. În prezent se ocupă de aproximativ 200 de surse. Informaţiile sunt cele mai importante. Dacă ai surse şi informaţii, poţi să pui mâna pe orice traficant de pe planetă”, spune el.

Sistemul Columbian al turnătorilor este în curs de preluare la scară largă în Mexic. Deşi aici a fost mult timp interzis să lucrezi cu informatori plătiţi, guvernul Calderón a introdus un sistem de recompense major. În 2010 – 2011 un întreg lanţ de traficanţi importanţi a fost arestat sau distrus prin utilizarea informatorilor plătiţi. Aşa se explică în principal cum a reuşit guvernul Calderón să dea atâtea lovituri majore – care şi-au atras felicitările agenţilor americani. Dacă este să anticipăm următoarea etapă a

războiului împotriva drogurilor din Mexic, cel mai probabil vor fi folosiţi şi mai mulţi informatori, astfel încât magnaţii drogurilor vor fi mai vulnerabili ca niciodată.

Oamenii cei mai informaţi în materie de operaţiuni de trafic sunt mafioţii care acţionează la nivel înalt: liderii, oamenii de încredere ai şefilor mari şi capii înşişi. Astfel că, atunci când poliţia îi arestează pe jucătorii din top, îi stoarce cât poate de informaţii. Apoi, cu informaţiile obţinute, pun mâna pe alţi baroni ai drogurilor, alte laboratoare şi mafioţi.

Columbienii au hotărât în anii 1990 că toţi aceşti criminali de vârf sunt mai inofensivi odată extrădaţi în SUA. Acolo sunt storşi în principal de informaţii, căzându-se la înţelegere cu ei. Gustavo Salazar, avocatul care i-a apărat în instanţă pe Pablo Escobar, vreo 20 de alţi capi, plus 50 din subalternii lor direcţi, mi-a explicat cum se desfăşoară aceste negocieri într-o discuţie pe care am avut-o într-o cafenea din Medellín:

În fiecare zi am de-a face cu magnaţii ăştia. Sunt nişte mafioţi de temut. Însă după ce-i arestează, ajung nişte copii plângăcioşi. Sunt speriaţi. Nu vor să-şi petreacă restul vieţii izolaţi după gratii. Aşa că bat palma cu agenţii. Le mărturisesc unde şi-au deschis o parte din conturi şi în ce proprietăţi au investit. Apoi le comunică numele şi rutele de transport ale altor traficanţi. Aşa ajung să-şi ispăşească pedepsele în închisori mai uşoare sau au parte de sentinţe reduse.

Toată lumea ştie că în SUA se agreează înţelegerile cu procurorii. Şi se mai agreează şi confiscarea bunurilor traficanţilor de droguri. Marii jucători din domeniu se bucură de conturi la bancă de zeci de milioane de dolari sau mai mult.

De ceva timp se tot scrie despre aceste înţelegeri dintre traficanţi şi autorităţi. Printre mafioţii columbienii care au bătut palma se numără Andrés López, un cap din

cartelul Norte del Valle. Acesta şi-a turnat diverşi membri din propria organizaţie criminală, care i-au turnat şi ei pe alţii. Apoi López a scris o carte pe această temă, cu titlul *Cartelul Broaştelor*, care a fost ecranizată în Columbia, într-un serial de succes.2 După ce a fost repus, din câte se pare, în libertate şi s-a stabilit la Miami, López a mai scris o carte în colaborare şi a intrat în lumea strălucitoare a vedetelor TV latino-americane, având relaţii cu mai multe frumuseţi mexicane din telenovele.

Mexicul a început să extrădeze din ce în ce mai mulţi magnaţi ai drogurilor în SUA. De la înţelegerile între tribunale şi mafioţii columbieni s-a trecut la acelea cu capii mexicani.

Cea mai mediatizată înţelegere cu autorităţile a realizat-o baronul drogurilor Osiel Cárdenas, fondatorul grupării Los Zetas. Acesta a fost extrădat în 2007 şi a negociat cu autorităţile americane în următorii trei ani. Iniţial detaliile înţelegerii nu au fost divulgate publicului. Însă un reportaj al lui Dane Schiller de la *Houston Chronicle* a demascat mai toţi termenii pactului. Osiel Cárdenas n-a ajuns în arşiţa deşertului din Colorado, în închisoarea unde zace Juan Ramón Matta Ballesteros, inventatorul trambulinei mexicane. În schimb, a nimerit într-un penitenciar de securitate medie din Atlanta, unde are acces la sala de mese, bibliotecă şi are parte de intervale de recreere. Tot spre deosebire de Matta, nu a primit o pedeapsă de câteva secole după gratii. Cárdenas urmează să fie eliberat în 2028. În schimb, agenţii i-au confiscat bunuri în valoare de 32 de milioane de dolari şi Cárdenas a furnizat informaţii despre traficanţii de droguri cu care s-a aliat pe vremuri. Probabil că toate aceste informaţii au dus la numeroase arestări în rândul membrilor Los Zetas între 2010 şi 2011.3

În viitor urmează să se încheie probabil şi mai multe asemenea pacturi în războiul împotriva drogurilor din

Mexic. Şi alţi traficanţi mexicani pe care vor să pună mâna americanii vor fi îmbiaţi să cadă la înţelegere – cum ar fi Benjamin Arellano Félix sau Alfredo Beltrán Leyva sau însuşi Chapo Guzmán.

Sistemul are evident anumite defecte. Marii răufăcători care cad la înţelegere cu autorităţile ca să iasă mai repede din închisoare pot fi daţi ca exemplu negativ. Nu este descurajant să vezi cum ajung infractorii retraşi din branşă să iasă în oraş cu superbe vedete de telenovele. Numeroşi traficanţi de droguri au devenit celebrităţi.

Şi confiscarea de bunuri are aspecte controversate. Agenţii americani pun mâna pe dolarii murdari din droguri. Ei declară că fac bani pentru Unchiul Sam, numai că, paradoxal, tot ei ajung să beneficieze de pe urma traficului cu cocaină şi heroină. Dacă agenţii au de câştigat atât de mult de pe urma arestării traficanţilor, atunci este în interesul lor ca războiul drogurilor să continue.

Oricum ar fi, odată ce capii sunt extrădaţi şi cad la înţelegere cu autorităţile, nu mai au cum să se întoarcă la poziţia dinainte. Este spre binele tuturor, susţin agenţii, ca autorităţile să aresteze cu ajutorul lor şi mai mulţi infractori. Acesta este principalul imperativ al războinicilor antidrog: capturile şi arestările nu trebuie să se oprească niciodată.

Oricâţi traficanţi ar aresta poliţia, băieţii buni se lovesc totuşi de o problemă de bază: întotdeauna le iau alţi răufăcători locul. Este una din principalele critici aduse războiului împotriva drogurilor: nu ai cum să câştigi. Atâta timp cât poţi câştiga bani din contrabanda cu narcotice, o să se găsească destui infractori ahtiaţi după aşa ceva.

O lungă istorie vine în sprijinul acestei logici. Atunci când a declarat prima oară război drogurilor, Richard Nixon s-a exprimat în termeni categorici, cerând „anihilarea totală a negustorilor morţii”.4 La patru decenii de la momentul acela, nimeni nu mai îndrăzneşte să se

arate atât de optimist. Acum se vrea controlul daunelor. Dacă n-am fi noi, susţin războinicii antidrog, lucrurile ar sta mult mai rău de-atât.

Experienţa Columbiană reprezintă un paradox clasic. Poliţia Columbiană a reuşit să aresteze mult mai mulţi traficanţi, însă există dovezi solide care atestă că din această ţară din Anzi se exportă cam aceeaşi cantitate de cocaină ca înainte. Poliţia stropeşte recoltele, închide laboratoarele, preia submarinele şi arestează capii. Iar alţi mafioţi cultivă mai departe frunze de coca, deschid alte laboratoare şi expediază noua marfă cu şalupe. Aşadar, ce a realizat în fond Columbia? Asta îl întreb pe şeful biroului DEA din Anzi, Jay Bergman, care îmi dă un răspuns convingător. Eliminând atâţia traficanţi, spune el, s-a redus cu mult pericolul pe care îl reprezentau aceştia la adresa securităţii naţionale:

Dacă e să-l luăm ca exemplu pe Pablo Escobar, tipul ăsta a aruncat în aer un avion de pasageri şi secţii de poliţie, a plătit trupe de gherilă ca să omoare magistraţi din înalta Curte de Justiţie şi a aranjat asasinarea celui mai promiţător candidat Columbian la preşedinţie. La ora actuală, nicio organizaţie din Columbia nu se mai poate pune cu guvernul şi nu mai poate periclita siguranţa naţională a Columbiei. Fiecare nouă generaţie de traficanţi pierde şi mai mult din putere. Pablo Escobar a rezistat 15 ani. Magnaţii de nivel mediu rezistă la ora actuală 15 luni. De cum ajungi baron al drogurilor, s-a zis cu tine. Guvernele Columbiei şi SUA n-o să permită ca un traficant să ajungă într-o poziţie cu adevărat periculoasă.

În analiza lui, oamenii legii reprezintă un imens ciocan repezit fără oprire în capul traficanţilor. Orice mafiot care ajunge prea puternic este spulberat de ciocan. E ceea ce se numeşte decapitarea cartelurilor, eliminarea şefilor de bandă. Răufăcătorii sunt ţinuţi în frâu. Însă traficul cu droguri continuă netulburat, la fel ca războiul.

Soldaţii şi agenţii americani aplică în Mexic tactica decapitării cartelurilor, eliminând magnaţi mafioţi ca Beltrán „Barbă” Leyva, Nazario el Más Loco Moreno şi Antonio „Tony Tormenta” Cárdenas. Este o listă impresionantă de ţinte atinse, însă oare o să reuşească să spulbere cartelurile mexicane destul de tare cu ciocanul ca să nu ajungă un pericol la adresa siguranţei naţionale? Agenţii antidrog susţin că deja reuşesc. După atâtea arestări, cartelurile de droguri pierd din putere, spun ei. Violenţele sunt replici la atacurile autorităţilor, arătând cât de disperaţi sunt criminalii. Mexicul trebuie doar să lupte până la capăt. Poate că au dreptate.

Însă cartelurile din Mexic au evoluat altfel decât în Columbia. În Mexic există şapte carteluri mari – Sinaloa, Juárez, Tijuana, La Familia, Beltrán Leyva, din Golf şi Los Zetas aşa că cu greu pot fi decapitate simultan. După eliminarea liderilor precum Osiel Cárdenas, organizaţiile lor devin şi mai violente, odată ce oamenii lor de la vâri se luptă pentru putere. De asemenea, grupările ca Los Zetas şi La Familia au ajuns la putere prin impactul imaginii şi numelui lor şi mai puţin datorită reputaţiei capului lor. Chiar dacă îl arestează pe liderul cartelului Los Zetas Heriberto Lazcano, Călăul, organizaţia va continua să fie aceeaşi grupare militară de temut ca înainte.

Indiferent dacă va slăbi sau nu puterea cartelurilor, toată lumea este de acord că Mexicul trebuie să-şi facă ordine în poliţie dacă vrea să progreseze. Viziunile progresiste nu includ atacuri armate între poliţişti corupţi care lucrează pentru capi rivali. Însă desigur că reforma poliţienească este mai uşoară în teorie decât în practică. Preşedinţii mexicani vorbesc de ani întregi de aşa ceva, tot curăţă şi reorganizează forţele poliţieneşti, reuşind doar să creeze noi grupări corupte. O problemă centrală ar fi numărul mare de agenţii. În Mexic există mai multe departamente federale de menţinere a legii, 31 de

autorităţi de stat şi 2 438 de corpuri municipale de poliţie.

Totuşi, în octombrie 2010 Calderón a trimis Congresului spre aprobare un proiect de lege care ar putea să schimbe cu adevărat situaţia din poliţie. Controversatul său proiect este ca numeroasele forţe de poliţie din Mexic să fie înglobate într-o singură autoritate de stat, după modelul Columbiei. Este o reformă colosală, care prezintă numeroase probleme tehnice, însă o asemenea reformă-cheie ar putea trage Mexicul înapoi de pe marginea prăpastiei. Chiar şi în cazul legalizării drogurilor, o forţă de poliţie unită ar putea fi un mecanism mai bun pentru combaterea altor elemente ale crimei organizate, cum ar fi răpirile de persoane.

Această abordare are numeroşi critici. Unii argumentează că nu reprezintă decât o bună canalizare a corupţiei. Însă până şi asta ar fi în beneficiul păcii. Măcar poliţiştii corupţi ar fi de aceeaşi parte a baricadei, în loc să se ia la împuşcături. Alţii susţin că o forţă atât de atotputernică ar ajunge să deţină o autoritate prea mare. Poate aşa ar fi. Însă o asemenea forţă s-ar afla în continuare sub controlul guvernului democratic. Reţeaua poliţienească funcţiona pe vremuri doar pentru că la putere era acelaşi partid. În democraţia modernă, reţeaua trebuie reformată. Dacă o cauză crucială a prăbuşirii Mexicului a fost fragmentarea puterii guvernamentale, o măsură progresistă ar putea fi unificarea poliţiei sub comanda unei singure autorităţi. Instituţiile din Mexic prezintă atât unele problemele, cât şi unele soluţii fundamentale.

Capitolul 13 *Expansiunea*

„Să pledezi împotriva globalizării, se spune, ar fi ca şi cum ai pleda împotriva legii gravitaţiei”.

Kofi Annan, secretar-general al Naţiunilor Unite, 2000

Nu din cauza sărăciei a ajuns Jacobo Guillen să vândă

crack în cartierul lui din estul Los Angelesului. Ar fi putut să se angajeze fără probleme într-un restaurant sau service auto ca să-şi câştige pâinea. Nici din cauza familiei sale destrămate, doar ai lui erau încă împreună, erau doi părinţi muncitori, care-l încurajau tot timpul. Pur şi simplu îi plăcea viaţa de bandit. Aşa cum spune el:

Îmi plăcea al dracului să trăiesc nebuneşte. Îmi plăcea la nebunie să mă droghez. Şi-mi plăcea că puteam să fac 10.000 de dolari în două ore. Şi-mi plăcea să simt cum curge adrenalina în mine când cineva se punea cu mine. Nu-mi păsa de nimic. Nu pot să dau vina pe altcineva. Fraţii şi surorile mele au ajuns doctori, contabili şi din astea. Eu sunt singurul ratat din familie.

Jacobo îşi plăteşte scump greşelile. Deşi a crescut în California, s-a născut în Mexic, statul Jalisco. După ce l-au arestat în LA cu o pungă de metamfetamină în posesie, l-au încarcerat şi apoi l-au deportat. Agenţii poliţiei de frontieră l-au repus în libertate la punctul de trecere în Tijuana şi i-au zis să nu se mai întoarcă. Nimerise într-o ţară pe care nu o cunoştea, fără niciun ban şi nu vorbea decât spaniola stricată din LA. Şi în California fusese doar un străin, însă în Mexic era şi mai înstrăinat, însă poseda un talent lucrativ: vânzarea de droguri. Nu i-a luat mult să se posteze la colţ de stradă, oferind metamfetamină trecătorilor. Jacobo îmi spune:

La sud, în Mexic, chiar a trebuit să vând droguri ca să supravieţuiesc. Însă era o muncă mult mai nasoală şi mai periculoasă decât în Los Angeles. Aici chiar ai de-a face cu mafia.

Şi dai de tot felul de nebuni. Cum am ajuns, m-a înjunghiat unul. Am scăpat cu viaţă şi mi-am văzut de vândut şi de fumat „iarbă”. După care altcineva a încercat să mă împuşte când băteam palma. Am scăpat printr-o minune, i s-a blocat pistolul. Atunci mi-am dat seama că trebuie să mă opresc. Trebuia să mă las de droguri şi de

viaţa de bandit.

Îmi povesteşte totul la două luni de la tentativa de omor. Stăm la o masă din centrul de reabilitare creştin evanghelic din Tijuana, unde se află la dezintoxicare. Este un tânăr de 25 de ani tuns scurt, cu faţa rotundă, bucălată şi mâini cărnoase. În spiritul reabilitării creştineşti, poartă un tricou negru pe care scrie SUNT ÎN BANDA LUI IISUS. Ascultă şi hip-hop creştin, îmi dă să ascult diverse cântece de pe mobilul lui. Unele sunt în spaniolă, însă le preferă pe cele în engleză, multe de rapperi din Los Angeles. De când trăieşte în Tijuana, vorbeşte mai bine în spaniolă, însă tot în engleză îi place mai mult să se exprime, îi e dor de Los Angeles.

Ca exponent al unei culturi de graniţă, Jacobo reprezintă una din multiplele punţi care leagă lumea traficanţilor de droguri din Mexic de aceea a distribuitorilor de droguri din SUA. A vândut metamfetamină atât în Tijuana, cât şi în Los Angeles. A mai transportat şi droguri peste graniţă, străbătând deşertul Californiei cu rucsacuri pline de marijuana în spate. Ca traficant, a avut de-a face cu figuri ale crimei organizate de ambele părţi ale graniţei.

Însă, deşi cariera lui Jacobo ilustrează legătura dintre cele două lumi, tot ea demonstrează şi cât de fragile sunt acestea de fapt. Aşa cum a descoperit pe pielea lui, în Mexic sunt alte reguli decât în SUA. De fiecare parte a graniţei sunt alţi şefi şi organizaţii la putere. Şi, de cum treci de Rio Grande, atitudinea bandiţilor faţă de poliţie şi guvern se schimbă radical.

Datorită acestor diferenţe drastice, putem vedea cum se va prezenta El Narco pe viitor. Tema centrală a perspectivei mafioţilor mexicani este expansiunea peste graniţele Mexicului, pe măsură ce bandiţii din carteluri îşi impun teritoriile de-a lungul emisferei de vest şi al Atlanticului. Destinul lui El Narco, se tem unii, este

ascensiunea până la stadiul de putere globală, însă ce formă urmează să ia peste hotare? Experienţa arată că, cel mai probabil, cartelurile iau diferite forme, în funcţie de teritoriul pe care prind rădăcini.

Cartelurile mexicane s-au extins clar, după logica expansionistă a altor entităţi capitaliste. Peştii cei mari tot cresc şi cresc, iar aşa ajung să facă şi mai mulţi bani, şi să tot crească. La fel şi cartelurile din Mexic după ce au luat locul columbienilor în topul celor mai mari organizaţii criminale din cele două Americi, acestea şi-au făcut loc în mai multe ţări. Nu doar că fac presiuni în state mai slabe din America Centrală şi înaintează la sud de emisfera vestică, în Perú şi Argentina. A ieşit la iveală şi că ar face bani în state africane cu probleme, ar fi în relaţii cu mafia rusească şi chiar ar livra droguri dealerilor din Liverpool, în Anglia (unde imită accentul ascuţit al zonei), însă expansiunea care a stârnit cele mai multe griji este aceea la nord de Rio Grande, în SUA.

Exportarea puterii cartelurilor în SUA este un subiect sensibil. Orice discuţie pe tema extinderii cartelurilor mexicane la nord este deviată, adesea pe nedrept, de dezbaterea incendiară pe problemele imigraţiei în America. Brigada anti-imigranţi se referă la muncitorii mexicani ca la un soi de armată invadatoare, iar pentru ei toţi muncitorii la negru sunt nişte potenţiali emisari ai cartelurilor, care îşi maschează operaţiunile sub forma comunităţilor de migranţi. Războiul drogurilor din Mexic, argumentează ei, este un motiv suficient pentru militarizarea frontierei. Locuitorii din statele de graniţă se plâng de pericolele infiltrării. Dacă bandiţii decapitează oameni în Juárez, se agită ei, cât o să le ia să taie capete aici, în El Paso? Cât de molipsitoare este molima mexicană?

La sud, în Mexic, se argumentează invers. Politicienii şi jurnaliştii se plâng tot timpul că El Norte nu arestează

destui şefi mafioţi. De ce n-am auzit de niciun cap mafiot din SUA? întreabă ei. Cum de reuşesc unii fugari mexicani să trăiască bine mersi în nordul frontierei? Cum de i-au pus pe mexicani să se războiască cu drogurile, în timp ce în cele 50 de state ale uniunii narcoticele circulă fără probleme?

Cartelurile mexicane de droguri operează clar pe tot teritoriul SUA. Pe pământ american s-au săvârşit omoruri care prezintă amprenta clară a acestor carteluri. Însă nu s-a produs nicio extindere majoră a violenţelor din Mexic în ţara vecină de la nord. În 2011, după ce cartelurile au făcut ravagii cinci ani de zile la sud de Rio Grande, războiul a rămas blocat la graniţă.

Cifrele reflectă această realitate. Potrivit FBI-ului, oraşele americane cu cea mai scăzută rată a infracţionalităţii, patru la număr, se află toate în state de graniţă: San Diego, Phoenix, El Paso şi Austin. În timp ce în Juárez s-au săvârşit peste 3.000 de omucideri în 2010, la o aruncătură de băţ peste fluviu, în El Paso, nu s-au produs decât cinci omucideri – cel mai mic număr din ultimii 23 de ani. Mai la vest, oraşul Nogales este situat chiar lângă statul mexican Sonora, un teritoriu-cheie al celor din cartelul din Sinaloa, care se războiesc mereu, lăsând în urmă mormane de cadavre dezmembrate. Însă în anii ’2008 şi 2009, în Nogales nu s-a săvârşit nici măcar o omucidere. În mare, rata infracţionalităţii din Arizona a scăzut cu 35% între 2004 şi 2009, exact în intervalul în care războiul drogurilor din Mexic a atins apogeul.1

Oamenii legii din America se oferă pe sine ca explicaţie a acestui oximoron. În timp ce în Mexic cartelurile mituiesc o mulţime de poliţişti, se laudă ei, aici, în SUA, infractorii evită cât pot să aibă de-a face cu poliţia. După cum mi-a explicat sergentul Tommy Thompson, de la Departamentul Poliţiei din Phoenix:

În Statele Unite ale Americii cartelurile vor să-şi

distribuie drogurile şi să facă bani. Poliţia le pune beţe în roate. Însă cea mai bună tactică a bandiţilor este să-şi ţină cât pot capul la cutie, ca să nu fie reperaţi de poliţie. Dacă săvârşesc o crimă, poliţia o să le ia urma. Dacă atacă poliţişti, autorităţile o să explodeze. Iar în SUA e mult mai greu să mituieşti poliţişti.

Oamenii legii din SUA au dreptate – nimeni nu se îndoieşte că poliţaii americani se pricep mai bine decât cei mexicani să-i ţină pe infractori la respect. Însă oricât de duri şi de macho ar fi poliţiştii americani, tot e o realizare că în SUA nu a avut loc nicio confruntare majoră între cartelurile mexicane pentru teritorii. La urma urmei, America este ţara unde curg lapte şi miere, de unde-şi iau dolarii murdari din droguri. Dacă atâţia capi se bat pe Ciudad Juárez, cum de nu se bat pe miliardele câştigate din narcotice la New York?

Explicaţia devine evidentă odată ce iei urma drogurilor. Agentul DEA Daniel a monitorizat transporturile de cocaină, heroină, metamfetamină şi marijuana în drumul lor spre SUA, prin Tijuana. Atrăgea traficanţi de partea lui pentru a afla în ce depozite din America ajungeau drogurile, iar apoi în care puncte de desfacere. Mare parte din droguri, a aflat el, trecea rapid prin San Diego şi ajungea în case împrăştiate prin tot Los Angelesul. Aceste depozite sunt de obicei case închiriate aproape nemobilate, care găzduiesc baloturile de droguri păzite de bandiţi. Din aceste depozite de la LA, a descoperit Daniel, drogurile sunt distribuite pe tot teritoriul SUA:

În LA porţionează marfa şi o dispersează în draci. Poate să ajungă până în Midwest, fie în Minnesota, fie în Dakota de Sud. Însă poate să străbată toată ţara, din LA până la New York sau Boston, sau Chicago. De ce? De ce crezi? Pentru că în LA un kil de cocaină face 18.000 de dolari. Însă la New York scoţi pe el 25.000, un profit de

şapte miare.

Cu alte cuvinte, odată ajunse în SUA, drogurile se distribuie printr-o reţea alambicată în toată ţara. La New York ajung Idle de cocaină care intră în ţară prin Tijuana, pasate de pe teritoriul Cartelului Arellano Félix, dar şi pachete de cocaină provenind din teritoriile cartelului din Juárez şi al bandei Los Zetas. Agenţii întocmesc diverse hărţi cu aceste coridoare prin care circulă drogurile, însă seamănă cu nişte spaghete încolăcite, ducând toate la New York. Toate bandele îşi vând narcoticele în Big Apple, însă niciuna nu-l revendică drept teritoriu propriu. Nu e tarlaua cuiva anume, ci e a tuturor. Iar apetitul nepotolit pentru droguri al newyorkezilor susţine toată această piaţă imensă.

Los Angeles este un nod al acestei reţele, un punct important de redistribuire a drogurilor. Alte asemenea noduri sunt Houston din Texas şi Phoenix din Arizona. Drogurile din aceste noduri provin de obicei din cartelurile care controlează oraşele vecine de la graniţă – la Los Angeles se găsesc mai multe droguri traficate de cartelul din Tijuana, iar în Houston, mai multe droguri transportate de Los Zetas. Însă nu există nicio dovadă că vreun cartel ar deţine monopolul asupra oraşului respectiv. Nici la Los Angeles, nici la Houston nu s-au înregistrat acte de violenţă grave care să aibă legătură cu războiul dintre cartelurile din Mexic. Din câte se pare, odată ajunşi în America, traficanţii nu mai ţin cont de ceilalţi dealeri de droguri din zonă. Monopolul şi violenţele se rezumă exclusiv la teritoriul mexican de dincolo de graniţă.

O singură excepţie de la regula comerţului liber ar fi Phoenix, Arizona, oraş în care s-a înregistrat o creştere rapidă a răpirilor de persoane în cadrul traficului de droguri din ultimii ani. Unii comentatori susţin că asta ar dovedi transplantarea războiului mexican al drogurilor pe teritoriul SUA. în 2008 au avut loc 368 de răpiri, iar astfel

Phoenix a devenit capitala răpirilor de persoane din America.2 în Mexic se zvoneşte că Phoenixul ar fi fost revendicat de cartelul din Sinaloa ca proprietate personală. Oraşul Phoenix se află la doar 260 de kilometri de Sinaloa – statul de graniţă controlat în principal de mafia sinaloeză.

Merg cu maşina pe străzile bătute de arşiţa soarelui din Phoenix pentru a arunca o privire asupra caselor în care s-au săvârşit răpiri de persoane. Aproape toate sunt bungalow-uri mari, situate în cartiere predominant mexicane. Nu-mi ia mult să-mi dau seama că majoritatea răpirilor nu au nicio legătură cu drogurile, ci cu traficul de persoane. Coridorul

Sonora-Arizona, cu porţiunea sa întinsă de deşert, este traseul cel mai frecventat de emigranţii fără acte în căutarea Visului American. Odată sosiţi în Phoenix cu speranţa că vor da lovitura, contrabandiştii le cer familiilor emigranţilor încă vreo mie de dolari ca să-i elibereze pe aceştia.

Extorcarea emigranţilor este o afacere dură. Victimele sunt de multe ori bătute crunt, până se obţin banii. Fetele povestesc că au fost violate. Este o primă experienţă traumatizantă pentru cineva abia ajuns în SUA. Însă nu are nimic de-a face cu industria drogurilor, ci e mai degrabă un alt simptom al unui sistem de imigrare disfuncţional, în care emigranţilor li se asigură slujbe fără să aibă însă acces la documentele legale.

Totuşi unele răpiri au legătură cu drogurile. Sergentul Tommy Thompson, un poliţist vorbăreţ din Departamentul de Poliţie al Phoenixului, îmi spune că suspiciunile de trafic de droguri apar atunci când se solicită sume mari de bani, între 30.000 şi un milion de dolari:

Ştiu că niciun om obişnuit nu poate să facă rost imediat de 30.000 de dolari, ce să mai zic 300.000. Destul

de des răpitorii mai cer şi droguri ilegale, ca parte din recompensă. Uneori le zdrobesc victimelor mâinile cu cărămizi. Însă nu avem de-a face cu violenţele din Mexic, unde le taie degetele sau mâinile.

Sergentul Thompson îmi arată o casă unde a avut loc o asemenea răpire. Este o casă de cărămidă drăguţă, cu garaj dublu şi teren de baschet. Proprietarul, un cetăţean mexican, tocmai ieşea cu maşina din garaj când bandiţii au blocat aleea şi i-au pus pistolul la tâmplă. Vecinii care au asistat la răpire au sunat la poliţie. (Autorităţile află de răpiri mai mult de la vecini decât de la rude.) Unitatea specială antirăpiri din Phoenix a descins în forţă la faţa locului, iar poliţiştii mascaţi au împânzit cartierul. Văzând că i-au luat în vizor, răpitorii au eliberat victima şi au fugit. Chiar dacă victima se poate să fi fost un dealer de droguri, spune sergentul Thompson, merită să-l salvezi:

Victima n-a păţit nimic, ceea ce contează cel mai mult. Indiferent în ce anume sunt implicaţi oamenii răpiţi, noi îi considerăm în primul rând victime, fiinţe umane. Însă dacă răpitorii deschid focul, gloanţele nu disting deloc între victime nevinovate şi victime vinovate, asta ne îngrijorează pe noi. Şi aspectul crucial este că totul se petrece la noi pe stradă.

Poliţia din Phoenix a alocat numeroase resurse salvării acestor dealeri de droguri de răpitorii lor. Uneori sunt trimişi şi 100 de poliţişti la faţa locului, pentru a scoate victima din casa în care e ţinută prizonieră. Au şi dreptate să fie atât de duri, mai bine ataci în forţă problema cât mai rapid, decât să laşi situaţia să degenereze. Această abordare directă din Phoenix pare să fi dat unele roade. În 2009 răpirile au scăzut cu 14%. (Deşi 318 răpiri sunt în continuare o cifră îngrijorătoare.) 3

Însă, cu toate că se iau măsuri, nici poliţia din Phoenix, nici DEA nu reuşesc să explice prea bine de ce au loc toate aceste răpiri din sfera traficului de droguri. O

speculaţie ar fi că bandiţilor neafiliaţi din partea locului le place să vâneze traficanţi de droguri. Deşi aşa s-ar putea explica unele cazuri, asemenea infractori rebeli nu ar avea destul curaj să se pună cu traficanţii afiliaţi cartelului din Sinaloa. Conform altei teorii, odată ce poliţia capturează din ce în ce mai multe droguri, bandiţii răpesc persoane pentru a-şi recupera din pierderi. Are ceva mai multă logică, numai că numărul capturilor de la graniţa Arizona-Sonora nu a înregistrat nicio creştere semnificativă în ultimii ani.

Nu degeaba a crescut mult incidenţa răpirilor în 2008, chiar la vremea când cartelurile mexicane se luptau între ele în războiul lor civil. Poate că asta dovedeşte într-adevăr eforturile cartelului din Sinaloa de a se impune în principalul său nod de la nord de graniţă şi de a sili traficanţii din partea locului să le plătească taxă. Însă, orice s-ar întâmpla, din fericire violenţele de acest fel sunt minore în comparaţie cu acelea din Mexic. Numărul omuciderilor din Phoenix chiar a scăzut – de la 167 în 2008 până la 122 în 2009.4

Cartelurile mexicane sunt cei mai mari importatori de narcotice în SUA. Ele introduc ilegal aproximativ 90% din cocaină, precum şi majoritatea marijuanei şi metamfetaminei care pătrunde în ţară, precum şi o cantitate mare de heroină. De mai bine de un deceniu, DEA recunoaşte deschis această realitate la audierile din Congres. Un fapt mai puţin cunoscut este acela că mafioţii mexicani au început să pătrundă până la capătul de jos al ierarhiei distribuitorilor. În ultimii cinci ani, a crescut numărul dealerilor mexicani care îşi vând cele câteva kilograme de droguri din posesie pe străzile oraşelor mai mari sau mai mici din toată America. Acest fapt este confirmat de numărul cetăţenilor mexicani arestaţi pentru posesie de droguri în cantităţi mari – pachete de cocaină, heroină maro şi cristale sclipitoare de metamfetamină, mai

ales în sud. De asemenea, mexicanii au pătruns în zone ale ţării în care nu se mai aventuraseră până acum, de la regiunea Marilor Lacuri până în Midwest. În anii 1980, pe vremea lui Matta Ballesteros, angrosiştii de cocaină erau de obicei columbieni, anglo-americani şi afro-americani, pe când acum sunt de multe ori mexicani.

Din cauza acestei schimbări, crima organizată din Mexic are la dispoziţie din ce în ce mai mulţi bani, factor care explică de ce a atins războiul drogurilor un asemenea paroxism la sud de graniţă. Bandele mexicane au acaparat ambele capete ale lanţului distribuţiei, atât la firul ierbii, în Columbia, cât şi sub nasurile consumatorilor, în America. Doar că în SUA pătrunderea lentă a lui El Narco nu pare să fi avut efecte adverse.

Traficul de droguri e doar trafic de droguri, nimănui nu-i pasă dacă dealerul care împarte din pachetul de cocaină este un motociclist alb, un mafiot jamaican sau un mexican. Cocaina este aceeaşi.

Cel mai detaliat şi clar studiu pe tema activităţii cartelurilor mexicane pe teritoriul american aparţine Centrului Naţional de Informaţii în Domeniul Drogurilor al guvernului şi a fost emis în 2009.5 Cercetătorii au strâns date de la agenţiile de poliţie locale, statale şi federale din SUA şi, pe baza acestor informaţii, au trasat o hartă detaliată a reţelelor El Narco de la nordul graniţei. Potrivit hărţii, cartelurile sunt active în 230 de oraşe şi în toate statele uniunii, chiar în Alaska şi Hawaii. În două treimi din oraşe, arată raportul, s-au descoperit conexiuni cu anumite carteluri. De exemplu, cartelul din Sinaloa a fost reperat în Nashville şi Cincinnati, printre altele, iar cartelul Juárez îşi are legăturile în Colorado Springs şi Dodge City. În alte oraşe, agenţii n-au reuşit să stabilească limpede pentru cine lucrau mafioţii.

Raportul a stârnit multă îngrijorare în privinţa infiltrării mafiei mexicane, însă nu a reuşit să răspundă la

multe întrebări. Nu explică deloc cum anume sunt reprezentate cartelurile în aceste oraşe. Şi nu indică limpede cum s-au stabilit aceste legături cu Sinaloa şi Juárez. Oare agenţii au monitorizat convorbiri telefonice? Au obţinut informaţii probate de la informatori? Sau legăturile sunt mai degrabă de domeniul speculaţiei? Fără asemenea răspunsuri nu putem înţelege mai bine cât de profund a pătruns El Narco pe teritoriul SUA. Pentru că una e dacă dealerul de coca din Bismark, Dakota de Nord a cumpărat din întâmplare câteva kile de droguri care au aparţinut cândva cartelului din Sinaloa. Mult mai îngrijorător ar fi dacă acesta este plătit direct de Chapo Guzmán, ceea ce înseamnă că tehnicile nemiloase puse în practică în Mexic funcţionează şi în SUA.

Mai multe procese penale încă pe rol oferă informaţii mai profunde despre legăturile dintre El Narco şi America. Unul dintre cele mai importante se desfăşoară la Chicago, oraş cu o piaţă a drogurilor foarte prosperă şi o comunitate mexicană bine instalată. În 2009 un tribunal federal din Chicago i-a pus sub acuzare pe liderii cartelului din Sinaloa, printre care şi Chapo Guzmán, pentru „implicare în cel mai important caz de import de droguri judecat vreodată la Chicago”, cum a declarat procurorul districtual. Se vehiculau cifre imense. Potrivit rechizitoriului, cartelul din Sinaloa introducea în Oraşul Vânturilor două tone de cocaină pe lună, pe care le descărca din tiruri în depozite din Illinois. Mafioţii câştigaseră, din câte se declara, 5, 8 miliarde de dolari în cele aproape două decenii de când transportau droguri în zonă. Au fost acuzate 46 de persoane. Printre ele se numărau sinaloezi ca însuşi Chapo Guzmán, precum şi mai mulţi americani de toate rasele, învinuiţi că ar fi transportat droguri în Illinois.6

În centrul acestei presupuse conspiraţii se aflau gemenii mexicano-americani Pedro şi Margarito Flores, în

vârstă de 28 de ani la data arestării lor, în 2009. Detectivii din Chicago declară că gemenii Flores provin dintr-o familie mare, foarte implicată în traficul de droguri din cartierele Little Village şi Pilsen din Chicago. Fraţii au preluat o frizerie şi un restaurant, însă documentele de tribunal arată că ar fi fost şi principalii furnizori de narcotice sinaloeze din Chicago.

Problemele au început atunci când cartelul din Sinaloa s-a dezbinat odată cu războiul civil din 2008. În timp ce tăiau capete în Culiacán, Chapo Guzmán şi Beltrán Barbă Leyva se mai băteau şi pe contactele pe care le aveau la Chicago. Potrivit rechizitoriului, atât Beltrán Leyva, cât şi Chapo puneau presiuni violente asupra gemenilor să cumpere droguri de la ei, nu de la rivalii lor. În toiul conflictului, agenţii DEA s-au infiltrat în operaţiune şi i-au arestat pe gemeni şi pe alţi mafioţi implicaţi în trafic.

Este interesant însă modul în care s-au luptat capii sinaloezi pentru a-i avea pe gemeni printre clienţii lor. Fraţii Flores cumpărau droguri de la sinaloezi, însă nu lucrau pentru ei, erau clienţi, nu angajaţi. Aşa cum reiese din documente, gemenii Flores vindeau la rândul lor drogurile, în loc să angajeze chiar ei distribuitori. Rechizitoriul menţionează:

Banda Flores vindea la rândul ei cocaina şi heroina pe bani gheaţă clienţilor angrosişti din Chicago şi Illinois, precum şi clienţilor din Detroit, în statul Michigan, Cincinatti, în statul Ohio, Philadelphia, în statul Pennsylvania, Washington, în districtul Columbia, New York, Vancouver, în Columbia Britanică, Columbus, în statul Ohio, şi în alte părţi. Angrosiştii din aceste oraşe distribuiau la rândul lor cocaina şi heroina în alte oraşe, printre care şi Milwaukee, Wisconsin.

Întreaga conspiraţie prezintă un lanţ comercial, nu o ierarhie organizaţională. Mafioţii din Chicago lucrează,

poate, cu cartelul din Sinaloa, însă sunt o entitate separată. Se conduc după tactici criminale americane, care includ din când în când câte un omor sau o bătaie cruntă, şi nu după tactici criminale mexicane cum ar fi masacrarea unor întregi familii şi gropile comune. Din fericire, la Chicago nu s-au văzut încă grupuri de câte 50 de bandiţi înarmaţi cu lansatoare de grenade şi kalaşnikovuri. Cel puţin nu încă.

Dacă privim ce se întâmplă la nivelul străzii – vânzarea cocainei şi ierbii la gram –, nu există nicio dovadă că este implicat vreun cartel mexican în afacerile de la colţ de stradă din America. Pare o neînţelegere. Bineînţeles, mexicanii sunt arestaţi pentru comerţ cu droguri peste tot în SUA, iar toate drogurile astea au trecut prin Mexic. Este corect. Însă cartelurile nu sunt interesate decât să vândă narcotice în masă pe piaţa americană. Chapo Guzmán nu stă să se uite dacă se vând câteva grame vreunui narcoman din Baltimore la colţ de stradă dacă tot el câştigă miliarde transportând şi vânzând droguri cu tonele.

În comerţul de droguri cu amănuntul sunt implicaţi oameni foarte diferiţi, de la studenţi care vând în căminele de la Harvard, la bandiţii care împart la New Orleans. Ca majoritatea dealerilor de droguri de la capătul lanţului trofic, habar n-au de unde provine marfa, în afară de furnizorul local care le livrează drogurile la punguţe.

Mexicanii şi mexicano-americanii se află şi ei în armata de vânzători de stradă, iar în ultimii ani au devenit din ce în ce mai numeroşi. S-a discutat mult despre emigranţii care le vând metamfetamină muncitorilor din fabricile de carne, pentru a face faţă turelor lungi. Mexicanii vând droguri la colţ de stradă din San Francisco până in Queens. Însă dovezile arată că se ocupă cu aşa ceva ca membri ai bandelor locale sau ca indivizi, nu ca agenţi ai cartelurilor care dau sau primesc bani de la ele.

Jacobo Guillen, narcomanul buhăit cu slăbiciune

pentru metamfetamină, vindea drogul în Los Angelesul de est. Experienţa lui confirmă faptul că El Narco n-a pătruns până în stradă. Nu avea nicio legătură cu cartelurile mexicane, spune el. În schimb lucra pentru banda americană cu numele de Mafia Mexicană. În ciuda numelui său, aceasta operează doar la nord de graniţă şi îşi are originile în închisorile americane. Desigur, şefii sunt americani de origine mexicană. Cum mi-a spus Jacobo:

Vindeam mentamfetamină şi le dădeam săptămânal bani celor din Mafia Mexicană. Dacă nu le-aş fi dat, aş fi încurcat-o rău. Şefii Mafiei Mexicane sunt la puşcărie, însă au contacte pe stradă şi încă pot să omoare oameni. Când am ajuns în Mexic, a fost cu totul altceva. Toţi vânzătorii din Tijuana trebuie să plătească taxe cartelului. În Mexic cartelul controlează şi traficul, şi vânzările de stradă.

Unii poate consideră această diferenţă pur teoretică. Atât Mafia Mexicană, cât şi cartelul din Sinaloa sunt organizaţii criminale foarte violente, care vând droguri şi comit crime. Însă diferenţa este cât se poate de concretă. Cartelul din Sinaloa este un complex paramilitar care s-a transformat în climatul instabil din Mexic. Mafia Mexicană este o bandă de deţinuţi şi de stradă care s-a format în realitatea Americii. Cartelul din Sinaloa este în stare să lichideze comandanţi de poliţie şi să lase în urmă mormane de câte 20 de cadavre. Mafia mexicană se implică în înjunghieri de deţinuţi în curtea penitenciarelor şi altercaţii de cartier cu pistoale.

Cele mai multe acte de violenţă comise în SUA care au legătură cu traficul de droguri sunt rezultatul disputelor teritoriale centrate pe aceste colţuri de stradă, după o logică evidentă: colţurile sunt teritorii concrete care nu permit coexistenţa a doua bande. Omorurile care au loc la Baltimore, Chicago, Detroit, New Orleans, Los Angeles şi zeci de alte oraşe au la bază luptele de acaparare a acestor proprietăţi. În conflicte s-au implicat nenumărate bande de

stradă. Însă cartelurile mexicane nu s-au lăsat atrase în toate aceste încăierări mărunte. De ce ar face-o? Câştigătorul se alege cu drogurile lor, indiferent cine ar fi. Există temeri că, odată ce cartelurile mexicane vor fi atrase în aceste jocuri politice de la colţ de stradă din America, o să iasă prăpăd.

Coşmarul implicării lui El Narco în conflictele dintre bandele de stradă din SUA începe să se materializeze în statul Texas, care se întinde de-a lungul a jumătate din graniţa mexicană. Infiltrarea are loc pe două fronturi: pe coridorul central El Paso-Juárez şi la 1.500 de kilometri spre est, pe coasta Golfului Mexic.

În El Paso, legăturile dintre străzile americane şi baronii drogurilor din Mexic s-au întărit odată cu extinderea bandei Barrio Azteca. Spre deosebire de alte bande de mexicano-americani, Barrio Azteca a clădit relaţii solide cu cartelurile mexicane, devenind o organizaţie transfrontalieră în toată regula.

Barrio Azteca a fost fondată în anii 1980 de mai mulţi membri de bandă încarceraţi în penitenciarul texan de înaltă securitate Coffield. Aceştia s-au reunit pentru ca deţinuţii din El Paso, sau Chuco Town, cum i se mai spune, să se poată apăra de celelalte bande din închisoare, cum ar fi Mafia Mexicană, originară din California. După ce i-au bătut, înjunghiat şi strangulat pe bătăuşii din închisoare, s-au impus printre ei, înlocuindu-i la putere şi stârnindu-le frica.

Asemenea Mafiei Mexicane, banda Barrio Azteca s-a extins până în stradă. Cereau taxă de la dealerii de droguri şi, pe măsură ce membrii săi erau repuşi în libertate, şi-au câştigat o reputaţie teribilă pentru violenţele comise în afara închisorilor şi pentru asasinatele comandate – „undele verzi”, cum li se spunea. La sfârşitul anilor 1990 banda număra peste 1.000 de membri risipiţi în penitenciarele şi oraşele din Texas, câştigând milioane de

dolari din droguri. Apoi au survenit două evenimente cruciale: Barrio Azteca şi-a deschis celule peste graniţă, în Juárez, şi a început să trateze direct cu cartelul din Juárez.

Extinderea bandei Barrio Azteca la sudul fluviului Rio Grande a survenit şi în contextul culturii transfrontaliere locale. Ariile metropolitane din El Paso şi Juárez constituie din multe puncte de vedere o singură comunitate, cu familii, prieteni, afaceri – şi bande care circulă dintr-o parte în cealaltă.

La asta se adaugă mexicanii fără acte care au intrat în Barrio Azteca în timpul turbulenţelor din închisorile texane. După ce-şi ispăşeau pedepsele, aceştia erau deportaţi în Juárez, unde se alăturau bandelor locale. Aceşti noi adepţi recrutau la rândul lor membri din bandele de stradă în plină ascensiune din Juárez şi din închisorile de stat şi municipale (Barrio Azteca a ajuns să controleze o aripă întreagă).

Membrii Barrio Azteca vindeau de mult droguri furnizate de cartelul din Juárez. Când banda a devenit puternică, au încheiat o alianţă mult mai solidă cu cartelul. Diablo, un membru Azteca, a prezentat pactul pe un post TV american: „Cartelul a văzut că ne ţinem de treabă aici. Aşa că ne-au propus să devenim un fel de filială.7”.

Apoi a povestit că Barrio Azteca a început să cumpere cocaină la kilogram mai ieftin, direct de la cartel, iar în schimb introduceau ilegal în sud puşti automate cumpărate din magazinele texane de arme. Mai mult, dacă aveau nevoie să intimideze sau să brutalizeze pe cineva din SUA, spune Diablo, cei din cartelul din Juárez aranjau totul cu Barrio Azteca.

În 2008, când cartelul din Sinaloa a descins în Juárez, Barrio Azteca a fost mobilizat la arme, pentru a apăra cetatea. Se spune că ar fi participat în unele dintre cele mai brutale masacre de la sud de graniţă. Cum anchetele poliţiei din Juárez abundă în inconsistenţe, este imposibil

de ştiut cu precizie câte din totalul de 6.000 de omoruri comise în Juárez sunt opera bandei Barrio Azteca, însă probabil că e o cifră de proporţii.

Toată această vărsare de sânge nu a ajuns, practic, la nord de graniţă. Doar că se înregistrează din ce în ce mai multe victime în rândurile cetăţenilor americani. În interviul său televizat, Diablo povesteşte că adesea bandiţii răpesc oameni-ţintă din El Paso şi-i duc cu maşina la sud, unde-i omoară. În Texas orice omucidere este anchetată pe larg, însă în Juárez se pierde printre cele 10 cadavre abandonate zilnic pe străzi. Pentru diverşi psihopaţi formaţi în America, Mexicul a devenit scena predilectă a omorurilor. La sud, în Juárez, continuă Diablo, Barrio Azteca îşi torturează şi omoară adesea victimele în ovaţiile altor membri de bandă:

Săpăm o groapă în pământ. Turnăm nişte *mesquites* în ea, benzină. După aia te batem măr, te azvârlim în ea şi-ţi dăm foc. Uneori eşti deja mort. Însă nu mereu. Alteori îţi dau foc ca să te audă cum urli. Îi auzi şi aerul miroase rău de tot, a carne de om arsă. După ce-am văzut prima oară aşa ceva, n-am mai putut să dorm o vreme deloc.

Nici birocraţii de la Departamentul de Stat n-au putut să doarmă după ce au auzit de violentul atac al bandei Barrio Azteca: în mai 2010 au ucis trei oameni cu legături în consulatul american din Juárez. Faimoasele asasinate au avut loc într-un interval de câteva minute, în două atacuri separate asupra a două maşini care se deplasau de la o petrecere dată în casa unui angajat al consulatului. Într-o maşină se afla soţul unei angajate mexicane a consulatului, iar în cealaltă, o americană care lucra în consulat cu soţul ei, angajat în sistemul penitenciar din Texas. Femeia era însărcinată, iar primul copil al cuplului, în vârstă de şapte luni, a asistat de pe bancheta din spate la moartea părinţilor săi.8

Asasinatele au cutremurat corpul diplomatic

american din Mexic şi, forţaţi de situaţie, soldaţii mexicani au ridicat rapid mai mulţi presupuşi asasini Azteca. Simultan, agenţii FBI au arestat zeci de membri Barrio Azteca din El Paso. Însă, cu toţi bandiţii băgaţi la arest, poliţia nu a reuşit să explice convingător cauza asasinatelor. Oare angajata de la consulat fusese luată în vizor pentru că nu eliberase destul de rapid vize pe numele unor oameni din cartel? Sau să fi ajuns soţul ei ţinta asasinatului pentru că mâniase unii membri Azteca încarceraţi în

Texas? Oare atacul se voise a fi o atenţionare la adresa agenţilor antidrog americani? Sau să fi încurcat asasinii persoanele?

Indiferent de motiv, atacul a atras atenţia asupra pericolului pe care-l constituia Barrio Azteca ca aliat al cartelului din Juárez. O altă perspectivă foarte îngrijorătoare ar fi formarea altor asemenea alianţe transfrontaliere între bande, care ar asocia cartelurile cu viaţa de stradă din SUA, precum şi posibilitatea ca bandele americane să adopte alte asemenea tactici brutale de-ale lui El Narco.

La mai bine de 1.000 de kilometri depărtare, la est, în Laredo, un alt cartel a avut tupeul să comită execuţii chiar pe pământ american. În timp ce majoritatea mafioţilor încearcă să nu facă valuri la nordul fluviului, indivizii care au pus la punct omorurile din estul Texasului provin din armata de criminali psihopaţi care a încălcat toate regulile jocului în Mexic: Los Zetas.

Cele cinci asasinate săvârşite de grupare în Texas au ajuns în atenţia publicului într-un proces foarte mediatiza! din 2007. În timpul audierilor, s-au ascultat înregistrări telefonice în care recruţii Los Zetas născuţi în SUA puneau la cale omorurile, iar acuzaţii şi-au prezentat în boxă tehnicile brutale de acţiune. Printre condamnaţi se afla şi banditul de 17 ani Rosalio Reta, originar din Houston. Un

adolescent neruşinat şi zgomotos, el a mărturisit că a intrat în Los Zetas la 13 ani şi a săvârşit primul asasinat în acelaşi an. Apoi a declarat că s-a antrenat cu foşti soldaţi din forţele speciale într-o tabără Los Zetas din Mexic şi a comis o serie de omoruri de ambele părţi ale frontierei. Agenţii presupun că a fost implicat în vreo 30 de crime, deşi nu a fost condamnat decât pentru două din ele, la 40 de ani în închisoare.9

În mărturiile lui Rosalio şi ale altora se menţionează că gruparea a organizat celule de câte trei persoane în Laredo şi Dallas. Recruţii primeau avansuri de 500 de dolari pe săptămână, iar celulele se alegeau cu sume între 10.000 şi 50.000 de dolari pentru fiecare asasinat. Erau mai bine plătiţi decât asasinii din Mexic, însă piaţa americană este mult mai lucrativă. Recruţii Los Zetas erau cazaţi în case în valoare de 300.000 de dolari şi primeau maşini nou-nouţe. După cum declară Rosalio, asemenea avantaje erau foarte tentante pentru un adolescent dintr-un cartier rău famat de la marginea oraşului.

Nu prea se cunosc motivele contradictorii care au stat la originea asasinatelor săvârşite de cartel în Texas. Potrivit mărturisirilor, un ins a fost luat în vizor pentru că ar fi ieşit cu o fată de care era interesat şeful Los Zetas – asasinii l-au omorât mai întâi din greşeală pe fratele omului ţintă, ca după câteva luni să-l asasineze în sfârşit pe acesta. O altă victimă era un bandit din partea locului care stârnise cumva mânia celor din grupare. A treia victimă era un asasin plătit care ar fi trecut de partea sinaloezilor.

Asasinatele au fost săvârşite după tiparul celor comise de cartelurile din Mexic. Asasinii Los Zetas au urmărit victimele, apoi le-au împresurat şi le-au împuşcat când plecau cu maşinile de la fastfood-uri sau după ce au coborât din maşini pentru a intra în casele lor din Laredo. Asasinii au operat într-un mod mai puţin scandalos decât

se obişnuieşte la sud de fluviu, împuşcând victimele cu mai multe gloanţe, în loc să împroaşte strada cu mai bine de 300 de gloanţe. Însă tot au stârnit vâlvă printre poliţiştii americani. Poliţiştii din Laredo, în colaborare cu agenţi DEA şi alte agenţii federale, au dizolvat celulele şi i-au arestat pe membrii Los Zetas şi pentru trafic de droguri şi spălare de bani.

De la procesul respectiv nu s-a mai înregistrat niciun asasinat al vreunui membru Los Zetas în Texas, iar rata totală a omuciderilor a scăzut. Poate că cei din Los Zetas s-au prins că n-o să le meargă dacă fac numeroase victime în SUA. Sau poate că n-am aflat pur şi simplu de restul asasinatelor. Însă, dacă s-a întâmplat o dată aşa ceva, se poate întâmpla şi a doua oară. Ar fi un adevărat coşmar dacă celulele de asasini Los Zetas ar prolifera în SUA.

Ţările mai sărace şi mai slabe nu au avut acelaşi succes în eforturile lor de a potoli violenţele cartelurilor mexicane. În Guatemala gruparea a săvârşit masacre la fel de groaznice ca acelea de acasă, mai ales în junglele de dincolo de graniţa sudică a Mexicului. Guvernul guatemalez a ripostat în decembrie 2010, decretând legea marţială în zonă, şi a ocupat o tabără de antrenament Los Zetas dotată cu 500 de grenade. Însă, la rândul lor, cei din Los Zetas s-au luptat sălbatic cu armata guatemaleză şi se bănuieşte că ar fi pus la punct un atentat cu un autobuz-capcană din Ciudad de Guatemala, în care şi-au pierdut vieţile şapte persoane în ianuarie 2011.

Fiind o armată de ţărani săraci, membrii Los Zetas sunt în elementul lor în Guatemala, reuşind să recruteze o mulţime de localnici care luptă pentru cauza lor. Aceste celule Los Zetas nu doar că păzesc rutele traficului de droguri, ci îşi organizează în sistem de franciză propriile afaceri cu droguri şi extorcări, exact ca în Mexic. În timp ce majoritatea companiilor mexicane legitime nu au reuşit să se impună pe piaţa comercială din America Centrală, El

Narco Inc. are ambiţii internaţionale solide.

Pentru a-şi satisface aceste deziderate la nivel global, cartelurile mexicane ajung departe. Mafioţii mexicani au fost reperaţi până şi în Australia, Africa şi chiar Azerbaidjan. Adesea se deplasează până în aceste zone pentru a achiziţiona ingrediente pentru laboratoarele lor de droguri, în special pseudoefedrină şi efedrină, din care se fabrică metamfetamina. În 2008 o iniţiativă sponsorizată de Naţiunile Unite numită Operaţiunea

Gheţarul a capturat 46 de transporturi ilegale de materie primă pentru metamfetamină din toată lumea. Jumătate din ele erau destinate Mexicului. Printre ţările de origine se numără China, India, Siria, Iran şi Egipt. Un transport de efedrină capturat chiar la marginea Bagdadului trebuia să ajungă, se pare, în mâinile mafioţilor mexicani.10

În numeroase cazuri, chimicalele fac un popas în Africa de vest, înainte să traverseze Atlanticul. Ţările africane sărăcite de pe această coastă străveche a comerţului cu sclavi ajung din ce în ce mai des trambulinele criminalilor internaţionali de toate felurile. Columbienii îşi iau şi ei avânt de acolo, pentru a expedia cocaină în Europa. Guineea-Bissau – ţară situată pe locul cinci în topul celor mai sărace din lume, unde nu există nicio reţea centrală de curent electric, iar salariul mediu este de un dolar pe zi – este unul dintre cele mai faimoase cazuri de captură a statului în slujba unor interese private. Mafioţii latino-americani pot să cumpere ţara pe mărunţiş. Guvernele statelor mai puternice încă nu au sărit în apărarea ţărilor de acest fel, astfel încât pe viitor se anunţă o expansiune a lui El Narco în asemenea zone vulnerabile din lume.

Situat chiar între Columbia şi Mexic, fierbintele stat tropical Honduras constituie de mult un avanpost important pe ruta traficului de cocaină. De aici şi-a condus

Juan Ramón Matta Ballesteros imperiul în anii 1980 şi tot aici şi-a făcut instrucţia armata de rebeli nicaraguani de dreapta, sponsorizată cu bani din traficul de cocaină. În 1904, într-o carte a scriitorului american William Sydney Porter pe tema puterii companiilor exportatoare de fructe, Honduras a fost catalogată drept „republică bananieră”.

Bananele încă domină economia Hondurasului, iar sărăcia afectează jumătate din populaţia statului. În acest climat de instabilitate politică a avut loc lovitura de stat din 2009 şi se înregistrează în continuare cele mai multe acte de violenţă din lume. Este mediul ideal pentru cartelurile din Mexic.

Dintre oficialităţile din Honduras, generalul Julian Aristides Gonzalez a urmărit cel mai atent ascensiunea lui El Narco. Gonzalez, un militar de carieră cu un chip pătrăţos, s-a retras din armată în 1999, alăturându-se Direcţiei Naţionale de Luptă împotriva traficului de droguri, ca apoi să ajungă directorul acestei instituţii, un fel de comandant suprem al brigăzilor antidrog. Am discutat cu el în decembrie 2009, în biroul său, între teancuri de hărţi şi baloturile de 140 de kilograme de cocaină capturată, aranjaţi lângă masa lui de lucru. Avea manierele rigide ale militarului de carieră, însă, dintre toţi demnitarii antidrog latino-americani cu care am vorbit, el s-a remarcat drept cel mai sincer. În ultimul deceniu, declară generalul Gonzalez, mexicanii s-au impus în Honduras cu o rapiditate şocantă:

Parc-am încerca să oprim un tsunami. Tot arestăm criminali şi capturăm tone de cocaină, însă ei pun în joc sume de bani şi forţe imense. N-avem cum să câştigăm lupta.

Mafioţii mexicani, continuă Gonzalez, au achiziţionat proprietăţi uriaşe în Honduras, mai ales în zonele întinse de junglă, munte şi coastă slab populate. Sunt o modalitate de a spăla bani care oferă şi spaţii de depozitare şi puncte

de contact în traficul cu cocaină. Gonzalez îmi arată fotografii şi hărţi înfăţişând o asemenea proprietate confiscată după descinderea poliţiei. Este o veche plantaţie de bananieri din adâncul junglei, cu haciende în stil colonial şi mii de hectare de pământ. Mafioţii au construit o pistă pe plantaţie, pe care aterizau avioanele încărcate cu aur alb.

Oamenii lui Gonzalez au capturat zeci de asemenea avioane. De obicei sunt aeronave uşoare, cu un singur motor, ca acelea folosite de cartelul din Sinaloa. Însă mafioţii deţin şi aeronave mai mari, care transportă tone întregi de cocaină. Multe avioane cu cocaină decolează din Columbia, dar şi din Venezuela, spune Gonzalez. Gherilele columbiene de stânga PARC străbat jungla, trecând în Venezuela, de unde, susţine el, transportă cocaină cu avioanele pentru a evita sistemele de apărare antiaeriană mai sofisticate din Columbia. Asemenea acuzaţii alimentează disputele dintre politicienii sud-americani de dreapta şi de stânga. Conservatorii îl admonestează pe liderul de stânga al Venezuelei, Hugo Chávez, invocând problema drogurilor. Rebelul Chávez le dă replica spunând că CIA colaborează cu traficanţii de cocaină de decenii întregi.

Însă indiferent cine transportă cocaina din Columbia, tot mexicanii se aleg cu câştiguri de miliarde de dolari. În Honduras activează în principal cartelul din Sinaloa, declară Gonzalez, şi se zvoneşte că Chapo Guzmán s-ar fi aflat în ţară. Gonzalez îmi spune zâmbind:

Am auzit din mai multe surse că este aici. Am încercat să-l reperăm, însă nu am reuşit să aflăm unde se află exact. Poate nici n-a ajuns aici de fapt. Sau poate şi acum este prin zonă.

Şi alte bande s-au remarcat aici, printre ele numărându-se Los Zetas şi chiar tăietorii de capete care predică din Biblie: La Familia. Atunci când bandele

mexicane rivale dau nas în nas unele cu altele prin Honduras, spune Gonzalez, se iau la împuşcături.

Mafioţii mexicani angajează infractori locali ca să-şi desfăşoare operaţiunile, îmi explică Gonzalez. Pentru a-şi exercita controlul asupra angajaţilor lor, ei „execută" pe oricine nu respectă regulile – o altă sursă de violenţe sângeroase. Capii mexicani colaborează şi cu răufăcătorii sceleraţi din părţile locului, precum banda Mara Salvatrucha şi Barrio 18. Mafioţii hondurieni plasează mare parte din drogurile cartelurilor pe piaţa locală, spune Gonzalez, şi îşi oferă serviciile de de asasini plătiţi. Se spune că mai multe masacre săvârşite de bandiţii din Mara sau din Barrio 18 în ultimii ani ar fi fost ordonate de criminalii mexicani:

Mara este oricum o bandă violentă, o problemă socială în toată regula. Însă dacă primesc sprijinul unor mari organizaţii internaţionale ca acelea ale mexicanilor, devin un pericol şi mai grav. Cu asta ne vom confrunta pe viitor – criminali locali mai bine organizaţi şi mai bine înarmaţi – o problemă mai serioasă ca oricând.

Discuţia mea cu generalul Gonzalez a avut loc într-o joi. Marţea următoare, în Mexic, am fost sunat la micul dejun. Gonzalez fusese asasinat. Tocmai îşi conducea fiica de şapte ani la şcoală când au dat *sicarios* atacul. Au ajuns lângă maşina lui pe o motocicletă şi au tras 11 gloanţe, dintre care şapte au nimerit.11

Procurorii nu au arestat niciun suspect în acest caz de crimă. Purta amprenta acelor *sicarios* columbieni care atacă de obicei pe motociclete, însă cine ştie? Luni organizase o conferinţă de presă în care venise iar cu acuzaţii la adresa gherilelor PARE, care ar transporta cocaină cu avioanele din Venezuela peste hotare. Însă în deceniul în care a tot arestat traficanţi îşi făcuse numeroşi duşmani. Mi-a declarat că în 2008 primise ameninţări cu moartea dintr-o sursă necunoscută.

În ciuda pericolelor, nu avea gărzi de corp. Asta au întrebat-o pe văduva generalului, Leslie Portillo, la înmormântate. 12 Cu ochii în lacrimi, ea a răspuns că l-a tot rugat să se apere, însă el nu luase măsuri:

Îi tot spuneam: „Chiar n-ai de gând să-ţi angajezi nişte oameni de pază?”. Iar el îmi răspundea: „Mă păzeşte Dumnezeu, care este tot timpul cu mine”.

Capitolul 14 *Diversificarea*

„Oricare ar fi urmările unor vremuri de război în care fiecare este duşman al fiecăruia, ele sunt şi urmările acelor vremuri în care oamenii trăiesc fără altă siguranţă decât cea pe care propria lor forţă şi ingeniozitate le-o pun la dispoziţie. În asemenea împrejurări nu este loc pentru muncă, deoarece roadele ei sunt nesigure […] nici societate; dar răul cel mai mare constă în teama neîntreruptă şi primejdia morţii violente; iar viaţa omului este solitară, săracă, urâtă, abrutizată şi scurtă”.

Thomas Hobbes, *Leviatanul* 1651[25]

Mă uit la filmuleţul pe care un comandant de poliţie l-a pus în secret la dispoziţia jurnaliştilor. Am coşmaruri din cauza lui. Sunt cele mai răscolitoare imagini pe care le-am văzut în viaţa mea. Mai teribile decât cadavrele ciuruite de gloanţe de pe caldarâmuri, capetele tăiate şi expuse ca la muzeu, bandiţii Los Zetas mascaţi care împuşcă prizonieri în cap. E mai rău decât să-i ascult pe bandiţi discutând despre decapitarea victimelor sau să aud pocnetele cu ecou ale gloanţelor pe străzile încinse de soare. Iar în filmuleţ nimeni nu omoară pe nimeni, nici nu împuşcă, nici nu taie membrele. Şi totuşi eşti martor la un act de cruzime pură.

Camera ne arată un băieţel care stă turceşte pe un covor gri, în faţa unei perdele albe. Are în jur de 13 ani şi e

---

25 Thomas Hobbes, Despre om şi societate, traducere din limba engleză de Mona Mamulea şi Ovidiu Grama, Editura AII, Bucureşti, 2011 (n. red.).

numai pielea şi osul. Este dezbrăcat până la piele, cu excepţia unui bandaj înfăşurat peste ochi şi nas şi a cablului cu care e legat la mâini. Îşi ţine capul tremurător aplecat, exprimând o suferinţă acută. Cineva care nu apare în filmuleţ mârâie: „Începe”. Copilul vorbeşte. Glasul adolescentin îi tremură, trădând o durere de dincolo de lacrimi:

— Mama. Dă-le imediat banii. Ştiu că avem firma de consultanţă şi trei proprietăţi acolo. Te rog, altfel o să-mi taie un deget. Şi ştiu unde stă tanti Guadalupe. Te rog, grăbeşte-te. Vreau să scap, mamă.

— Te doare sau eşti liniştit? se aude aceeaşi voce.

— *Nu*. Mă doare, imploră băieţelul.

Apoi începe bătaia. Torţionarul îi trage băiatului un picior în cap. Îl bate cu cureaua. Apoi iar îi arde un picior zdravăn în cap. După care îl întoarce pe băieţelul dezbrăcat şi costeliv cu spatele la cameră ca să i se vadă vânătăile de pe spate şi îl loveşte iar peste răni. Imaginile sunt insuportabile. Bătaia nu se mai termină. Băiatul îi imploră mila, geme de durere şi repetă „Nu, nu, nu”. Cât îl loveşte pe băiat, torţionarul vorbeşte încontinuu, adresându-se mamei căreia urmează să-i trimită filmuleţul:

— Asta vrei, căţea? E începutul sfârşitului, te avertizez. Depinde de tine până unde o să mergem. Urmează degetul. Asta vrei? Tu hotărăşti. Vreau şase milioane de peso.1

Nici nu pot să-mi imaginez prin ce-au trecut mama sau tatăl acestui băiat când au urmărit filmuleţul. Nici nu pot să-mi imaginez cât de mult a fost afectat acest băiat nevinovat de 13 ani atât pe plan fizic, cât şi psihologic.

În cultura mexicană familia este foarte importantă. Părinţii îşi cocoloşesc adesea copiii mai mult decât am văzut să se întâmple vreodată în Anglia cea rece. Dacă fiica de 20 de ani iese în oraş, părinţii o aşteaptă până se întoarce, la patru dimineaţa. Dacă un unchi este internat în

spital cu o gleznă ruptă, în câteva ore se strâng 20 de rude la uşa salonului, să vadă ce face. Familiile sunt foarte iubitoare. Cu greu înţelegi cum de unii bărbaţi formaţi în această cultură pot să se poarte cu atâta cruzime, profitând de dragostea altora. Acesta este principiul după care funcţionează răpirile de persoane. Silesc oamenii să renunţe la tot ce au pentru a scăpa pe cineva drag de suferinţă.

Nici mexicanii nu prea înţeleg genul ăsta de cruzime. Reportajele din mass-media pe tema atrocităţilor de acest fel stârnesc reacţii sălbatice. După arestarea unei bande de răpitori, de exemplu, pe pagina web a celui mai bine vândut cotidian din Mexic, *El Universal*, comentatorii au lăsat mesaje de genul:

„Un glonţ în cap. Sunt gunoaie care nu merită să trăiască". „Mă rog să coboare pronia cerească, la altă pedeapsă nici nu mai putem spera".

„Scursori. Spânzuraţi-i de copaci".

„Tăiaţi-i bucăţele şi daţi-i la câini".

Este de înţeles de ce îşi doresc oamenii să se răzbune atât de violent. Se simt nemulţumiţi şi neputincioşi. Răpirea de persoane pentru răscumpărare este cea mai crudă infracţiune şi, pe măsură ce războiul drogurilor a luat avânt în Mexic, numărul răpirilor a atins cifre enorme. Într-un studiu guvernamental, s-a stabilit că între 2005 şi 2010 numărul răpirilor oficiale a crescut cu 317%.2 în 2010 se raportau în medie 3, 7 răpiri zilnic, însumând 1 350 de cazuri pe an. Grupurile de combatere a crimei declară că la fiecare răpire comunicată autorităţilor se adaugă 10 care nu ajung niciodată la cunoştinţa oficialităţilor, pentru că răpitorii ameninţă că îl vor tortura pe ostatic dacă poliţia află ceva. Foarte multe familii au trecut prin asemenea suferinţe. Din mai multe puncte de vedere, Mexicul a devenit cea mai groaznică ţară din lume când vine vorba de răpirile de persoane.

Mulţi bandiţi afiliaţi diverselor carteluri de droguri sunt implicaţi direct în cazuri de răpire. Gruparea de traficanţi cea mai cunoscută pentru răpirile de persoane în schimbul răscumpărării este Los Zetas. Membrii cartelului se luptă sălbatic cu poliţia şi armata şi păzesc camioanele cu cocaină, dar şi extorchează familii îndurerate de milioane de peso. Pentru o grupare militară atât de temută şi de bine înarmată, răpirile sunt floare la ureche.

Însă răpirile sunt doar una dintre multele ocupaţii ale grupării Los Zetas. Mafioţii şi-au diversificat abordarea: extorchează baruri şi discoteci, percep taxă de la magazine, solicită plăţi de la prostituate, fură maşini, ţiţei şi benzină, câştigă bani din traficul de migranţi, chiar scot propriile DVD-uri pirat cu ultimele blockbusteruri. Deja nu mai pot fi numiţi o *organizaţie a traficanţilor de droguri*, de acum sunt un *complex criminal paramilitar*.

Diversificarea lui El Narco s-a resimţit rapid şi dureros în Mexic. Aşa cum îmi spunea un jurnalist din Juárez: „Până în 2008 nu ştiam ce-i aia taxă de protecţie decât din filmele vechi americane cu AI Capone. Apoi, dintr-odată, toate firmele din oraş trebuie să-şi achite cota”. Ca atâtea alte practici din războiul drogurilor, această tactică se răspândeşte rapid în toate cartelurile. Într-una din luni membrii Los Zetas extorchează oameni de afaceri, luna următoare se află că şi La Familia face bani din taxe de protecţie, iar peste încă o lună organizaţia Beltrán Leyva extorchează oameni. Este o secvenţă logică. Când mafioţii văd de ce sunt în stare rivalii lor şi câţi bani pot să facă fără să suporte represaliile din partea autorităţilor, îşi râvnesc şi ei partea. Diversificarea activităţilor criminale este o tendinţă periculoasă a cartelurilor de droguri, care anunţă un viitor sumbru pentru societatea mexicană.

Crima organizată are două roluri de bază: oferirea unui produs care nu se găseşte pe piaţa economică legală,

precum şi furtul şi extorcarea de bani. În prima categorie intră vânzarea de droguri, prostituţia, bunurile piratate, jocurile de noroc, armele, traficul de imigranţi. În a doua intră răpirile, jefuirea transporturilor de mărfuri, furtul de maşini şi spargeri de bănci.

Prima categorie este cea mai inofensivă pentru economie. Măcar când vine vorba de droguri, prostituate sau jocuri de noroc, bandele vând produse şi pun bani în circulaţie. Însă extorcările şi răpirile terorizează comunităţile, sperie investitorii şi distrug afacerile altora. Asociaţiile oamenilor de afaceri din Juárez nu prea s-au plâns de tonele de narcotice care circulă prin oraş, nici de miliardele de dolari câştigate din trafic, însă atunci când bandele au început să extorcheze întreprinzători, au chemat în ajutor trupele cu caschete albastre ale Naţiunilor Unite ca să ia măsuri.3 Extorcările erau usturătoare pentru buzunarele oamenilor de afaceri. La nivel personal, trecerea de la droguri la răpiri de persoane şi extorcări îngrozeşte comunităţile şi slăbeşte sistemul social al unei ţări şi aşa greu încercate. Aşa ajungi să te temi că oricine – vecinul, mecanicul care-ţi repară maşina, colegul de serviciu – poate să furnizeze informaţii vreunei bande de răpitori. Asta creează un climat de frică şi paranoia.

Maria Elena Morera este unul dintre cei mai cunoscuţi activişti anti-răpiri care s-au lansat în Mexic, în plin val infracţional. Aceşti activişti sunt liderii unei mişcări populare care face eforturi să frâneze flagelul răpirilor şi al crimelor antisociale. Până acum nu au reuşit. Însă pe viitor pot juca un rol-cheie în soluţionarea problemelor infracţionale ale Mexicului.

Maria declară că nu a dorit niciodată să devină o persoană publică. Născută în 1958, într-o familie catalană, această femeie înaltă şi blondă a studiat medicina dentară şi şi-a văzut de extracţii şi de viaţa de familie împlinită, cu

trei copii sănătoşi. Apoi, în 2000, toată viaţa i s-a dat peste cap. Într-una din zile, soţul ei nu s-a mai întors de la serviciu. L-a sunat pe mobil, însă n-a răspuns nimeni, a sunat la serviciu, însă nimeni nu-l văzuse. Apoi a primit apelul telefonic necruţător – glasul răguşit care-i spunea că i s-au adeverit cele mai rele temeri: i-au răpit soţul. Maria îmi spune:

Nici nu-ţi pot zice cât de dureros este un asemenea moment. E ca atunci când se întâmplă ceva şi nu-ţi vine deloc să crezi că e aievea şi că ţi se întâmplă ţie. Dar e adevărat, aşa că trebuie să fii puternic ca să faci faţă situaţiei.

Îşi aminteşte toate acestea la mulţi ani după ce s-au întâmplat şi a povestit de multe ori prin ce a trecut. Însă tot o mai doare când vorbeşte despre asta. Pe chip i se citeşte suferinţa, glasul îi tremură şi fumează jumătate de pachet de ţigări în timp ce stă de vorbă cu mine. Coşmarul ei s-a tot prelungit. Răpitorii i-au terorizat soţul, un om de afaceri, pentru a cere o recompensă de mai multe milioane de dolari – sumă pe care familia nu o putea acoperi. I s-a spus să se ducă să ridice un pachet de la marginea drumului. La adresa respectivă o aştepta un plic. În el a găsit degetul mijlociu al soţului ei, tăiat de la rădăcină. Peste o săptămână a mai primit un deget, apoi pe al treilea şi pe al patrulea. Cum faci faţă la aşa ceva? o întreb. Cum îţi mai revii? Ea îmi răspunde:

După aşa ceva nu mai poţi să-ţi revii. Te urmăreşte câte zile mai ai. Nu mai eşti acelaşi om. Ceva a murit în tine. Nici nu-mi închipui prin câte chinuri a trecut soţul meu. Te simţi vinovat pentru ele. Te macină pe dinăuntru.

Maria a făcut exact ce se tem să facă mulţi: s-a dus la poliţie. I-a silit să ia măsuri, a lucrat cot la cot cu ei pentru a depista sursa apelurilor telefonice şi a lua urmele bandiţilor. După 27 de zile de prizonierat, agenţii federali au descins în clădirea unde era ţinut soţul ei. Au arestat

mai mulţi membri ai bandei, printre care şi doctorul pe care-l angajaseră ca să taie degetele. Şi i-au eliberat soţul. Însă acesta a trebuit să-şi vadă de viaţă cu toate sechelele rămase după supliciu.

Suferinţele nu au încetat. Soţul ei a devenit necomunicativ şi rece, refuzând să meargă la psiholog. Nici Maria nu a mai reuşit să-şi reia viaţa normală de dinainte. N-o mai atrăgea nimic, nu voia decât să se lupte pentru ca asemenea suferinţe să nu se mai întâmple şi să nu mai treacă nimeni prin ce a trecut ea. S-a alăturat organizaţiei Mexic Unit împotriva Crimelor şi a preluat preşedinţia. A ascultat mărturiile persoanelor răpite, violate şi brutalizate şi le-a pus în legătură cu psihologi şi jurişti care să-i ajute. A colectat date pentru a atrage atenţia asupra gravităţii situaţiei. Soţul Mariei a apărut într-un spot publicitar în sprijinul campaniei sale. Stă cu faţa la cameră, într-un tricou polo alb. Mesajul său este:

Când răpitorii mi-au tăiat primul deget, m-a durut. Când mi l-au tăiat pe al doilea, m-am temut. Când mi l-au tăiat pe al treilea, m-am înfuriat. Iar când mi l-au tăiat pe al patrulea, m-am întărit şi m-am hotărât să le cer autorităţilor să nu mintă şi să-şi facă treaba, să alunge frica din oraşul nostru. Şi dacă le tremură mâna, o să le-o dau pe a mea.

Ridică mâinile spre cameră – de la dreapta îi lipseşte degetul mic, iar de la stânga, cel mic, inelarul şi mijlociul. Cioturile rămase sunt neregulate, o imagine a cruzimii întruchipate.

O altă activistă, Isabel Miranda de Wallace, a mers un pas mai în faţă. După ce răpitorii i-au ucis fiul, Miranda s-a ocupat personal de acest caz, primind autorizaţie de la tribunal să ancheteze oficial crima. După cinci ani a reuşit să-i găsească pe făptaşi şi s-a asigurat că au fost arestaţi. O realizare atât de măreaţă nu a făcut decât să evidenţieze cât de slab este sistemul judiciar mexican.

Mişcarea anti-crime a luat amploare, devenind cunoscută pe plan naţional. Au fost organizate două marşuri împotriva instabilităţii sociale, în care au ieşit în stradă câte un sfert de milion de oameni să ceară guvernului să ia măsuri. Însă lipsa de eficienţă a marşurilor se poate explica în mai multe feluri, în primul rând, mişcarea a fost antrenată în disputele dintre politicienii mexicani, fiind instrumentalizată de unii oficiali pentru a lovi în rivalii lor. Profundele diviziuni de clasă din Mexic constituie alt obstacol. Unii stângişti îi acuză pe activişti că sunt doar nişte burghezi bogaţi, desprinşi de problemele reale ale Mexicului. Această polarizare a slăbit mişcarea de rezistenţă mexicană la flagelul infracţional.

Cea mai mare problemă a fost implicarea cartelurilor de droguri în răpirile de persoane. În anii 1990, când au început răpirile, aproape toate erau opera unor criminali care lucrau pe cont propriu, neafiliaţi mafiei. Printre aceşti psihopaţi se număra Daniel „Taie-Urechi" Arizmendi, un fost detectiv din Toluca, o suburbie industrială a capitalei. Acest individ sadic, semănând cu Charles Manson cu părul lui lung, a câştigat milioane de dolari din răscumpărări până să fie arestat şi închis într-un penitenciar securizat.4

Apoi mai mulţi bandiţi afiliaţi mafiei din Sinaloa au început să ia şi ei parte la răpiri. O bandă şi-a câştigat renumele de „tăietorii de degete". Aceştia colaborau cu mulţi cultivatori şi contrabandişti de droguri din Sierra şi răpeau familiile fermierilor bogaţi. Cea mai cunoscută victimă a răpitorilor a fost fiul cântăreţului Vicente Fernández, care şi-a pierdut două degete înainte ca mafioţii să-i dea drumul în schimbul unei răscumpărări care s-ar fi ridicat la valoarea de 2, 5 milioane de dolari. 5 După ce comunitatea de afaceri s-a revoltat, cartelul din Sinaloa a interzis, din câte se spune, răpirile în toată zona. Pedeapsa pentru încălcarea interdicţiei: moartea.

Ajung la faţa locului, în Culiacán, după o crimă care

poartă amprenta unei acţiuni judiciare a cartelului. Cadavrele a doi bărbaţi zac abandonate la marginea drumului, torturate, cu capetele găurite de gloanţe. Lângă ele se află un bilet: RĂPITORI BLESTEMAŢI. CARE-I TREABA. LA MUNCĂ. Asemenea măsuri aspre au dat rezultate. În Sinaloa, locul de baştină al cartelurilor de droguri din Mexic, rata răpirilor de persoane este printre cele mai scăzute din ţară. Mafia se pune în slujba apărării poporului, inclusiv a bogaţilor şi celor din clasa de mijloc.

Însă chiar dacă la el acasă cartelul din Sinaloa interzice răpirile, bandiţi înarmaţi afiliaţi mafiei sinaloeze răpesc persoane din alte regiuni ale Mexicului. În 2007 temerara revistă *Zeta* a publicat un reportaj despre răpirile săvârşite de mafioţii sinaloezi în Tijuana. „Crima organizată nu dă doi bani pe viaţa oamenilor din Baja California", începea articolul, care prezenta o serie de răpiri ale mai multor oameni de afaceri din Tijuana în legătură cu banda „tăietorilor de degete" sinaloezi.6 De asemenea, un lider local al cartelului din Sinaloa era acuzat de răpirea unor menoniţi dintr-o colonie din statul Chihuahua.

Asemenea acţiuni care se bat cap în cap sunt tipice climatului mafiot din Mexic. Într-o anumită zonă, mafia locală pozează în apărători ai poporului şi justiţiari, iar în alta masacrează populaţia. La Familia declară că execută răpitori în statul de baştină, Michoacán. Însă în statul vecin México, bandiţii înarmaţi din La Familia sunt acuzaţi de nenumărate răpiri din care-şi finanţează pieţele.

Din 2008 încoace, răpirile au atins cote fără precedent, odată cu intensificarea războiului drogurilor din Mexic. Mulţi susţin că, după atâtea capturi de proporţii, cartelurile iau măsuri violente, pentru a face rost de câştiguri din alte surse. Guvernul declară că mafioţii sunt disperaţi, secătuiţi de forţe, aşa se explică. Însă unele indicii arată că răpirile s-au înmulţit şi ca urmare a

climatului extrem de instabil creat de violenţele războiului. Atunci când înşişi poliţiştii federali sunt răpiţi şi omorâţi una-două, începi să-ţi pierzi speranţa că ar putea să te salveze, pe tine sau pe cei dragi.

Primele răpiri din anii 1990 făceau victime printre oamenii bogaţi, însă printre victimele mai recente se numără indivizi din clasa de mijloc mai prosperă sau mai săracă. Drept răscumpărare se cer sume între 5.000 şi 50.000 de dolari, încât mexicanii din clasa de mijloc trebuie să-şi retragă economiile de-o viaţă sau să-şi vândă locuinţele. Cele mai multe victime sunt doctori, o categorie foarte vizibilă, dar şi proprietari de ateliere auto, ingineri şi, în general, foşti angajaţi despre care se află că şi-au primit salariul compensatoriu. Rudele celor care lucrează pe dolari în SUA sunt adesea luate în vizor de răpitori.

Traficanţii de droguri acuzaţi cel mai des de răpiri sunt cei din gruparea Los Zetas. Răpirile sunt o modalitate de bază prin care organizaţia îşi finanţează celulele. Răpesc persoane pe bandă rulantă. Se spune că celulele Los Zetas din oraşele de pe coasta Golfului Mexic şi până la graniţa Guatemalei trec în revistă liste lungi de potenţiali ostatici, selectând persoanele pe care le consideră în stare să plătească. Un om de afaceri răpit din oraşul Tampico în 2010 a declarat că a aflat de 50 de cazuri de răpiri săvârşite în primul an de când gruparea Los Zetas a ajuns la putere în oraş.

Los Zetas mai ia în vizor şi persoane din rândurile unei clase şi mai sărace: migranţii din America Centrală. Teritoriul din estul Mexicului controlat de grupare constituie un coridor de trecere foarte frecventat de migranţii care vor să ajungă în SUA. Marea majoritate vin din Honduras, El Salvador şi Guatemala şi circulă cu trenuri de marfă, apoi cu autobuzul, iar la sfârşit trec înot Rio Grande. Este o călătorie grea până la Visul American şi drumeţii adesea au parte de o soartă de coşmar în mâinile

bandiţilor Los Zetas.

Migranţii săraci nu par o ţintă prea bună când vine vorba de răpiri. Doar n-au niciun ban. De-asta îşi şi pun viaţa în joc când migrează din ţările lor. Însă şi oamenii săraci pot avea rude cu ceva bani puşi la ciorap, astfel că membrii Los Zetas se aleg adesea şi cu 2000 de dolari din răscumpărarea migranţilor răpiţi. Dacă înmulţeşti suma cu 10.000, obţii 20 de milioane de dolari – asta înseamnă răpirile în masă.

Tot acest holocaust a fost prezentat detaliat de Oscar Martinez, un jurnalist Salvadorian curajos care a mers un an de zile alături de compatrioţii săi pe drumurile dosite din Mexic, sărind în trenuri cu ei, dormind în hosteluri şi ascultându-le poveştile de groază. Oscar plasează primele răpiri în masă la mijlocul anului 2007. Însă acest subiect a fost ignorat ani de zile, scrie Oscar, din două motive: jurnaliştii din partea locului au primit ameninţări cu moartea dacă făceau investigaţii şi nu prea îi păsa nimănui ce păţesc oamenii din pătura săracă.

În 2009 toată această tragedie a început să intre în atenţia publicului. Comisia Naţională pentru Drepturile Omului din Mexic a dat publicităţii un raport întocmit pe baza mărturiilor migranţilor care fuseseră răpiţi. Se vorbea de uluitoarea cifră de 10.000 de persoane răpite într-un interval de şase luni. Crimele luaseră proporţii de necrezut.7 Pentru a captura atâţia migranţi, bandiţii Los Zetas răpesc grupuri imense de persoane din trenuri, autobuze sau de pe câmp. În acest scop se folosesc de reţeaua lor de corupţie, mai ales din rândurile poliţiei municipale. Fiind o armată de săraci, reuşesc să convertească o mulţime de poliţişti de rând.

Apoi membrii Los Zetas îşi duc victimele la diverse ferme şi le ţin acolo până când rudele lor din SUA sau de la sud, din America Centrală, le plătesc recompensele, pe care le ridică de obicei prin intermediul serviciilor de

transfer bancar gen Western Union. Aceste tabere pentru ostatici sunt răspândite pe toată coasta de est a Mexicului, mai ales în statul Tamaulipas, peste graniţă de Texas, în Veracruz şi Tabasco.

O asemenea tabără se afla la ferma Victoria, în apropierea oraşului Tenosique, în mlaştinile din sud. Mărturiile strânse de activiştii pentru drepturile omului înfăţişează în detaliu ce s-a întâmplat acolo. În iulie 2009, 15 oameni înarmaţi au dat jos dintr-un marfar 52 de migranţi. Ajunşi în tabără, răpitorii i-au anunţat: „Noi suntem Los Zetas. Dacă mişcă cineva, o să-l omorâm”. Au ales mai mulţi ostatici, i-au pus să îngenuncheze şi i-au izbit peste şale cu o placă de lemn. Este o metodă de tortură pe care membrii grupării o aplică atât de frecvent, că i-au inventat un cuvânt anume, verbul *tablear*. Loviturile sunt foarte dureroase, pot afecta grav organe vitale şi lasă vânătăi foarte vizibile. Membrii Los Zetas şi-au înfometat victimele, le-au asfixiat cu pungi de plastic şi le-au bătut cu bâte. Femeile au fost violate de mai multe ori.

Doi migranţi au reuşit să evadeze într-o noapte. Însă un comando le-a luat urma prin mlaştinile din jur. Migranţii nu cunoşteau împrejurimile, însă printre cei din Los Zetas se numărau oameni din partea locului, care cunoşteau foarte bine zona. Evadaţii au fost prinşi şi aduşi cu forţa înapoi în tabără. Au fost împuşcaţi în cap în faţa celorlalţi prizonieri îngroziţi.

Pentru a înţelege mai bine ororile întâmplate, m-am deplasat până la un adăpost pentru migranţi din sudul statului Oaxaca. Nu mi-a luat mult să aud mai mulţi oameni care au scăpat cu viaţă din răpiri spunându-şi poveştile, drept confirmare a acestei tragedii de proporţii. Între aceştia se numără şi Edwin, un afro-hondurian trecut de 20 de ani, cu un stil franc de a vorbi, o privire caldă şi

dread-uri[26] bine îngrijite. Los Zetas l-au capturat pe Edwin cu tot cu grupul de 65 de migranţi în care se afla în statul Veracruz şi l-au transportat în maşină la sute de kilometri distanţă, închizându-l într-o casă de-a bandei din Reynosa, la graniţă.

„Singurul gând care-ţi trece prin minte este că o să mori. Îţi imaginezi că o să te ducă undeva să te lichideze”, mi-a spus el rememorându-şi chinurile.

Edwin a stat închis patru luni. Răpitorii îi dădeau să mănânce o masă pe zi, constând din fasole şi un ou fiert, încât a ajuns pielea şi osul. I-au dat drumul de-abia după ce ai lui au trimis 1 400 de dolari răscumpărare – o mică avere pentru ei. Mi-a spus că se temea să-şi reia călătoria prin Mexic, însă sărăcia l-a mânat din spate: „În ţara mea e foarte greu, nu-mi rămâne decât să merg la risc. Sper din tot sufletul să nu mai păţesc nimic”.

Organizaţiile internaţionale pentru drepturile omului s-au sesizat după ce au aflat de răpirile în masă din Mexic, iar Amnesty International a descris situaţia drept „o încălcare foarte gravă a drepturilor omului” 8. Însă realitatea deprimantă a fost că guvernele au rămas în continuare pasive, tratând subiectul drept rizibil şi lipsit de importanţă. Asta până în august 2010, când a avut loc masacrul care a zguduit lumea întreagă.

Masacrul din San Fernando este un punct de răscruce în războiul drogurilor din Mexic. A fost un semnal de alarmă pentru oricine s-ar mai fi îndoit că la sud de Rio Grande se desfăşoară un conflict armat serios. Însă pentru cei la curent cu atacurile în masă asupra migranţilor această tragedie era inevitabilă.

Bandiţii Los Zetas au oprit victimele la un punct de control şi le-au răpit – din două autobuze, în cazul de faţă.

---

26 Dreadlocks, în engleză, în orig. Termenul se referă la un tip de coafură creată în Africa, ce constă în împletirea părului în codiţe (n. red.).

Erau migranţi din America Centrală, însă şi un număr mare de brazilieni şi ecuadorieni, ceea ce nu se întâmpla de regulă. Los Zetas au mânat ostaticii până la ferma San Fernando, situată în statul Tamaulipas, la doar 150 de kilometri de graniţa SUA. După o călătorie lungă şi grea, migranţii se apropiau de destinaţie. Apoi s-a întâmplat ceva şi bandiţii au hotărât să-i omoare pe toţi.

Numărul mare al morţilor a şocat lumea. Cele 72 de cadavre erau îngrămădite unele peste altele lângă peretele hambarului din cărămizi de ciment, cu mâinile şi picioarele contorsionate, taliile şi spinările răsucite. În morman se aflau adolescenţi, bărbaţi de vârstă mijlocie, fete, chiar şi o femeie însărcinată. Oroarea nu putea fi ignorată.

Cum a fost posibil un masacru de proporţiile unei crime de război tocmai într-una dintre cele mai bine dezvoltate regiuni ale Mexicului? se oripilau oamenii. San Fernando a atras atenţia asupra erodării societăţii mexicane. În discuţiile de după această tragedie, mexicanii tot repetau un cuvânt foarte grăitor – *vergüenza*, „ruşine”. Ce-o să zică celelalte ţări despre felul în care îi trataseră mexicanii pe concetăţenii lor? Şi cum mai puteau de-acum mexicanii să condamne relele tratamente de care aveau parte migranţii în SUA?

Încă nu este limpede cum anume s-a ajuns la această execuţie în masă. Cele mai multe detalii le-a furnizat un ecuadorian de 19 ani care a supravieţuit cu greu atacului. Când bandiţii au deschis focul, un glonţ i-a pătruns în gât şi i-a ieşit prin falcă. S-a prăbuşit ca mort, deşi nu-şi pierduse cunoştinţa, iar după ce a aşteptat răbdător mai multe ore s-a ridicat şi a luat-o pe jos kilometri întregi. A întâlnit mai mulţi oameni, însă toţi s-au temut să-l ajute – cu toată teroarea pe care o inspiră cartelurile, oamenii nu mai au curaj nici să ajute un muribund. Într-un final a ajuns la un punct de control al armatei. A doua zi puşcaşii marini au descins la faţa locului şi au descoperit

cadavrele.9 însă jurnaliştii n-au putut să-l intervieveze pe supravieţuitor. Pentru a fi în siguranţă, ecuadorianul a fost cazat într-o bază militară, iar apoi trimis cu avionul înapoi în ţară. Încă se teme pentru viaţa lui.

Masacrul ar fi trebuit investigat la sânge în Mexic, însă nu peste mult timp, cazul a eşuat în incompetenţă. Mai întâi procurorul care se ocupa de caz a fost asasinat. Apoi poliţiştii au primit un apel telefonic anonim prin care erau anunţaţi că cele trei cadavre lăsate la marginea drumului erau autorii masacrului. Din câte se părea, gruparea Los Zetas a ales să facă singură dreptate.

Familiile care-şi înmormântau morţii în ţările lor tot insistau să le răspundă cineva la întrebări. Ce interes avea cineva să comită o asemenea atrocitate? Autorii au vrut să le transmită un mesaj altora să nu se opună? Oare migranţii răpiţi erau prea săraci ca să achite recompensa? S-au răsculat cumva ostaticii? Sau poate cel care conducea grupul era vreun psihopat? Poate n-o să aflăm niciodată.

O ipoteză şi mai îngrijorătoare ar fi aceea că de fapt acest masacru nu a fost un incident izolat. Jurnalistul salvadorian Oscar Martinez a aflat de dispariţia a numeroşi migranţi care străbăteau Mexicul. Autorităţile trebuie să facă săpături în fermele unde se aflau tabere de ostatici, scrie el. Temerea sa este că acolo s-ar putea descoperi mii de cadavre înmormântate în gropi comune.

Cartelul Los Zetas are şi metode mai puţin sângeroase de a face bani. Printre acestea se află şi DVD-urile pirat. Gruparea scoate în regim propriu DVD-uri cu filmele cele mai de succes din cinematografe şi le vinde pe la tarabe în piaţă. Îmi cade în mână un DVD făcut de Los Zetas cu filmul de acţiune cu zombi *Resident Evil*. Pe copertă sunt poze neclare cu scene din film, iar în colţul din stânga sus e scris cu litere albastre PRODUCCIONES ZETA. Vânzătorii de la tarabe spun că le cumpără de la distribuitorii Los Zetas cu 10 peso (80 de cenţi). Gruparea

îi cere vânzătorului să nu cumpere filme de la alţi furnizori, şi în schimb promite să-l protejeze de amestecul poliţiei.

Măcar în cazul pirateriei banii sunt puşi în circulaţie în economia naţională, în loc să dispară. Însă cartelurile nu fac decât să taxeze afacerile de pe piaţa neagră deja existentă. Mexicul tolerează de ani buni o economie informală masivă. În 2010 guvernul mexican a estimat că aproape 30% din forţa de muncă nu era angajată legal, neplătind taxe şi nebeneficiind de servicii sociale.10 Milioane de oameni vând marfa la tarabă pe lângă staţiile de autobuz sau la marginea trotuarului. Vânzătorii – *ambulantes* –, comercializează multe bunuri de consum aduse din SUA pentru care nu plătesc impozite. Tot ei vând milioane de CD-uri, DVD-uri şi jocuri video piratate. Dacă în mod normal un film costă în Mexic 20 de dolari, copia piratată costă în medie doi dolari. Găseşti orice, de la ultimele episoade ale serialului HBO *The Wire* până la filme care nici nu rulează încă în cinematografe. Studiourile estimează că doar unul din zece filme vândute în Mexic este nepiratat. Este o piaţă imensă, pe care cartelurile n-au cum să n-o exploateze.

În Mexic mai există de secole şi o industrie a sexului prosperă. În toată ţara se tolerează fără probleme prostituatele de stradă, cluburile de striptease, escortele care lucrează prin cârciumi, bordelurile şi saloanele de masaj. Cartelurile nu prea pot să vină cu nimic nou în domeniu, ci doar îşi scot partea lor de la patroni. Patronii cu greu pot să-i refuze. Într-o seară am mers cu mai mulţi jurnalişti la un bordel din Juárez al cărui patron se pare că nu le plătise mafioţilor taxa. Bandiţii azvârliseră bombe incendiare în bordelul plin de clienţi. O prostituată a fost spitalizată împreună cu clientul ei, amândoi cu arsuri grave.

Extorcările săvârşite de carteluri în Ciudad Juárez au

cunoscut o ascensiune fulminantă. L-am însoţit cu maşina în oraş pe José Reyes Ferriz, fost primar al oraşului Juárez din 2007 până în 2010, la vremea când au apărut escrocheriile, într-o engleză perfectă, funcţionarul de stat cu studii în SUA mi-a descris cum s-au extins extorcările în oraş în doar câteva luni ale lui 2008, când războiul drogurilor a luat avânt:

La început criminalii au cerut taxă de protecţie de la vânzătorii de maşini la mâna a doua, care au avut dintotdeauna anumite legături cu crima organizată. Apoi s-au tot extins până la baruri, farmacii şi pompe funebre. Până la urmă au ajuns să ia bani de la şcoli şi doctori. Taxau tot ce mişca.

De multe ori cer sume relativ mici de la patroni – 400 de dolari pe lună de la baruri, 500 de dolari de la alimentarele cu mulţi clienţi. Am trecut cu maşina prin faţa mai multor clădiri arse şi abandonate – cei de acolo nu-şi achitaseră taxa. Primarul Ferriz oftează:

Afacerile au avut mult de suferit. Însă, la nivel municipal, nu facem faţă. N-am avut destulă putere să dau piept cu mafia. De-asta am chemat armata în oraş şi am autorizat soldaţii să păzească străzile. Însă au de dus o luptă grea.

L-am întrebat cine orchestrează extorcările. Îmi dă un răspuns cu tâlc. Acestea s-au multiplicat chiar după ce s-a apucat să „cureţe” poliţia, concediind 600 de poliţişti corupţi, a spus el. Se bănuia că poliţiştii puşi pe liber lucrează cu cartelul din Juárez şi cu alţi criminali. Unii au fost arestaţi mai târziu pentru implicare în extorcări. Toată povestea aduce un pic cu eforturile eşuate de eliminare a aderenţilor Partidului Ba’ath din Irak. Când autoritatea instalată de americani a concediat membri din guvernul lui Saddam Hussein, foştii ba’ath-işti s-au alăturat insurgenţei. Când Ferriz a concediat poliţişti afiliaţi mafiei din Juárez, corupţii s-au apucat să stoarcă bani din tot ce

găseau.

Unii dintre şantajiştii din Juárez par simpli oportunişti care lucrează pe cont propriu. Alteori par să fie infractori afiliaţi cartelurilor, cum ar fi bandiţii din Barrio Azteca. Întreprinzătorii înfricoşaţi n-au de unde să ştie cine e insul care le cere bani. Însă, când sunt omorâţi atâţia oameni, eşti mai în siguranţă dacă plăteşti – sau îţi faci bagajele şi te muţi în SUA, aşa cum fac mulţi mexicani din clasa de mijloc a oraşului Juárez.

În alte regiuni ale Mexicului unele carteluri precum Los Zetas sau La Familia deţin monopolul asupra extorcărilor. Dacă încearcă să se bage vreun borfaş pe fir, mafia îl azvârle mort în plină stradă.

Cu toate că şantajiştii terorizează comunităţile, în mod paradoxal pot să ajute cartelurile să se infiltreze şi mai adânc în sânul lor. Diego Gambetta, unul dintre cei mai respectaţi experţi în crima organizată de la Universitatea Oxford, a cercetat pe larg practica extorcărilor, modificând concepţia generală pe această temă. Gambetta şi-a expus ideile în cartea sa *Mafia siciliană*; *Protectorii privaţi.11* El argumentează că mafia nu este doar o industrie care intimidează oamenii prin violenţele sale. Uneori întreprinzătorii plătesc voluntar o taxă de protecţie în schimbul unor servicii concrete pe care statul nu le poate oferi. Această cooptare explică de ce a rezistat mafia siciliană un secol întreg, cu toate atacurile guvernului – o parte a publicului colaborează cu ea.

Un scenariu similar se desfăşoară deja în Mexic. Gruparea Los Zetas ia taxă de la barurile şi discotecile din tot Monterrey-ul. Însă în prosperul oraş San Pedro Garza din Monterrey patronii de discoteci le-au oferit la comun bani bandiţilor din organizaţia Beltrán Leyva pentru a-i alunga pe cei din Los Zetas. Din multe puncte de vedere, patronii au căzut într-o capcană – au plătit taxă de

protecţie unei grupări ca să nu-i plătească celeilalte. Însă li s-a părut că bandiţii lui Beltrán Leyva erau mai puţin răi decât ceilalţi şi astfel s-au alăturat drept complici reţelei lor infracţionale. Statul nu poate să-i apere, au zis patronii, aşa că au apelat la „firma de pază şi protecţie privată" despre care a scris Gambetta. Acest sistem de protecţie privată va ajunge cel mai probabil să se impună în viitorul lui El Narco.

Societăţile suferă de secole de pe urma extorcărilor. Bandele de stradă din Five Points[27], New York, se ocupau cu aşa ceva.

Faimosul Al Capone a extorcat jumătate de Chicago, mafioţii din America Centrală extorchează în prostie. Nu este nevoie să ai în spate un întreg cartel paramilitar ca să storci bani de la cineva. Un singur psihopat tatuat pe faţă reuşeşte adesea de minune. N-o să se prăbuşească societatea dacă nişte bandiţi extorchează afaceriştii din Mexic.

Totuşi există doi factori care arată că extorcările cartelurilor din Mexic pot deveni o problemă mai serioasă. În primul rând, cartelurile au preluat extorcările de care se ocupa guvernul. Se ştie că funcţionarii de stat cer şpagă de la întreprinzătorii din toată ţara. Dacă patronii refuză să plătească, birocraţii se folosesc de diferite pretexte pentru a-i forţa să închidă prăvălia. „A, uşa de la toaletă nu are clanţă, trebuie să închizi temporar. A, meniurile restaurantului n-au nicio secţiune în braille pentru nevăzători – închide. A, uşa de la intrare nu e destul de lată – *clausurado*!" Folosindu-se de puterea cu care sunt investiţi de guvern, funcţionarii îşi burduşesc regulat buzunarele – mai ales când vine Crăciunul.

Însă acum că s-au apucat şi cartelurile să extorcheze firmele, patronii se plâng că nu pot să plătească două taxe.

---

27 Cartier din Manhattan, New York. Mai bine de 70 de ani a fost o mahala în care criminalitatea şi bolile erau în floare (n. red.).

Astfel încât, după ce-şi iau porţia, cartelurile îi trimit pe funcţionarii de stat la plimbare. În cele mai multe cazuri, cartelurile îi ung de fapt pe funcţionari. Acest fapt are implicaţii înfiorătoare – odată ce El Narco extorchează în locul guvernului, se conturează din ce în ce mai mult ca stat-fantomă, care deţine de fapt puterea şi resursele, dincolo de faţada aleşilor din funcţiile de stat.

Al doilea factor îngrijorător în privinţa extorcărilor cartelurilor este faptul că infractorii îndrăznesc să taxeze industria grea. Un patron de mină din Michoacán mi-a declarat într-un interviu că trebuie să plătească taxă cartelului. În schimbul banilor, mafioţii s-au oferit să se ocupe de orice şantajist care ridică pretenţii de la şantierele de construcţii pe care le deţine în Ciudad de México. Mafioţii taxează şi industria lemnului din Michoacán şi îi ajută pe tăietorii ilegali de păduri să scape de restricţii.

În regiunea de est, gruparea Los Zetas taxează cea mai vitală resursă naturală a Mexicului: petrolul. Aurul negru al Mexicului este monopolizat de firma guvernamentală Petróleos Mexicanos (Pemex). Însă anchetele poliţiei au arătat că Los Zetas sifonează petrol din conducte cu foreze ultramoderne şi furtunuri de cauciuc şi îl toarnă în cisterne furate. În unele cazuri, au transportat petrolul furat până în SUA şi l-au vândut la preţuri reduse texanilor. În 2009 un fost preşedinte al unei companii petroliere din Houston a pledat vinovat la acuzaţiile că ar fi cumpărat petrol furat din Mexic. Furtul de petrol poate fi foarte periculos. În decembrie 2010 ar fi existat un caz în care hoţii de petrol au găurit o conductă de petrol din statul Puebla, declanşând o explozie care a incendiat cu ploaia ei de flăcări un oraş din apropiere. Multe case au ars până în temelii şi au murit 30 de oameni.

Membrii Los Zetas au fost acuzaţi şi că ar fi răpit şi ucis diverşi sindicalişti Pemex. Un angajat Pemex de la

sediul central declară că aceste violenţe au apărut ca urmare a numeroaselor eforturi ale cartelurilor de a-şi însuşi o parte din câştigurile ilegale ale sindicaliştilor, de exemplu şpăgile cu care s-au ales de la oamenii cărora le-au făcut rost de slujbe bine plătite în industria petrolieră.

Sumele stoarse din industria petrolieră nu sunt deloc mici. Din câte se ştie, între 2009 şi 2010 Pemex a avut pierderi totale de un miliard de dolari după furtul de petrol din conducte. 12 Şi asta nu e decât ceea ce se vede la suprafaţă. Pemex este una dintre cele mai mari companii petroliere din lume, realizând vânzări în valoare de 104 miliarde pe anul 2010.13 Aurul negru este mai rentabil chiar decât drogurile.

Toate aceste lucruri au implicaţii mortale. Atunci când organizaţiile criminale se bat pe prăzile de război din industria grea şi şpăgile guvernamentale, Mexicul se află într-o situaţie mai gravă ca oricând. Războiul drogurilor poate atinge proporţiile unui război civil, având ca miză resursele naturale şi financiare ale ţării. Închipuiţi-vă cum ar fi ca brigăzile paramilitare să ocupe utilajele petroliere şi minele, respingând atacurile rivalilor care încearcă să le cucerească. Un asemenea conflict ar putea antrena sute de mii de oameni, soldându-se cu pierderi umane catastrofale.

Profeţiile care anunţă războiul civil pot părea alarmiste, însă aproape nimeni n-a fost în stare să prezică cifra imensă a victimelor pe care le-a făcut războiul drogurilor – 35.000 de oameni. Atâta timp cât există războinici care-şi trimit la luptă armatele private în toată ţara, trebuie luată serios în calcul posibilitatea izbucnirii unui război de proporţii. Insurgenţa criminală ar putea să creeze probleme şi mai serioase Mexicului. 15.000 de oameni omorâţi într-un an este o cifră îngrijorătoare, însă închipuiţi-vă ce ar însemna 50.000. Legiuitorii şi publicul nu trebuie să lase vâlvătăile războiului drogurilor să se întindă din ce în ce mai mult şi mai distrugător, trebuie să

reuşim cumva să stingem focul.

Capitolul 15 *Pacea*

S-a întâmplat să aud de două ori o frază aproape identică: o dată în Culiacán, Sinaloa, şi o dată în Ciudad Juárez. Prima dată a spus-o Alma Harrera, mama stilată de 50 de ani a cărei fiu a fost împuşcat la atelierul auto unde mersese să repare frânele de la maşina familiei. Discutam despre crimele şi nedreptăţile din Culiacán şi despre cetăţenii de rând care se simt neajutoraţi în faţa acestor mafioţi, poliţişti, soldaţi şi politicieni corupţi. Cât de neputincioşi se simt când le sunt răpiţi sau împuşcaţi copiii înainte să devină majori. Cât de neajutoraţi se simt în faţa bandiţilor înarmaţi, care omoară pe cine au chef, oricând au chef. Atunci a rostit fraza care mi s-a întipărit în minte: „Ne trebuie un Superman să vină să ne salveze, să cureţe oraşul şi să-i elimine pe cei răi”.

Poate că sună ridicol. Este o imagine desprinsă parcă dintr-o revistă de benzi desenate sau din filmele de la Hollywood – luptătorul înveşmântat în pelerină care zboară pe cer cu gloanţele ricoşând din el şi-i înşfacă pe răufăcători de guler. Însă, cu toate nemulţumirile şi disperarea din jur, este o speranţă perfect rezonabilă, chiar dacă e nerealistă. Culiacán e un oraş mai sumbru decât Gotham, fie şi în episoadele sale cele mai tragice, în Gotham nu se înfig căpăţâni în vârf de băţ.

Când eram mai la nord, în Ciudad Juárez, am auzit din nou această idee într-un cântec – unul rap. Rapperul cântă sub numele de scenă Gabo şi face parte din noul val de hip-hop de la graniţa Mexicului care critică în loc să glorifice viaţa de mafiot şi violenţele. Gabo îşi rostea rapid versurile pe trotuarul din faţa unui club de noapte în timp ce-l filmam cu o echipă TV. Rapperul cânta şi despre frustrarea celor din cartierele împânzite de asasinii cartelurilor şi poliţiştii corupţi. Apoi a recitat o strofă care mi-a trezit iarăşi ecouri în minte:

Ultima oară o să auzim cuvântul pace.

Unde-i Superman, *unde-i Iisus*?

Coboară din cer şi vino să lupţi pentru noi, *îmi pare rău*, *Doamne*, *nu sunt ateu*, *însă m-am săturat de tot ce trăiesc*, *simt şi văd*.

Când se simte neputincios, omul face iar apel la o forţă de sus. Unde o fi bărbatul în costum mulat, albastru cu roşu sau unde e bărbatul cu coroana de spini pe cap, ieşind din nori? Este o dorinţă uşor de înţeles.

Din nefericire, niciun superman sau mesia n-o să spulbere în doi timpi şi trei mişcări războiul drogurilor din Mexic. Nicio baghetă fermecată n-o să restabilească o ordine mai bună. Soluţia stă tot în oameni, cu toate defectele, lăcomia, comoditatea, confuzia şi viclenia lor. În oamenii care au creat această problemă de la bun început, care au dus la dezvoltarea înceată şi sigură a lui El Narco prin faptul că i-au cumpărat drogurile, i-au vândut arme, i-au spălat banii, au luat mită de la el, i-au plătit răscumpărare. Şi în politicienii cu probleme de la Washington până la Ciudad de México, cei care au lansat politici ineficiente, au abandonat tineri disperaţi la colţ de stradă şi au lăsat ucigaşi să umble netulburaţi în libertate.

Salvarea nu implică o politică mai bună într-o singură ţară, ci o serie de politici mai bune atât în Mexic, cât şi în SUA şi în alte ţări. Chiar dacă El Narco este o mişcare de insurgenţă criminală, soldaţii reprezintă doar o parte a soluţiei. America şi Europa trebuie să se trezească la realitate şi să vadă câţi bani din droguri şi arme furnizăm răufăcătorilor. Această dezbatere nu mai poate fi evitată în mod convenabil. Conform estimărilor, în ultimul deceniu cartelurile mexicane au înregistrat un profit de mai bine de un sfert de trilion de dolari. În următorul deceniu nu ar trebui să mai acceptăm să le dăm pe mână psihopaţilor din carteluri încă un sfert de trilion. Oare am accepta ca străinii să dea toţi banii ăştia grupărilor insurgente

paramilitare de la noi de acasă?

Chiar dacă demonii traficului de droguri ar fi învinşi ca prin minune, Mexicul tot trebuie să-şi privească în faţă propriile probleme grave. Ţara se confruntă cu o perioadă istorică de tranziţie: vechea lume a PRI-ului s-a stins, noua democraţie este încă în construcţie. Naţiunea are nevoie de arhitecţi. Trebuie construită o forţă poliţienească adevărată, care să înceteze a mai tolera răpirea de copii nevinovaţi şi care să ofere mai multe speranţe adolescenţilor decât lupta cu kalaşnikovul în mână pentru câştig rapid, urmată de moartea inevitabilă înainte să ajungă bărbaţi.

Trebuie să vină şi pacea într-o bună zi, însă până atunci o să mai cadă mulţi oameni răpuşi. Şi nu toţi oamenii aceştia o să se prăbuşească la o distanţă sigură, la sud de Rio Grande.

La nord de graniţă, în California, unii oameni susţin că soluţia la violentul război al drogurilor o constituie nişte plante verde crud care cresc la lumina lămpilor electrice şi se vând în borcane pentru fursecuri. La Los Angeles, pe fiecare kilometru pătrat dai peste 20 de magazine de marijuana medicinală, cu nume ca Little Etiopia, Herbal Healing Center, Green Cross, Smokers, Happy Medical Center, La Kush Hemporium şi Natural Way[28]. Când intri pe uşă dai de o recepţionistă care îţi cere reţeta în care doctorul ţi-a prescris să fumezi iarbă – din motive medicale care variază de la cancer, paralizie, Alzheimer şi până la stres (cine nu-i stresat?). După aceea intri într-o încăpere ticsită cu bunătăţi sub eticheta de Purple Kush, Super Silvers, God's Gift, Strawberry Cough, Granddaddy şi Trainwreck[29]. Plantele de interior din California sunt de

---

28 „Mica Etiopie", „Centrul de Remedii din Ierburi", „Crucea Verde", „La Fumători", „Centrul Medical Vesel", „Ierbarul cu ganja" şi „Pe Cale Naturală" (n.tr.).

29 „Iarba Violet", „Super Arginţi", „Dar de la Dumnezeu",

obicei mai curate şi mai deschise la culoare decât iarba mexicană, într-o nuanţă verde-gălbui. Pacienţii pot să-şi administreze doctoria la ei acasă şi să-şi fumeze necazurile învăluiţi în noruleţi puturoşi. Nimeni nu moare secerat de bandiţi mascaţi cu AK-uri.

Reformiştii în materie de droguri susţin că asemenea magazine ne arată viitorul. Iarba se cultivă în America, se fumează legal în America şi se taxează tot în America. Nu mai dă nimeni bani pe capturi şi banii din droguri nu mai ajung la cartelurile din Mexic. El Narco, spun unii, rezistă şi la milioane de raiduri ale armatei, îl răpune doar temutul cuvânt cu „l” – legalizarea. Astfel începe întreaga discuţie otrăvită, controversată, interzisă, confuză şi absolut crucială pe tema legalizării drogurilor.

Tocmai în toiul războiului drogurilor din Mexic, această dezbatere atinge al doilea apogeu din istorie. Primul a avut loc în anii 1970, când la Casa Albă era Jimmy Carter. Adepţii legalizării, printre care se numără diverşi doctori, au ajuns să ocupe funcţii în guvern, au scris lucrări foarte citite şi ideile au început să circule. SUA au început să decriminalizeze marijuana.

Iar mass-media considera cocaina un drog pe care-l luai fără probleme ca să te distrezi. Reformiştii aveau impresia că au câştigat dezbaterea. S-au înşelat. În anii 1980 America a combătut drogurile mai mult ca niciodată, iar în anii 1990 războiul împotriva drogurilor a atins o intensitate hiperactivă. Epidemia de cocaină a început să facă ravagii, diverse celebrităţi au murit de la supradoze şi o mulţime de părinţi din clasa de mijloc au început să-şi facă griji pentru copiii lor care luau heroină, speed[30] şi canabis. La începutul anilor 1990, sondajele arătau că mulţi americani considerau drogurile cea mai gravă problemă cu care se confrunta ţara. Mass-media scotea pe

„Căpşuni pentru tuse”, „Bunicuţul” şi „Dezastrul” (n.tr.).

30 Numele popular pentru metamfatamină (n. red.).

bandă rulantă poveşti cu bandiţi dependenţi de droguri şi adolescenţi albi de treabă transformându-se peste noapte în făpturi demonice din cauza drogurilor.

Toate astea au fost acum două decenii. S-a întors din nou roata. Deocamdată. Pentru majoritatea oamenilor, drogurile nu se încadrează nici măcar în primele 10 probleme cu care se confruntă SUA. Prioritatea celor mai mulţi este economia, pe când terorismul, imigraţia, infracţionalitatea, religia, avorturile, căsătoriile între persoanele de acelaşi sex şi problemele de mediu stârnesc mai multe îngrijorări decât narcoticele. Între timp, reformiştii în materie de politici antidrog au ieşit la interval cu propuneri de decriminalizare, extindere a consumului în scop medical şi, în final, legalizarea deplină a marijuanei. Proiectul de lege 19 care propunea legalizarea canabisului în California a căzut la limită, cu un sprijin de 46, 5% din partea alegătorilor care au votat în 2010. Activiştii sunt hotărâţi să-l vadă adoptat în 2012. Dacă nu, în 2014. Sau 2016.[31] N-o să se lase.

Mişcarea reformistă se bucură de succes şi în America Latină, unde mai mulţi politicieni importanţi se alătură corului care cere schimbarea. În februarie 2009 fostul preşedinte al Mexicului Ernesto Zedillo, fostul preşedinte al Columbiei César Gaviria (care a pus în scenă asasinarea lui Pablo Escobar) şi fostul preşedinte al Braziliei Fernando Cardoso au semnat un document istoric în care solicitau schimbarea radicală a politicilor antidrog. În raportul pe care l-au prezentat lumii cu intenţia de a declanşa o mişcare socială scria cât se poate de clar:

Războiul împotriva drogurilor a dat greş. A venit vremea să înlocuim o strategie ineficientă cu politici mai omenoase şi mai eficace. […]

Politicile prohibitive bazate pe eradicarea,

---

31 Consumul recreaţional de marijuana a fost legalizat în California la data de 9 noiembrie 2016 (n. tr.)

interzicerea şi criminalizarea consumului pur şi simplu nu au funcţionat. Violenţele şi crima organizată asociate industriei narcoticelor rămân probleme critice în ţările noastre. America Latină este în continuare exportatorul numărul unu de cocaină şi canabis din lume, iar în curând va ajunge să furnizeze şi cantităţi imense de opiu şi heroină. Astăzi ne-am îndepărtat mai mult decât oricând de ţelul pe care ni l-am propus: eradicarea drogurilor.

Primul pas în eforturile de a găsi soluţii alternative este să recunoaştem că politicile actuale au avut consecinţe dezastruoase. Apoi trebuie să spulberăm tabuurile care îngrădesc dezbaterea publică pe tema drogurilor din societăţile noastre.1

Această lucrare a stârnit mare vâlvă pe continent. Însă, aşa cum se întâmplă de obicei în dezbaterile pe tema drogurilor, a fost o lovitură din partea unor foşti, nu actuali preşedinţi. A pune sub semnul întrebării justeţea războiului împotriva drogurilor este de mult considerată o eroare mortală, care alienează alegătorii. Asta până când politicienii nu mai deţin funcţii înalte în stat.

Un alt şef de stat ieşit pe tuşă care s-a alăturat mişcării prolegalizare a fost Vicente Fox. L-am vizitat la ferma lui pentru a discuta despre noua cauză pe care o îmbrăţişase. Arăta clar mai puţin stresat decât în timpul preşedinţiei sale, stând relaxat pe vasta sa proprietate, în blugi şi tricou. Când l-am întrebat de ce şi-a schimbat atât de drastic poziţia, mi-a explicat că însăşi situaţia concretă se schimbase, iar acum violenţele afectau Mexicul mult mai rău decât înainte.

M-a surprins ce opinii radicale avea asupra reformei. Nu voia doar decriminalizarea, ci vorbea de o legalizare totală, cu taxarea întregii industrii a narcoticelor. În viziunea sa, cultivatorii de canabis din Sierra Madre pot creşte iarbă în ferme legale. Marijuana mexicană poate ajunge pe aceeaşi poziţie ca industria tequilei, din care

trăiesc anumiţi baroni de la ţară şi de care ştiu beţivii (şi fumătorii de iarbă) din toată lumea. Păcat că nu fusese adoptat Proiectul 19 în California, a adăugat el, ar fi fost un prim pas imens. Cu glasul său baritonal, fostul preşedinte a continuat:

Interdicţia nu a funcţionat în Grădina Raiului. Adam a mâncat mărul. Iar AI Capone şi Chicago arată mai bine decât orice altceva că prohibiţia nu a funcţionat. Când au legalizat alcoolul, au scăpat şi de violenţe. Mexicul plăteşte din ce în ce mai scump pentru prohibiţia de aici. Afectează investiţiile şi turismul. Sunt distruse hoteluri, restaurante şi cluburi de noapte din nordul ţării. Văd atâţia oameni de afaceri importanţi plecând din ţară, spre San Antonio, Houston sau Dallas, însă nu este vorba doar de pierderile financiare. Ne-am pierdut liniştea. Atmosfera generală este dominată de frică, iar când nu există armonie în societate, oamenii nu mai duc un trai firesc. Nu are rost să plătim un preţ atât de scump. Un alt lucru la care trebuie să reflectăm este că responsabilitatea îi aparţine consumatorului de droguri. Familia este aceea care trebuie să ofere informaţii şi educaţie. Nu putem să lăsăm această responsabilitate în grija guvernului. Guvernul trebuie să ia rapid măsuri de siguranţă. Trebuie să se asigure că copiii noştri ajung teferi şi sănătoşi acasă şi că nu sunt prinşi la mijloc în vreun schimb de focuri.

Fox ia în discuţie argumentele centrale pe care le susţin de mulţi ani reformiştii politicilor antidrog din SUA: interzicerea drogurilor nu a stopat consumul de droguri, tot ea duce la formarea crimei organizate, cu consecinţe catastrofale, iar ideea că guvernul îţi poate dicta ce să introduci în propriul tău corp nu are nicio logică.

Există multe cărţi care înşiră argumente prolegalizare, iar această carte nu este una din ele. Este o carte despre El Narco şi războiul drogurilor din Mexic. Majoritatea oamenilor deja şi-au format o părere clară pe

tema legalizării. Însă această dezbatere are un rol crucial dacă vrem să înţelegem viitorul lui El Narco pentru că modul în care Mexicul va pune în aplicare politicile antidrog va avea consecinţe drastice în ţară.

Mişcarea reformistă care a luat proporţii este foarte diversificată. Ea îi include pe rastafarienii[32] fumători de ganja până la fundamentaliştii pieţei libere şi toate categoriile intermediare. Există socialişti care consideră că războiul drogurilor loveşte în săraci, capitalişti care vor să-şi lanseze afaceri, liberali care îşi apără dreptul la opţiune şi conservatori fiscali care se plâng că America toacă 40 de miliarde pe an în războiul împotriva drogurilor în loc să scoată miliarde din taxele pe droguri. 2 Concepţiile mişcării se bat cap în cap, cu o singură excepţie: politicile actuale nu funcţionează. În rest nu s-a reuşit să se cadă de acord pe nicio temă: cine are dreptul de a controla drogurile legalizate – statul, corporaţiile, micii întreprinzători, fermierii independenţi? Cum e mai bine: să existe reclame la droguri, să se pună taxe sau să se distribuie pe gratis droguri în cutiuţe albe direct toxicomanilor?

Mai multe grupări puternice se opun reformei. Anumite organizaţii creştine şi în general religioase consideră că drogurile sunt imorale şi că este datoria noastră să le combatem. Această forţă fundamentală a impulsionat războiul împotriva drogurilor din 1908, de când comisarul anti-opiu Hamilton Wright a ţinut discursuri furibunde pe tema ameninţării macilor roz, astfel că nu trebuie să le subestimăm influenţa asupra mentalităţii americanilor. Mulţi actori din sistemul instituţional antidrog nu au de gând să se clintească de pe

32 Rastafari este o mişcare religioasă nouă monoteistică, care îl recunoaşte pe Haile Selassie I, fostul împărat al Etiopiei ca fiind încarnarea lui Dumnezeu. Alte caracteristici ale mişcării includ consumul spiritual de cannabis şi respingerea societăţii moderne (n. red.).

poziţiile lor. DEA nu vrea să-şi piardă bugetul de stat de 2, 3 miliarde, iar soldaţii care s-au dedicat acestei misiuni nu vor să conceapă că s-au luptat degeaba până acum. Mulţi agenţi bine-intenţionaţi cred categoric că narcoticele sunt un flagel care trebuie combătut cu toată forţa. Şi, în ultimul rând, mai e grupul care i-a impulsionat pe politicieni să pornească la luptă de la bun început: clasa de mijloc îngrijorată. Măsurile antidrog dure îţi câştigă alegători dintr-un motiv clar: oamenii care au copii chiar sunt preocupaţi de acest subiect.

Şi vocile din afara SUA sprijină războiul împotriva drogurilor. Tratatele Naţiunilor Unite solicită semnatarilor să pună în aplicare politici prohibitive într-un mod absolut inflexibil. Oficialităţi din cele mai diverse ţări, cum ar fi Italia, Rusia, Iran, Nigeria şi China, sprijină această poziţie conservatoare, convinse că prohibiţia nu poate fi încălcată. Legalizarea marijuanei în California nu doar că ar încălca legea federală, ci şi tratatul semnat cu Naţiunile Unite. Ar crea probleme legale foarte spinoase.3

Pe măsură ce solicitările reformiştilor iau amploare, se amplifică şi cele ale susţinătorilor războiului împotriva drogurilor, care afirmă că legalizarea ar fi catastrofală. Chiar dacă am legaliza marijuana, spun ei, cum să legalizăm droguri precum cocaina, heroina şi metamfetamina? într-un raport se specula exagerat că, drept urmare, consumatorii de cocaină s-ar înmulţi de 10 ori. Dacă acum vi se pare grav, închipuiţi-vă ce haos o să fie dacă se legalizează drogurile, spun ei. Ai vedea cocainomani psihopaţi cu pistoale în mână la colţ de stradă. Ar fi iadul pe pământ. El Narco ar câştiga definitiv.

În ciuda obstacolelor imense cu care se confruntă, mişcarea reformistă a căpătat o amploare fără precedent din cauza mai multor factori. Cel mai important ar fi lunga istorie acumulată până acum. Odată ce consumul de droguri în masă a început în anii 1960, are în spate o

evoluţie de patru decenii. Grăitor este faptul că legile nu par să fi determinat proporţiile consumului de droguri. Olanda, de exemplu, a adoptat legi permisive, şi totuşi consumul de droguri este mai redus decât în Marea Britanie, care a adoptat legi mai restrictive. În Portugalia consumul de droguri era printre cele mai scăzute din Europa, iar după decriminalizarea totală a drogurilor, în 2001, consumul s-a micşorat şi mai mult. Principalul avantaj al acestei schimbări au fost cheltuielile reduse şi scăderea numărului de persoane infectate cu virusul HIV.

Consumul de droguri în SUA rămâne unul dintre cele mai ridicate din lume, chiar dacă se aplică în continuare politici în general prohibitive. Doar că, de-a lungul deceniilor, nu drogurile preferate de consumatori s-au schimbat. Cocaina sub formă de pulbere era foarte căutată şi la modă în anii 1970, apoi, în anii 1980, a explodat consumul de in anii 1990 s-a impus ecstasy-ul pe piaţă, iar la începutul noului mileniu a început epoca metamfetaminei. Aceste schimbări par să aibă de-a face mai mult cu moda şi transformările sociale decât cu legile şi interzicerea accesului la vreun drog sau altul. Argumentul potrivit căruia legalizarea drogurilor ar crea un val catastrofal de consumatori nu are nicio bază în realitate.

În America Latină, inclusiv în Mexic, consumul de droguri este mult mai scăzut decât în SUA, însă a crescut substanţial în ultimele două decenii, astfel încât şi în ţările latino-americane au apărut probleme legate de dependenţa de droguri şi conflictele de la colţ de stradă. Dacă analizăm cu atenţie precedentul istoric, consumul de droguri tinde să crească indiferent de măsurile luate de guvern. Drogurile vin la pachet cu globalizarea şi societatea de consum modernă. Ceea ce va spori profitul încasat de El Narco şi va necesita reformarea urgentă a politicilor antidrog.

Dacă susţii legalizarea drogurilor nu înseamnă deloc că drogurile ar fi un lucru bun. Toată lumea este de acord că heroina este un flagel teribil. Însă reformiştii susţin că narcoticele pot fi controlate şi regularizate cel mai bine pe piaţa legală. Iar miliardele de dolari alocate interzicerii narcoticelor ar putea servi la campanii de prevenire şi reabilitare. Cei mai mulţi consumatori de droguri nu intră în categoria toxicomanilor cu probleme, aşa cum cei mai mulţi băutori de alcool nu sunt alcoolici patologici. Însă narcomanii sunt aceia care finanţează cel mai mult crima organizată şi afectează cel mai grav familiile şi comunităţile din care fac parte. Lucrătorii din domeniul reabilitării declară că majoritatea celor care suferă de pe urma consumului compulsiv sunt oameni cu probleme: abuzuri în copilărie, sărăcie, neglijenţă. Au nevoie de ajutor.

Tot aşa, crimele grave asociate drogurilor nu sunt cauzate de narcotice în sine, ci chiar de caracterul lor ilegal. Oamenii se omoară la colţ de stradă pentru că se luptă să pună mâna pe toate averile care se pot câştiga pe piaţa neagră a drogurilor, nu pentru că fumează jointuri. Mafioţii nu le taie capetele rivalilor pentru că sunt tripaţi de la droguri psihedelice. Iau măsuri atât de sângeroase pentru că sunt în joc sume de bani imense.

Susţinătorii reformei au viziunea unui viitor luminos, în care comunitatea internaţională acceptă consumul de narcotice în societatea modernă, într-un cadru legal. Astfel, mafia traficanţilor pur şi simplu n-ar mai putea să existe. Gata cu altercaţiile la colţ de stradă, bătăliile pe transporturi de droguri, executarea traficanţilor care nu şi-au plătit taxa, profiturile încasate de Barrio Azteca, cartelul din Sinaloa, cartelul din Medellín, Los Zetas, La Familia, Cosa Nostra sau mafioţii jamaicani, gata cu luptele pentru cocaină din favelele braziliene sau tentativele cartelurilor de asasinare a comisarilor antidrog

americani sau cu orice acte sângeroase motivate de droguri din zonele mizerabile ale globului.

O asemenea viziune este de mult ridiculizată drept pură utopie care nu merită nici măcar discutată. Însă începe să se impună în forţă odată cu câştigarea de noi adepţi, de la miliardarii informaţionali din SUA, până la ţăranii din America Latină. Acest avânt creează impresia unui efect de avalanşă în rândurile reformiştilor, care cred că istoria este de partea lor. Aşa cum spunea scriitorul francez Victor Hugo, „Orice idee este la vremea ei cea mai puternică forţă din lume”.

Însă destui activişti aveau impresia asta şi în anii 1970. Orice aroganţă este periculoasă. Nu se ştie niciodată cum se învârte roata.

În prezent, cea mai mare schimbare a fost decriminalizarea consumului de droguri. Guvernele care adoptă această metodă menţin caracterul ilegal al drogurilor, fără să condamne, cel puţin nu la închisoare, consumatorii care au în posesie droguri pentru uz personal. Această strategie a fost deja adoptată în 13 state americane în ceea ce priveşte consumul de marijuana, precum şi în Olanda şi Portugalia. În ultimii doi ani abordarea a câştigat teren şi în ţările latino-americane din linia întâi a războiului drogurilor. Curtea supremă de justiţie braziliană a hotărât că posesia de marijuana nu reprezintă o infracţiune, iar Columbia şi Mexicul au decriminalizat aproape toate narcoticele destinate consumului personal. Potrivit unei legi adoptate în 2009, posesorii a două, trei jointuri, patru liniuţe de cocaină sau unei cantităţi infime de heroină sau metamfetamină nu mai pot fi arestaţi, amendaţi sau încarceraţi.4 Totuşi, poliţia are datoria să le indice adresa celui mai apropiat centru de dezintoxicare şi să-i sfătuiască să se lase. Această lege a fost adoptată cu justificarea că prioritatea poliţiei ar fi criminalii mai importanţi şi mai violenţi. Şi chiar au de

unde să aleagă.

A fost o lege istorică în Mexic, mai ales dacă luăm în calcul reacţia SUA. în 2006 Congresul mexican adoptase o lege asemănătoare. Însă Bush şi Casa Albă au reacţionat virulent, punând presiuni asupra preşedintelui Fox, care a respins-o. În 2009, din contră, administraţia Obama a păstrat tăcerea, aşa că preşedintele Calderón a semnat-o. Reacţia americanilor nu a scăpat ţărilor latino-americane, semnalând o posibilă schimbare de politică pe termen lung atât la Washington, cât şi în capitalele din emisfera sudică. Un alt element notabil a fost acela că noua lege din Mexic nu a avut niciun efect imediat asupra consumului de droguri de pe stradă. Şcolarii din clasa a patra n-au dat buzna de la ore să cumpere heroină şi nici nu a explodat consumul de *crack* în rândul adolescenţilor. Pe termen lung, situaţia se poate schimba, desigur. Însă, din punct de vedere politic, măsura a invalidat concepţia că o să se năruie lumea dacă decriminalizăm drogurile. Frica de această lume necunoscută a drogurilor tolerate este de mult un factor important în dezbaterea publică.

Totuşi, chiar dacă decriminalizarea scuteşte poliţia de cheltuieli şi toxicomanii de pedepse, oponenţii ideii susţin pe bună dreptate că nu are niciun efect asupra crimei organizate. În timp ce consumul de droguri se desfăşoară legal, traficul şi vânzarea de droguri continuă pe piaţa neagră. Această contradicţie supărătoare nu se va rezolva de la sine în următorii ani.

Proiectul de lege 19 din California nu ia în calcul această contradicţie, ci propune o lume nouă, a marijuanei legalizate. Conform versiunii din 2010, orice persoană cu vârsta de peste 21 de ani are dreptul să deţină cel mult 30 de grame de marijuana în vederea consumului propriu, să fumeze la domiciliu sau să-şi crească propriile plante de canabis în sere. Iarba ar urma să fie vândută de dealeri autorizaţi, iar magazinele cu marijuana medicinală ar

ilustra situaţia concretă pe viitor – fără să mai fie nevoie de reţetă de la medic. În 2012 dezbaterea va fi din nou reluată, luând în calcul sănătatea adolescenţilor californieni şi situaţia financiară. (Susţinătorii declară că statul ar putea câştiga în jur de 1, 4 miliarde de dolari din taxele anuale pe iarbă.) La sute de kilometri sud de graniţă, destui observatori vor monitoriza atent situaţia, de pe plantaţiile de canabis din Sierra Madre.

Toată lumea este de acord că legalizarea ierbii în SUA va avea efect asupra lui El Narco, în Mexic. Însă nu se ştie cât de puternic va fi efectul. Ne tot lovim de problema fundamentală: cum traficul de droguri este ilegal, n-o să putem şti ce cantitate de droguri produce Mexicul, ce cantitate trece peste graniţă şi nici măcar câţi americani fumează iarbă. Însă încercăm să aproximăm. Cifrele estimative variază mult, între 20 de miliarde de dolari obţinuţi din vânzarea marijuanei mexicane până la suma minimă de 1, 1 miliarde.

Cifra maximă a fost luată în calcul după ce sediul operaţiunilor antidrog american a multiplicat recolta estimativă de canabis mexican în 1997, pe baza depistării de avioane de transport şi a altor factori. Dacă înmulţeai recoltele cu preţurile de vânzare pe străzile din America ieşea o sumă astronomică, cu multe zerouri. Depăşea chiar şi câştigurile mexicanilor din droguri. Comisariatul antidrog a conchis că 60% din câştigurile mafioţilor mexicani proveneau din marijuana. S-a vehiculat o sumă asemănătoare şi când guvernul mexican a estimat recoltele cartelurilor la imensa cantitate de 15 milioane de kilograme de ganja pe an, ceea ce, înmulţit cu preţul marijuanei pe străzile din America (aproximativ 1.000 de dolari pe kilogram), dădea suma de 20 de miliarde de dolari. Această sumă a fost invocată frecvent de mass-media în campania pentru Proiectul 19.

Corporaţia Rând[33] a emis un studiu propriu înaintea referendumului din California A, care atacă estimările maxime, declarându-le neglijabile. „Susţinătorii legalizării se folosesc de asemenea cifre pentru a-şi întări argumentaţia obişnuită”, scrie în studiu. Cercetătorii analizează corect imensele probleme pe care le ridică cifrele estimative şi cât de îndoielnice sunt. Însă acest raport se lansează la rândul său în false estimări şi ecuaţii dubioase cu a-uri şi *b*-uri şi numere kilometrice. Aventurându-se pe teritoriul nebulos al cantităţii de iarbă dintr-un joint obişnuit (O, 39 de grame conform unor măsurători), studiul împarte fumătorii în patru categorii, de la cei ocazionali până la cei înrăiţi (cu Î mare). După numeroase demonstraţii de efect, studiul conchide că traficanţii mexicani n-ar câştiga decât 1, 1 miliarde, maximum 2, din întreaga piaţă a marijuanei din SUA, iar din California nu ar proveni decât 7% din câştiguri. Pe scurt: votarea Proiectului 19 nu va afecta deloc violenţele din industria mexicană a drogurilor.

Este o deducţie cât se poate de îndoielnică. Sursa cea mai concretă, capturile, demonstrează că tone din iarba cartelurilor ajung direct în California. Mexicul a efectuat cea mai mare captură din anii 1980 încoace chiar la graniţă cu California, în Tijuana, în 2010 (cu două săptămâni înaintea referendumului pentru aprobarea Proiectului 19). Captura însuma 134 de tone, adică 134.000 de kilograme de iarbă psihedelică! Iarba, cu care soldaţii au umplut o parcare întreagă, a trebuit transportată într-un convoi de camioane. Mormanul de baloturi presate galbene, roşii, verzi, gri şi albe se înălţa până hăt sus. A ars într-un foc spectaculos. Toată iarba ar fi valorat aproximativ 100 de milioane de dolari pe străzile din California. Aparent drept replică la pierderile cu care

33 Organizaţi de tip think tank, fondată cu scopul de a efectua cercetare şi analiză pentru forţele armate ale SUA (n. red.).

se alesese, un cartel a masacrat 13 narcomani dintr-un centru de dezintoxicare. Câte un om la 10 tone de ganja.6

Crimele săvârşite de carteluri din cauza traficului de marijuana din California dovedesc că acestea deţin o piaţă importantă acolo. Şi s-a realizat doar o singură captură. În fiecare an poliţia de frontieră a Californiei confiscă sute de tone de canabis.

Marijuana mexicană care ajunge în California circulă şi în alte state din SUA. Dacă ar ajunge să legalizeze iarba, California ar crea o problemă complexă: producţia legală de marijuana din California s-ar vinde ilegal în alte state. Iarba mexicană importată ilegal în San Diego s-ar vinde la liber în magazinele din Los Angeles. Plus multe alte combinaţii încâlcite. Ar fi bizar ca soldaţii mexicani să reţină un camion cu ganja în Tijuana dacă aşa ceva s-ar vinde legal în magazine la câţiva kilometri peste graniţă.

Desigur, pentru susţinătorii reformei, California nu este decât primul pas. Odată ce începe să dea rezultate acolo, măsurile ar putea fi preluate în New Mexico şi Washington. În ultimă instanţă, toate statele americane ar ajunge să legalizeze marijuana. Iar dacă SUA ar legaliza marijuana, şi Mexicul ar urma inevitabil să le dea undă verde fermierilor şi transportatorilor proprii. *Campesinos* din Sierra Madre ar putea să lase în urmă contrabanda cu droguri şi să-şi lanseze afaceri legitime, precum comercializarea cafelei, a agavelor din care se fabrică tequila sau a avocadoului.

Poţi să invoci la infinit cifre dubioase pentru a indica proporţiile acestei industrii. Însă chiar dacă dai crezare celor mai modeste estimări, cartelurile câştigă miliarde de pe urma traficului de marijuana din SUA. Odată cu legalizarea, aceste miliarde n-ar mai ajunge an de an în rândurile crimei organizate. Asemenea pierderi n-au fost în stare DEA şi armata mexicană să provoace cartelurilor nici într-un deceniu.

Odată ce marijuana mexicană ar fi scoasă de pe piaţa neagră, cartelurile n-ar mai avea atâţia bani de dat pe kalaşnikovuri şi pe asasini recrutaţi din rândurile copiilor. Însă, oricât de mult s-ar reforma politica antidrog, cartelurile militarizate n-o să dispară peste noapte. Bandele Los Zetas şi La Familia o să se bată mai departe pe drogurile ilegale de pe piaţă şi o să-şi vadă de extorcări, răpiri, trafic de persoane şi celelalte crime din palmares. Sunt o ameninţare pe care Mexicul trebuie s-o privească în faţă.

Unii analişti se tem să vorbească despre insurgenţa acestor grupuri pentru că se tem de tacticile de contrainsurgenţă.

Din Algeria şi până în Afghanistan, armatele care au dat piept cu grupurile rebele au provocat tragedii umane. Soldaţii mexicani deja au comis destule abuzuri de proporţii, iar dacă ar fi instruiţi să aplice măsuri concrete de contrainsurgenţă, ar putea fi şi mai rău. Este o frică bine întemeiată.

Însă războiul drogurilor din Mexic a atins deja nivelul militarizării. Chiar dacă guvernul mexican refuză să recunoască faptul că se confruntă cu o insurgenţă, tot el pune în aplicare strategii militare în lupta cu grupările paramilitare ale cartelurilor, trimiţând la luptă armata, puşcaşii marini şi unităţile poliţiei federale paramilitare. Manifestanţii organizează marşuri de condamnare a abuzurilor soldaţilor, însă şi de protest la adresa guvernului care nu reuşeşte să-i apere de bandiţi. Adesea marşurile includ ambele probleme. Aceasta este principala problemă a lui Calderón şi a continuatorilor săi. Este criticat şi dacă pune în acţiune armata, şi dacă o ţine pe tuşă.

Din punct de vedere realist, niciun preşedinte nu poate să retragă de tot trupele atâta timp cât grupările ca Los Zetas rămân pe poziţii. Cum ar putea vreun guvern să

permită brigăzilor de 50 de oameni cu automate, lansatoare de grenade şi mitraliere grele să-şi facă de cap prin sate? Trebuie să li se opună. Şi doar armata poate să se pună cu comandourile negre Los Zetas.

Oricum, guvernul ar putea să-şi cizeleze abordarea. Armata, mai ales puşcaşii marini, au dat cu succes atacuri chiar asupra capilor de cartel precum Arturo „Barbă" Beltrán Leyva, pe care l-au luat cu asalt din blocul său de locuinţe. Însă soldaţii pierd mult timp dând razii la întâmplare, fără să posede nicio informaţie, hărţuind civili de pe stradă şi stând de pază la puncte de control pierdute pe drumuri de ţară. Soldaţi anxioşi au împuşcat mortal multe victime inocente în asemenea puncte rutiere. Armata nu trebuie să intre în acţiune decât în cazuri grave. Informaţiile trebuie strânse de agenţii civili care se pricep sau măcar agenţii americani amatori de senzaţii tari, care oricum strâng cele mai multe informaţii. Iar munca poliţienească de zi cu zi trebuie lăsată pe seama poliţiei.

Puşcaşii marini deja sunt instruiţi pe post de forţe de elită speciale pentru asemenea operaţiuni. Aşa cum au arătat documentele de pe Wikileaks, ei se bucură cel mai mult dintre forţele mexicane de respectul oficialităţilor americane. Într-o cablogramă din decembrie 2009, ambasadorul american de la vremea respectivă, Carlos Pascual, i-a lăudat pe puşcaşii marini pentru că au reuşit să-l omoare pe Arturo Beltrán Leyva şi pe mai mulţi lideri ai grupării Los Zetas şi a criticat aspru armata care, spunea el, nu s-a condus deloc după informaţiile furnizate de americani:

Operaţiunea de succes contra lui ABL [Arturo Beltrán Leyva] a urmat unei alte ofensive agresive SEMAR [puşcaşii marini] din Monterrey împotriva forţelor Los Zetas, ceea ce subliniază rolul din ce în ce mai crucial pe care îl joacă în lupta antinarcotice. Trupele SEMAR sunt bine instruite şi bine echipate, dovedindu-se capabile să

răspundă prompt la informaţiile care trebuie urmate. Odată cu succesul acestora, armata se vede pusă în poziţia incomodă de a justifica de ce nu s-a arătat dispusă să acţioneze pe baza informaţiilor corecte şi să pună la punct operaţiuni îndreptate împotriva unor figuri-ţintă importante.7

Ambasadorul a mai dezvăluit (datorită Wikileaks) că unitatea de puşcaşi marini care îndeplinise operaţiunea fusese „instruită amănunţit" de către Comandamentul Nordic al SUA, un centru de operaţiuni al Pentagonului situat în Colorado. Alte cablograme discutau în detaliu dubiile pe care le aveau americanii în privinţa armatei mexicane, recomandau şedinţe de instrucţie alături de armata americană. John Feeley, adjunct al şefului misiunii diplomatice a SUA la Ciudad de México, a redactat în ianuarie 2010 o critică virulentă la adresa capacităţilor militare ale Mexicului. Forţele armate erau „provinciale şi nedispuse la riscuri", „incapabile să proceseze informaţii şi dovezi", iar ministrul apărării, generalul Galvan, era „un simplu actor politic". Era o poziţie foarte diferită de aceea oficială americană, iar postarea cablogramei pe internet l-a pus pe Feeley într-o situaţie cam jenantă. Soluţia sa: armata trebuie instruită de americani, dar şi de columbieni.8

SUA va instrui fără îndoială în continuare soldaţi mexicani şi este bine că s-au creat unităţi de elită care se luptă cu cei mai periculoşi mafioţi şi comandouri. Însă Mexicul mai trebuie şi să-i plătească decent pe aceşti soldaţi de elită, pentru a le câştiga loialitatea, altfel dezertează şi se alătură mercenarilor. Puşcaşul marin modern este mai bine instruit şi mai experimentat decât a fost Arturo Guzmán Decena când s-a alăturat grupării Los Zetas. Dacă s-ar întâmpla vreodată să dezerteze o brigadă de puşcaşi marini, ar fi o ameninţare foarte gravă. Chiar dacă americanii se ocupă de instrucţia mexicanilor, forţele

americane trebuie ţinute în afara operaţiunilor, pentru că deja sunt considerate un dezastru iminent, stârnind nemulţumirile naţionaliştilor şi creând probleme soldaţilor americani.

Totuşi americanii trebuie să facă mai multe eforturi pentru a ajuta la pregătirea poliţiei mexicane. O soluţie pe termen lung în ceea ce priveşte problemele de securitate ale Mexicului ar fi instruirea poliţiştilor adevăraţi, nu a bandiţilor în uniformă care le permit criminalilor să circule în libertate. Fie organizaţi într-o unică forţă naţională, fie în agenţii separate, ofiţerii de poliţie trebuie să se perfecţioneze drastic. Este un proiect pe termen lung, nu o să se rezolve ca prin minune într-un an, doi, cinci sau chiar zece. Poliţiştii trebuie instruiţi, perfecţionaţi, monitorizaţi, selectaţi cu grijă şi iarăşi instruiţi… Pe lângă ajutorul SUA, este crucial să fie sprijiniţi şi de alte forţe de poliţie din America Latină, care activează în culturi şi medii similare. Poliţia Naţională Columbiană este un exemplu mult lăudat, însă există şi alte forţe demne de respect şi autoritate în America Latină, cum ar fi poliţia din Nicaragua – cea mai săracă ţară din America Centrală, însă şi una dintre cele mai sigure.

Rezolvarea şirului nesfârşit de omucideri şi alte infracţiuni nesoluţionate până acum pare o sarcină de-a dreptul imposibilă în Mexic. Aşa că poliţia trebuie să-şi aleagă priorităţile. Arestarea dealerilor mărunţi este o practică fără sfârşit care vâră într-adevăr oameni după gratii, dar nu stopează traficul de droguri sau violenţele. Însă răpirile de persoane pentru răscumpărare sunt cea mai teribilă infracţiune antisocială dintre toate şi n-ar trebui tolerată absolut deloc. La câte răpiri au loc în Mexic, ar trebui să constituie prioritatea numărul unu.

Vestea bună este că răpirile pot fi stopate (spre deosebire de traficul de droguri). Exact acest lucru mi-a fost subliniat de către fostul preşedinte al Columbiei,

César Gaviria. Într-un interviu, fostul şef de stat mi-a prezentat problemele pe care le-a întâmpinat Columbia în timpul valului de răpiri din anii 1990 şi ce are de învăţat Mexicul din exemplul lor:

Răpirile apar atunci când poliţia nu-şi face treaba. Poliţiştii buni n-au cum să nu-i prindă pe răpitori. Răufăcătorii sunt nevoiţi să se expună când iau legătura ca familia ca să le stoarcă bani. Aşa poţi să le iei urma. Dacă rata de succes a răpirilor scade drastic, devine o afacere mult mai neprofitabilă. Şi, spre deosebire de traficanţii de droguri, nu sunt atât de mulţi răpitori. Dacă închizi la răcoare o singură bandă de răpitori, numărul răpirilor se modifică simţitor. Dacă elimini cinci bande, rezultatele o să se vadă foarte clar.9

Poliţiştii columbieni, a continuat Gaviria, i-au anchetat agresiv pe răpitori, ceea ce a schimbat radical situaţia. De pe locul întâi în lume la răpirile de persoane, Columbia a coborât pe locul nouă (iar Mexicul a trecut în frunte, urmat de Irak şi India). Cele mai multe răpiri care au loc în Columbia se petrec în zone izolate de la ţară, unde se duc lupte. Răpirile de persoane pentru recompensă din capitala Bogotá aproape au ajuns la zero.

Şi Mexic are nevoie de o asemenea strategie dură de combatere a răpirilor. Gaviria sugerează drept soluţie crearea unei unităţi federale antirăpiri care să se ocupe de toate cazurile. (În haosul actual, unele răpiri din Mexic sunt soluţionate de *federales*, iar altele de poliţia statală, la care victimele se tem să apeleze de teamă să nu lucreze de fapt pentru bandele respective.) Dacă o unitate federală atent monitorizată ar reuşi să soluţioneze un mare număr de cazuri, şi-ar câştiga astfel încrederea oamenilor, care nu s-ar mai simţi obligaţi să plătească neapărat recompensa. Odată ce victimele încep să apeleze la poliţie în majoritatea cazurilor, răpirile nu mai pot constitui o industrie în ascensiune.

Chiar dacă forţele de poliţie mexicane s-ar schimba, din cartierele rău famate o să apară în continuare asasini. Atunci când adolescenţii nu merg la şcoală, vin din familii destrămate, ajung în bande violente, nu au acces la locuri de muncă, sunt hărţuiţi tot timpul de soldaţi şi nu au nicio şansă de viitor, ducând grija zilei de mâine, aceştia vor apela în continuare la mafie. Toţi politicienii promit să creeze locuri de muncă mai bune pe piaţă – uşor de zis, greu de făcut. Însă comunităţile distruse se pot reface şi cu resurse limitate.

Guvernul din Ciudad de México a iniţiat un program de burse şcolare menit să stopeze abandonul şcolar în licee. Dacă elevii reuşesc să obţină o anumită medie, primesc o sumă lunară drept ajutor. Acest program s-a bucurat de mare succes, atingând cifra de 50.000 de beneficiari. Autorităţile declară că este unul din factorii-cheie care au permis capitalei să menţină o rată infracţională similară aceleia din SUA, în loc să se atingă nivelul dezastruos al unor oraşe ca Juárez şi Culiacán. Aceşti 50.000 de copii săraci nu ajung pe străzi, să lucreze ca „şoimi”, hoţi sau asasini. Cum de nu se instituie un asemenea program pe tot teritoriul Mexicului? Uneori este mai ieftin să investeşti sume mici în adolescenţi decât să-i închizi după gratii odată ce au luat-o pe căi greşite. (Cheltuielile de întreţinere a unui deţinut sunt de 125 de peso pe zi, însă cheltuielile şcolare nu costă decât 23 de peso.) 10

Uneori copiii nu au nevoie decât de puţină atenţie. Sandra Ramirez este o asistentă socială care lucrează în centrul „Casa”, în ghetoul de vest din Ciudad Juárez, de unde se racolează o mulţime de soldaţi de-ai cartelurilor. Centrul oferă consiliere, precum şi ateliere de artă, muzică şi calculatoare, dar şi un spaţiu pentru socializare. Într-o zi caniculară, mai multe zeci de copii se dau cu skateboardurile sau stau la umbră zdrăngănind la chitare.

Sandra, care a crescut aici, în *barrio*, şi a lucrat la o linie de asamblare, îşi dă tot interesul cu tinerii pentru a-i ţine departe de infracţiuni. Ea îmi povesteşte:

Lucrez cu un băiat de 14 ani care tocmai a terminat clasele primare. Mama lui este dependentă de droguri, nu stă la ea. Mi-a povestit că au apărut nişte tipi într-o maşină pe care nu i-a mai văzut. I-au oferit 500 de peso [40 de dolari] pe săptămână, un mobil şi o slujbă. Nu trebuia decât să stea de pază undeva. În Juárez sunt sute de asemenea cazuri, sute. N-a mai venit nimeni cu alte propuneri. Doar ei.

Băiatul se află pe muchie de cuţit, numai Sandra şi centrul social „Casa" îl mai ajută să nu se prăbuşească. Un alt adolescent de la centru ne arată o pictură înfăţişând cartierul său într-un stil suprarealist, oamenii sunt nişte forme difuze, învăluite în ceaţă. Într-o parte i-a pictat pe mafioţii sângeroşi şi în cealaltă, un soldat cu figură sadică. Copiii din sunt prinşi la mijloc. Este o imagine sumbră, însă artistul spune că s-a simţit mult mai uşurat în timp ce picta – şi astfel şi-a descoperit talentul artistic. Odată ce oamenii îşi găsesc propria valoare, nu se mai simt tentaţi să urmeze o viaţă de infractor pe stradă.

Sandra şi cei de la centru au salvat viaţa a zeci de copii, însă nu există decât vreo două asemenea centre, pe când ghetourile întinse şi mai la vest nu au nimic de genul ăsta. Centrul „Casa", care supravieţuieşte din donaţiile ONG-urilor şi ale guvernului, a pierdut finanţări chiar în perioada când a izbucnit în forţă războiul drogurilor şi era cel mai mult nevoie de ajutor. Poate o parte din bugetul de stat care le oferă politicienilor mexicani unele dintre cele mai mari salarii din lume sau o sumă cât de mică din cele 1, 6 miliarde de dolari furnizaţi de Iniţiativa de la Mérida, care a distribuit Mexicului atâtea elicoptere Black Hawk, ar putea merge la aceste centre din cartierele sărace. Asistenţii sociali reuşesc să-i ajute pe adolescenţii neglijaţi,

mai bine decât soldaţii.

Două alte capitale din lume s-au reinventat scăpând de mafie prin eforturile unor lideri inspiraţi. Una din acestea este Palermo din Sicilia, locul de baştină al celei mai cunoscute mafii dintre toate. Oraşul a ajuns faimos pentru bandiţii şi hoţii care operau acolo. Însă, atunci când Leoluca Orlando, fost profesor universitar, a fost ales primar de două ori, în anii

1980 – 1990, a instaurat o perioadă de renaştere a oraşului, în care a reabilitat 150 de clădiri în pericol, a construit parcuri şi a dotat cu electricitate străzile întunecate. Cruciale au fost programele prin care cetăţenii, dar şi şcolarii, erau invitaţi să întreţină toate aceste bunuri şi să fie mândri de propria comunitate. Este o metodă de combatere a infracţionalităţii mai neconvenţională, însă rata criminalităţii a scăzut drastic.11

Peste ocean, în Medellín, Columbia, matematicianul pletos Sergio Fajardo a devenit primar în 2004, continuând abordarea lui Orlando. A alocat resurse construirii unui teleferic ultramodern care să circule până în cartierele sărace ale Medellínului (*comunas*) şi a angajat arhitecţi de renume mondial pentru a proiecta clădiri publice, printre care se numără o bibliotecă cu aspect excentric şi cel mai bun conservator din oraş. Astfel clasa de mijloc a început să frecventeze, mulţi punând piciorul pentru prima dată acolo. În perioada mandatului său, rata omuciderilor a scăzut drastic. În timpul vizitei mele la Medellín l-am întrebat pe Fajardo dacă un oraş urât ca Juárez ar putea cunoaşte o asemenea dezvoltare. El mi-a răspuns pe loc:

Trebuie. Nu avem alte opţiuni. Guvernul are responsabilitatea să încerce. Pentru mine este o problemă de matematică. Cum abordezi problema inegalităţii sociale? Simplu. Cele mai frumoase clădiri trebuie să se afle în cele mai sărace cartiere.

Criticii atrag atenţia că scăderea ratei omuciderilor

din Medellín nu se datorează doar lui Fajardo. Acesta a mai beneficiat şi de ajutorul unui naş mafiot puternic, Diego Murillo, alias Don Berna, care şi-a controlat foarte bine asasinii din Oficina de Envigado. Oricine voia să omoare pe cineva trebuia să ceară permisiune, altfel era omorât el. Chiar şi din închisoare Don

Berna a reuşit să menţină pacea în imperiul său. Însă după ce l-au extrădat în SUA în 2008, cartelul s-a scindat în două şi a izbucnit un război teritorial care a dus iar la creşterea ratei omuciderilor din Medellín.

În 2010 mai mulţi lideri civili, printre care se numără un bine-cunoscut preot şi un fost luptător de gherilă, s-au întâlnit cu şefii mafiei într-o închisoare din Medellín şi au mediat un armistiţiu între ei. Negocierea cu mafioţii a fost o măsură controversată. Însă a părut să aibă un efect imediat asupra crimelor de stradă. Liderii civili nu au fost sprijiniţi oficial de guvern şi nu le-au oferit nimic mafioţilor. Şi-au pledat pur şi simplu cauza: „Pentru binele comunităţii, aţi putea să nu vă mai omorâţi unii pe alţii ziua în amiaza mare?”

Negocierea de armistiţii ar putea să mai liniştească spiritele în capitalele criminale ale Mexicului. Apelurile la pace nu înseamnă sprijin pentru crima organizată, ci doar o rugăminte adresată şefilor de bandă să termine cu omorurile. SUA pun în aplicare asemenea tactici în penitenciare, negociind cu bandele de după gratii să încheie armistiţii. Unii şefi cedează la solicitări – nici ei nu vor să-şi vadă familia asasinată. Nu este nevoie să mergi direct în palatele marilor naşi mafioţi, ci mafioţii mărunţi, afiliaţi bandelor de stradă, sunt implicaţi în comunităţile lor. Războaiele sângeroase dintre bande şi rata foarte ridicată a omuciderilor nu contribuie la înfrângerea mafiei, ci doar creează un climat nesigur, propice infracţionalităţii.

Mexicul mai are şi responsabilitatea de a vindeca rănile atâtor cetăţeni care şi-au pierdut rude în conflictele

sângeroase. Orfanii de război din ce în ce mai numeroşi trebuie ajutaţi, altfel o să se transforme într-o generaţie şi mai pierdută şi vindicativă. Alte ţări zguduite de conflicte au creat programe destinate victimelor. Uneori orfanii şi văduvele au nevoie de sprijin financiar, însă de cele mai multe ori au nevoie de consiliere psihologică.

În prezent familiile victimelor se ajută între ele împărtăşindu-şi suferinţele. Un grup de bărbaţi şi femei din Culiacán se întruneşte regulat pentru a discuta despre durerile prin care au trecut când şi-au pierdut persoane dragi. În grup sunt multe mame. Nu pot să uite că şi-au înmormântat fiii, însă măcar nu se simt singure în suferinţa lor.

Alma Herrera, mama al cărui fiu a murit împuşcat în atelierul auto, mă ia într-o seară cu ea când se duce să se vadă cu o prietenă îndoliată. Mergem într-un parc din centrul oraşului, cu bătrâni care-şi odihnesc picioarele, copii care se joacă lângă fântânile arteziene şi cupluri de tineri care flirtează pe bănci, pregătindu-se să-şi întemeieze căsnicii şi familii. În Sinaloa la amurg coboară o lumină minunată, un albastru luminos care umple străzile.

Prietena Almei este o femeie de 40 de ani pe nume Guadalupe. Şi-a pierdut fiul mai mare, Juan Carlos, împuşcat de poliţie. În mână strânge o fotografie imensă cu el, un tânăr chipeş de 23 de ani care se uită în obiectivul camerei. Poliţiştii căutau pe altcineva din cartier, spune ea, şi l-au împuşcat pe Juan Carlos pentru că s-a nimerit să le stea în cale. Femeia plânge tare, nestăpânit, în timp ce îşi spune povestea. L-a născut când avea doar 17 ani, l-a purtat în pântece, i-a schimbat scutecele, i-a supravegheat primii paşi, l-a dus la şcoală… şi i-a sărutat trupul neînsufleţit.

Guadalupe a venit cu un bebeluş de trei luni în braţe. Cât plânge ea şi povesteşte, copilul doarme, apoi se

trezeşte ca să sugă şi se culcă la loc. O întreb cum îl cheamă. „Juan Carlos”, răspunde ea.

L-a botezat ca pe primul său născut care a murit împuşcat. Un fiu care să-l înlocuiască pe cel pierdut. Mama sa şi-a pus speranţele că noul urmaş o să crească mare şi o să construiască o lume mai bună decât aceea care i-a ucis fratele. Şi noi trebuie să ne punem speranţele în el.

Postfaţă

Reprezentaţia politică specific mexicană la care asistam îşi atinsese paroxismul bizar şi sfâşietor.

Jurnaliştii, printre care mă număram şi eu, se îmbrânceau unii pe alţii ca să facă loc reportofoanelor şi camerelor de luat vederi digitale, strânse în Castelul Chapultepec, pe vremuri fortăreaţa împăratului Maximilian I, apărată de soldaţi copii – *niños héroes* – de armata americană invadatoare. În stânga s-au aşezat pe rând cei patru candidaţi la cursa prezidenţială din 2012. La dreapta erau familiile civililor răpiţi, torturaţi, mutilaţi, expuşi privirilor publicului sau pur şi simplu dispăruţi în războiul drogurilor din Mexic. Mamele şi taţii plângeau necontrolat, strigând la politicienii care sperau să obţină mandatul după Felipe Calderón. Descriau clipele înfiorătoare în care şi-au dat seama că persoanele iubite dispăruseră, povesteau cum au răscolit toată ţara ca să dea de ei şi şi-au exprimat dezamăgirea când nu au reuşit să facă dreptate şi, în multe cazuri, nu au reuşit nici măcar să găsească rămăşiţele celor dragi. Candidaţii au trebuit să stea şi să asculte. Nu aveau unde să se ascundă.

„Nici în cele mai negre coşmaruri nu-ţi poţi închipui cum e să-ţi pierzi copilul. Şi suntem atâţia şi atâţia. Mii de mame care ne-am trezit fără copiii noştri”, i-a strigat o femeie din Michoacán pe nume Margarita Lopez din cealaltă parte a sălii candidatei Josefina Vázquez Mota, din Partidul Acţiunii Naţionale al lui Calderón.

Mi se părea că acest eveniment ilustra atât triumfurile, cât şi eşecurile democraţiei mexicane. Pe de o parte, Mexicul făcuse un imens pas înainte îngăduindu-le cetăţenilor să se apropie atât de mult de politicienii lor, să-i silească să răspundă nevoilor lor. Mamele acelea nu avuseseră cum să strige la conducătorii lor în cele şapte decenii de „dictatură perfectă” instituită de Partidul

Instituţional Revoluţionar în secolul al XX-lea. Însă, pe de altă parte, cei 12 ani de democraţie, din 2000 încoace, se preschimbaseră într-o tragedie sângeroasă, stârnind cele mai crâncene violenţe de la epoca revoluţiilor şi războaielor religioase până în prezent.

La vremea alegerilor din iulie 2012, numărul victimelor căzute în războiul drogurilor sub Calderón crescuse peste 55.000, o cifră atât de uluitoare, încât cu greu poate fi înţeleasă la nivel uman. Numărul „dispăruţilor" reprezenta şi el o problemă din ce în ce mai gravă şi mai terifiantă. Comisia Naţională pentru Drepturile Omului numită de guvern înregistrase mai bine de 6.000 de oameni dispăruţi în timpul ofensivei lui Calderón împotriva bandelor de traficanţi, cei mai mulţi din statele din linia întâi a frontului pe care asasinii cartelurilor se războiau zilnic cu soldaţii şi poliţia federală. Unii activişti susţineau că în realitate cifra se ridică la 20.000.

Există mai multe ţări latino-americane în care, de-a lungul secolului al XX-lea, au avut loc dispariţii la o scară atât de largă, prin măsurile dictatorilor militari care deţineau practic monopolul terorii. Acum, în secolul al XXI-lea, mexicanii dispăreau prin acţiunile brigăzilor necunoscute ale morţii puse în mişcare de El Narco. Dispariţia cuiva poate să creeze un efect psihologic mai puternic decât asasinarea lui. Membrii familiei nu ajung niciodată să se împace cu soarta, se tem în permanenţă că persoana iubită a fost dizolvată într-o baie de acid sau e înmormântată într-o groapă comună, sau e încă în viaţă pe undeva. Fantoma celor dispăruţi va bântui Mexicul decenii la rând. Mamele nu-şi uită niciodată copiii pierduţi.

Confruntarea de la Castelul Chapultepec a fost organizată de poetul Javier Sicilia, care a devenit unul din liderii naţionali în mişcarea victimelor războiului drogurilor după ce mafioţii i-au ucis fiul. Cu bine-

cunoscuta sa barbă albă şi îmbrăcat în vesta kaki, Sicilia i-a sărutat pe obraji pe candidaţi când au păşit în grandioasa sală, ca apoi să se lanseze în diatribe usturătoare la adresa lor. A lovit la fel de tare în toţi concurenţii, spulberându-l pe stângistul din opoziţie Andrés Manuel López Obrador cu tot atâta forţă ca şi pe conservatoarea din partidul de la putere Josefina Vásquez Mota. Fiind poet, se exprima cât se poate de elocvent:

Reprezentaţi un partid care, după 12 ani la putere, a lăsat drept moştenire un cimitir imens în loc de patrie, i-a declarat Sicilia lui Vásquez Mota. Chiar aveţi aroganţa să vă închipui că, în actuala stare de urgenţă naţională, aţi putea să conduceţi fără o naţiune unită în spate? Dacă veţi câştiga cum o să reuşiţi să evitaţi statutul de nou lider al ruşinii naţionale?

Ascensiunea mişcării victimelor a lui Sicilia – care s-a autointitulat Mişcarea pentru Pace prin Dreptate şi Demnitate – se numără printre cele mai importante evenimente survenite în conflictul armat din Mexic. Întruchipează mobilizarea finală a societăţii civile împotriva violenţelor războiului drogurilor, după ce a îndurat ani de zile. În timp ce activiştii mexicani anti-infracţionalitate de pe vremuri erau afiliaţi conservatorilor înstăriţi, mişcarea lui Sicilia a impulsionat stânga politică.

Pierderea personală a lui Sicilia este la fel de tragică precum oricare alta. Locuia cu familia sa şi îşi scria poeziile în liniştita staţiune cu ape minerale Cuernavaca, aşa-zisul Oraş al Primăverii Veşnice, situată la 88 de kilometri sud de capitală.

Concepţia desprinsă din opera sa reflectă forţele contradictorii care animă stânga mexicană. Are unele vederi socialiste şi naţionaliste, însă aderă spiritual la credinţa catolică şi a scris o carte despre Ioan Botezătorul şi despre poezia mistică. Însă traiul liniştit pe care-l ducea în Cuernavaca i-a fost spulberat după ce puşcaşii marini l-

au împuşcat pe magnatul sinaloez al drogurilor Arturo Beltrán Leyva, alias „Barbă”, chiar în oraşul său în decembrie 2009, iar populaţia locală s-a confruntat cu un val ulterior de violenţe.

Deşi Cuernavaca este departe de graniţa americană, cu traficanţii ei, sau de munţii în care se cultivă canabis, Beltrán Leyva întâmpina pe pistele de la marginea oraşului avioanele cu cocaină din Columbia, ca apoi să transporte drogurile la nord, la prizoni americani. „Barbă” şi-a creat o adevărată reţea locală de bandiţi, afacerişti şi poliţişti corupţi care să-l ajute cu operaţiunile sale lucrative. După ce a fost ucis, oamenii săi au început să se lupte între ei şi cu alte carteluri rivale pentru a pune mâna pe afacere. În plină luptă, un grup de asasini de-ai lui Beltrán Leyva şi-au luat numele de Cartelul Pacificului de Sud, au revendicat teritoriul şi au exterminat pe oricine le stătea în cale. Între 2010 – 2011 asasinii au abandonat sute de cadavre la colţ de stradă, atârnate de poduri sau făcute bucăţi în saci. Războiul drogurilor izbucnise într-o nouă enclavă, situată la o oră de Ciudad de México.

Fiul lui Sicilia, Juan Francisco, un student de 24 de ani la management sanitar, tocmai discuta despre toate aceste violenţe cu şase prieteni de-ai să-i într-o după-amiază de duminică, într-un bar din Cuernavaca numit „Broasca Mahmură”. Cei şapte tineri au băut bere toată după-amiaza, au luat nişte băutură cu ei şi s-au dus apoi acasă la unul dintre ei. Peste câteva ore cei şapte prieteni au fost descoperiţi morţi într-o maşină, legaţi şi cu semne de tortură pe corp, într-un asasinat tipic mafiot.

Poliţia a arestat ulterior mai mulţi asasini din Cartelul Pacificului de Sud ca autori ai acestor omucideri. Însă, aşa cum din păcate se întâmplă adesea, motivele crimelor nu s-au aflat niciodată. Să fi fost o greşeală? Or fi asistat unii dintre tineri fără să vrea la vreo crimă comisă de cartel? Sau să fi discutat studenţii prea zgomotos

despre războiul drogurilor în auzul lumii?

Javier Sicilia era la o conferinţă a poeţilor din Filipine când a aflat de moartea fiului său. Când s-a întors cu avionul la Cuernavaca pentru a asista la înmormântare, s-a trezit înconjurat de reporterii dornici să afle cum se confrunta acest poet celebru cu tragedia care se abătuse asupra lui. Dintr-odată, victima nu mai era doar un alt tânăr anonim, ci o fiinţă umană care lăsa în urmă un tată îndoliat.

Sicilia a criticat aspru atât cartelurile, cât şi eşecul războiului dus de Calderón. Profitând de faptul că se afla în atenţia presei, a organizat o comemorare a victimelor războiului drogurilor mai întâi în Cuernavaca, iar apoi în centrul capitalei, în cadrul unui eveniment de proporţii. Mişcarea s-a extins, de la câteva sute de oameni ajungând la mii şi sute de mii, iar Sicilia a organizat o procesiune care străbătea tot Mexicul. Mame, soţii, fraţi şi fii care suferiseră în singurătate aveau acum ocazia să-şi exprime durerea în piaţa publică. Mişcarea a coincis cu Primăvara Arabă, Occupy Wall Street[34] şi Indignados[35] din Spania, stârnind evident paralele. Sicilia a declarat:

Nu mă gândisem niciodată să iniţiez vreo mişcare sau să devin purtător de cuvânt. Sunt poet, iar poeţii, din câte se ştie, sunt înzestraţi îndeosebi cu sensibilitate. La început nu am dorit decât să arăt oroarea tuturor crimelor

---

34 Mişcare populară de stradă care a început la 17 septembrie 2011 în parcul Zuccotti din New York, având ca obiectiv pichetarea centrului financiar de pe Wall Street. Protestul se adresează inegalităţii economice şi sociale, lăcomiei corporatiste şi corupţiei guvernului. Mişcarea s-a extins rapid în SUA şi în lume, până pe 9 octombrie proteste similare desfăşu- rându-se în 70 de oraşe mari şi în alte 600 comunităţi din SUA (n. red.).

35 Mişcarea anti-austeritate din Spania a început cu proteste, la data de 15 mai 2011. „Los Indignados” au protestat faţă de situaţia economică a ţării lor, nemulţumiţi de măsurile luate de liderii politici pentru a combate criza financiară (n. red.).

comise şi reacţia greşită a guvernului. Am făcut doar ce-mi spunea inima. M-a surprins enorm să văd cum a răspuns poporul la aşa ceva. Sunt catolic, aşa că meditez mult la conceptul de graţie şi, spre mirarea mea, am resimţit ceea ce s-a întâmplat ca un soi de graţie divină. Nu te aştepţi să se întâmple, însă a venit ca răspuns la suferinţa mea. Mi-a uşurat durerea pierderii fiului meu.

Protestatarii s-au reunit sub sloganul „Estamos hasta la madre, expresie colocvială care poate fi tradusă literal „Suntem până la mamă", cum ar veni, „Ne-am săturat până la Dumnezeu". Sloganul a reuşit să mobilizeze mai ales mulţimea oamenilor din *barrio*-uri şi sate care nu avuseseră cum să se revolte. Sicilia explică:

Pe de o parte, „hasta la madre" este o expresie argotică mexicană, însă are şi o componentă profund religioasă. Mama este sfântă, cum e Fecioara din Guadalupe (ocrotitoarea catolică a Mexicului). Dacă te-ai săturat „hasta la madre", înseamnă că ne-au jignit maica ocrotitoare, au comis sacrilegiu. Este o afirmaţie foarte puternică, foarte mexicană, însă şi foarte poetică în felul ei. Oricum, a stârnit ecouri dincolo de orice aşteptare.

Mişcarea lui Sicilia s-a lovit de obişnuitul obstacol care apare în protestele din întreaga lume: dezbinarea internă. Unii aderenţi cereau ca armata mexicană să se retragă de pe străzi, alţii le cereau soldaţilor să-i apere de brigăzile asasinilor, erau activişti care militau pentru legalizarea drogurilor şi protestatari care voiau ca guvernul să cadă la înţelegere cu cei din carteluri. După lungi dezbateri, mişcarea a venit cu o listă de revendicări pentru îmbunătăţirea sistemului judiciar mexican şi a situaţiei din cartierele cu probleme, exprimată în termeni atât de generali, că guvernul a ignorat-o cu uşurinţă. Totuşi protestatarii i-au silit pe politicieni să ia mai în serios familiile victimelor, mai ales după confruntări făţişe ca aceea de la Chapultepec.

În afara şedinţei reunite cu mamele plânse de la castel, toţi candidaţii la preşedinţie s-au străduit să ignore luptele dintre carteluri. Din motive personale, fiecare concurent a hotărât că nu e o strategie bună să atace direct problema drogurilor, aşa cum făcuse Calderón, ci mai bine să se concentreze asupra altor subiecte. Deşi este incredibil într-o ţară care se confruntă cu un conflict armat atât de nimicitor, candidaţii nu au pomenit deloc în dezbaterile televizate de cele 55.000 de crime şi cei 6.000 de dispăruţi. În schimb, după prima dezbatere s-a discutat rochia decoltată a modelului argentinian cu bust generos care le înmâna întrebările. Candidaţii păreau să trăiască în altă ţară, remarcau spectatorii TV. în loc să profite de campania prezidenţială pentru a se confrunta cu problemele războiului drogurilor din Mexic, politicienii se folosiseră de ea pentru a abate atenţia alegătorilor.

Altfel stătea povestea pe străzi, unde războiul continua cu aceeaşi intensitate ca în 2010. Cartelul din Sinaloa şi aliaţii lor se luptau cu gruparea Los Zetas în peste 10 state, ambele tabere comiteau masacre, atentate cu maşini-capcană şi atacuri cu grenade. Multe dintre victimele recente păreau cetăţeni nevinovaţi care fuseseră răpiţi şi ucişi doar pentru a îngroşa piramidele de capete ale cartelurilor – cum s-a întâmplat când 18 căpăţâni au fost aranjate într-un camion de lângă Guadalajara. Printre victime se numărau chelneri care fuseseră răpiţi după program. În alte cazuri cadavrele victimelor nici nu au fost identificate.

O atrocitate a reuşit totuşi să creeze impresie până şi în contextul sângeros al conflictului din Mexic. Într-o dimineaţă de duminică a lunii mai, în toiul campaniei prezidenţiale, asasinii au depus 49 de cadavre pe un drum de lângă Monterrey, toate decapitate, cu mâinile şi picioarele tăiate. Întreaga acţiune avea o logistică de coşmar. Cum reuşiseră ucigaşii să răpească, să ţină

prizoniere, să mutileze şi să transporte 49 de victime, ca apoi să dispară fără urmă? Ce se întâmplase cu toate capetele? Oare aveau să apară din senin altundeva?

Echipa legiştilor a trebuit să transporte cadavrele în trei camioane ticsite până la morga din Monterrey. Când am ajuns acolo mai târziu în aceeaşi duminică, se mai simţea în aer duhoarea cadavrelor în descompunere, după ce le luaseră pe toate pe sus ca să le vâre în camerele frigorifice. Însă poliţiştii au declarat că nu ştiau cine sunt victimele, iar fără feţe sau amprente, nu se putea afla.

Reacţia celor din oraş a fost la fel de demoralizantă. A doua zi după atrocitate, am mers în oraşul Cádereyta, situat în apropierea locului unde fuseseră abandonate cadavrele. Pe zidurile pieţei centrale erau inscripţiile cartelurilor, chiar în faţa primăriei. Însă locuitorii se purtau de parcă era o zi obişnuită, spunând că masacrul nu avea nicio legătură cu oraşul lor. Oare oamenii asistaseră la prea multe violenţe, încât nu mai aveau nicio reacţie? Conform psihologilor, oamenii pot deveni retraşi şi apatici după ce au trecut printr-un şoc. Să fi suferit un şoc întreaga comunitate? Sau poate oamenii se gândeau că sunt mai în siguranţă dacă se poartă normal şi nu ştiu nimic?

Războiul drogurilor a influenţat decisiv cursa prezidenţială, însă într-un mod mai subtil. Aflat în fruntea sondajelor, Enrique Peña Nieto şi-a desfăşurat fără probleme campania PRI cu spoturi publicitare în care promitea revenirea la climatul de siguranţă din trecut. Nu era nevoie să le spună votanţilor câte ravagii făceau cartelurile în oraşele lor. Doar citeau ziarele. Nu trebuia decât să-i asigure că PRI o să ştie să îndrepte situaţia, doar reuşiseră să controleze Mexicul aproape tot secolul al XX-lea. O fi aranjat PRI-ul alegerile pe vremuri, spunea lumea, însă măcar pe atunci n-aveai de-a face cu asasini psihopaţi.

Un bărbat de 45 de ani atletic şi telegenic, însurat cu

o vedetă de telenovelă, Peña Nieto schimba cu totul faţa vechiului partid. Descinzând dintr-o familie mare de politicieni PRI, a reuşit să convingă alegătorii că era mai tânăr şi nu semăna deloc cu dinozaurii care conduceau pe vremuri Mexicul. Spoturile lui publicitare aveau farmecul stilat al filmelor cu bugete imense, iar acţiunile electorale aveau aerul unor reuniuni ale fanilor cu un star rock. PRI-ul se democratizase în secolul al XXI-lea, aplaudau susţinătorii. Zeci de alte copii ale lui Peña Nieto şi-au făcut apariţia în rândurile PRI-ului, toţi bronzaţi şi cu un limbaj al corpului bine studiat.

Întoarcerea iminentă la putere a partidului corupt şi autoritar care rezistase atât de mult pe vremuri a stârnit mânia intelectualilor şi a studenţilor, care au ţinut marşuri imense de protest împotriva lui Peña Nieto. Însă PRI şi-a desfăşurat campania ca o maşinărie bine unsă. Partidul Acţiunii Naţionale al lui Calderón ieşise atât de şifonat din războiul drogurilor, că Vásquez Mota s-a menţinut pe locul trei mai toată cursa, iar personalităţile-cheie din rândurile conservatorilor au părăsit-o, alăturându-se PRI-ului învingător.

Stângistul López Obrador a ţinut scurte discursuri înflăcărate şi s-a bucurat de susţinerea unei mişcări puternice la firul ierbii, însă n-a reuşit să-şi ia destul elan ca să-l depăşească pe Peña Nieto. Eşecul stângii mexicane de a ajunge la putere în timp ce în mai toată America Centrală şi de Sud stânga a acaparat poziţiile de la conducere în noul secol este un subiect care încă provoacă dezbateri aprinse.

În timp ce PRI sărbătorea cu focuri de artificii şi formaţii de salsa pe 1 iulie, Peña Nieto promitea zâmbitor că, în decembrie, când îşi începea mandatul prezidenţial, va reduce drastic rata omuciderilor şi răpirilor. După 12 ani de democraţie slabă, în care liderii cartelurilor de droguri ajunseseră şefi de armate, deturnând secţiuni

întregi ale aparatului de stat, mexicanii au readus la putere partidul „dictaturii perfecte”. Printr-o combinaţie de corupţie, autoritarism şi dezvoltare, PRI a reuşit să ţină în frâu crima organizată şapte decenii la rând. Mexicanii sperau să reuşească prin nu ştiu ce minune să restabilească pacea în noul secol.

Însă în calea proiectelor PRI-ului se află un obstacol major: în ultimii 12 ani Mexicul s-a schimbat drastic. Los Zetas, cartelul din Sinaloa şi celelalte clanuri criminale s-au preschimbat total, devenind federaţii întinse, dotate cu brigăzi paramilitare ale morţii care extorchează marile industrii. Oare o să reuşească PRI-ul lui Peña Nieto mai bine decât Calderón să ţină în frâu aceste formaţiuni? în timp ce PRI-ul îşi alcătuieşte propriul cabinet, cocaina circulă până la consumatorii americani, dolarii din droguri sunt vărsaţi în conturi bancare dubioase şi zeci de mii de bandiţi ai cartelurilor stau la adăpost în casele lor din tot Mexicul, dotaţi cu arsenalele de automate şi lansatoare de grenade. El Narco stă şi-l aşteaptă pe Peña Nieto.

Ioan Grillo, Ciudad de México, iulie 2012

Recomandări de lectură

Literatura dedicată traficului latino-american este aproape la fel de variată ca industria drogurilor. Ea cuprinde investigaţii palpitante, studii academice profunde, relatări ale agenţilor americani, însemnări ale unor mafioţi semianalfabeţi şi romane minunate – care adesea reuşesc să prezinte această poveste sumbră în cea mai sigură modalitate. Am încercat să citesc tot ce s-a publicat pe tema mafiei mexicane, însă este greu să rămâi la curent cu numeroasele cărţi dedicate lui El Narco publicate în Mexicul ultimilor ani. O carte care mi-a rămas în minte este *El Cartel de Sinaloa* de Diego Osorno care, printre altele, ne-a permis accesul la jurnalele naşului

Miguel Ángel Félix Gallardo. Cărţile lui José Reveles, Julio Scherer, Ricardo Reveles, Javier Valdez şi Marcela Turati au jucat şi ele un rol crucial în construirea unui tablou de ansamblu complex.

Opera mai veche a lui Jesús Blancornelas este încă un reper bun, în special importantul tom *El Cártel*: *Los Arellano Félix*, *la mafia más poderosa en la historia de America Latina*. Între cercetătorii sau „narcologii" mexicani, campion absolut rămâne Luis Astorga. Volumele *El Siglo de las Drogas* şi *Drogas Sin Fronteras* mi se par deosebit de utile. În noul val de cărţi despre războiul drogurilor se încadrează minunatele romane ale lui Élmer Mendoza şi Alejandro Almazán, în timp ce *Regina Sudului* al spaniolului Arturo Pérez-Reverte rămâne cel mai cunoscut.

Cărţile în limba engleză pe tema traficului de droguri din Mexic au fost mai rare. *Desperados* de Elaine Shannon este valoroasă pentru recrearea contextului istoric, prezentând vieţile agenţilor DEA din anii 1980, pe când *Drug Lord* a lui Terrence Poppa oferă un tablou captivant al traficanţilor perioadei. Charles Bowden a scris o serie de cărţi influente pe acest subiect, iar *Down By the River* m-a ajutat să înţeleg foarte bine epoca lui Salinas. Dintre cercetătorii americani, John Bailey şi George Grayson se numără printre cei mai renumiţi mexicanologi. *Drug War Zone* a antropologului Howard Campbell mi s-a părut foarte utilă datorită interviurilor cu traficanţi de la graniţa americană. Pe subiectul mai general al Mexicului, *Distant Neighbors* de Alan Riding rămâne valabilă şi după trei decenii. *Bordering on Chaos* a lui Andres Oppenheimer şi *Opening México* de Julia Preston şi Samuel Dillion m-au ajutat să recompun tabloul turbulent al perioadei de tranziţie spre democraţie din anii 1990.

Multe cărţi pe tema crimei organizate din alte ţări m-au ajutat să descifrez Mexicul. *McMafia – Crime fără*

frontiere de Misha Glenny analizează cu atenţie mafia rusească şi extinderea crimei organizate la nivel global după Războiul Rece. Clasica *Gomora*. *Cealaltă Mafie a Italiei* a lui Roberto Saviano este utilă pentru identificarea sistemelor criminale, nu doar a familiilor criminale. *Confesiones de un paraco* de José Gabriel Jaraba m-a ajutat să înţeleg ascensiunea formaţiunilor paramilitare columbiene şi paralele cu Mexicul. *Cocaine* de Dominic Streatfield oferă o istorie excelentă a acestui drog. Însă unul dintre cei mai buni reporteri din toate timpurile specializaţi pe domeniul infracţional scrie despre mafia newyorkeză. Cele două lucrări clasice ale lui Nicolas Pileggi *Goodfellas* (cu titlul original *Wiseguy*) şi *Casino* demonstrează faptul că se poate scrie riguros pe tema crimei organizate, păstrându-se stilul de roman al cărţii.

Note

Introducere. *Fantomele*

1 Dacă ar fi să comparăm statisticile oficiale ale FBI-ului privind numărul omuciderilor cu acelea ale Procuraturii Generale Federale din Ciudad de México.

2 într-un raport intitulat „Joint Oparating Environment 2008" al Comandamentului General Militar al SUA, cu sediul în Virginia.

3 Sintagma „un înşelător joc de oglinzi" cu referire la războiul drogurilor, apare în cartea lui Dan Baum, *Smoke and Mirrors*: *The War on Drugs and the Politics of Failure*, Little Brown, New York, 1996.

4 Conform unei baze de date pusă la dispoziţia publicului în 2010 de către Departamentul Siguranţei Publice din Mexic (Secretaria de Seguridad Publica), cu numărul de morţi care au survenit sub impactul crimei organizate.

5 Recensământul din 2010 a înregistrat 112 332 757 de locuitori.

6 Cifrele oficiale ale pierderilor omeneşti din rândurile poliţiei au fost aduse la cunoştinţa publicului de Genaro García Luna, secretarul însărcinat cu siguranţa publică, pe 7 august 2010 şi rectificate în decembrie 2010.

7 Fondul Monetar Internaţional a stabilit în 2010 PIB-ul Mexicului la valoarea de 1 004 trilioane de dolari, situând ţara pe locul al paisprezecelea în topul economiilor mondiale.

8 Conform clasamentului Forbes pe 2010.

Capitolul 1 – *Macii*

1 Răscrucea respectivă se află în satul Santiago de los Caballeros, comuna Badiraguato, Sinaloa.

2 Casa lui Joaquín Guzmán se află în satul La Tuna, comuna Badiraguato, Sinaloa.

3 Pentru a înţelege istoria statului Sinaloa, m-am documentat din lucrarea lui Sergio Ortega, *Breve Historia*

de Sinaloa, Fondo de Cultura Economică, Ciudad de México, 1999.

4 Tratatul de la Guadalupe a fost încheiat la data de 2 februarie 1848 în Guadalupe Hidalgo, Mexic. Noua graniţă este descrisă la Articolul 5, începând cu fraza: „Hotarul dintre cele două republici se întinde de la Golful Mexicului, la trei leghe de uscat…”

5 Candace Port şi Solomon H. Snyder au publicat în martie 1973 primul studiu detaliat al receptorilor opiului.

6 David Stuart, *Dangerous Garden*: *The Quest for Plants to Change Our Lives*, Frances Lincoln Limited, Londra, 2004, p. 82.

7 Lo-shu Fu, *A Documentary Chronicle of Sino-Western Relations*, Association for Aslan Studies, University of Arizona Press, Tucson, 1966, 1: 380.

8 Referinţa se găseşte în studiul guvernamental *Geografia y Estadística de la Republica Mexicana*, citată în Luis Astorga în *El Siglo de Las Drogas*: *El narco-tráfico, del Porfiriato al nuevo milenio*, Plaza & Janés, Ciudad de México, 2005, p. 18.

9 Fotografia pe care am descris-o înfăţişează un fumoar de pe Strada Malinta din Manila, Filipine, şi se găseşte în Biblioteca Congresului din Washington, colecţia Prints and Photographs, LE-USZ62 – 103376.

10 Edward Marshall, „Uncle Sam Is the Worst Drug Fiend in the World”, *New York Times*, 12 martie 1911.

11 Edward Huntington Williams, „Negro Cocaine «Fiends» New Southern Menace”, New York Times, 8 februarie 1914.

12 Documentul a fost trimis de F.E. Johnson, agent operativ, la data de 16 septembrie 1916, citat de Luis Astorga în *Drogas sin Fronteras*: *Los Expedientes de una guerra permanente*, Ciudad de México, Grijalbo, 2003, p. 17.

13 Conform raportului depus de G.S. Quate,

inspector-adjunct în Departamentul de Finanţe pe 15 ianuarie 1918, citat de Astorga, în *Drogas sin Fronteras*, p. 20.

14 „Customs Agents în Gun Battle With Runners”, *El Paso Times*, 16 iunie 1924.

15 Manuel Lazcano, *Vida en la Vida Sinalese*, volum coordonat de Nery Cordova, Culiacán, Mexic, ediţie publicată personal, 1992, pp. 38 – 39.

16 Ibid., p. 40.

17 „Todavía No Han Logrado Aprehender a «La Nacha»”, El *Continental* 22 august 1933.

18 Vargas Llosa a rostit acest bine-cunoscut citat în 1990, într-o dezbatere cu scriitorul mexican Octavio Paz, organizată de revista *Vuelta*.

19 Jurnalistul Alan Riding a dedicat un capitol acestei metafore în lucrarea sa clasică *Distant Neighbors*: *A Portrait of the Mexicans*, Knopf, New York, 1985.

20 Lazcano, *Vida*, p. 207.

21 Ibid., p. 202.

22 Scrisoarea adresată de Anslinger jurnalistului Howard Lewis este citată în Astorga, *Drogas sin Fronteras*, pp. 138 – 139.

23 Lazcano, *Vida*, 207.

Capitolul 2 – *Hipioţii*

1 În lucrarea sa, *Me llamaban el Coronelazo* (Ciudad de México, Biografias Gandesa, 1977) muralistul David Alfaro Siquieros povesteşte cum fumau marijuana Diego Rivera şi alţi artişti mexicani.

2 Mai multe detalii despre cazul Companiei Coronado se găsesc în dosarul de tribunal *The United States* vs. *Donald Eddie Moody*, 778 F.2 d 1380, 4 septembrie 1985.

3 Elaine Shannon, *Desperadoes*: *Latin Drug Lordsy U.S. Lawmen and the War America* C*an’t Win*, Viking, New York, 1988, p. 33.

4 Înregistrare din Biroul Oval, 13 mai 1971, 10.32

a.m. 12.20 p.m.

5 G. Gordon Liddy, *Will*: *The Autobiography of G. Gordon Liddy*, St Martins Press, New York, 1980, p. 134.

6 Discurs ţinut de Richard Nixon pe 18 septembrie 1972.

7 Richard Nixon, Ordin executiv 11727 – Politici antidrog, 6 iulie 1973.

8 Una dintre primele relatări exhaustive despre cazul Sicilia Falcon se găseşte într-un articol german, „Die gefährlichen Geschäfte des Alberto Sicilia", *Der Spiegel* 9 mai 1977. Cazul este prezentat în detaliu şi în opera lui James Mills, *Underground Empire*, Dell Publishing Company, New York, 1985.

9 Cartea scrisă de Sicilia Falcon în închisoare a fost publicată cu titlul *El Túnel de Lecumberri* (Ciudad de México, Compañía General de Ediciones, circa 1977).

10 în Arhiva de Informaţii a Cubei, José Egozi figurează ca participant la invazia din Golful Porcilor, cu numele de cod R-537. R-710.

11 Luis Astorga, *El Siglo de las Drogas*, Plaza & Janés, Ciudad de México, 2005, p. 115.

12 Elaine Shannon, op. cit., p. 63.

13 Fabio Castillo, *Los Jinetes de la Cocaina*, Bogotá, Editorial Documentos Periodísticos, 1987.

14 Documente CIA date publicităţii în octombrie 1997, în „México: Increases în Military Antinarcotics Units".

15 O prezentare plastică a sistemului pieţelor din anii 1970 apare în Terrence Poppa, *Drug Lord*: *The Life and Death of a Mexican Kingpin*, Pharos Books, New York, 1990.

Capitolul 3 – *Cartelurile*

1 Termenul de *republică bananieră* a apărut prima dată în 1904, în cartea *Cabbages and Kings* a scriitorului american O. Henry.

2 începuturile traficului cu cocaină sunt prezentate de autoritatea supremă în materie, Paul Gootenberg, în *Andean Cocaine*: *The Making of a Global Drug*, Chapel Hill, University of North Carolina Press, 2003.

3 Interviu din închisoare cu George Jung pentru emisiunea PBS *Frontline* (2000).

4 Pablo Escobar costumat în Pancho Villa într-o fotografie celebră, în care apare cu sombrero mexican pe cap şi cartuşiere. Fotografie reprodusă în James Mollison, *The Memory of Pablo Escobar*, Chris Boot, New York, 2009.

5 Documentele Curţii de Apel a Statelor Unite ale Americii, Circuitul 9, *U.S.A.* vs. *Matta Ballesteros*, nr. 91 – 50336.

6 Billy Corben, *Cocaine Cowboys*, Rakontur, Miami, 2006.

7 Michael Demarest, „Cocaine: Middle Class High", *Time*, *6* iulie 1981.

8 Conform statisticilor oficiale ale Poliţiei din districtul Miami-Dade.

9 Fotografii cu Félix Gallardo au fost postate de fiul său pe site-ul http://www.miguelfelixgallardo.com înainte ca site-ul să fie suspendat.

10 Celebra plantaţie de canabis era situată în cadrul fermei El Búfalo, în apropiere de Jiménez şi Camargo, statul Chihuahua, unde poliţia a descins în noiembrie 1984.

11 Documentele Curţii de Apel a Statelor Unite ale Americii, Circuitul 9, *U.S.A. vs. Matta Ballesteros*, nr. 91 – 50165 (depuse şi prezentate la proces pe 4 ianuarie 1993).

12 Jurnalul scris în închisoare a fost transmis de Félix Gallardo fiului său şi a apărut în Diego Osorno, *El Cartel de Sinaloa*, Grijalbo, Ciudad de México, 2009, pp. 207 – 257.

13 Captura a avut loc în Yucca, Arizona, pe 27

noiembrie 1984.

14 *U.S.A.* vs. *Matta-Ballesteros*, nr. 91 – 50336.

15 Incidentul este repovestit în Elaine Shannon, op. cit., pp. 213 – 214.

16 Discursul lui Ronald Reagan a fost difuzat live pe 14 septembrie 1986.

17 Versiunea completă a seriei *Dark Alliance* a fost repostată la adresa http://www.narconews.com/darkalliance/drugs/start.htm, împreună cu zeci de fişiere audio şi probe oficiale.

18 „The Senate Committee Report on Drugs, Law Enforcement and Foreign Policy", cunoscut şi sub numele de Raportul Kerry, după senatorul John F. Kerry, şeful comisiei respective.

19 „CIA Report on Cocaine and the Contras", paragraf 35. Raportul a fost dat publicităţii în 1998, în timpul tentativei de demitere a lui Bill Clinton, recunoscând voalat validitatea unor teze principale ale seriei „Alianţa întunecată".

20 Violenţele au fost prezentate detaliat în B. Esteruelas, „Cinco muertos en una manifestación frente a la embejada norteamericană en Honduras", *El Pais*, 23 februarie 1988.

Capitolul 4 – *Magnaţii*

1 Versurile baladelor citate în carte au fost traduse de mine. Îmi cer scuze dacă n-am reuşit să redau adecvat originalul!

2 Jesús Blancornelas, „Moartea unui jurnalist", *El Andar*, 1999.

3 Conform statisticii oficiale a Oficiului de Comerţ al Statelor Unite ale Americii.

4 Diego Oscorno, op. cit., pp. 184 – 185.

5 Jesús Blancornelas, *El Cartel*: *Los Arellano Félix*, *la mafia mas poderosa en la historia de America Latina*, Plaza & Janés, Ciudad de México, 2002, p. 46.

6 Ibid., p. 48.

7 Raport intitulat „Amado Carrillo-Fuentes” al Serviciilor de Informaţii Operaţionale ale Centrului de Informaţii din El Paso, cu menţiunea „subiect delicat pentru DEA”.

8 Urmărirea lui Pablo Escobar este relatată foarte detaliat în Mark Bowden, *Killing Pablo*: *The Hunt for the Worlds Greatest Outlaw*, Penguin, New York, 2001.

9 Ancheta poliţiei elveţiene a fost condusă de Valentin Roschacher, iar raportul a fost întocmit în 1998. Este prezentat detaliat în Tim Golden, „Questions Anse About Swiss Report on Raúl Salinas’s Millions”, *New York Times*, 12 octombrie 1998.

10 Tim Padgett şi Elaine Shannon, „La Nueva Frontera: The Border Monsters”, *Time*, 11 iunie 2001.

11 Jesús Blancornelas, op. cit., p. 237.

12 Ibid., pp. 243 – 244.

13 Ibid., p. 284.

14 Jesús Blancornelas intervievat de Guillermo López Portillo pentru Televisa în 2006.

Capitolul 5 – *Democraţii*

1 Fox a făcut această declaraţie celebră în timpul unei conferinţe de presă, în Puerto Vallarta, la data de 13 mai 2005.

2 L-am intervievat pe Vicente Fox în San Francisco del Rincón, pe 25 noiembrie 2010.

3 Este un citat din emisiunea „Nightline”, transmisă de canalul ABC pe 3 iulie 2000, transcris după o înregistrare oficială pusă la dispoziţie de redacţia ABC din Ciudad de México.

4 José Reveles, *El Cartel Incómodo*: *El Fin de los Beltrán Leyva y la Hegemonía del Chapo Guzmán*, Random House Mandador! Ciudad de México, 2010, pp. 57 – 71.

5 O serie de scrisori de dragoste trimise de Joaquín „Chapo Guzmán” au stârnit mare vâlvă la apariţia lor în

Maxima Seguridad: *Almoloya y Puente Grande*, de Julio García, Nuevo Siglo Aguilar, Ciudad de México, 2001, pp. 21 – 28.

6 Poveste discutată şi în Diego Osorno, op. cit., p. 193.

7 Numeroase articole care analizează legăturile dintre guvernul federal şi Cartelul din Sinaloa au apărut în revista cel mai bine vândută din Mexic, *Proceso*, precum şi în alte publicaţii.

8 Juan Nepomuceno, cunoscut şi ca El Padrino de Matamoros, a fost o personalitate foarte influentă mai bine de jumătate de secol. La bătrâneţe i-a acordat un interviu lui Sam Dillon, „Matamoros Journal; în Mexic cântă canarii, numai unchiul Juan nu", *New York Times*, *9* februarie 1996.

9 Citat din manualul armatei SUA „Utilizarea surselor" redistribuit de ONG-ul School of Americas Watch.

10 Detalii despre aceste atacuri apar în comunicatul Mişcării Zapatiste (EZLN) cu titlul *Sobre el PFCRN*, *La Ofensiva Militar del Gobierno*, *los actos terroristas y el nombramiento de Cammacho* (11 ianuarie 1994).

11 Textul discuţiei a fost furnizat de un agent din Agencia Federal de Investigación (AFI).

12 Agentul DEA era Joe Dubois şi agentul FBI era Daniel Fuentes.

13 Reuniune prezentată prima dată de jurnalistul mexican Alberto Najar, care a făcut rost de un raport cu informaţii de la PGR. Ulterior va fi confirmată de mărturiile unor martori sub acoperire folosiţi de agenţii federali.

14 Respectiva crimă în masă a avut loc la Nuevo Laredo, pe 8 octombrie 2004.

15 Surse diferite indică mai multe oraşe unde s-ar fi născut Lazcano, însă, conform dovezilor, este vorba de un

oraş din Hidalgo, la graniţa cu statul Veracruz, zonă unde a sponsorizat cel puţin două biserici.

16 Asasinarea noului şef de poliţie din Nuevo Laredo, Alejandro Dominguez, a avut loc la data de 8 iunie 2005.

17 Bradley Roland Will, în vârstă de 38 de ani, a fost împuşcat mortal pe 27 octombrie 2006, în Oaxaca de Juárez. Cel puţin alţi doi oameni au fost ucişi în aceeaşi zi în mai multe altercaţii armate din Oaxaca de Juárez.

18 Fox a publicat aceste comentarii pe blogul său, la 9 august 2010.

Capitolul 6 – *Războinicii*

1 Felipe Calderón, *El Hijo Disobediente*: *Notas en Campana*, Aguilar, Ciudad de México, 2006, p. 16.

2 în prima dezbatere prezidenţială, pe 25 aprilie 2006.

3 Am scris despre asta pentru agenţia AP, în articole precum Ioan Grillo, „Mii de militari mexicani au primit ordin să aresteze traficanţi şi să incendieze recoltele de canabis şi opiu" Associated Press, 12 decembrie 2006.

4 Comentariu al lui Felipe Calderón la un eveniment al Departamentului de Apărare din Ciudad de México, din data de 10 februarie 2007.

5 Iniţiativa de la Mérida stipula iniţial suma de 1, 6 miliarde de dolari plătiţi între anii fiscali 2008 şi 2010. Ajutorul s-a prelungit după acea dată, iar preşedintele Obama a solicitat fonduri în valoare de 334 milioane de dolari pentru Mexic în 2011.

6 în bugetul de securitate federal al Mexicului pe anul 2011 erau incluse: 4, 7 miliarde acordate Departamentului de Apărare (Sedeña), 1, 46 miliarde acordate flotei navale şi corpurilor de armată ale puşcaşilor marini (Semar), 2, 8 miliarde de dolari acordate Departamentului Siguranţei Publice (SSP) şi 5, 76 miliarde acordate Procuraturii Federale Generale (PGR) – în total, 14, 72 miliarde de dolari.

7 Declaraţia lui Edgar Valdéz a fost filmată de agenţi de la Departamentul Siguranţei Publice (SSP) şi apoi dată publicităţii.

8 O tonă de cocaină înseamnă 1.000 de kilograme de pachete de cocaină sau un milion de grame.

9 Mesajul a fost afişat pe pături în mai multe oraşe din Mexic pe 12 februarie 2010.

10 Paquiro, „Breve Tumba-Burros Culichi Inglés para Corresponsales (de Guerra)", *La Lucha*, septembrie 2008.

11 Arturo Beltrán Leyva a fost ucis pe 16 decembrie 2009. Informaţii detaliate se găsesc într-o circulară a Departamentului de Stat dată publicităţii de Wikileaks, cu titlul „Şeful mafiot Arturo Beltrán Leyva a fost doborât într-o operaţiune a forţelor navale mexicane" (pusă în circulaţie pe 17 decembrie 2009).

12 Statisticile oficiale ale guvernului mexican în ceea ce priveşte rata omuciderilor în comparaţie cu cifrele de la recensământul populaţiei au stabilit că în anul 2009 rata crimelor din Ciudad Juárez este de 191 la 100.000 de locuitori, iar în 2011, aceasta a crescut la 229 la 100.000 de locuitori. Potrivit statisticilor FBI-ului, în 2009 cel mai violent oraş din SUA a fost New Orleans, unde s-au petrecut 52 de omucideri la 100.000 de locuitori.

13 Cifra de 10.000 de membri Los Zetas a fost furnizată de un membru CISEN, agenţia de spionaj mexicană, în cadrul unei conferinţe de presă din 2010.

14 Comisia Naţională pentru Drepturile Omului din Mexic a raportat în cadrul unei conferinţe de presă din 22 noiembrie 2010 din Ciudad de México că deţine peste 100 de dosare cu cazuri de civili ucişi de poliţie sau armată.

15 Acest comentariu al subsecretarului armatei Joseph Westphal datează din 8 februarie 2011, în cadrul unei vizite la Institutul Politic Hinckley al Universităţii din Utah.

Capitolul 7 – *Traficul*

1 Conform statisticilor furnizate de Departamentul de Securitate Internă, de care aparţin Poliţia de Frontieră şi Paza Portuară.

2 Potrivit „World Drug Report”, 2010, publicat de Biroul pe Probleme de Droguri şi Infracţionalitate al Naţiunilor Unite.

3 Agenţii poliţiei de frontieră au descoperit tunelul lung de 730 de metri în Otay Mesa, în ianuarie 2006. E şi în ziua de azi cel mai lung tunel de felul ăsta descoperit vreodată.

4 Sondajul poartă titlul „Sondaj naţional în domeniul sănătăţii şi consumului de droguri”.

5 Rapoartele, cu titlul „Cât cheltuiesc consumatorii americani pe droguri ilegale, 1988 – 2000”, erau întocmite pentru uzul Biroului pentru Politici Naţionale de Control al Drogurilor (condus de şeful suprem însărcinat cu politicile antidrog) de către consultanţi privaţi.

6 În raportul anual întocmit de Petróleos Mexicanos (Pemex) în 2009.

7 Cifre furnizate de Banca Naţională Mexicană pe baza transferurilor bancare şi electronice de sume mici.

8 Genaro García Luna, secretarul însărcinat cu siguranţa publică, a făcut această declaraţie într-un discurs ţinut la Conferinţa Naţională a Guvernatorilor din Puerto Vallaría, la 7 august 2010.

9 Jason Lange, „De la spa-uri la bănci, economia mexicană e susţinută de droguri”, Reuters, 22 ianuarie 2010.

10 Lista neagră este intitulată „Listă de cetăţeni cu statut special şi persoane indezirabile” şi e pusă în circulaţie de către Biroul de Control al Bunurilor Străine din cadrul Trezoreriei Naţionale.

11 Citat din „World Drug Report”, 2009, întocmit de Biroul pe Probleme de Droguri şi Infracţionalitate al Naţiunilor Unite.

12 Interviu acordat agenţiei AP la New York, în mai 2007, şi dat publicităţii în iulie 2007, după ce AP a încercat să coroboreze informaţii confidenţiale. Întârzierea a dus la apariţia teoriilor conspiraţioniste în mass-media mexicană.

Capitolul 8 – *Crima*

1 Un capitol detaliat despre El Gitano se găseşte în Diego Osorno, op. cit., pp. 95 – 109.

2 José Gonzáles, *El Negro del Negro Durazo*: *La biografia criminal de Durazo*, *escrita por su Jefe de Ayudantes*, Editorial Posada, Ciudad de México, 1983, p.22.

3 Tabio Castillo, *Los Jinetes de la Cocaina*, Editorial Documents Periodísticos, Bogotá, 1987, p. II.

4 Statistici ale omuciderilor furnizate de Institutul Naţional de Medicină şi Ştiinţă Legală din Columbia.

5 Poliţia l-a împuşcat pe Pablo Escobar în Medellín, pe 2 decembrie 1993.

6 Cifra statistică de 22% reprezentând şomajul în rândul tinerilor columbieni – aproximativ dublul ratei totale a şomajului – este valabilă pe martie 2010, luna în care am realizat interviul.

7 Cântecul „Oficio Pistolero" de formaţia norteña Grupo Cartel.

8 Informaţia că deţinuţii ies din închisoare ca să comită omucideri a fost dată publicităţii pe 25 iulie 2010, stârnind un adevărat scandal politic.

9 La recensământul din 2010 s-a stabilit cifra de 1 328.000 locuitori ai ariei metropolitane Ciudad de México.

10 în studiul guvernamental „Todos Somos Juárez, Reconstruyamos La Ciudad", Ciudad Juárez, Colegio de la Frontera Norte, martie 2010, p. 4.

11 în Mexic pedepsele maxime pentru minori variază în funcţie de stat şi vârstă, însă nu se admit nicăieri peste cinci ani. În statul Morelos cei sub 16 ani pot primi doar trei ani de închisoare, fapt ajuns de notorietate după ce, în

decembrie 2010, a fost arestat presupusul asasin de 14 ani Edgar Jiménez, alias El Ponchis.

Capitolul 9 – *Cultura*

1 Frază din prima poezie despre Robin Hood de care ştim, datând din secolul al XV-lea.

2 Declaraţie dată de Edgar „Barbie" Valdéz Departamentului de Securitate Publică (SSP), filmată de agenţi şi furnizată presei.

3 Vicente T. Mendoza, *El Romance Español y El Corrido Méxicano*: *Estudio Comparativo*, Ciudad de México, Universidad Nacionál Autónoma de México, 1939, p. 219.

4 Américo Paredes, *With His Pistol in His Hand*, University of Texas Press, 1958, p.3.

5 Sam Quinones, *True Tales from Another México*: *The Lynch Mob*, *the Topside Kings*, *Chalino and the Bronx*, University of New Mexico Press, Albuquerque, 2001.

6 Asasinarea lui Valentín Elizalde a avut loc în Reynosa, pe 25 noiembrie 2006.

7 Valentín Elizalde este înmormântat în oraşul sinaloez Guasave.

Capitolul 10 – *Credinţa*

1 Cardinalul Norberto Rivera din Ciudad de México a dat o declaraţie în care recunoştea şi condamna răspândirea pomenilor date de traficanţi, în gazeta parohială *Desde la Fe* din 31 octombrie 2010.

2 Versuri din cântecul „Corrido a Malverde" de Julio Chaidez.

3 înaintea conchistei spaniole din 1521, Ciudad de México purta numele de Tenochtitlán şi includea centrul istoric din epoca modernă, pe când zona cartierului Tepito şi a altora se afla la margine.

4 Actriţa şi dansatoarea Niurka Marcos, originară din Cuba, s-a căsătorit cu actorul Bobby Larios într-o ceremonie condusă de David Romo, în februarie 2004.

5 Biserica lui Romo a fost înregistrată la Ministerul de Interne (Gobernación) cu titlul de Iglesia Católica Tradicional México-EEUU. Gobernación a anulat înregistrarea în aprilie 2007.

6 Viaţa şi moartea lui Jonathan Legaría sunt prezentate în detaliu şi în „Vida, Obra y Fin de Padrino Endoque, el ahijaro de la Santa Muerte”, *Emeequis*, 1 septembrie 2008.

7 Cadavrele au fost descoperite în statul Yucatán, pe 28 august 2008. Cei trei suspecţi bănuiţi de crimă au fost arestaţi în apropiere, în Cancún, pe 2 septembrie 2008.

8 Lui Mictecacihuatl i se mai spune şi Catrina şi e reprezentată printr-o figură scheletică similară Santei Muerte.

9 Bandiţii au săvârşit această atrocitate în oraşul Uruapan, pe 6 septembrie 2006.

10 John Eldredge, *Wild at Heart*: *Discovering the Secret of a Man's Soul*, Thomas Nelson, Nashville, 2001.

11 Armando Valencia Cornello, bănuit a fi un şef mafiot puternic din Michoacán, a fost arestat pe 15 august 2003.

12 Anunţul a apărut în *La Voz de Michoacán*, 22 noiembrie 2006.

13 Servand-o Gómez, alias La Tuta, a sunat pentru a vorbi în direct cu Marcos Knapp, prezentatorul emisiunii *Voz y Solución*, pe 15 iulie 2009.

14 Din câte se cunoaşte, Nazario Moreno a fost împuşcat în Apatzingán pe 9 decembrie 2010. Avea 40 de ani.

Capitolul 11 – *Insurgenţa*

1 *Breaking Bad*, serial produs de Vince Gilligan, sezonul 2, episodul 7, 19 aprilie 2009.

2 Alejandro Almazán, *Entre Perros*, Grijalbo Mandador! Ciudad de México, 2009.

3 John P. Sullivan şi Adam Elkus, „Cartel v. Cartel:

México's Criminal Insurgency", *Small Wars Journal* 26 ianuarie 2010.

4 Raport intitulat „Joint Operating Environment 2008", întocmit de Comandamentul Forţelor Armate Americane, cu sediul în Virginia.

5 Clinton a făcut aceste comentarii în şedinţa Consiliului de Relaţii Externe de la Washington, pe 8 septembrie 2010.

6 Vezi *Merriam-Websters Collegiate Dictionary* pentru limba engleză, ediţia a 11-a 2003.

7 Declaraţie emisă de Departamentul Relaţiilor Externe al Mexicului pe 9 februarie 2011.

8 Eric Hobsbawm, *Primitive Rebels*: *Studies în Archaic Forms of Social Movement in the 19th and 20th Centuries*, Manchester University Press, Manchester, 1959.

9 Stephen Metz, „The Future of Insurgency", *Strategic Studies Institutey* 10 decembrie 1993.

10 Interogatoriul lui Marco Vinicio Cobo a fost realizat de serviciile de informaţii din cadrul armatei după arestarea lui la data de 3 aprilie 2008, în Salina Cruz, statul Oaxaca.

11 Servand-o Gómez, alias La Tuta, l-a sunat în direct pe prezentatorul Marcos Knapp în timpul emisiunii *Voy y Solución*, pe 15 iulie 2009.

12 Bandiţi înarmaţi l-au asasinat pe candidatul PRI Rodolfo Torre, pe 28 iunie 2010. Fratele său a preluat candidatura şi a câştigat alegerile ca guvernator al statului Tamaulipas.

13 Editorial de pe prima pagină a ziarului *El Diario de Juárez*, în numărul din 19 septembrie 2010.

14 Interogatoriul lui Miguel Ortiz a fost realizat de mai mulţi membri ai Departamentului Siguranţei Publice din Mexic.

15 Atentatul la adresa Minervei Bautista a avut loc la

marginea oraşului Morelia, pe 24 aprilie 2010.

16 Antrenamentul filmat al presupuşilor membri „La Resistencia” a fost dat publicităţii în februarie 2011.

17 Cifre furnizate de Departamentul Apărării Naţionale a Mexicului (Sedeña).

18 Raport intitulat „Combating Arms Trafficking” emis de ambasada SUA din Ciudad de México în mai 2010.

19 Captura a avut loc în Laredo, Texas, pe 29 mai 2010.

20 Nick Miroff şi William Booth, „Mexican drug cartels newest weapon: Cold War-era grenades made in U.S.”, *Washington Post*, 17 iulie 2010.

21 Puşcaşii marini l-au împuşcat pe Ezequiel Cárdenas în Matamoros, pe 5 noiembrie 2010.

22 Conform raportului intitulat „Advisory: Explozives Theft by Armed Subjects”, emis de Centrul de Monitorizare a Bombelor din SUA, pe 16 februarie 2009.

23 Mărturisirea lui Noe Fuentes a fost dată publicităţii de Departamentul Siguranţei Publice după arestarea sa în Juárez, pe 13 august 2010.

24 Cadavrele au fost descoperite în statul Yucatán pe 28 august 2008.

Capitolul 12 – *Urmărire sub acoperire*

1 Primul scandal a izbucnit în 2005, după reportajul lui Alfredo Corchado din *Dallas Morning News*. Al doilea scandal a izbucnit în 2009 şi a fost acoperit de diverse agenţii de ştiri.

2 Andrés López, *El Cartel de los Sapos*, Planeta, Bogotá, 2008.

3 Detaliile cazului Cárdenas au apărut într-o serie de articole semnate de Dane Schiller, în *Houston Chronicle*, 2010.

4 Într-un discurs ţinut de Richard Nixon pe 18 septembrie 1972.

Capitolul 13 – *Expansiunea*

1 Potrivit „FBI Uniform Crime Reports”, 2004 – 2010.

2 Cifre furnizate de Departamentul de Poliţie din Phoenix.

3 Ibid.

4 Ibid.

5 Centrul Naţional de Informaţii în Domeniul Drogurilor, *Cities în Which Mexican DTOS Operate Within the United States*, 11 aprilie 2008, raport adus la zi în „National Drug Threat Assesment 2009”, ianuarie 2009.

6 Rechizitoriu al Tribunalului Districtual American din Illinois, Districtul de Nord, Divizia de Est, în cazul Statele Unite ale Americii contra lui Arturo Beltrán Leyva.

7 În excelentul documentar *Blood River*: *Barrio Azteca*, Sezonul 5, episodul 4 din serialul *Gangland* de pe History Channel, difuzat pe 18 iunie 2009.

8 Atacurile intentate asupra funcţionarilor de la consulat au avut loc în Ciudad Juárez, pe 13 martie 2010.

9 Conform mărturiilor de la proces citate în apelul cu titlul „Rosalio Reta contra Statului Texas” înaintat Curţii de Justiţie Districtuale nr. 49 din Texas la data de 3 martie 2010.

10 în raportul intitulat „Precusors and chemicals frequently used in the illicit manufacture of narcotic drugs and psychotropic substances”, al Biroului International de Control al Narcoticelor din data de 19 februarie 2009.

11 Generalul Julian Aristides Gonzalez a fost împuşcat în Tegucigalpa pe 8 decembrie 2009.

12 înmormântarea a avut loc în Tegucigalpa pe 9 decembrie 2009.

Capitolul 14 – *Diversificarea*

1 În 2011 şase milioane de peso echivalau cu aproximativ 500.000 de dolari.

2 Studiu emis de Camera inferioară a Congresului (Cámara de Diputados) pe baza statisticilor oficiale, pe 7 septembrie 2010.

3 Directorii Camerei de Comerţ din Juárez şi Asociaţiei Uzinelor au cerut public intervenţia Organizaţiei Naţiunilor Unite în noiembrie 2009. Oficialităţile ONU au răspuns că este necesară o solicitare directă din partea guvernului federal al Mexicului.

4 Arizmendi a fost arestat în Năucalpan, statul México, pe 17 august 1998. La ora actuală îşi ispăşeşte cei 50 de ani de închisoare.

5 Vicente Fernández a declarat ulterior că şi-a oferit propriile degete fiului său pentru transplant, însă un medic l-a sfătuit să nu încerce.

6 Rosario Mosso Castro, „Secuestradores Vienen de Sinaloa", *Zeta* (nr. 1712, 2007)

7 Comisión Nacionál de Derechos Humanos, „Informe especial sobre Ios casos de secuestro contra migrantes", 15 iunie 2009.

8 Amnesty International, „México: Invisible Victims. Migrants on the Move in México", 28 aprilie 2010.

9 Supravieţuitorul a intrat în contact cu puşcaşii marini pe 23 august 2009. Se presupune că masacrul a avut loc pe 21 sau 22 august.

10 Conform studiului guvernamental „Ecuestra Nacionál de Ocupación y Empleo Istituto Nacionál", emis de Istituto Nacionál de Estadística y Geografia (Inegi), 13 august 2010.

11 Diego Gambetta, *The Sicilian Mafia*: *The Business of Private Protection*, Harvard University Press, Cambridge, 1993.

12 Cifre furnizate de Pemex.

13 Raportul iniţial Pemex pe anul 2010, emis la 1 martie 2011.

Capitolul 15 – *Pacea*

1 Zedillo, Gaviria şi Cardoso şi-au expus argumentele într-un document intitulat „Drogas y democracia: Hacia un cambio de paradigma", 11 februarie 2009.

2 Estimare expusă în lucrarea profesorilor Jeffery Miron de la Harvard şi Katherine Waldock de la Universitatea din New York cu titlul „The Budgetary Impact of Ending Drug Prohibition”, Cato Institute, 2010.

3 Printre asemenea tratate se numără Convenţia împotriva Traficului Ilicit de Narcotice şi Substanţe Psihotrope al Naţiunilor Unite din 1988, Convenţia împotriva Substanţelor Psihotrope din 1971 şi Convenţia Unică împotriva Narcoticelor din 1961.

4 Legea care decriminaliza posesia de narcotice în cantităţi mici a intrat în vigoare în Mexic pe 20 august 2009.

5 Corporaţia Rand, „Legalizing Marijuana în California Will Not Dramatically Reduce Mexican Drug Trafficking Revenues”, 12 octombrie 2010.

6 Captura de marijuana a avut loc pe 18 octombrie 2010. Narcomanii sub tratament de recuperare au fost împuşcaţi pe 24 octombrie.

7 Circulară secretă a Departamentului de Stat dată publicităţii de Wikileaks, „México Navy Operation Nets Drug Kingpin Arturo Beltrán Leyva” (postată pe 17 decembrie 2009).

8 Circulară secretă a Departamentului de Stat dată publicităţii de Wikileaks, „Scene-setter for the Opening of the Defense Bilateral Working Group” (postată pe 29 ianuarie 2010).

9 Interviul cu Gaviria a avut loc în Ciudad de México pe 22 februarie 2010.

10 Cifră furnizată reporterilor de secretarul de învăţământ Mario Delgado pe 6 decembrie 2010.

11 Leoluca Orlando a fost primarul oraşului Palermo între 1985 – 1990 şi 1993 – 2000.

Mulţumiri

Jurnaliştii străini nu ar reuşi să scrie nici cel mai mic articol despre războiul drogurilor din Mexic dacă nu ar beneficia de munca şi ajutorul jurnaliştilor şi cercetătorilor mexicani, care trudesc zi şi noapte în condiţii incredibil de grele. Nu încetez să mă minunez de profesionalismul şi generozitatea colegilor mei mexicani. Le mulţumesc în special persoanelor enumerate mai jos. Aş mai dori să le mulţumesc şi tuturor persoanelor care au acceptat să fie intervievate în cursul elaborării acestei cărţi şi mi-au împărtăşit crimele şi tragediile cu care s-au confruntat şi felul în care au reuşit să supravieţuiască, adesea asumându-şi destule riscuri. Pe lângă persoanele menţionate în carte, mai există zeci de alţi oameni care m-au ajutat să dau formă lucrării prin interviurile pe care mi le-au acordat. Printre ei se află numeroşi agenţi ATF, DEA, FBI, PGR, din poliţia federală şi armata mexicană, membri ai Congresului, avocaţi şi activişti, precum şi mulţi membri de bandă, contrabandişti, narcomani şi destui beţivi.

Ciudad de México: Diego Osorno, Alejandra Chombo, Daniel Hernández, Alejandro Almázan, Luis Astorga, José Reveles, John Dickie, Marcela Turati, Alfredo Corchado, Dudley Althaus, Guillermo Osorno, Gustavo Valcarcel, Mark Stevenson, Eduardo Castillo, Wendy Pérez, Laurence Cuvilliert, Matthieu Comin, Jonathan Roeder, Jason Lange, José Cohen, José Antonio Crespo, Lorenzo Meyer, Federico Estevez, Ciro Gómez Leyva, Alejandro Sánchez, Alberto

Najar. Enrique Marţi, Jorge Barrera, Marco Ugarte, Olga Rodriguez, Louis Loizides.

Sinaloa: Fernando Brito şi *El Debate de Sinaloa*, Fidel Duran, Javier Valdez (şi personalul de la El Guayabo), Ismael Bohorquez, Froylan Enciso, Vladimir Ramírez, Răul Quiroz, Barbara Obeso, Cruz Serrano, Emma Quiroz, Bobadilla Arturo Vargas şi tot colectivul *La Locha*, Elmer

Mendoza, Lizette Fernández, Francisco Cuamea, Manuel Insunza, Socorro Orozco, Mercedes Murillo.

Restul Mexicului: Miguel Perea, Justino Mirando, Francisco Catellanos, Magdiel Hernández, José Maria Álvarez, Vicente Calderón, Victor Jaime, Victor Clark, Luis Pérez, Martha Cazares, Miguel Turriza, Jorge Machuca, Jorge Charez.

America Centrală şi de Sud: Alfredo Rangel, Oliver Schmieg, John Otis, Wenceslau Rodriguez, Juan Carlos Llorca, Lourdes Honduras, Mery Carcamo, Kenya Torres, Noe Leiva, Karla Ramos, Gustavo Duncan, Otilia Lux.

Statele Unite ale Americii: Michael Marizco, Mike „Mad Dog" Kirsch, Elijah Wald, Chris Shively, Darlene Stinston, Dane Schiller, Jim Pinkerton, Tracey Eaton, Tim Padgett, Howard Chua, Tony Karon, Stephanie Carlow, Mark Scheffler, Tomás Mucha, Charles Sennot, Jorge Mujica, George Grayson, Rob Winder.

Multe mulţumiri în special agentei literare Katherine Fausset şi editorului meu Pete Beatty pentru că au crezut în această carte şi au făcut posibilă apariţia ei. Fără ei n-aş fi ajuns nicăieri. Nici fără părinţii mei. Îi mulţumesc şi soţia mea Myri, care a rezistat alături de mine de-a lungul unui deceniu de reportaje despre traficanţii de droguri. Vă mulţumesc.

Index

Ábrego, Juan García, 139
Acapulco, 72, 125, 166, 176, 182
Agenţia de Luptă împotriva Drogurilor (DEA), 22, 23, 74, 78 – 80, 83 – 85, 87, 89, 93, 97, 100, 105 – 110, 112, 115, 127, 130, 132, 133, 145, 148, 155, 183, 210, 260, 332, 335, 338, 341 – 348, 366, 367, 370, 413, 421
Afghanistan, 69, 83, 115, 186, 199, 214, 249, 307, 309, 326, 422
Africa, 378
Africa de Sud, 141
Africa de Vest, 379
Agenţia de Reglementare a Imigrării şi Serviciilor Vamale, 342
Aguilar, Carlos, 87
Al. Doilea Război Mondial, 64, 65, 90, 109, 111
Almada, Mario, 262
Almazán, Alejandro, 304, 443
Al-Qaida, 166, 308, 319, 327, 330
Althaus, Dudley, 158
Annan, Kofi, 27, 358
Anslinger, Harry, 65, 75
Arellano, Félix, Benjamin, 129, 139, 353
Arellano, Félix, Francisco, Arellano, Félix, Ramón, 129, 137, 138, 148
Arellano, Félix, fraţii, 120, 126, 127, 129, 136 – 139, 147, 150, 193
Argentina, 360
Arizmendi, Daniel (Taie-Ureche), 17, 390
Arizona, 44, 107, 109, 127, 147, 283, 286, 320, 322 – 325, 362, 364
Armata Republicană Irlandeză (IRA), 29, 308, 327
Artiştii Asasini, 15, 254
Astorga, Luis, 32, 56, 443

Austin, Texas, 362
Australia, 288, 378
Avilés, Pedro, 85
Azerbaidjan, 378
Barrio 18, banda, 381, 382
Barrio Azteca, 15, 253, 373 – 376, 400, 416
212, 354 Barron, David, 138
212, 355 Bautista, Efrain, 68, 262
212, 356 Bautista, Minerva, 318
212, 357 Bejar, José Egozi, 80
212, 358 Beltrán Leyva, Arturo (Barbă), 39, 40, 66, 157, 160, 167, 182 – 186, 189 – 191, 196 – 198, 272, 280, 305, 355, 369, 370.
212, 359 Bergman, Jay, 104, 130, 131, 133.
212, 360 Bias, Len, 111
Biroul pentru Regularizarea Alcoolului, Tutunului şi Armelor de Foc (ATF), 81
Blanco, Griselda, 103
Blancornelas, Jesús, 32, 119 – 122, 125, 126, 129, 137 – 140, 443
Brazilia, 19
Breaking Bad (serial TV), 303, 304
buchones, 24, 273, 286
burros, 80
Bush, George, 103, 104
Bush, George W., 179, 323, 342, 417
Calderón, Felipe, 22, 28, 147 – 149, 168, 169, 171 – 185, 197, 199 – 201, 228, 249, 326, 328, 332, 356, 417, 433, 437, 439, 442
Calderón, Luis, 173, 174
Calderóni, Guillermo Gonzáles, 124, 125
California, 44, 50, 56, 68, 72, 79, 107, 108, 127, 172, 220, 262, 265, 268, 279, 284, 296, 338, 340, 358, 359, 373, 407 – 409, 411, 418 – 421
Calles, Plutarco Elias, 63

Camarena, Enrique „Kiki”, 93, 108 – 111, 116, 117, 148, 202
Cancún, 21, 30
Capone, Al, 58, 260, 386, 402, 411
Cárdenas, Cuauhtémoc, 123
Cárdenas, Ezequiel, 326
Cárdenas, Lázaro, 63, 123
Cárdenas, Osiei, 148, 150, 153 – 157, 177, 352, 353, 355
Cardoso, Fernando, 410
Carillo Fuentes, Amado, 127, 183, 302
cartelul de la Medellín, 74, 95, 99, 100, 102, 104, 240, 416
cartelul din Golf, 101, 149, 150, 153, 157, 164, 165, 177, 181, 198, 355
cartelul din Guadalajara, 41, 95, 100, 107
cartelul din Sinaloa, 41, 42, 146, 157, 163, 177, 181, 185, 249, 252, 254, 275, 276 – 278, 312, 355, 362, 364, 366, 368 – 370, 372, 374, 381, 391, 392, 416, 439, 442
cartelul din Tijuana, 120, 126, 272, 355, 364
cartelul La Familia, 261, 282, 292, 294 – 301, 309, 310, 312, 314 – 318, 328, 355, 386, 392, 400, 416, 421
Carter, Jimmy, 85, 87, 103, 408
Castro, Fausto „Tano”, 257, 278
Castro, Fidel, 79, 81
Chávez, Hugo, 381
Chiapas, 27, 152, 198
Chicago, 21, 58, 59, 73, 81, 194, 262, 278, 363, 369, 370, 372, 402, 411
Chihuahua, 40, 264, 392
China, 49, 54, 229 – 232, 313, 322, 379, 413, Chile, 97
Ciudad de México, 42, 65, 70, 76, 80, 85, 110, 121, 135, 139, 148, 156, 165, 167, 176, 178, 180, 186, 190, 196, 200, 227, 228, 232, 236, 237, 260, 273, 274, 288, 290, 293,

403, 406, 424, 436
Ciudad Juárez, 14, 17, 55, 6, 761, 89, 150, 183, 198, 211, 214.
217, 218, 226, 236, 238, 247, 303, 343, 363, 399, 405, 406, 427
Clinton, Bill, 124, 135, 224, 314, 323
Clinton, Hillary, 22, 201, 306
Cobo, Marco Vinicio, 310
Coke, Christopher „Dudus”, 20
Columbia, 69, 83, 84, 94, 101, 107, 110, 127, 145, 166, 212, 214, 242, 279, 306, 307, 314, 336, 348, 349, 352, 354, 355, 367, 370, 379, 381, 417, 425, 426, 429, 436
Compania Indiilor de Est, 49
Coronel, Ignacio „Nacho”, 280
Cortés, Hernán, 42, 196
crack, 111 – 113, 158, 159, 223, 288, 358, 371, 414, 416
Cuba, 79, 97, 313
Culiacán, 41, 50, 60, 82 – 84, 87, 105, 126, 183 – 192, 196, 197, 205, 207, 208, 220, 234, 246, 269, 272, 273, 278, 280, 281, 283, 287, 323, 369, 391, 405, 427, 431
Dallas, 149, 150, 301, 376, 411
Dante, Sergio, 33
Delgado, Americo, 33
Díaz, Porfirio, 45, 55, 63, 2285
Dominguez, Alejandro, 33, 161, 162
Drummond, John, 107
Duran, Fidel, 187
Durango, 16, 40, 41, 55, 61, 69, 126, 236, 248, 327
Durazo, Arturo, 237
Egipt, 379
El Paso, 59, 62, 73, 198, 219, 250, 361, 362, 373 – 375
El Salvador, 19, 160, 307, 326, 393
Elizalde, Valentin (Cocoşul de Aur), 257, 258, 269,

274, 276, 278, 279
Elkus, Adam, 305
Elţîn, Boris, 143
encobijado, 130
Escandon, Iran, 214 – 217
Escobar, Pablo, 17, 42, 99, 100, 131, 132, 239 – 241, 327, 351, 354, 355, 410
Esternberg, Isaac Guttnan, 237
Europa, 39, 42, 49, 57, 61, 63, 245, 273, 379, 407, 414
Fajardo, Sergio, 429
Falcon, Alberto Sicilia, 79 – 82, 97, 104
FARC, 115, 381, 382
Feeley, John, 424
Fernández, Vicente, 391
Ferriz, José Reyes, 399, 400
Fierro, Rodolfo, 55
Flores, Margarita, 369, 370
Flores, Pedro, 369, 370
Florida, 30, 80, 103, 104, 107, 131
Forcelli, Peter, 323, 324
Fox, Vicente, 27, 28, 141 – 148, 155, 157, 160, 168 – 170, 173, 177, 178, 181, 184, 230, 411, 412, 415
Franţa, 77
Gabo, 406
Gallardo, Miguel Ángel Félix, 105 – 107, 109, 124 – 126, 147, 443
Gambetta, Diego, 401
García, Teodoro, 183
gatilleros, 236
Gaviria, César, 410, 425, 426
Giancana, Sam, 81
Goldbaum, David, 56
Golful Porcilor, 81
Gómez, Sergio, 278

Gómez, Servand-o (La Tuta), 296, 303, 310, 316
González, Jaime (Ciocanul), 279
González, Jesús, 284 – 286
González, José, 237
Gonzalez, Julian Aristides, 33, 380
Gorbaciov, Mihail, 143
Gravano, Salvatore „Sammy Taurul”, 93
Grupul Forţelor Speciale Aeropurtate (GAFE), 151, 152, 155
Guadalajara, 85, 106 – 109, 120, 124, 128, 129, 145, 216, 227, 439
Guasaveña, banda, 258, 276
Guatemala, 129, 164, 166, 198, 319, 326, 378, 393
Guerrero, 69, 70, 72, 165, 191, 236, 301
Guillen, Jacobo, 358, 371
Guineea-Bissau, 379
Gutiérrez Rebollo, Jesús, 143, 154
Guzmán Decena, Arturo, 150, 151, 424
Guzmán, Edgar, 190
Guzmán, Joaquín „Chapo”, 39, 66, 125 – 129, 145 – 147, 151 – 161, 183 – 186, 188, 189, 210, 280, 327, 353, 368 – 371, 381
Hamas, 29
Hank, Jorge, 122
Hendrix, Jimi, 68
Hernandez, Zulema, heroină, 24, 26, 48, 59, 61, 62, 64, 66, 74 – 79, 97, 98, 105, 136, 158, 159, 205, 207, 210, 219, 220, 225, 341, 353, 363, 367, 370, 409, 410, 414 – 417
Herrera, Alma, 193, 431
Herrera, César, 193 – 195
Herrera, Cristóbal, 193 – 195
Hidalgo, Miguel, 264
hipioţi, 67, 68, 73, 84

Hobbes, Thomas, 383
Hobsbawm, Eric, 309
Houston Chronicle, 157, 158, 352
Houston, 149, 176, 364, 376, 403, 411
Hugo, Victor, 416
India, 49, 313, 379, 426
Iran, 379, 413, Irak, 49, 153, 186, 199, 200, 249, 307, 326, 400, 426
Jacobo, César, 272
Jalisco, 69, 283, 284, 301, 358
Jamaica, 20
Jasso, Ignacia (La Nacha), 61, 62
Joplin, Janis, 68
Jung, George, 73, 97
Kaczyński, Theodore, 93
Kalaşnikov, Mihail, 90
Kelley, Jerry, 83
Lazcano, Heriberto (Călăul), 161, 199, 356
Lazcano, Manuel, 60, 61, 64 – 66
Legarla, Jonathan (Comandante Pantera), 290 – 292
Legea Harrison a Narcoticelor, 54, 55, 96
Legea împotriva Organizaţiilor Speculante şi Corupte (RICO), 100
Lehder, Carlos, 74, 99
Liddy, G. Gordon, 76
Lins, Paulo, 32
Llosa, Mario Vargas, 63
Loaiza, Rodolfo, 236
Los Zetas, 122, 149, 154 – 167, 175, 181 – 183, 189, 191, 198 – 202, 249, 277, 292, 293, 297, 300, 310, 312, 315, 317, 319, 328, 330 – 332, 353, 355, 356, 363, 364, 376 – 378, 381, 383, 386, 393 – 403, 416, 421 – 424, 439, 442, 454
López Obrador, Andrés Manuel, 168 – 171, 175, 179,

435, 441
López, Andrés, 352
Los Angeles, 56, 75, 104, 112, 113, 137, 172, 259, 266, 267, 341, 358 – 360, 363, 364, 371, 372, 407, 420
Los Herederos de Sinaloa, 278
Los Tigres del Norte, 141, 265 – 267, 274
Lugo, Conrado, 269
maci, 37, 38, 40, 46, 49, 50, 54, 60, 61, 64 – 66, 82, 413
Madrazo, Roberto, 175
Malverde, Jesús, 283 – 287
Mandela, Nelson, 141
Mara Salvatrucha, 19, 160, 381
Marcos, Subcomandante, 27, 152
Maria Costa, Antonio, 229
marijuana, 24, 40, 67, 69 – 76, 79, 83, 84, 87 – 91, 98, 105, 106, 108, 109, 158, 165, 206, 207, 210, 218, 220, 224, 240, 262, 266, 281, 283, 324, 338, 340, 341, 360, 363, 367, 407 – 411, 413, 414, 417 – 421, 436
Maroc, 69, 214
Martinez, Oscar, 393, 398
Matamoros, 55, 155, 161, 322, 326
Matta Ballasteros, Juan Ramón (El Negro), 93, 96, 100, 109, 113, 124, 353, 367, 379
Mazatlán, 41, 50, 139, 236, 276
Medina Mora, Eduardo, 182
Méndez, José de Jesús, 296
Mendoza, Vincent T” 264
Mermelstein, Max, 97
metamfetaminá, 24, 41, 180, 205 – 207, 210, 219, 231, 232, 301, 341, 358 – 360, 363, 367, 371, 378, 414, 415, 417
Metz, Steven, 310
Miami, 79, 94, 102, 103, 132, 352
Michoacán, 148, 166, 167, 175 – 177, 200, 236, 278,

294, 297, 299 – 301, 209, 310, 312 – 318, 328, 340, 392, 402, 403, 433
Millán, Édgar, 190, 191
Mills, Barry Byron, 93
Montoya, Pedro de 42
Moreno, Nazario, 282, 296, 301, 302, 316, 355
Morera, Maria Elena, 388
morfină, 48, 52, 57, 65
Monday, Mickey, 97, 102
Murillo, Diego (Don Berna), 240, 241, 429
narcocorridos, 24, 258, 259, 263, 266, 268 – 270, 286, 306
narcocultura, 258, 273
Naţiunile Unite, 144, 212, 225, 229, 378, 387, 413
Nepomuceno, Juan, 149
New York, 50, 93, 96, 107, 121, 132, 212, 225, 231, 323, 363, 370, 401
Nicaragua, 94, 96, 112, 115, 326, 379, 425
Nixon, Richard, 67, 74 – 78, 178, 354
Nogales, 55, 64, 65, 362
Noriega, Manuel, 94, 116
Nuevo Laredo, 55, 87, 148 – 150, 158 – 162, 164, 181, 183, 219, 261
Oaxaca, 169, 178, 179, 198, 310, 395
Olanda, 414, 417
opiu, 37 – 41, 46 – 61, 64 – 66, 69, 76, 77, 82, 83, 236, 287, 410, 413
Organizaţia Exportatorilor de Petrol (OPEC), 99
Organizaţia Nord-Americană a Comerţului Liber (NAFTA), 120
Orlando, Leoluca, 428
Ortiz, Francisco, 140
Ortiz, Miguel, 314 – 319
Palenque, 22
Palermo, 42, 428

Palma, Hector „Albul”, 177
Panamá, 94, 116, 212, 335, 343 – 346
Paraquat, 83, 84, 90
Paredes, Américo, 265
Partidul Acţiunii Naţionale, 142, 168, 173, 174, 184, 434, 441
Pascual, Carlos, 423
Pemex, 403
Pensamientos, 297, 299
Pershing, John, 159
Perú, 97, 306, 360
Phoenix, 323, 362 – 367
Pinkerton, Jim, 158
Polonia, 141
Porter, William Sydney, 379
Portugalia, 414, 417
Posadas Ocampo, Juan Jesús, 128
Ramirez, Sandra, 252, 427
Rattenbury, John, 205
Războiul Civil American, 29
Războiul din Vietnam, 29, 78
Războiul Rece, 94, 112, 115, 120, 310, 326, 444
Reagan, Ronald, 103, 104, 107, 108, 111, 131, 178
Reid, Richard, 93
Reta, Rosalio, 376, 377
Reveles, José, 145
Revoluţia din Mexic, 306
Reynosa, 55, 248, 258, 276, 277, 395
Reynoso, Jorge, 262
Rio Grande, 14, 25, 32, 58, 73, 208, 223, 261, 265, 306, 307, 320, 343, 360, 361, 373, 393, 396, 407
Rivera, Diego, 70
Roberts, Jon, 97, 98
Rogers, Don, 111
Romero, Enriqueta, 289

Rwanda, 29
Salazar, Gustavo, 100, 101, 351
Salinas, Carlos, 63, 123, 124, 133 – 135
Salinas, Raúl, 134, 143
San Diego, 54, 72, 79, 80, 129, 138, 139, 147, 211, 266, 338 – 341, 362, 363, 420
San Miguel de Allende, 22
Sánchez, Rosaline „Chalino”, 266, 274
Santa Muerte (Sfânta Moarte), 283, 287 – 294
Santana, Carlos, 265
Scarface (film), 94, 196, 261, 338
Scherer, Julio, 146, 443
Schiller, Dane, 352
Schmieg, Oliver, 238, 348
Schwarzenegger, Arnold, 172
SEMAR, 423
Serrano, Irma, 80
SETCO, 113, 114
Shannon, Elaine, 83, 108, 444
sicarios, 187, 237 – 243, 246 – 249, 253, 255, 258, 274, 314 – 318, 382
Sierra Madre Occidental, 40
Siria, 379
Small Wars Journal, 305
Sol Records, 269, 270
Solórzano, Eduardo, 206
Somalia, 30, 313
Statele Unite ale Americii, 14, 17, 19, 21, 22, 24, 32, 40, 41, 44, 45, 47, 52, 54, 64, 65, 72 – 77, 85, 87, 93 – 100, 104 – 117, 120, 123, 124, 127, 131 – 133, 137, 140, 142, 144, 155, 158, 151, 170, 179, 180, 187, 201, 210 – 214, 218, 219, 223 – 225, 228, 229, 231, 250, 259, 262, 273, 288, 290, 296, 306, 307, 310, 320 – 327, 332, 336, 342, 346, 347, 351, 355, 360, 362 – 374, 377, 378, 382, 392 – 400, 407 – 409, 412 – 418, 420 – 427, 430

Sullivan, John, 305
Tamaulipas, 22, 148, 150, 156, 236, 311, 394, 396
Tegucigalpa, 33, 96, 111, 115, 116
Teloloapan, 71, 72, 89, 165
Tepito, 288, 291, 292
Texas, 22, 28, 44, 72, 73, 81, 139, 150, 158, 249, 253, 255, 262, 264, 265, 296, 319, 320 – 324, 364, 372 – 377, 394
Thompson, Tommy, 362, 365, 366
Tierra Blanca, 82, 184
Tierra Caliente, 295 – 302, 316
Tijuana, 32, 55, 56, 72, 76, 79, 80, 89, 97, 118, 121, 122, 124, 129, 133, 136 – 138, 148, 150, 176, 183, 186, 193, 211, 236, 267, 338, 340, 359, 360, 363
Torre, Rodolfo, 311
Tovex, 327
Tratatul de la Guadalupe, 44
Triunghiul de Aur, 40, 83
Turcia, 65, 69, 77
Uniunea Sovietică, 17, 143
Uon, J., 57
Valdemar, Hugo, 293
Valdés, Rodolfo (Gitano), 236
Valdéz, Édgar (Barbie), 181, 196, 263, 443
Valencia, Armando, 148, 297
Valens, Ritchie, 265
Valero, Luis, 138
Venezuela, 381, 382
Villa, Pancho, 17, 40, 100, 267, 308
Villegas, Elizabeth, 255
Waltsa, Lech, 141
Walker, Art, 265, 266
Wallace, Isabel Miranda de 390
Wang şi Fac, 56
Webb, Gary, 112, 113

Westphal, Joseph, 201
Wikileaks, 201, 423
Wright, Hamilton, 51 – 53, 413
Ye Gon Zhenti, 230, 231
Yousef, Ramzi, 93
Zambada, Ismael „Mayo”, 121, 125, 127, 183, 184, 259, 275
Zapata, Emiliano, 298, 308
Zapata, Jaime, 201, 202
Zedillo, Ernesto, 135, 143, 410
Zeta (revistă), 122, 137, 138, 140

Cuprins

Cuvânt-înainte de Marian Voicu 5
Introducere – *Fantomele* 13
PARTEA ÎNTÂI: Istoria 34
Capitolul 1 – *Macii* 37
Capitolul 2 – *Hipioţii* 67
Capitolul 3 – *Cartelurile* 92
Capitolul 4 – *Magnaţii* 118
Capitolul 5 – *Democraţii* 141
Capitolul 6 – *Războinicii* 171
PARTEA A DOUA: Anatomia 202
Capitolul 7 – *Traficul* 205
Capitolul 8 – *Crima* 233
Capitolul 9 – *Cultura* 257
Capitolul 10 – *Credinţa* 280
Capitolul 11 – *Insurgenţa* 303
PARTEA A TREIA: Destinul 333
Capitolul 12 – *Urmărire sub acoperire* 335
Capitolul 13 – *Expansiunea* 358
Capitolul 14 – *Diversificarea* 383
Capitolul 15 – *Pacea* 405
Postfaţă 433
Recomandări de lectură 443
Note 445
Mulţumiri 463
Index 465

Corint ISTORIE		
Titlu	Autor	Preţ
Abandonaţii. Destinele unor tineri americani în Rusia lui Stalin	Tim Tzouliadis	39, 90
Adolf Hitler. O viaţă în imagini	María J. Martínez	39, 90

	Rubio	
Antoniu şi Cleopatra. Adevărul din spatele celei mai	Diana Preston	37, 50
frumoase poveşti de dragoste din lumea antică		
Atlas istoric Duby. Toată istoria lumii în 300 de hărţi		44, 90
Attila Hunul. Teroarea barbară şi prăbuşirea Imperiului Roman	Christopher Kelly	34, 90
Balcanii. O istorie despre diversitate şi armonie	Andrew Baruch Wachtel	27, 50
Călăul lui Hitler. Viaţa lui Heydrich	Robert Gerwarth	39, 90
CIA şi asasinarea celor doi Kennedy	Patrick Nolan	34, 90
Conversaţii cu Stalin	Milovan Djilas	19, 90
Copilărie regală (album)	Filip-Lucian Iorga, Arhivele Naţionale ale României	39, 90
Cu Hitler până la sfârşit. Memoriile ordonanţei lui Hitler	Heinz Linge	29, 99
De la SSI la SIE	Florian Banu	39, 90

Destin în bătaia vântului. Jurnal	Evghenia Ghinzburg	34,90
Dezastrul de la Cernobîl	Svetlana Aleksievici	33,62
Dragoste şi revoluţie	Florin Ţurcanu Enis Fulga	27,50
Drumul din Kolîma. Călătorie pe urmele Gulagului	Nicolas Werth	24,90
Duduia. Scrisori din exil ale Elenei Lupescu	Diana Mandache	34,90
Ecaterina cea Mare	Henri Troyat	34,90
Edit von Coler. Agentă nazistă la Bucureşti	Jacques Picard	10,00
Ekaterinburg. Ultimele zile ale Romanovilor	Helen Rappaport	34,90
Eliminarea. Povestea unui supravieţuitor din infernul	Rithy Panh.	24,90
khmerilor roşii	Christophe Bataille	
Evadare din lagărul 14. Incredibila odisee a unui om	Blaine Harden	27,50
din Coreea de Nord până în lumea		

liberă		
Evita. Viaţa secretă a Evei Perón	Nicholas Fraser, Marysa Navarro	29,90
Grace de Monaco. Povestea unei prinţese	Jean des Cars	24,90
Harem. Lumea din spatele vălului	Alev Lytle Croutier	34,90
Hitler aşa cum l-am cunoscut	Heinrich Hoffmann	24,90
Hollywood la Phenian	Paul Fischer	37,50
ISIS. Armata jihadului	Michael Weiss, Hassan Hassan	29,90
ISIS. Califatul terorii	Loretta Nepoleoni	24,90
ISIS. Jocul morţii	Mark Bourne	29,90
ISIS. Negustorii de oameni	Loretta Napoleoni	29,90
Islamism. Planul secret de creare a califatului	Glenn Beck	29,90
Islamiştii. Cum ne văd ei pe noi	Anne Nivat	24,90
Ivan cel Groaznic	Henri Troyat	24,90